

הזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

זֹהַר וַיֵּרָא

The Holy Zohar

Zohar Vayera

With English commentary by Zion Nefesh

Based on Zohar Hasulam, and the teachings of Rabbi Yehuda Halevi Ashlag

DailyZohar 2020 edition

** This is the first and an unedited edition. Please forgive any mistakes and share your comments by email to zion@dailyzohar.com

Future editions may include additional commentaries published on DailyZohar.com.

Copyright © 2020 DailyZohar.com, Zion Nefesh. All rights reserved.

You may share this file with your friends exactly AS IS. No change is allowed. You may print one copy for personal use and study. Reproduction and distribution beyond personal use of this file or parts of it without written permission is prohibited.

1. רבי חייא פתח, (שיר ב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. הנצנים נראו בארץ, בשברא הקב"ה את העולם, נתן בארץ כל הכח שראוי לה, והכל היה בארץ, ולא הוציאה פרות בעולם עד שנברא אדם. כיון שנברא אדם, הכל ראו [ד"א לצאת] בעולם, והארץ גלתה את פרותיה וכתה שנפקדו בה.

2. כמו זה השמים לא נתנו כחות לארץ עד שבא אדם. זהו שכתוב (בראשית ב) וכל שית השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה. נסתתרו בה כל אותם תולדות ולא התגלו, והשמים התעכבו, שלא המטירו על הארץ משום שאדם אין, שלא נמצא ולא נברא, והכל התעכב בגללו. כיון שנראה אדם, מיד הנצנים נראו בארץ, וכל הכחות שנסתרו, התגלו ונתנו בה.

3. עת הזמיר הגיע, שהתתקן תקון התשבחות לזמר לפני הקב"ה מה שלא נמצא עד שלא נברא אדם. וקול התור נשמע בארצנו, שהרי [זה] [כל] דבר של הקדוש ברוך הוא [ד"א שעשה] הקב"ה שלא נמצא בעולם עד שנברא אדם. כיון שנמצא אדם, הכל נמצא.

1. (דף צז ע"א), רבי חייא פתח (שיר השירים ב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. הנצנים נראו בארץ, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא. יהב בארעא כל זיילא דאתווי לה. וכלא הוה בארעא, ולא אפיקת איבין בעלמא עד דאתברי אדם, כיון דאתברי אדם, כלא אתווי (ד"א ל"ג למיפק) בעלמא, וארעא גליאת איבהא וזיילא דאתפקדו בה.

2. כזוונא דא שמים לא יהבו זיילין לארעא עד דאתא אדם. ה"א הוא דכתיב, (בראשית ב) וכל שית השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה. אטמרו כל אנן תולדין ולא אתגלון, ושבמא אתעכבו דלא אמטירו על ארעא, בגין דאדם אין, דלא אשתכחו ולא אתברי, וכלא אתעכב בגיניה, כיון דאתווי אדם, מיד הנצנים נראו בארץ וכל זיילין דאתטמרו אתגליאו ואתיהיבו בה.

3. עת הזמיר הגיע, דאתתקן תקוונא דתושבון לזמירא קמי קודשא בריך הוא מה דלא אשתכחו עד לא אתברי אדם. וקול התור נשמע בארצנו. דהא (ד"א דא) (ד"א ל"ג כל) בלח דקודשא בריך הוא (ד"א ל"ג דעבד) דלא (דף צז ע"ב) אשתכחו בעלמא עד דאתברי אדם. כיון דאשתכחו אדם כולא אשתכחו.

The Zohar explains that before man was created everything was in a frozen state. Everything existed with all the forces but not activated. The earth and trees did not bring fruit and the cycle of nature was on hold. Everything was like on 'pause' and 'mute'. When man came to the scene all the forces of nature activated and the sound was revealed in the world.

Song of Songs 2:12

"הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע; וקול התור, נשמע בארצנו"

"The flowers appear on the earth, the time of singing has come, and the voice of the turtledove is heard in our land."

'The time of singing has come' means that when man in the world there is a way to connect to the Creator and the entire forces of nature are using sound.

The Zohar distinguishes between all living creatures and man by describing man as 'מדבר', 'one who speaks'. The sound of man is the sound that can make spiritual

connection to activate and create in this world. Obviously, God hears every creature but only man can create forces with his words.

God waited for Adam to name all living creatures, giving him the power to control all of them. Genesis 2:19 “Now out of the ground YHVH God had formed every beast of the field and every bird of the heavens and brought them to the man to see what he would call them. And whatever the man called every living creature, that was its name.” Every word we utter with our mouth is a creative force. Name your life wisely.

4. בְּתֵר דְּיוֹטָא, כּוּלָּא אִסְתַּלַּק מִעֲלָמָא וְאִתְלַטִּיא אַרְעָא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית ג) אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרָךְ וְגו'. וְכְּתִיב כִּי תַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה לֹא תִסֵּף תֵּת כֹּזֶה לָךְ וְגו'. וְכְּתִיב וְקוּץ וְדִרְדֵּר תַּצְמִיחוּ לָךְ.

5. אַתָּא זֵנוּ וְתַקֵּן קְרָדוּמִין וּפְצִירִי בְּעֲלָמָא. וְלִבְתֵּר וַיִּשֶׁת מִן הַיִּין וַיִּשְׁכֹּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֱהֵלָה. בָּאוּ בְּנֵי הָעוֹלָם וַחֲטָאוּ לִפְנֵי הַקֶּב"ה, וְהִסְתַּלְקוּ צְבָאוֹת הָאָרֶץ שֶׁל הָעוֹלָם בְּמַקְדָּם, וְהָיוּ עוֹמְדִים עַד שְׁבָא אֲבָרָהָם.

6. בִּיּוֹן שְׁבָא אֲבָרָהָם [לְעוֹלָם], מִיַּד הַנְּצֻנִים נִרְאוּ בָּאָרֶץ, אֲתַתְּקֵנוּ וְאִתְגַּלּוּ כָּל זַיִלִין בָּאָרֶעָא. עֵת הַזְּמִיר הַזֵּי. בְּשִׁיעָתָא דְאִמֵּר לִיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּיתְגַּזֵּר, בִּיּוֹן דְּמִטָּא הָהוּא וּמִנָּא דְבְּרִית אִשְׁתַּכּוּז בֵּיהּ בְּאֲבָרָהָם וְאִתְגַּזֵּר. כְּדִין אֲתַקִּיִּים בֵּיהּ כָּל הָאֵי קָרָא, וְאִתְקִיִּים עֲלָמָא, וּמִלָּה דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָדָא בְּאִתְגַּלִּיא בֵּיהּ הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּרָא אֱלֹהֵי יי.

7. רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתוּז הָאֵי קָרָא (בשעתא) בְּתֵר דְּאִתְגַּזֵּר אֲבָרָהָם. דְּעַד לָא אִתְגַּזֵּר לָא הָוָה מִלִּיל עֶמְיָה אֶלָּא מִגֵּז דְּרָגָא תַּתְּאָה, וְדִרְגִין עֲלָאִין לָא הָווּ קִיִּיבִי עַל הָהִיא דְּרָגָא. בִּיּוֹן דְּאִתְגַּזֵּר מִיַּד הַנְּצֻנִים נִרְאוּ בָּאָרֶץ אֶלֶין דְּרָגִין תַּתְּאִין דְּאִפִּיקֵת וְאִתְקִיֵּת הָאֵי דְרָגָא תַּתְּאָה.

Genesis 3:17

וַיֹּאדָם אָמַר, כִּי-שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ, וְתָאכַל מִן-הָעֵץ, אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ-אֲרוּרָה הָאֲדָמָה, “בְּעִבּוּרָךְ, בְּעֶצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.”

“And to Adam he said, “Because you have listened to the voice of your wife and have eaten of the tree of which I commanded you, ‘You shall not eat of it,’ cursed is the ground because of you; in pain, you shall eat of it all the days of your life,”

After the sin, God cursed the ground and man lost the forces that allowed him to control nature.

The next verse says: “thorns and thistles it shall bring forth for you; and you shall eat the plants of the field.”

Noah corrected the cursed earth with different tools that he made and the earth turned fruitful. His generation sinned and again they lost that power until Abraham came and opened a channel to the upper levels. Because of that, God could speak to him and show him how the spiritual system works.

The world benefited from God’s revelation to Abraham and the covenant he made with him. 72 hours after Abraham circumcised himself God revealed himself to Abraham with the words that we read at the beginning of the portion.

Genesis 18:1

”וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה, בְּאֵלֵי מַמְרֵי; וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל, כְּחֹם הַיּוֹם”

“And YHVH appeared to him by the oaks of Mamre, as he sat at the door of his tent in the heat of the day”

The Zohar explains that before the circumcision God spoke to Abraham from a lower level that is called ‘vision’. This level did not allow the flow of light to Malchut. After the circumcision, the negative aspect of Yessod was removed and light could flow to Malchut.

The circumcision is the removal of the foreskin that covers the head of the penis that is the aspect of Yessod.

The foreskin is a Klipah that blocks the light and interferes with the flow of Light to Malchut. Even if some light could pass, it can easily become impure because of the foreskin.

Many Israelites souls become attracted to Zohar Kabbalah but as long as the person doesn’t remove the foreskin from his penis, he can not make a full and true connection with the Light. The negative side can easily distract him from the path. A woman with Israelite soul is much stronger in her faith because for women it’s just a transformation of the heart.

If you are not circumcised and you feel that your soul brings you closer to the Light, you have to act quickly before the other side pulls you away. You may or may not go through full conversion later but if you want to feel the light on higher levels then act and cut as soon as you can. Abraham did it on himself but I do not recommend the in-home process. Ask a local Rabbi or check online on this procedure. Your light depends on it.

8. עַתָּה הַזְמִיר הַגִּיעַ אֶלֶּיךָ עֲנֻפֵי דְעֶרְלָה. וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמָע בְּאַרְצֵנוּ. דָּא קוֹל דְּנִפְיָא מִגִּזְרֵי (דף צח ע"א) תְּהוּא פְּנִימָא דְכִלְא וְתְהוּא קוֹל נִשְׁמָע וְדָא קוֹל דְּגִזְר מְלָה לְמַלְכָּא וְעֵבִיד לָהּ שְׁלִימוּ.

9. תָּא וְזוּי, דְּעַד לָא אֲתִגְזֹר אֲבָרְהָם לָא הָוָה עֲלִיהּ אֶלָּא הָאִי דְרָגָא (כח ב) בְּדִאמְרָן, כִּינָן (לבתר) דְּאֲתִגְזֹר מַה כְּתִיב וַיֵּרָא אֵלָיו יי. לְמֵאן, דְּהָא לָא כְּתִיב וַיֵּרָא יי אֶל אֲבָרְהָם. דָּאִי לְאֲבָרְהָם מֵאִי שְׂבֻחָא הָכָא יִתִּיר מִבְּקִדְמִיתָא עַד לָא אֲתִגְזֹר דְּכְתִיב וַיֵּרָא יי אֶל אֲבָרְהָם.

9. בא ראה שעד שלא נמול אברהם לא היתה עליו אלא הדרגה הזו כפי שאמרנו. כִּינָן [אמר] שנמול מה כתוב? וַיֵּרָא אֵלָיו ה'. לְמֵי שְׁחָרִי לָא כְּתוּב וַיֵּרָא ה' אֶל אֲבָרְהָם? שָׂאֵם לְאֲבָרְהָם אִז מַה הַשְׁבַּח בָּאן יוֹתֵר מִבְּהִתְחַלָּה עַד שְׁלֵא נְמוּל שְׁכְּתוּב וַיֵּרָא ה' אֶל אֲבָרְהָם?

10. אֵלָא רָזָא סְתִימָא אִיהוּ, וִירָא אֱלִיּוֹ יִי. לְהֵהוּא דְרָגָא דְמַלְכִּיל עֲמִיּה, בִּיה דְלָא הָוָה מִקְדָּבוֹת דְנָא עַד דְלָא אֲתַגְזֹר. דְהִשְׁתָּא אֲתַגְלִי קוֹל וְאֲתַזְזַבֵּר בְּדַבּוּר כַּד מַלְכִּיל עֲמִיּה.

10. אֵלָא סוּד נִסְתָּר הוּא. וִירָא אֱלִיּוֹ ה' – לְאוֹתָהּ דְרָגָה שְׂדֵבְרָה עִמּוֹ, מַה שְּׁלֵא הִיא מִקְדָּם לָזֶה עַד שְׁלֵא נִמּוּל. שְׂכַעַת הִתְגַּלְתָּה הַקּוֹל וְהִתְחַבֵּר בְּדַבּוּר בְּשְׂדֵבְרָה עִמּוֹ.

11. וְהוּא יוֹשֵׁב פְּתוּז הָאֵהָל. וְהוּא וְלֹא זָלִי מֵאֵן. אֵלָא הֶכָא זָלִי זִזְכְּמָתָא דְכֻלְהוּ דְרָגִין שְׁרוּ עַל הָאִי דְרָגָא תִּתְקָא בְּתֵר דְאֲתַגְזֹר אֲבָרָהֶם. תָּא זִזְזִי, וִירָא אֱלִיּוֹ יִי. דָּא הוּא רָזָא דְקוֹל דְאֲשַׁתְּמַע דְאֲתַזְזַבֵּר בְּדַבּוּר וְאֲתַגְלִי בִּיה.

11. וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל. וְהוּא – וְלֹא גִלָּה מִי. אֵלָא כָּאֵן גִּלָּה אֶת הַחֲכָמָה שְׂכָל הַדְּרוֹת שְׁרוּיֹת עַל הַדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה הַזֹּאת אַחֵר שְׁנִמּוּל אֲבָרָהֶם. בָּא רָאָה, וִירָא אֱלִיּוֹ ה' – זֶהוּ הַסּוּד שְׂקוֹל שְׁנִשְׁמַע שֶׁהִתְחַבֵּר בְּדַבּוּר וּמִתְגַּלָּה בּוֹ.

The Zohar continues the discussion related to Abraham's circumcision and the removal of negativity that blocked the proper unification between Zeir Anpin and Malchut.

Since many of you do not read the comments, I'd like to include here a question by a subscriber and my answer.

“Can you enlighten me as to how circumcision and spirituality connect?”

My answer;

Our head thinks and makes decisions that activate the body. We know that there is a connection between the body (physical) and soul (spiritual).

The whole body connects to the brain that is the ‘command center’ of the body. The functions of the body depend on its physical state as well as mental state (=soul capabilities).

Every part of the body responds to different levels of energy (see/study Tikun Hanefesh). The penis is the aspect of Yessod. Yessod is the channel of light to the world. On the physical level, it is used to bring out the energy of life that was originated from the brain, through the spine. Then it is ‘cooked’ in the testicles (transformed from spiritual to physical sperms). These unique units of life energy shoot out through the penis into the vessel (woman's womb).

The foreskin exists to enhance pleasures of the body and because of that, it holds negativity that corrupts the unification process. When we remove it the light that can come to our vessel is from higher levels.

A person should also have a clean body and pure consciousness to make a better spiritual connection and draw light into his life.

In another comment by Peter, we read

“did free will circumcision when I was 26 yrs old, the best decision I ever made, does it make a difference? yes, it does, after I always felt something was guiding and supporting me in a way it wasn't before, like an angel .. felt/feel I am always connected / lucky. The foreskin is buried with the first death, the drop of blood is the bridge between physical and spiritual. Hope my contribution is helpful.”

12. וְהוּא יוֹשֵׁב פְּתוּז הָאֵהָל, דָּא עֲלָמָא עֲלָאָה דְקָאִים לְאֲנָהָרָא עֲלִיָּה. כּוּזוּם הַיּוֹם. דְהָא אֲתַגְזֹר יִמִּינָא דְרָגָא דְאֲבָרָהֶם אֲתַדְבֵּק בִּיה. דְבֵר אֲזִיז כּוּזוּם הַיּוֹם

12. וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל – זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שְׂעֻמַּד לְהַאִיר עֲלָיו. כַּחַם הַיּוֹם, שְׁהָרִי הוּאֵר הַיָּמִין, הַדְּרָגָה שְׂאֲבָרָהֶם נִדְבֵּק בּוֹ. דְבֵר אַחֵר כַּחַם הַיּוֹם – בְּשַׁעַת שְׂמִתְקַרְבַּת דְרָגָה לְדְרָגָה בְּתִשּׁוּקָה שֶׁל זֶה בְּנִגּוּד זֶה.

בְּשִׁעָתָא דְּאַתְקָרִיב דְּרָגָא לְדְרָגָא בְּתִיאובְתָּא דְּרָא
לְקַבֵּל דָּא,

13. וַיֵּרָא אֱלֹוֵי. אָמַר רַבִּי אַבְרָהָם, עַד שְׁלֹא
נִמּוּל אַבְרָהָם, הָיָה אֲטוּם. בֵּין שְׁנִמּוּל, הִכָּל
הַתְּגִלָּה, וְשָׂרְתָה עָלָיו שְׂכִינָה בְּשִׁלְמוֹת
כְּרָאוּי. בֹּא רֹאֵה, וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל. וְהוּא
– זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שְׂשׂוּרָה עַל עוֹלָם
הַתְּחִתּוֹן הַזֶּה. אֵימָתִי? כַּחַם הַיּוֹם, בְּזִמָּן
שֶׁתְּשׁוּקָתוֹ שֶׁל צַדִּיק אֶחָד לְשֵׁרוֹת בּוֹ.

13. וַיֵּרָא אֱלֹוֵי. אָמַר רַבִּי אַבְרָהָם, עַד שֶׁלֹּא
הָיָה אֲטוּם. בֵּין דְּאַתְקָרִיב אֶתְגִּלָּה עֲלֵיהָ
שְׂכִינָתָא בְּשִׁלְמוֹת כְּדָקָא יֵאוּת. תָּא זִוְי וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח
הָאֵהָל. וְהוּא. דָּא עֲלָמָא עֲלָמָה דְּשָׂרִי עַל הָאֵי עֲלָמָא
תְּתָאֵה. אֵימָתִי כּוּזוּם הַיּוֹם בְּזִמָּנָא דְּתִיאובְתָּא דְּזוּר
צַדִּיק לְמִשְׁרֵי בֵּיתָא.

14. מִיָּד וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה
אֲנָשִׁים נֹצְבִים עָלָיו. מִי הֵם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים?
אֵלֹו אַבְרָהָם יִצְחָק וְעֵקֶב, שְׁעוּמִדִּים עַל
הַדְּרָגָה הַזֶּה, וּמֵהֶם הֵיא יוֹנָקָת [יסוד
הָעוֹלָם] וְנִזְוִיָּת.

14. מִיָּד וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נֹצְבִים
עָלָיו. מֵאֵן אֲנֹן שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים. אֵלֶּיךָ אַבְרָהָם יִצְחָק
וְעֵקֶב דְּקִיָּמִי עֲלֵיהָ דְּהָאֵי דְּרָגָא, וּבְנִיָּהּ (דָּף צט
ע"א) יִנִּיק (יסוד דעלמא) וְאַתְנָן.

Genesis 18:2

”וַיֵּשָׂא עֵינָיו, וַיֵּרָא, וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים, נֹצְבִים עָלָיו; וַיֵּרָא, וַיֵּרָץ לִקְרֹאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל, וַיִּשְׁתַּחוּ, אֲרָצָה.”
“He lifted up his eyes and looked, and behold, three men were standing in front of him.
When he saw them, he ran from the tent door to meet them and bowed himself to the
earth”

We studied earlier that the circumcision Abraham underwent gave him the ability to
connect Zeir Anpin and Malchut. When that happened, the Zohar explains, Abraham
could rise up and see the upper levels. The three men he saw were the aspects of the
three columns: Chessed (Abraham), Gevurah (Isaac) and Tiferet (Jacob). They were
represented by the angels Michael, Gabriel, and Raphael.

These three are the conduits of Light from the upper three Sefirot to the world below.
In every silent prayer (the Amida), which is the highest level of spiritual connection,
we start by connecting to Abraham, Isaac, and Jacob. They are like a spearhead that
breaks through all the lower levels so we can connect higher.

15. כַּדִּין וַיֵּרָא וַיֵּרֶץ לְקִרְיָתָם. דְּתִיאובְתָּא דְּהָאֵי דְּרָגָא
תְּתָאֵה לְאַתְנִזְבָּרָא בְּהוּ וְזוּדוּתָא דִּילָהּ לְאַתְמִשְׁכָּא
אַבְתְּרִיָּהּ. וַיִּשְׁתַּחוּ אֲרָצָה, לְאַתְתִּקְנָא כְּרִסְיָא
לְגַבִּיָּהּ.

15. כַּדִּין וַיֵּרָא וַיֵּרֶץ לְקִרְיָתָם. דְּתִיאובְתָּא דְּהָאֵי דְּרָגָא
תְּתָאֵה לְאַתְנִזְבָּרָא בְּהוּ וְזוּדוּתָא דִּילָהּ לְאַתְמִשְׁכָּא
אַבְתְּרִיָּהּ. וַיִּשְׁתַּחוּ אֲרָצָה, לְאַתְתִּקְנָא כְּרִסְיָא
לְגַבִּיָּהּ.

16. בֹּא רֹאֵה, הַקִּבְיָה עֹשֶׂה אֶת דְּוֹד הַמֶּלֶךְ
עֲמוּד אֶחָד מִהַכֶּסֶּא הָעֲלִיּוֹן כְּמוֹ הָאֲבוֹת. וְאַף
עַל גַּב שְׁהוּא כֶּסֶּא אֱלֹוִהִים, אֲבָל בְּזִמָּן
שְׁמִתְחַבֵּר בְּהֵם הוּא עֲמוּד אֶחָד לְהַתְתַּקֵּן
בְּכֶסֶּא הָעֲלִיּוֹן, וּלְכַד נָטַל אֶת הַמַּלְכוּת
בְּחִבְרוֹן דְּוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁבַע שָׁנִים לְהַתְתַּחֵּבֵר
בְּהֵם, וְהָרִי נֶאֱמַר.

16. תָּא זִוְי, עַבְדִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדוּד מַלְכָּא זוּר
סַמְכָא מִכְּרִסְיָא עֲלָמָה כְּאַבְהָן. וְאַף עַל גַּב דְּאִיהוּ
כְּרִסְיָא לְגַבִּיָּהּ. אֲבָל בְּזִמָּנָא דְּאַתְנִזְבָּרָא בְּהוּ אִיהוּ זוּר
סַמְכָא לְאַתְתִּקְנָא בְּכְרִסְיָא עֲלָמָה. וּבְזִיָּן כֶּף נָטַל
מַלְכוּתָא (עט ב) בְּזוּבְרוֹן דְּוֹד מַלְכָּא שֶׁבַע שָׁנִים
לְאַתְנִזְבָּרָא בְּהוּ. וְהָא אֶתְמַר.

17. וַיֵּרָא אֵלָיו יי בְּאֶלֹנֵי מִמְרָא. אֲמַאי בְּאֶלֹנֵי מִמְרָא, וְלֹא בְּאַתֵּר אֲזֹרָא. אֶלָּא בְּגִין דִּיהֵיב לֵיהּ עֵיטָא עַל גְּזִירו דִּקְיִימָא דִּלֵּיהּ. בְּשַׁעֲתָא דְּאִמֵּר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַבְרָהָם לְמַגְזֵר אֶזְל אַבְרָהָם לְמִלְכָּא עִם זֻבְרוּי, אִמֵּר לֵיהּ עֲנֵר (אולי ר"ל כבר עברו עליך צ' שנה ואולם גם יותר שהם צ"ט כמ"ש בתוה"ק. ולא חשב הפרט) אַנְתָּ בֶן תִּשְׁעִין שָׁנִין וְאַתָּ מַעִיק גְּרַמְךָ.

Avraham is the chariot to the sefira of Chessed (loving, kindness). Chessed is the first revelation of the Light in this world. The Zohar explains in Genesis 2:4 "אלה תולדות" "These are the generations of the heaven and of the earth when they were created". The word "בְּהֵוָה", "when they were created" has the same letters as "בְּאַבְרָהָם" "for Abraham". The world was created with Chessed and by the merit of Avraham who made the connection between the upper three Sefirot and the world below.

God tested Abraham by instructed him to take his son to the land of Moriah and sacrifice him as offering to him. This is a very famous Bible story that most people misunderstand.

Genesis 22:2

"וַיֹּאמֶר קָח-נָא אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יִחִידְךָ אֲשֶׁר-אַהֲבָה, אֶת-יִצְחָק"

"And He said: 'Take now your son, your only son, that you loved, Isaac'"

Some years ago, I heard a taped lecture by Rabbi Yitzchak Ginzburg. He brought a beautiful explanation to this verse. He described this verse as a dialog between God and Abraham.

G-d: Take your son!

Avraham: Which one?

God: Your only son.

Avraham: I have two sons.

G-d: The one that you loved.

Avraham: I love them both.

G-d: Isaac.

This interesting conversation teaches us that Abraham had a built-in unconditional love. He treated everyone equally and was known as a great host. Everyone was welcome in his home.

Ishmael was his son from his wife's servant, yet he treated him as equal.

Because he was able to accept and share the Light of the creator unconditionally with everyone, he merited to be the chariot for Chessed. He is the one that opens the gate of prayers for us. All major prayers begin with Abraham, Isaac, and Jacob. They represent the three columns and Abraham is the leader.

To open the upper gates for the Light to flow into our lives we need to be like Abraham, practicing unconditional love and sharing.

One of the great lessons I learned from the Zohar is related to Avraham. It gives us the understanding and power to have unconditional love. The Zohar tells us that Terach, Abraham's father, was a negative person and idol worshiper. His son brought Light to the world like no one before him. If we were to think that the world would have been a better place without him then we are wrong. We never know what would come out of a person.

One positive action can save the world. We should never think negatively about others even if they are known to be evil. The best treatment is to pray to God to send them Light so they can change from negative to positive.

A change or transformation comes with Light, not darkness. Terach changed himself, left idol worshipping, turned to be a positive and loving person because of his son.

18. אָמַר לִיה מִמָּרָא דְכִרְתָּ יוֹמָא דְרַבּוּי לָךְ כְּשִׁדְּאִי בְּאַתְוֹן דְּנִירָא. וְהָהוּא כְּפָנָא דְעֵבֶר עַל עַלְמָא דְכְּתִיב, (בראשית יב) וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וִיירָד אַבְרָם מִצֻּרִימָה. וְאַנּוֹן מַלְכִין דְּרַדְּפוּ בְּתַרְיָהוֹן וּמִזֻּזִּית יִתְהוֹן וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂוֹבִינָה מִכְּלָא וְכֵיל בְּרִי שְׂוֹ לְמַעַבְדָּא לָךְ בִּישָׁ. קוּם עֲבִיד פְּקוּדָא דְמָרָה. אָמַר לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִמָּרָא אֲנִתָּ יִהְיֶה לִיה עֵיטָא לְמִזְוָר, וְזִינָה לִיה אֲנָא מִתְּגַלִּי עַלְיָה אֲלָא בְּפִלְטָרִין דִּילָךְ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב בְּאַלּוּנֵי מִמָּרָא (עד כאן הַתּוֹסֵפֶת):

18. אָמַר לוֹ מִמָּרָא: הִזְכַּרְתָּ אֶת הַיּוֹם שֶׁיִּשְׁרָקוּ אוֹתָךְ הַבְּשָׂדִים לְתוֹךְ בְּבִשָּׁן הָאֵשׁ, וְאוֹתוֹ רָעַב שְׁעֵבֶר עַל הָעוֹלָם, שְׂכַתוֹב (בראשית יב) וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וִיירָד אַבְרָם מִצֻּרִימָה, וְאוֹתָם מַלְכִים שָׂרְדּוּ אַחֲרֵיהֶם וְהִכִּיתָ אוֹתָם, וְהַקֶּב"ה הִצִּיל אוֹתָךְ מִהִבֵּל וְלֹא יָכִיל אִישׁ לַעֲשׂוֹת לָךְ רָע? קוּם וַעֲשֵׂה אֶת מִצְוַת רַבּוֹנְךָ! אָמַר לוֹ הַקֶּב"ה: מִמָּרָא, אֲתָה נִתַּתְּ לוֹ עֲצָה לְהַמּוּל, חֲזִיף אֵינִי מִתְּגַלֶּה עָלָיו אֲלָא בְּפִלְטָרִין שְׁלָךְ. וְהוּא שְׂכַתוֹב בְּאַלּוּנֵי מִמָּרָא. (עד כאן הַתּוֹסֵפֶת):

19. רַבְּנָן פְּתוּזֵי בְּהָאֵי קָרָא (שִׁיר הַשִּׁירִים א) לְרִיזוֹ (לֹט ב) שְׁמִינִיָּה טוֹבִים שְׁמֵן תּוֹרֵק שְׁמֵךְ וְגו'. תִּנּוּ רַבְּנָן הָאֵי זְשָׁמָתָא דְּבַר אֵינִשׁ בְּשַׁעְתָּא דְּסַלְקָא מֵאַרְעָא לְרַקִּיעָא וְקִיִּימָא בְּהָהוּא זִינְרָא עַלְמָא דְאַמְרֵן, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְבַקֵּר לָהּ.

19. רַבּוּתֵינוּ פָּתְחוּ בְּפִסּוּק הַזֶּה, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) לְרִיזוֹ (לֹט ב) שְׁמִינִיָּה טוֹבִים שְׁמֵן תּוֹרֵק שְׁמֵךְ וְגו'. תִּנּוּ רַבְּנָן הָאֵי זְשָׁמָתָא דְּבַר אֵינִשׁ בְּשַׁעְתָּא דְּסַלְקָא מֵאַרְעָא לְרַקִּיעָא וְקִיִּימָא בְּהָהוּא זִינְרָא עַלְמָא דְאַמְרֵן, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְבַקֵּר לָהּ.

20. תָּא שְׁמוֹעַ אָמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּן יוֹזָאִי כָּל זְשָׁמָתָא דְּצִדִּיקִיָּא כִּיּוֹן דְּקִיִּימָא בְּאַתֵּר שְׂכִינְתָּא יִקְרָא דְּזוּזִיא לְמִינֵתָב, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִי לְאַבְהָתָא, וְאַמַּר לוֹן זִילוּ וּבְקֵרוּ לְפִלְטָא צִדִּיקָא דְאַתָּא, וְאַקְדִּימוּ לִיה שְׁלָמָא מִן שְׁמִי. וְאַנּוֹן אֲמַרִין, מֵאַרִי עַלְמָא, לֹא אֲתוּזִי לְאַבָּא לְמִיּוּל לְמִזְוָמִי לְבָרָא, בָּרָא אֲתוּזִי לְמִזְוָמִי וְלְמִתְבַּע לְאַבִּי.

20. בֵּאת שְׁמַע, אָמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּן יוֹזָאִי, כָּל נִשְׁמַת הַצְּדִיקִים, כִּיּוֹן שְׁעוּמֶדֶת בְּמָקוֹם שְׂכִינַת הַכְּבוֹד, שְׂרָאוּיָה לְשַׁבַּת, הַקֶּב"ה קוֹרָא לְאַבּוֹת וְאוֹמֵר לָהֶם: לְכוּ וּבְקֵרוּ אֶת פְּלוּנֵי הַצְּדִיק שָׂבָא, וְהַקְדִּימוּ לוֹ שְׁלוֹם מִשְׁמִי. וְהֵם אוֹמְרִים: רַבּוֹן הָעוֹלָם, לֹא רָאוּי לְאַבָּא לְלָכֶת לְרֹאוֹת אֶת הַבֶּן. הַבֶּן רָאוּי לְרֹאוֹת וּלְהִרְאוֹת וּלְדַרֵּשׁ אֶת אָבִיו.

Song of Songs 1:3

“לְרִים שְׁמִינִיָּה טוֹבִים, שְׁמֵן תּוֹרֵק שְׁמֵךְ; עַל-כֵּן, עֲלָמוֹת אֶהְבּוּךָ.”

“your anointing oils are fragrant; your name is oil poured out; therefore virgins love you.”

The Zohar explains here that when the soul ascends to the upper levels, her good scent draws the Holy One to visit her.

Rabbi Shimon reveals that every soul of a tzadik (righteous person) receives the Light of Chokmah when standing in the presence of the Holy One Bless be He. God then calls the patriarchs that are the three columns of the Tree of Life and asks them to visit the Tzadik and bring a message of peace, ‘Shalom’, from him.

The patriarchs say that it is not proper for God to send blessings from the Father (Light of Chokmah) before the son (Zeir Anpin, Tzadik) comes to his father. Rabbi Ashlag

explains that the soul needs to come with desire and demand so it can have a vessel for the supernal Light.

Psalms 24:6

”זֶה, דֹּר דֹּרְשׁוֹ; מִבְקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה”

“Such is the generation of those who seek him, who seek the face of the God of Jacob. Selah”

This verse is included in prayers with an aspect of the beginning. We recite the entire chapter of ten verses at the beginning of Rosh Hashanah service while the Ark is open. It is a powerful connection and as the Zohar explains, we face Jacob that connects us to the central column.

The souls of the Tzadikim bring our desires and demands in front of God, and without them, we have to be righteous as they are.

It's a good place to announce that the DailyZohar just published a special app about Tzadikim. This app will show the Tzadik or Tzadikim on their death anniversary, Hillulah. The app shows information about the Tzadik with the option to light a virtual candle with a wish for health, success or for soul elevation for a family member.

To make a connection, light a candle for the tzadik at home. Read the information to make a better connection with the Tzadik. Then make your prayer to God, not to the Tzadik. Ask to fulfill your wishes by the merits of the Tzadik that you stand next to him, by the candle you just lit.

21. והוא קרי ליעקב ואמר ליה אנת דהוה לך צערא דבנין זיל וקביל (אולפניה) פני דפלאגא צדיקא דאתא הקא, ואנא איזיל עמך. הךא הוא דכתיב, (תהלים כד) מבקשי פניך יעקב סלה. מבקשי לא נאמר אלא מבקשי. אמר רבי זיזיא מרישית דקרא משמע דכתיב זה דור דורשיו וגו'.

22. אמר רבי יעקב אמר רבי זיזיא (נ"א עקיבא) יעקב אבינו הוא כסא הכבוד, וכן תאנא דבי אליהו יעקב אבינו הוא כסא בפני עצמו, וזכרתי את בריתי יעקב. ברית כרת הקב"ה ליעקב לבדו יותר מכל אבותיו, שעשה לו כסא הכבוד, פרט מן הכבוד. בר מן קדמאה:

23. רבי אליעזר הוה יתיב לעי באורייתא. אתא לגביה רבי עקיבא אמר ליה במאי קא עסיק מר. אמר ליה בהאי קרא דכתיב, (שמואל א ב) וכסא כבוד יזוזילם. מהו כסא כבוד יזוזילם. זה יעקב אבינו דעביר ליה כרסי יקר בלחודוי לקבלא אוכלן נשמתא דצדיקא.

When the soul of a Tzadik leaves the world below and ascends to its place in heaven, the Holy One Blessed be He, comes to visit her. Before that, he sends Jacob to welcome the soul of the Tzadik.

The following verse explains this revelation of the Zohar.

Psalms 24:6

“זֶה, דּוֹר דֹּרְשׁוֹ; מִבְקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֵלָה”

“Such is the generation of those who seek him, who seek the face of the God of Jacob. Selah”

Because Jacob is the aspect of the Central Column and a Tzadik is the aspect of Yessod, Jacob is a bridge to the higher level. Every spiritual ascend should be through him.

In our prayers, we address the ‘God of Abraham, the God of Isaac and the God of Jacob. Jacob is the ‘representative’ of the patriarchs because he created the balance between the right (Abraham) and the Left (Isaac). With his 12 sons, he constructed the channel of Zeir Anpin and formed the bridge between the upper and lower.

We use the Tzadikim to elevate our prayers through the central column, Jacob, to the upper levels. When we pray to God with the support of Tzadikim our prayers have a better chance to be heard.

Use the Tzadikim app on days of Hillulah of Tzadikim to elevate your prayers higher. Read about the Tzadik and light a candle, to make a connection to the Tzadik and ask him to support and take your prayers to the Holy One. Make your prayers with a pure heart and ‘poorness’, meaning that you are aware that without the Light nothing material in this world has any value.

24. וְקוֹדֶשׁ אֱלֹהִים בְּרִיךְ הוּא אֲזִיל עֲמִיה בְּכָל רִישׁ יְרוּזָא וִירוּזָא. וְכֹד זִמְמֵי זְשִׁמְתָּא יְקָר אֶסְפֵּקְלָרְיָא שְׂכִינְתָּא דְמֵאֲרִיָּה, מְבָרְכַת וְסִגְרִית קָמֵי קוֹדֶשׁ אֱלֹהִים בְּרִיךְ הוּא, הִדָּא הוּא דְכֻתִּיב, (תהלים קד) בְּרַכִּי נַפְשִׁי וְגו’.

25. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא קוֹדֶשׁ אֱלֹהִים בְּרִיךְ הוּא קָאִים עֲלוֹהֵי. וְנִשְׁמָתָא פִּתְחוּ וְאָמַר יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלָּתָא מְאֹד וְגו’ כָּל הַפְּרָשָׁה עַד סִיּוּמָא דְקָאֲמַר יְתֵמוֹ וְזִטְאִים וְגו’. וְעוֹד אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא וְלֹא זֶה עַל גּוֹפָא דְאַשְׁתָּאֲרָא בְּעֶלְמָא דִּין וְאָמַר (תהלים קג) בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת יְיָ וְכָל קֶרְבִּי וְגו’.

26. וְקוֹדֶשׁ אֱלֹהִים בְּרִיךְ הוּא אֲזִיל. מְנָא לָן הָאִי. מֵהָאִי קָרָא דְכֻתִּיב וַיֵּרָא אֵלָיו יְיָ בְּאַלְוֵי מִמְרָא, זֶה יַעֲקֹב. מֵהָאִי מִמְרָא. מִשּׁוּם דְּאֶזְזִסִּין מֵאֲתָן עֲלֵמִין מַעֲדָן וְהוּא כְּסָא. אָמַר רַבִּי יְצִזְק מִמְרָא בְּגִימְטְרִיא מֵאֲתָן וְתַמְנִין וְזוּד הָוֵה, מֵאֲתָן דְּעֵדָן דְּכֻתִּיב, (שיר השירים ח) וּמֵאֲתָם לְזוּטְרִים אֶת פְּרִי, וְתַמְנִין וְזוּד דְּהוּא כְּסָא. וּבְגִין כֹּף אֲתִקְרִי וַיֵּרָא אֵלָיו יְיָ בְּאַלְוֵי מִמְרָא. וְעַל שׁוּם דָּא נִקְרָא מִמְרָא.

26. וְהַקְבָּ"ה הוֹלֵךְ. מִנֵּין לָנוּ זֶה? מִהַפְּסוּק הָזֶה שְׂכִתּוּב וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְוֵי מִמְרָא. זֶה יַעֲקֹב. מֵהָ זֶה מִמְרָא? מִשּׁוּם שִׁירֵשׁ מֵאֲתָם עוֹלָמוֹת מַעֲדָן, וְהוּא כְּסָא. אָמַר רַבִּי יְצִזְק, מִמְרָא בְּגִימְטְרִיא מֵאֲתָם שְׁמוֹנִים וְאַחַת הִי. מֵאֲתָם שֶׁל עֵדָן, שְׂכִתּוּב (שיר ח) וּמֵאֲתָם לְנִטְרִים אֶת פְּרִי, וְשְׁמוֹנִים וְאַחַת שֶׁהוּא כְּסָא. וְלָכֵן נִקְרָא וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְוֵי מִמְרָא. וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא מִמְרָא.

On every new moon (Rosh Chodesh) the Holy One, Jacob, and the Shechina come to see the Tzadikim. When the soul sees the reflection of the Shechina she blesses and bows to God as it says in Psalms 104:1

בְּרַכִּי נַפְשִׁי, אֶת־יְהוָה:

”יְהוָה אֱלֹהֵי, גִּדְלַתְּ מֵאֵד; הוֹד וְהָדָר לְבָשָׁתְּ”

“Bless YHVH, my soul! O YHVH my God, you are very great! honor and majesty you have put on”

Rabbi Akiva explains that the Holy One stands in front of the soul, she continues the blessings in Psalms 104. After the blessings to God, the soul continues to bless God for the opportunities are given to her during life in the physical realm to become righteous.

Psalms 103:1

”לְדָוִד: בְּרַכִּי נַפְשִׁי, אֶת־יְהוָה; וְכָל־קֶרֶבִּי, אֶת־שֵׁם קְדֹשׁוֹ”

“Of David. Bless YHVH my soul, and all that is within me, bless his holy name!”

27. אָמַר רַבִּי יְהוֹנָדָה מִהוּ בְּאַלְפֵי. רְצוֹנוֹ לִזְכּוֹר תּוֹקֶפֶי הָדָא הוּא דְכִתְיִב, (בְּרֵאשִׁית מֵט) אֲבִיר יַעֲקֹב. וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל. הָדָא הוּא דְכִתְיִב, (תְּהִלִּים טו) ”י מִי יִגּוֹר בְּאֵהָלָךְ וְגו'. כְּזוּז הַיּוֹם. דְּכִתְיִב, (מְלָאכִי ג) וְזִרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׂמִי שְׂמִי צְדָקָה וּמִרְפָּא בְּכִנְפֶיהָ.

28. אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן בֶּן זַכַּאי בְּהֵימָא שְׁעָתָא אֵוִיל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבִגִּין דְּשִׁמְעִין אֲבִהֶתָּא אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֵוִיל לְגַבִּיהָ. תִּבְעִין מִן יַעֲקֹב לְמִיזַל עֲמִהוֹן וּלְאַקְדָּמָא לִיהָ שְׁלָם.

29. וְאֵנֹן קִיִּימִין עֲלוּהִי. מִמָּאִי דְכִתְיִב וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהָיָה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נֹצְבִים עָלָיו. שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים (דְּקִיִּימִין) אֵלֶין אֲבִהֶתָּא אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק וַיַּעֲקֹב דְּקִיִּימִין עֲלוּהִי וְזוּמוֹ עוֹבְדִין טָבִין (נ"א דַּעֲבָד) דְּעִבְדִּין. וַיֵּרָא וַיֵּרֶן לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה. מִשּׁוּם דְּזוּמִי שְׂכִינָתָא יִקְרָא עֲמִהוֹן הָדָא הוּא דְכִתְיִב, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֶהְבּוּךָ (אֵלֹהֵי הַן הָאֲבוֹת):

Genesis 18:1

”וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה, בְּאַלְפֵי מִמְרָא; וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח־הָאֵהָל, כָּחַם הַיּוֹם.”

“And YHVH appeared to him by the oaks of Mamre, as he sat at the door of his tent in the heat of the day.”

The Zohar reveals that after Abraham circumcised himself with the help of God (See comment below), he had the merit to see God. Before that God was talking to Abraham but didn't appear to him as the first verse of Vayera states.

The circumcision is an important correction on the level of Yessod. It corrects the spiritual 'blindness' brought on us because of the first sin (Adam, Eve and the Snake). In the Garden of Eden we had direct access to the Light and the upper three Sefirot,

and we, as parts of the soul of Adam, enjoyed immortal state. After the sin, we connected to the Tree of Knowledge Good and Bad that comes with a temporary state of existence, mortality, and we must earn every Light of fulfillment we wish to have.

Now Abraham on the third day after his circumcision is sitting in front of his tent, open for what the day may bring. For Tzadikim, ‘tent’, אוהל, (pronounced ‘Ohel’), is a place of connection to Yessod and upper levels. The burial place of Tzadikim is called ‘Ohel’, it is usually surrounded with walls to provide an ‘earthly’ vessel for those who come to visit the Tzadik site. A Tzadik in his tent is not considered as dead but as a ‘sleeper’ in the ground. The Torah uses the name ‘tent of meeting’ for the Holy Tabernacle. When Moses is called to meet with God he is called to the tent of meeting. The heat of the day that is mentioned in the verse above indicates the full revelation of the Sun, which brings the Light of Binah to the world. It brings healing and strength with connection to Yessod as we read in the following verse.

Malachi 3:20 (Please read the entire chapter)

“זָרְחָה לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי, שֶׁמֶשׁ צִדְקָה, וּמִרְפָּא, בְּכִנְפֶיהָ; וַיִּצְאֲתֶם וּפְשָׁתֶם, כְּעֹגְלֵי מִרְבֵּק”

“But for you who fear(awe) my name, the sun of righteousness shall rise with healing in its wings. You shall go out leaping like calves from the stall.”

‘Sun of righteousness’ means the Light of Binah coming down through Zeir Anpin. It shines on those who are on the righteous path. This verse also includes in it the promise of God to protect the righteous people during the wars that will happen before the Final Redemption.

Lessons:

Circumcision is a very important action. It allows a person greater elevation to Yessod and the upper levels. Abraham was 99 when he did his circumcision. The sages tell us that when Abraham started with the circumcision it was hard for him and because his heart and consciousness were fully ready to follow the word of God, God reached his hand and supported him. The sages learned that from the verse in Nehemiah 9:8

“וַיִּמְצָאֵת אֶת-לִבּוֹ, נֶאֱמָן לִפְנֵיךָ, וְכָרוֹת עַמּוֹ הַבְּרִית לָתֵת אֶת-אֶרֶץ הַכְּנָעַנִי הַחֲתִי הָאֱמֹרִי וְהַפְּרָזִי וְהַיְבוֹסִי וְהַגִּרְגָּשִׁי, לָתֵת לְזִרְעוֹ; וַתִּקֶּם, אֶת-דְּבָרֶיךָ, כִּי צִדִּיק, אָתָּה”

“You found his heart faithful before you, and made together with him the covenant (also ‘Brit’, ‘Circumcision’) to give to his offspring the land of the Canaanite, the Hittite, the Amorite, the Perizzite, the Jebusite, and the Girgashite. And you have kept your promise, for you are righteous.”

The words ‘made together with him’ in Hebrew is read also as ‘cutting the Brit (foreskin)’.

There are many Jews who ‘skip’ circumcision. Also many people with Israelite souls who wish to come closer to the Light. They should make efforts and have circumcision. Even if a man is very old and even if he is on his deathbed, Chas V’Shalom (God forbid), he should ask for circumcision. The revelation of Light could bring miracles for those who overcome the fear that they might have at an older age. If you are young then there should be no fear except for fear of missing great Light. The foreskin holds a great aspect of negativity (a reminder of the first sin) that blocks great Light from coming in.

Another lesson is to go on and keep on the path of righteousness because that’s the only way to earn protection and merits in the Final Redemption. Being a good person without any ‘criminal record’ is a basic requirement for all people. It is not righteousness and such people may have merits and receive Light but far less than those who are doing active actions of Tzedakah in all of its aspects. One should remember that in the Final Redemption, the soul is evaluated for all lifetimes, not just

the current. Everyone should make efforts to go beyond being a 'good person' to be able to correct previous lives' issues. Those who suffer now should accept the process as 'payments' and be happy about it. Those who enjoy material life may get their rewards in this lifetimes and may not have 'balance' for the Final Redemption and the path to immortality.

See the videos below, explaining Tzedakah in detail.

https://youtu.be/iLxDpVb_UFM

<https://youtu.be/NDdrG9dkO8A>

30. דְּבַר אֲזוּר וַיֵּרָא אֵלָיו יי בְּאֶלְוֵי מִמְרָא. רַבֵּן פְּתוּזִי בְּהָאֵי קָרָא בְּשַׁעַת פְּטִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם. דִּתְנִינָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּשַׁעַת פְּטִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם הוּא יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל שֶׁהַנְּשִׁמָּה מִתְפַּרְדֶּת מִן הַגּוּף. וְלֹא נִפְטָר אָדָם מִן הָעוֹלָם עַד שְׂרֹאָה אֶת הַשְּׂכִינָה. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (שְׁמוֹת ל"ג) כִּי לֹא יֵרָאֵי הָאָדָם וְחִי. וּבָאִים עִם הַשְּׂכִינָה שְׁלֹשָׁה מַלְאָכֵי הַשָּׁרָת לִקְבֹּל נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק. זֶהוּ שְׂכָתוֹב וַיֵּרָא אֵלָיו ה' וְגו'. כָּחַם הַיּוֹם – זֶה יוֹם הַדִּין הַבּוֹעֵר בְּתַנּוּר לְהַפְרִיד אֶת הַנְּשִׁמָּה מִן הַגּוּף.

30. דְּבַר אֲזוּר וַיֵּרָא אֵלָיו יי בְּאֶלְוֵי מִמְרָא. רַבֵּן פְּתוּזִי בְּהָאֵי קָרָא בְּשַׁעַת פְּטִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם. דִּתְנִינָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּשַׁעַת פְּטִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם הוּא יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל שֶׁהַנְּשִׁמָּה מִתְפַּרְדֶּת מִן הַגּוּף. וְלֹא נִפְטָר אָדָם מִן הָעוֹלָם עַד שְׂרֹאָה אֶת הַשְּׂכִינָה הַדָּא הוּא דְּכָתִיב (שְׁמוֹת ל"ג) כִּי לֹא יֵרָאֵי הָאָדָם וְחִי. וּבָאִין עִם הַשְּׂכִינָה שְׁלֹשָׁה מַלְאָכֵי הַשָּׁרָת לִקְבֹּל נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק. הַדָּא הוּא דְּכָתִיב וַיֵּרָא אֵלָיו יי וְגו'. כּוֹזֵם הַיּוֹם. זֶה יוֹם הַדִּין הַבּוֹעֵר בְּתַנּוּר לְהַפְרִיד הַנְּשִׁמָּה מִן הַגּוּף.

31. וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהָיָה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים, הַמְּבַקְרִים מַעֲשָׂיו מִה שֶׁעָשָׂה, וְהוּא מוֹדֶה עֲלֵיהֶם בְּפִי. וּבִיּוֹן שֶׁהַנְּשִׁמָּה רוֹאֶה כָּךְ, יוֹצֵאת מִן הַגּוּף עַד פֶּתַח בֵּית הַבְּלִיעָה, וְעוֹמֶדֶת שָׁם עַד שֶׁמִּתְוֹדֶה כָּל מַה שֶׁעָשָׂה הַגּוּף עִמָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִזּוּ נִשְׁמָת הַצַּדִּיק הִיא שְׂמִיחָה בְּמַעֲשֵׂיהָ וּשְׂמִיחָה עַל פְּקֻדּוֹתָהּ. שְׁשִׁנּוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק מִתְאַוֶּה אִימָתִי תֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא הֶבֶל כְּדִי לְהִתְעַנֵּג בְּעוֹלָם הַבָּא.

31. וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהָיָה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים. הַמְּבַקְרִים מַעֲשָׂיו מִה שֶׁעָשָׂה, וְהוּא מוֹדֶה עֲלֵיהֶם בְּפִי. וּבִיּוֹן שֶׁהַנְּשִׁמָּה רוֹאֶה כָּךְ, יוֹצֵאת מִן הַגּוּף עַד פֶּתַח בֵּית הַבְּלִיעָה, וְעוֹמֶדֶת שָׁם עַד שֶׁמִּתְוֹדֶה כָּל מַה שֶׁעָשָׂה הַגּוּף עִמָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִזּוּ נִשְׁמָת הַצַּדִּיק הִיא שְׂמִיחָה בְּמַעֲשֵׂיהָ וּשְׂמִיחָה עַל פְּקֻדּוֹתָהּ. דִּתְנִינָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק מִתְאַוֶּה אִימָתִי תֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא הֶבֶל, כְּדִי לְהִתְעַנֵּג בְּעוֹלָם הַבָּא.

Genesis 18:1

”וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה, בְּאֶלְוֵי מִמְרָא; וְהוּא יָשָׁב פֶּתַח-הָאֵהָל, כָּחַם הַיּוֹם.”

“And YHVH appeared to him by the oaks of Mamre, as he sat at the door of his tent in the heat of the day.”

The Zohar explains that “And YHVH appeared to him by the oaks of Mamre” is a secret about the time a person leaves the world. That is the great judgment day when the soul is separated from the body. The person doesn't really die until his soul sees the Shechina.

Exodus 33:20

”וַיֹּאמֶר, לֹא תוּכַל לִרְאוֹת אֶת-פָּנַי: כִּי לֹא-יִרְאֵנִי הָאָדָם, וְחִי.”

“But,” he said, “you cannot see my face, for man shall not see me and live.”

When the soul is of a righteous person, three Archangels come with the Shechinah to receive his soul.

Genesis 18:2

”וַיֵּשֶׂא עֵינָיו, וַיֵּרָא, וְהָיָה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים, נֹצְבִים עָלָיו.”

“He lifted up his eyes and looked, and behold, three men were standing in front of him.”

The words “the heat of the day” is the aspect of the day of judgment that is burning like a furnace. The soul must go through fire to separate itself from the body it is dressed within this world. The desires for the self alone are like glue on the soul and it can be removed only with fire.

The soul leaves the body and awaits by the gullet. A judgment process is taken above to determine the afterlife process the soul would go through. If the soul is not pure enough to have favorable judgment it may benefit from the merits of the fathers and other souls in the family. The supporting souls may send the soul back to this world, make corrections and earn a better place after passing away.

The soul stands in front of the judges. They list all her actions while in the body. The righteous soul is happy at that time because she earned the rewards that come her way. The righteous desires the day he leaves this world that is all vanity of vanities (Ecclesiastes 1:2). The purpose of the righteous in this life is to follow the path of Torah, do only good with others and earn the merit of living in the next world, the Final Redemption and immortality. The temporary state of existence is just a time to work and ‘save’ the earnings for the next world.

Death for righteous people, Tzadikim, is a state of sleep until the Resurrection. That is why we can make a good connection with Tzadikim, those who are alive and those who sleep, especially on the day of a full moon, a day before Rosh Chodesh and their death anniversary, Hilluah.

In the second blessing of the silent prayer (Amida) we recite.

“מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד. מַחְיֶה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ נּוֹפְלִים. וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים. וּמְקִים אֲמוּנָתוֹ לִישָׁנָי
”עֶפֶר. מִי כְמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֶה לָּךְ. מֶלֶךְ מִמִּית וּמַחְיֶה וּמְצַמֵּחַ יְשׁוּעָה: וְנֶאֱמַן אֶתָּה לְהַחְיֹת מֵתִים

Translation:

“You sustains life with Chessed. bring the dead to life in great mercy. support the falling, heal the sick, release the imprisoned. And keep his faith to those who sleep in the dust (the righteous people). Who is like you of mighty acts and who resembles you. O King who brings death and brings to life, and spring forth salvation. And you are faithful to(your promise) bring the dead to life (Resurrection).”

A bucket list is good for ‘dying’ people (who will not be resurrected), not for those who wish to merit Immortality in the world to come.

Focus on your long future and get yourself to the point of having no fear of death. The only fear we all should have is of not completing our personal Tikkun, not supporting the Tikkun of others and not contributing the Tikkun of the entire world.

32. תָּנוּ רַבָּנָן כְּשִׁזְזָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל, הָהוּא יוֹמָא
עָרַב שַׁבַּת הָהוּא, וְאוֹתֵיב לִימִינָהּ הוֹרְקָנוֹס בְּרִיָּה, וְהָהוּא
מוֹנְלִי לִיהָ עֲמִיקָתָא וּמִסְתַּרְתָּא, וְהוּא לֹא הָהוּא מְקַבֵּל
בְּדַעְתִּיהָ מַלְיָא, דְּוָזֵיב כְּמַטְוֶרָף בְּדַעְתִּיהָ הָהוּא. כִּיּוֹן
דְּזוֹמָא דְדַעְתָּא דְּאָבוּי מוֹתִישָׁבָא עָלוּי, קָבִיל מִנְיָה מֵאָה
וּתְבַנֵּין וְתִשְׁעָה רִזִּין עֲלָאִין.

33. כִּד מָטָא לְאַבְנֵי שִׁישׁ דְּמִתְעַרְבֵי בְּמִיָּא עֲלָאָה,
בְּכָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּפְסֵק לְמִיבַר, אָמַר קוּם הָתֵם בְּרִי.
אָמַר לִיהָ אָבָא לָמָּה. אָמַר לִיהָ זְוִינָא דְּאוּזוּיָת זֻלְפָּה בִּין

32. שְׁנֵי רְבוּתֵינוּ, בְּשַׁחֲלָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
הַגָּדוֹל, אוֹתוֹ יוֹם עָרַב שַׁבַּת הָיָה, וְהוֹשִׁיב
לִימִינוֹ אֶת הוֹרְקָנוֹס בְּנוֹ, וְהָיָה מְגַלָּה לוֹ
עֲמֻקּוֹת וְנִסְתָּרוֹת, וְהוּא לֹא הָיָה מְקַבֵּל דְּבַר
בְּדַעְתּוֹ שֶׁחָשַׁב שֶׁמַּטְרֵף בְּדַעְתּוֹ הָיָה. כִּיּוֹן
שָׂרָאָה שְׂדַעַת אָבוּי מוֹתִישָׁבָת עָלָיו, קָבַל
מִמֶּנּוּ מֵאָה שְׁמוֹנִים וְתִשְׁעַת סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים.

33. בְּשֶׁהִגִּיעַ לְאַבְנֵי שִׁישׁ שֶׁמִּתְעַרְבִים בְּמִים
הַעֲלִיוֹנִים, בְּכָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּפְסֵק לוֹמַר.
אָמַר, עֲמֹד שָׁם בְּנִי. אָמַר לוֹ, אָבָא, לָמָּה?

אמר לו, אני רואה שאני ממחר לחלוף מן העולם. אמר לו, לך ואמר לאמך שתעלה את התפלין שלי למקום עליון, ואחר שאסתלק מן העולם, ואבא לבאן פדי לראות אותם. לא תבכו, שהם קרובים עליונים ולא תחתונים, ודעת בני אדם לא משיגה אותם.

עלמא. אמר ליה זיל ואימא לאמך דתסתלק תפלאי באתר עלאה, ובתר דאסתלק מן עלמא ואיתי הכא למזומי להון לא תבכי דאנון קריבין עלאין ולא תתאין ודעתא דבר נש לא ידע בהו.

When the great Rabbi Eliezer became ill and was about to die it was Friday night. He sat his son, Horkanos, to his right side and revealed to him great secrets. In the beginning Horkanos couldn't get anything from his father's words. He thought that his father lost his mind but after he realized that his father is on higher spiritual level he began to understand and received 289 secrets of the upper worlds.

When the soul of a righteous is about to leave the world, the heavens are opened to welcome the soul. The righteous soul sees the opening and new 'windows' of understanding are opened. He then can reveal secrets he wasn't allowed to reveal before.

Rabbi Eliezer's son wasn't able to understand his father initially because the revealed secrets were new and beyond common understanding and it took him a little time to adjust his spiritual level to be able to understand his father.

When he arrived to the secret of the 'Marble Stones' he cried and stopped. He told his son that his time to go is near and asked him to tell his mother his Tefillin (phylacteries) will go to a higher place.

The Tefillin are used every day, except Shabbat and holidays, during the morning prayers that are at the level of Chessed. They help us connect upper and lower. For Rabbi Eliezer they were like a bridge to move between worlds. Now that he is about to pass away, the Tefillin is moved to a higher level. Rabbi Ashlag explains that his wife could understand from this message that her husband is leaving the world and won't use the Tefillin again.

He continued to say that after he passed away, he will come to see them and they should not cry because they are closer to the upper levels and not to the lowers and the human mind cannot comprehend this.

The soul of a righteous, especially those on higher levels, can come to this world to support other souls.

The Holy Ari told his students that if they had the merits, he would come to teach them. When they asked "how come, when you are about to leave the world", he answered them that they can not understand this spiritual level and he may come in a dream, a vision or in plain sight.

The story of Rabbi Shimon leaving the world is described in the Idra Zuta that is inside Zohar Haazinu. Studying, reading or scanning the Idra Zuta create opening for us and allow our prayers to ascend higher when we connect to that 'opening'.

Another opening is Elijah Open that is the opening of the Tikunei Zohar.

34. עד דהיו יתבי, עאלו זוכיבי דרא למבקר ליה, אוליט להו על דלא אתו לשמישא ליה דתנינן גדולה שמושה יותר בלמודה. עד שבא רבי עקיבא, אמר ליה עקיבא עקיבא למה לא אתית לשמישא לי (דהא אתא עתא לאצרפא). אמר ליה רבי לא הוה לי פנאי.

34. עד שהיו יושבים, נכנסו חכמי הדור לבקר אותם, וקלל אותם על שלא באו לשמש אותו, ששנינו, גדולה שמושה יותר מלמודה. עד שבא רבי עקיבא, אמר לו, עקיבא, עקיבא, למה לא באת לשמש אותי [שהרי באה העת להצטרף]? אמר לו, רבי,

אֲרֵתּוֹ אָמַר אֶתְמֹהֶה עֲלֶיךָ אִי תָמוּת מִיֵּתֶת עֲצָמָךְ. לֹא הָיָה לִי פָנָאִי. רַתַּח וְאָמַר, אֶתְמֹהֶה עֲלֶיךָ
לְטִיִּיהָ דִּיהָא קָשָׁה מִכְּלָחוֹן מִיֵּתֶתִיהָ. אִם תָּמוּת מִיֵּתֶת עֲצָמָךְ. קָלְלוּ שְׁמִיתָתוֹ
תַּהֲיֶה קָשָׁה מִכָּלָם.

35. בְּכִי רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר לִיה רַבִּי אוֹלִיף לִי אוֹרֵייתָא. 35. בָּכָה רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר לוֹ, רַבִּי, תִּלְמֵד
אֶפְתּוֹז פּוּמִיָּה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּמַעֲשֵׂה מִרְכָּבָה. אֵתָא אֲשָׁא
וְאֶסְזוֹר לְתַרְוִיחוֹן. אָמְרוּ זִכְיָמָא שְׁמַע מִינָהּ דְּלִית אֲנִן זִזְיִין וְכִדְאִין לָכֶּךָ, נִפְקוּ לְפִתְחוֹ דְּבָרָא וְיִתְיַבּוּ
תַּבְּנִן, הָיָה מִה דְּהָיָה וְאִזְל אֲשָׁא. שְׁהָיָה, וְהָאֵשׁ הִלְכָה.

While Rabbi Eliezer and his son were sitting, the wise scholars of the generation came to visit him. He cursed them for not coming early to serve him because it is known that serving the holly and the spiritually elevated brings greater benefits than the study of that source.

Rabbi Eliezer was upset with them for missing a great opportunity to connect to his Light, especially when it is on the highest level when he is about to leave the world. His departure from this world is like a wedding night, bringing the bride to the groom. At that time the spiritual opening is to all the levels of Zeir Anpin.

When Rabbi Akiva came in Rabbi Eliezer asked him to the reason why he didn't come to serve him. Rabbi Akiva answered that he was busy until that moment. He became really upset and told him, "I wonder if you die in your time", then he cursed him to experience the worst horrible death of all.

Rabbi Akiva cried and begged him to teach him some Torah. Rabbi Eliezer opened with the study of the creation of the upper levels. A fire appeared immediately and surrounded both of them. The wise scholars realized that they are not worthy of such a level of study and they went outside until the fire left.

We know that Rabbi Shimon was also surrounded by fire during the day he chose to pass away. (Read Idra Zuta)

Lessons:

When one serves a Tzadik and his work on the level of Malchut, he connects himself to the vessel of The Tzadik and the Light in it. When one studies from a Tzadik he is able to receive Light according to his own vessel. No matter how big is the Tzadik, the student cannot learn or benefit from the study more than what his vessel is capable of receiving.

Every missed opportunity to draw Light is considered as a sin. When Rabbi Eliezer cursed the scholars, making them feel bad, he took away the Tikkun process that may have had to go through because of not servicing him. As a great Tzadik, he didn't think about himself but what was good for them. For Rabbi Akiva, he gave the ultimate gift of elevating his soul in holiness. We know that later Rabbi Akiva was tortured to death by the Romans as one of the Ten Martyrs.

The fire that surrounded Rabbi Eliezer and Rabbi Akiva formed a wall that blocked the negative side from connecting to the holy. When the study and the revealed secrets are so high, the souls of those who study ascend to the higher levels. The fire protects them from the aspects and limitations of Malchut.

36. וְאוֹלִיף בְּבִהְרֵת עֲזָה תִּלְתּ מֵאָה הִלְכוֹת פְּסוּקוֹת, 36. וְאוֹלִיף לִיה רִי"ו טַעֲמִים דְּפְסוּקֵי דְּשִׁיר הַשִּׁירִים. וְהָיוּ
וְלִמַּד בְּבִהְרֵת עֲזָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הִלְכוֹת פְּסוּקוֹת, וְלִמַּד אוֹתוֹ מֵאוֹתִים וְשִׁשָּׁה עֶשְׂרִי
טַעֲמִים שֶׁל פְּסוּקֵי שִׁיר הַשִּׁירִים, וְהָיוּ עֵינֵי רַבִּי עֲקִיבָא נִזְזוֹתִין מִיָּא. וְאֶתְזַזֹּר אֲשָׁא

עקיבא זולגות דמעות, וחזרה האש
בבתחלה. כשהגיע לפסוק (שיר ב) סמכוני
באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה
אני, לא יכל רבי עקיבא לסבל, והרים קולו
בבכיה. והרים קולו ולא היה מדבר מיראת
השכינה שהיתה שם.

בְּקִדְמִיתָא. כִּד מְטָא לְהָאִי פְסוּקָא (שיר השירים
ב) סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה
אני, לא יכל למסבל רבי עקיבא וארים קליה
בבכיתא וגעי ולא הוה מוכלל מדוילו דשכינתא
דהות תמן.

37. הורה לו כל עמקות וסודות עליונים
שהיו בשיר השירים, והשביעו שבועה שלא
ישתמש בשום פסוק ממנו, כדי שהקב"ה לא
יחריב את העולם בגללו, ולא רוצה לפניו
שהבריות ישתמשו בו מרב הקדשה שיש בו.
אחר יצא רבי עקיבא ובכה, ונבעו עיניו מים,
והיה אומר, וי רביו וי רביו שהעולם נשאר
יתום ממך. נכנסו אליו כל שאר החכמים,
ושאלו אותו, והשיב להם.

37. אורי ליה כל עמיקתא ורזין עלאין דהוה ביה בשיר
השירים. ואומי ליה אומאה דלא לישתמש בשום זוד
פסוק מניה כי היכי דלא ליוזריב עלמא, קודשא בריך
הוא בגיניה. ולא בעי קמיה דישתמשון ביה (דף צט
ע"א) ברייתא מסגיאנות קדושיתא דאית ביה. לבתר
נפיק רבי עקיבא וגעי וגבעין עיניו מים, והוה אומר, ווי
רבי, ווי רבי, דאשתאר עלמא יתום מנה. עאלו כל
שאר זוכימא גביה ושאלו ליה ואתיב להון.

Previously we studied that Rabbi Eliezer was about to die and Rabbi Akiva came to him to study secrets before his teacher leaves the world.

Rabbi Eliezer continued teaching Rabbi Akiva, revealing the secrets of 300 ways to follow precepts. He also taught him 216 meanings about Song of Songs. The eyes of Rabbi Akiva were pouring water and fire came to surround them.

Song of Songs 2:5

“סמכוני, באשיות-רפדוני, בתפוחים: כי-חולת אהבה, אני”

“Sustain me with raisin cakes, Refresh me with apples, Because I am lovesick.”

When they were studying the above verse, Rabbi Akiva couldn't hold himself and burst with a loud cry, fearing to speak because of the presence of the Shechina that was there. Rabbi Eliezer continued teaching deeper secrets from Song of Songs and made Rabbi Akiva swear that he will not use any of the verses so the Holy One Blessed be won't destroy the world because of it. The concealed holiness of the Song of Songs is so high that it should not be used.

Rabbi Akiva cried and said wow to the world that will be orphan of you.

Lessons:

Rabbi Akiva, who was the teacher of Rabbi Shimon, was asked about the most elevated verse in the Torah and he quoted Deuteronomy 6:5

“ואהבת, את יהוה אלהיך, בכל-לבבך ובכל-נפשך, ובכל-מאדך”

“You shall love YHVH your God with all your heart and with all your soul and with all your might.”

When he asked about the most elevated book of the Bible he said that as the Holy Temple, the Bible is Holy and the Song of Songs is the Holy of Hollies.

The verse he selected is a verse of love and the book is a book of love.

Song of Songs is not a regular book. The name YHVH does not appear even once. It talks about the love and unification between the Endless Light and the Shechina.

Why did Rabbi Akiva tear a lot and why did he cry?

The spiritual aspect of tearing eyes is a connection to the level of Chokmah. Crying loud is when the Light of Chokmah comes down to Zeir Anpin it vibrates the body with the high Light. This story tells us that Rabbi Akiva experienced a very high level of connection with the study that Rabbi Eliezer taught him.

Many people share with me that sometimes they have tears when the scan or study the Zohar. If you have such experience then it means that your heart was open with desire for the Light and your study opened a window to Chokmah.

Pure love has great Light and energy that can take over the body and shake every atom of it. When it is love and desire for the Light, as concealed in the Song of Songs, the Light can wash a lot of impurities from the body and soul.

Song of Songs has 8 chapters that elevate us from Malchut to Binah.

The best time to read Song of Songs is Friday afternoon before Kabbalat Shabbat as a way to prepare the vessel for the unification of the Light of Binah on Shabbat.

Some read the book after the Seder of Passover. Because the Light of Zeir Anpin is in full revelation and we can use the Song of Songs to connect better to it.

I couldn't find the source of it but there is a recommendation for a person that wishes to find his soul mate to read the Song of Songs every day for forty days without interruption.

The value of reading Song of Songs is great even just for spiritual elevation and getting close to love and awe of YHVH.

38. הָיָה דְּוִזִיק לִיָּה (שעתא) לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אִפִּיק תֵּרִי דְרֻעֵי וְשׁוּיָנוֹן עַל לְבִיָּה. פִּתּוֹז וְאָמַר, אִי עֲלָמָא עֲלָמָא עֲלָמָא, וְזִזְרַת לְאֶעְלָא וּלְאֶגְנָא מִן תַּתְּאָה כָּל זְהִירוֹ וּבִזְעִינָא. וְוִי לְכוֹן תֵּרִי דְרֻעֵי וְוִי לְכוֹן תֵּרִי תוֹרוֹת דִּישְׁתַּכּוּזוֹן יוֹמָא דִּין מִן עֲלָמָא. דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק כָּל יוֹמוֹי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיָה זְהִירָא שְׂמֵעָתָא מִפּוּמִיָּה כִּיּוֹמָא דְאֶתְיָהִיבַת בְּטוֹרָא דְסִינִי.

39. אָמַר אֲוִרִיָּתָא (סברית גמרא) וְזִכְבֻּתָּא סְבָרִית וְשְׂמוּשָׁא עֲבָדִית. דְּאָלוּ יְהוֹן כָּל בְּנֵי אִינְשָׁא דְעֲלָמָא סוֹפְרִים לֹא יִכְלִין לְמַכְתֵּב וְלֹא זִזְרִי תַלְמִידֵי מִזִּכְבֻּתִּי אֶלָּא כְּכוּזָלָא בְּעִינָא וְאֶנָּא מִרְבּוּתִי אֶלָּא כְּמֵאֵן דְּשִׁתִּי בִּינָמָא. וְלֹא הָיָה, אֶלָּא לְמִיתָן טִיבּוּתָא לְרַבּוּהִי יְתִיר מִזִּיה.

Rabbi Eliezer was about to leave the world. After teaching Rabbi Akiva deep secrets the upper levels closed. He raised his hands and placed them on his heart, saying woe to the world that will forget the two Torahs, one of the upper world and one of the lower world.

Rabbi Eliezer was a spiritual giant who earned access to the Light of Chokma. It opened for him all levels of Torah understanding, about which he said that even if all the people of the world were scribes, they would not be able to write all the wisdom he studied, understood and served otherwise Torah scholars.

He also said that his students took from him knowledge like a drop of the eye and he took from his masters like a drink from the sea.

Rabbi Eliezer was aware that his students couldn't take much from his great Light, as he couldn't take much from his masters.

Lessons:

We can't even grasp the levels of spiritual knowledge and understanding of the great Torah scholars. When the Holy Temple existed they had access to the Light that came from the upper three Sefirot and could see beyond time. The generation that followed the destruction, like Rabbi Shimon, also enjoyed great Light that was still available due to great teachers like Rabbi Eliezer and Rabbi Akiva that could channel the Light from the great 'sea' of wisdom to few special students.

They could resurrect the dead because they had access to the upper three Sefirot that are the source of the life force. For that reason, they could also control other aspects of nature.

When one has a connection to the upper Lights one can channel it and bless others with it.

Serving others creates an open channel to the one being served. With proper consciousness, the one who serves can tap in and benefit from the Light of the one he serves.

We are lucky to have the internet that channels Light at the speed of light. Many studies are accessible by any person with internet access. At the same second this study is published online it becomes available to all users on the internet.

I am a student of kabbalah and I share my studies with you. Study and share the Daily Zohar or any other study that you appreciate. Please feel free to share your comments, questions, and links from other good study sources in the comments section below to allow others to drink from the sea of Light.

40. והיו שואלים ממנו באותו סגדל של יבום, עד שיצאה נשמתו ואמר טהור. ולא היה שם רבי עקיבא. בשיצאה השבת, מצא אותו רבי עקיבא שמת. קרע בגדו ושרט כל בשרו, ודם ירד ונמשך על זקנו. היה צוות ובוכה. יצא החוצה ואמר: שמים שמים, אמרו לשמש וללבנה, שהאור שהיה מאיר יותר מהם הרי נחשף.

40. והיו שואלים ממנו סגדל לא דיבום עד דנפק נשמתיה ואמר טהור. ולא היה תמן רבי עקיבא. כד נפק שבתא אשכחיה רבי עקיבא דמית, בזע מאניה וגריר כל בשריה ודמא נזית וגגיד על דיוקניה. היה צוות ובכי, נפק לברא ואמר, שמיא שמיא, אמרו ולסיהרא לשמשא דנהירוהא דהות נהיר יתיר מנהון הא אתושף.

41. אמר רבי יהודה, בשעה שנשמת הצדיק רוצה לצאת – שמחה, והצדיק בטוח במיתתו כדי לקבל שכרו. זהו שכתוב וירא וירץ לקראתם, בשמחה לקבל פניהם. מאיזה מקום? מפתח האהל, כמו שאמרנו. וישתחו ארצה – אל השכינה.

41. (דף צט ע"ב) אמר רבי יהודה בשעה שנשמת הצדיק רוצה לצאת שמונה והצדיק בטוח במיתתו כדי לקבל שכרו, הךא הוא דכתיב, וירא וירץ לקראתם. בשמונה, לקבל פניהם. מאי זה מקום, מפתח האהל כדקא אמרן. וישתחו ארצה לגבי שכינה.

Rabbi Eliezer passed away on Shabbat and Rabbi Akiva was not there by his side. He came after Shabbat and found that his teacher was gone. He ripped his clothes, cried and screamed to the heavens, saying 'tell the sun and the moon that the light that was brighter than them is now dark.'

There is a great pain when someone loses a great light he enjoyed in his life. For a student like Rabbi Akiva, losing a connection to a sea of pure Light was like the entire world turned dark.

When the soul of a great Tzadik leaves his body returning to heaven, all the spiritual levels are open during that time to allow the soul a safe and clear passage. The channel is as big as the soul of the Tzadik. Those who are near the Tzadik as the soul departs

from the body benefit from the great Light and can absorb from the wisdom of the Tzadik according to their vessels.

Rabbi Chaim Vital, the main student of the Holy Ari 'missed' being by the side of his teacher when he passed away. There were also other great Tzadikim that passed away without transferring the greater Light of their wisdom to their main students. God doesn't give us an easy path to a complete Tikkun of the world. We must do the work by ourselves. With each generation after the Holy Ari and the Baal Shem Tov, there was a decline in the level of righteousness in the world.

Even though there were great Tzadikim and there are still some hidden ones, none can come close to the levels of Rabbi Shimon, the Holy Ari, and Baal Shem Tov. We had the Rashash that came as the reincarnation of the Ari to reveal more secrets in addition to the previous writings of the Ari but he was just a temporary gift of Light to the world. Rabbi Shimon could have redeemed the entire world but was not allowed because according to God's plan we must go through great work and suffering to earn the merit of the Final Redemption.

Many Tzadikim of recent generations passed away, leaving us with people in leadership that are much less than them and or with personal agendas.

The only righteous that we can rely on, support, and serve is Rabbi Shimon. He left the Zohar for us that reveals his soul and wisdom. It's an open channel of Light that we can always tap into it and expand our vessel and wisdom.

42. רבי יוחנן פתח ואמר, (שיר השירים ב) עד שיפוחו היום ונסו הצללים סב דמה לה דודי לצבי או לעפר האילים. עד שיפוחו היום וגו' – זו אזהרה לאדם בעודו בעולם הזה שהוא כהרף עין. בא ראה מה כתוב, (קהלת ו) ואלו חיה אלף שנים פעמים וגו'. ביום המיתה, כל מה שתיה, נחשב ביום אחד אצלו.

43. אמר רבי שמעון נשמתו של אדם מתירה בו ואומרת עד שיפוחו היום ונסו הצללים, וידמה בעיניו כהרף עין בעודו בעולם הזה. ונסו הצללים, זהו שכתוב (איוב ח) כי צל ימינו עלי ארץ. בבקשה ממה, סב דמה לה דודי לצבי וגו'.

44. דבר אחר עד שיפוחו היום וגו'. אמר רבי שמעון בן פזי, זו אזהרה לאדם בעודו בעולם הזה שהוא כהרף עין: מה הצבי קל ברגליו – אף אתה היה קל בצבי או בעפר האילים לעשות רצון בוראך כדי שתנחל העולם הבא, שהוא הרי בשמים, הנקרא הר ה', הר התענוג, הקר הטוב. ע"כ מדרש הנעלם.

Song of Songs 2:17

“עד שיפוחו היום, ונסו הצללים: סב דמה לה דודי לצבי, או לעפר האילים-על-הרי בְּתֵר”

“Until the day breaks and the shadows flee, turn, my beloved, and be like a gazelle or like a young stag on the rugged hills.”

Job 8:9

“כִּי-תִמּוֹל אֲנַחְנוּ, וְלֹא נָדַע: כִּי צֶל יָמֵינוּ עַל־אָרֶץ”

“For we are only of yesterday and know nothing, Because our days on earth are as a shadow.”

The Zohar tells us that this is a warning to people that this world passes like a blink of the eye.

Ecclesiastes 6:6

“וְאִלּוּ חַיָּה, אֶלֶף שָׁנִים פְּעָמִים, וְטוֹבָה, לֹא רָאָה—הֲלֹא אֶל-מָקוֹם אֶחָד, הִכּוֹל הוֹלֵךְ”

“Even if man lives a thousand years twice and does not see good — do not all go to one place?”

Rabbi Shimon says that the soul urges the person to see that life is like a shadow and he should run like a gazelle to follow the will of the Creators because the goal of this life is inherit the world to come that is in heavens and is called the mountain of YHVH, mountain of pleasure, mountain of good.

Our lives in this world are temporary. The system was created for us to go through many ‘temporary lives’ and earn the merit to the Final Redemption.

Many people get old with regrets that they didn’t do everything they wanted to do. They have a bucket list and even if they finished with the list before they die, they stay at the bottom of the mountain.

Psalms 24:3

“מִי יַעֲלֶה בְּהַר יְהוָה, וּמִי יִקּוּם בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ?”

“Who may ascend the mountain of YHVH? Who may stand in his holy place?”

We recite this verse at the beginning of Rosh Hashanah and every Sunday to remind us that our main goal for the year and for every week is to climb the mountain.

We should realize that our lives are fragile and could end any day. Only if we make Teshuva (repentance, soul purification) and come back to the Light, we have a chance to merit the world to come by climbing the mountain.

45. הורבנותא דמלכא, אתווי בתלת גוויין, גוון וזר, זויזו דאתווי לעינא מרוזיק, ועינא לא יכיל לקיימא בברירו דווי, בגין דאיהו מרוזיק, עד דנטייל עינא, זויזו זעיר, בקמיטו דיליה. ועד כתיב מרוזיק ה' נראה לי. 45. ממשלת המלך נראית בשלשה גוונים, גון אחד – מראה שנראה לעין מרחוק, ואין העין יכולה לעמד בברור שרואה, משום שהוא מרחוק, עד שנוטלת העין מראה קטן בקמוץ שלה, ועל זה כתוב (ירמיה לא) מרחוק ה' נראה לי.

46. גוון תניין: זויזו דהאי עינא, בסתימו דיליה, דהאי גוון לא אתווי לעינא, בר בסתימו זעיר, דנקיט ולא קיימא בברירו, סתים עינא, ופתוז זעיר, ונקיט ההוא זויזו, וגוון דא אצטריך לפתרוןא, לקיימא על מה דנקיט עינא, ועל דא כתיב מה אתה רואה. 46. גון שני – מראה של העין הזאת [נ"א של אחד] בסתר שלה, שאין הגון הזה נראה לעין, רק בסתר קטן, שתופס ולא עומד בברור, סתם העין ופותח מעט ולוקח אותו המראה. והגון הזה [נ"א הגון זה] צריך לפתרון לעמד על מה שלוקחת העין, ועל זה כתוב (שם א) מה אתה ראה.

47. גוון תליתאה: הוא זהר אספקלריאה, דלא אתווי ביה כלל, בר בגלגולא דעינא, כד איהו סתים 47. הגון השלישי הוא זהר האספקלריה המאירה שלא נראה בו כלל, חוץ מגלגול העין כאשר הוא סתום בסתימות ומגלגלים

בסתימו, ומוגלגלין ליה בגלגולא, ואתוויא בהאי גלגולא, אספקלריאה דנהרא. ולא יכיל לקיימא בהוא גוון, בר דווי זוהר מנהרא בסתימו דעינא.

לו בגלגול ונראה בגלגול הזה אספקלריה המאירה. ולא יכול לעמד באותו הגוון, רק שרואה זהר מאיר בסתר העין.

Genesis 18:2

”וישא עיניו, וירא, והנה שלשה אנשים, נצבים עליו; וירא, וירץ לקראתם מפתח האהל, וישתחו, ארצה”

“When he lifted up his eyes and looked, behold, three men were standing opposite him; and when he saw them, he ran from the tent door to meet them and bowed himself to the earth,”

The Shechina expresses the will of the Creator in this world. It appears in three colors, white, red and green. These colors found in the eyes and we see it as brown color because red and green (green=blue+yellow) make the brown color. It is the iris color of most human eyes. The white color contributes to the ‘lightness’ of the color. Green and blue eye colors are when the red color is almost absent.

The three colors represent the three columns of the Tree of Life. The eyes are at the level of Chokmah, which is above the lower seven sefirot of this word. The eyes connect to this world with the right column (white), the Left column (Red) and center (Green).

The three colors are aspects of revealing light in the world. The eye sees only what reflects light from it

The first color, white, Chessed, is considered ‘far’ and the eye can’t see it unless it squints a little. The white gives out and is not defined by color because it includes all the colors. To see something, the eye restricts itself.

The sefira of Chessed and the Light is far from Malchut. Through a process of restriction, we can find and follow the path up.

The second color, red, Gevurah, doesn’t have a clear sight. Due to lack of chassadim, the eye needs to close itself and open a little before it can see anything. The Left column is red to represent the desire for the self and judgment. It requires a complete shutdown of the desires then opening with restriction to be able to get the light under control.

The third color, green, Tiferet, is the radiance that is not seen. The eyes are closed and rolled up to create inclusion of the right and the left. Then the light of the central column is revealed.

48. ועל דא כתיב היתה עלי יד ה'. ויד ה' עלי וזקה. וכלהו מתפרשין מנביאי קשויט. בר משה, מוהימנא עלאה, דזכה לאסתכלא לעילא, במה דלא אתווי כלל. עליה כתיב, לא כן עבדי משה וגו'.

48. ועל זה כתוב (יחזקאל לו) היתה עלי יד ה', (שם לג) [ויד ה' היתה עלי] ויד ה' עלי חזקה. וכלם מפרשים מנביאי האמת, פרט למשה הנאמן העליון שזכה להסתכל למעלה במה שלא נראה כלל. עליו כתוב (במדבר יב) לא כן עבדי משה וגו'.

49. וירא אליו. אתווי ואתגלי ליה שכינתא, גו אינן דרגין דאתווברו בסטרוי, מיכאל לסטר ימינא. גבריאל לסטר שבאלא. רפאל לקמא. אוריאל לאוזורא. ועל דא, אתגליא עליה שכינתא, בהני אלוני צולמין דעלמא, בגין לאוואה קבייהו ברית קדמאה רשימו קדישא, דהוה בכל עלמא, ברוא דמוהימנותא.

49. וירא אליו, נראתה ונתגלתה לי השכינה תוך אותן דרגות שהתחברו בצדו, מיכאל לצד ימין, גבריאל לצד שמאל, רפאל לפני, אוריאל לאחור, ועל זה נגלתה עליו השכינה באלונים [ג"א צלמים] הללו של העולם, כדי להראות לפניהם ברית ד"א

לְשֵׁם רֵאשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁהִיָּתָה בְּכָל הָעוֹלָם בְּסוֹד
הָאֱמוּנָה.

50. וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתוֹ הָאֵהֶל. מֵאֵן פֶּתוֹ הָאֵהֶל. דָּא אֵתֵר
דְּאֶקְרִי בְרִית, רִזָּא דְּמִהִימְנוּתָא. כּוּזוּם הַיּוֹם. דָּא רִזָּא
דְּאֵתְרִבְקָ בֵּית אֲבֵרָהִם, תּוֹקְפָא דְּסִטְרָא דִּימִינָא,
דְּרִגָּא דִּילִיָּה.

Colors represent vibrations of light. The Light from the upper three sefirot comes to this world and manifests through the 'reactions' of atomic particles in the sun (it's not a real matter). The sun is the aspect of Zeir Anpin and serves as a bridge between Binah, the 'Life Force,' and Malchut.

White is the aspect of the Endless and is the 'canvas' of this world. All colors/vibrations of light exist in the white. The seven colors of the rainbow represent the 'white' light from the upper three sefirot, expressed in the vibrations of red, orange, yellow, green, blue, indigo and violet respectively.

The seven sefirot take the vibration of Light according to their vessel. Chesed takes white because it receives directly from Binah, while Gevurah expresses the desire to receive with the red color. And so on with the remaining sefirot.

Since the sun 'produces' the colors, it is good to connect here to a bit of scientific information. I can't use the word facts because science is still in the process of exploration and has not yet formulated into its work the spiritual aspects of our existence. It's like they deal with the body of a person without taking into account the psyche even though they do accept the placebo effect. Kabbalah contributes to science by revealing the true forces that drive every particle (the basic unit of energy) in existence.

The sun is not a simple star. It's described as: "The Sun generates its energy by nuclear fusion of four hydrogens (atomic number 1) nuclei into helium (atomic number 2 and mass of 4). In its core, the Sun fuses 620 million metric tons of hydrogen each second." 620 happens to be the numerical value of Keter. Also, the surface temperature of the sun is 5778 K. This number has a deeper significance beyond the actual digits when correlated to the Hebrew calendar year which happens to be next. I recommend doing a search for the number 5778 on KabbalahSecrets.com.

The surface temperature of the Earth is 288 ר"ח, which is the exact number of sparks of light we need to correct before the coming of Mashiach. He will bring the last 32 holy sparks to complete the system of 320 pure, holy sparks that will remove negativity and death forever.

How does the sun go into all this nuclear fusion without consuming itself, while keeping the same surface temperature? And where does the hydrogen come from?

The answer is Binah. Hydrogen is the first element on the Periodic Table while helium is the second one: the Alef and Bet of Creation. This is the reason that every morning we pray to connect to the energy revealed through the sun. We start the morning prayer when the sky changes color from black to blue. And the best time for the silent prayer of Amidah, which elevates us to the world of Atziluth (Emanation), is when the first rays of the sun emerge from the horizon. In Hebrew, this time is called 'Netz' נֶצֶחַ. It's a beautiful sight to see hundreds of people rise at the exact time every day in order to make this prayer in unity at the Western Wall.

51. פתח האהל – סוד השער של צדק פתח האמונה, שאז נכנס בו אברהם באותו הרשם הקדוש. כחם היום – זהו צדיק, הדרגה של חבור אחד שנכנס בו מי שנמול ונרשם בו הרשם הקדוש, שהרי נתבטל מן הערלה ונכנס בקיום של שתי הדרגות הללו שהן סוד האמונה.

51. פתח האהל. רוא דתרעא דצדק, פתוחא דמהימנותא, דכדין עאל ביה אברהם, בההוא רשימא קדישא. כוזום היום. דא צדיק, דרגא דזובורא זורא, דעאל ביה מאן דאתגור, ואתרשים ביה, רשימא קדישא, דהא אתעבר, מערלה, ועאל בקיובא דתרין דרגין אלין, דאינון רוא דמהימנותא.

Genesis 18:2

”וישא עיניו, וירא, והנה שלשה אנשים, נצבים עליו; וירא, וירץ לקראתם מפתח האהל, וישתחו, ארצה.”
 “He lifted up his eyes and looked, and behold, three men were standing in front of him. When he saw them, he ran from the tent door to meet them and bowed himself to the earth”

The ‘tent door’ as the Zohar explains is the gate of the faith that Abraham got in after he had his circumcision. The ‘heat of the day’ is numerically equal to ‘blood of the circumcision’, ‘דם המילה’ (from Baal Haturim). It is the aspect of a Tzadik.

When the foreskin is removed a person can elevate to righteousness, which is Yessod and ‘justice’ that is the aspect of Malchut. These two levels of righteousness and justice are the secret of faith that unifies them together.

The knife of the circumcision represents judgments of the female aspect and the foreskin represents judgments of the male aspect. These two ‘negatives’ cancel each other to turn positive by revealing the spiritual unification of Yessod and Malchut. This is why the ceremony is called “bringing the child into the covenant with Abraham”. Isaac was the first one to be circumcised on the eighth day after birth. He is also mentioned (אשר קידש יד מבוטן) in the blessings during the ceremony.

Participants in a circumcision ceremony benefit greatly from the revelation of light described above. It is recommended that the mohel, who is the one that performs the circumcision raises the knife with the little blood on it. It reveals the aspect of the cancellation of judgments. It has the cleansing power that is equivalent to 40 days of fasting when participating in the entire process, including the meal after the circumcision that includes a special blessing for the baby. It’s good for women who wish to have children to see it. Only a few Mohels show the knife because in the past the Jew-haters referred to this ceremony as a reason to spread hate and actions against Jews. If a mohel is asked then he will leave the knife on a table for people to view it before cleaning it.

52. והנה שלשה אנשים וגו' – אלו שלשה אנשים שלוחים שמתלבשים באויר, ויורדים לעולם הזה [ונראים] במראה של בן אדם, והשלשה הם כמו שלמעלה, משום שהקשת לא נראית אלא בשלשה גוונים – לבן, אדום וירוק, וכך הוא בודאי.

52. והנה שלשה אנשים וגו'. אלין תלת מלאכין שליוון, דמתלבשין באוירא, ונזותי להאי עלמא, בזיוו דבר נש. ותלת הוו, כזוונא דלעילא, בגין דקשת לא אתזוזי, אלא בזוונין תלתא: זוור, וסומק, וירוק. והכי הוא ודאי.

The three were the messengers, the angels Michael, Gabriel, and Raphael. When they come down to this world they take the shape of men. It also represents the colors White, Red and Green.

53. ואלין אינן שלשה אנשים, תלתא גוונין, גוון זוור, גוון סומק, גוון ירוק. גוון זוור: דא מיכאל, בגין, דאיהו סטרא דימינא. גוון סומק: דא גבריאל, סטרא דשמאלא, גוון ירוק: דא רפאל. והני אינן תלת גוונין דקשת, דקשת לא אתוויי אלא עמהון, ובג"כ, וירא אליו, גלוי שכינה, בתלת גוונין אלין.

53. ושלשת האנשים הללו שלשה גונים. גון לבן, גון אדם, גון ירק (רחמים). הגון הלבן זה מיכאל, שהוא צד הימין. הגון האדם זה גבריאל, הצד של השמאל. הגון הירק זה רפאל. ואלו הם שלשת גוני הקשת, שאין הקשת נראית אלא עמהם. ומשום כך וירא אליו, גלוי שכינה בשלשת הגונים הללו.

Michael is the aspect of white because he is on the Right column representing Chessed. Gabriel is Red, Left, Gevurah. Raphael is Green, Central column, Tiferet. These colors come from the colors of the rainbow that represent the Shechina.

Abraham felt the presence of the Shechinah and "He lifted up his eyes' and ran to out of his tent to meet them. I heard from Rabbi Ben Zion Mutzafi Shlita (Israel) that the Torah mentions that Abraham lift his eyes only twice and both when he saw the Shechina, The above is the first one and the next one is (Genesis 22:4) when he took Isaac for the binding and he lifted his eyes to see the 'place' from far. The 'place' was the Mount Moriah where the Holy Temple was built later by King Solomon (2 Chronicle 3:1).

Abraham had a prophetic vision and could see beyond the physical realm. When they arrived at the point where he could see a cloud-connected to the mountain he knew that it was the presence of the Shechina. He asked Isaac if he sees something on the mountain and Isaac did see the same vision. The other two that came alone, Eliezer, his servant and Ishmael, his older son could see it so he left them behind because they didn't have the merits to come closer to the Shechina (Genesis 22:5).

54. וכלהו אצטריכו: זוד, לאסיא מן המילה, ודא רפאל, מארי דאסוון. וזוד לבשרא לשרה, על ברא, ודא איהו מיכאל. בגין, דאיהו אתמנא לימינא, וכלטבין וברכאן בידיה אתמסרן, מסטרא דימינא.

54. ואת כלם הצטרכו. אחד לרפא את המילה, והו רפאל, בעל הרפואות. ואחד לבשר את שרה על הבן, והו מיכאל, משום שהוא התמנה לימין, וכל הטובות והברכות שבידו נמסרו מצד הימין.

Each of the three angels that came to Abraham had specific purpose. The angel Raphael, who is the angel of healing, came to heal Abraham from the circumcision. The angel Michael is from the right and delivers good and blessings. He came with a message to Sarah that she will have a child.

55. וזוד להפכא לסדום, ודא איהו גבריאל, דאיהו לשמאלא. ואיהו מננא על כל דינן דעלמא, מסטרא דשמאלא, למידן ולמעבד על ידא דמלאך המות, דאיהו מארי דקטולא דבי מלכא.

55. ואחד להפך את סדום, והו גבריאל שהוא לשמאל, והוא מננה על כל הדינים של העולם מצד (הדין) השמאל לדון ולעשות על ידי מלאך המות, שהוא בעל ההרג של בית המלך.

The Angel Gabriel, from the Left, governs all judgments in the world. Angel Gabriel delivers the judgments and the angel of death executes them.

56. וכלהו עבדו שליחותהון, וכל זוד וזוד כדקא זוזי ליה. מלאך גבריאל, בשליחותא לנשמותא קדישא,

56. וכלם עשו שליחותם, וכל אחד ואחד פראוי לו. והמלאך גבריאל בשליחות לנשמה הקדושה, ומלאך המות בשליחותו

ובלאך המות בשליחותיה, לנפשא דיצר הרע. ועכ"ד לנפש של היצר הרע. ועם כל זה הנשמה נשמותא קדישא לא נפיק, עד דווי שכינתא.

The angels follow their missions. Gabriel is a messenger of the Holy Soul from the level of Neshamah and the angel of death follows the mission of the soul level of Nefesh from the side of the Evil Inclination. The soul doesn't leave the body until she sees the Shechina.

The Shechina includes the roots of the souls and when the body dies, the souls wish to connect to its roots. If the soul is righteous then the Shechina welcomes him into her light and leads him to the next step. If the soul is wicked then the Shechina leaves the soul to mourn its departure from this world.

57. כד זומא לון מתוזברן כוזדא, כדין זומא שכינתא בגוונאה, וסגיד. דכתיב וישתוו ארצה. כגוונא דיעקב, שזאמר וישתוו ישראל על ראש המטה לשכינה. 57. בשראא אותם מחברים באחד, אז ראה שכינה [כמו זה] בגוניה וישתחוה, שכתוב (בראשית לג) וישתחו ארצה, כמו אצל יעקב שנאמר (שם מז) וישתחו ישראל על ראש המטה, לשכינה.

Genesis 18:2

”וישא עיניו, וירא, והנה שלשה אנשים, נצבים עליו; וירא, וירץ לקראתם מפתח האהל, וישתחו, ארצה”

“He lifted up his eyes and looked, and behold, three men were standing in front of him. When he saw them, he ran from the tent door to meet them and bowed himself to the earth”

When Abraham saw the three angels, he also saw the Shechina with them and he bowed down. Jacob also bowed in front of the Shechina

In Genesis 47:31 we also read about Jacob bowing toward the head of his bed because he saw the Shechina.

”ויאמר, השבעה לי-וישבע, לו; וישתחו ישראל, על-ראש המטה”

“He said, “Swear to me.” So he swore to him. Then Israel bowed in worship at the head of the bed.”

Jacob was ready to leave the world and called his son Joseph with instructions related to his passing. The sages teach us that the Shechina visits the sick at the head of their bed.

We may not be able to see the Shechina but we still bow down in her presence several times during the silent prayer (more here: [Amida](#)), when we bless with the YHVH name, saying “Baruch Ata YHVH...”. Regular blessings do not require bowing, only the ones that put us on a higher level. The silent prayer is in the world of Atziluth and our prayers are in front of the Shechina. When a person goes up (Aliyah) to the Torah, he blesses and bows because next to the Torah on Shabbat he is in an ‘elevated’ state.

When we bow down we lower ourselves to Malchut and when we rise up we connect to the shechinah in front of us. We go down in ‘Baruch’, bow down in ‘Ata’ and rise up with the YHVH name.

58. ולגבי שכינתא אמר, בשמא אדני, ולגבי צדיק אדון. דהא כדין אקרי אדון כל הארץ, כד אתנהרא מצדיק, ו אתנהרא בגוונאה, דהא בגין דא, אשתלים לעילא. 58. ולגבי השכינה אמר בשם אדני, ולגבי הצדיק אדון, שהרי אז נקרא אדון כל הארץ בשמואל מצדיק ומוארת בגוניה, שהרי משום [זהו כנה אז] זה נשלים למעלה.

Genesis 18:3

“וַיֹּאמֶר: אֲדֹנִי, אִם-נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ-אֶל-נָא תַעֲבֹר, מֵעַל עַבְדְּךָ.”

“and said, “My lord (ADNY אֲדֹנִי), if now I have found favor in your sight, please do not pass your servant by.”

Abraham refers to the Shechina with the name אֲדֹנִי ADNY. We use this name to read the YHVH name. The light of YHVH is revealed in Malchut with the name ADNY אֲדֹנִי. The literal meaning of this name is ‘master’ because as a master of the world, the Shechina connects Yessod and the three worlds above to Malchut.

This verse is in the singular form to teach us that Abraham saw the Angels with the Shechina as one because they represented Zeir Anpin, which is a male aspect. Z”A delivers light through Yessod to Malchut. In the verse that follows (Genesis 18:4), Abraham refers to them in plural form when offering the angels water and food.

59. מִהֵכָא, דְּזוּזִיו דְּלִתְתָּא, מִשִּׁיךְ מִשִּׁיכּוּ מִלְּעִילָא, דְּהָא גְּוִוְנִין אֵלִין מִשִּׁיכִין מִשִּׁיכָא מִלְּעִילָא, מֵאִינוֹן מִקּוּרִין עֲלָאִין. אֲדֹנִי מִשִּׁיכָא מִלְּעִילָא, בְּאֵלִין תִּלְתָּ גְּוִוְנִין דְּאֶתְלַבֵּשׁ בָּהּ, וּבְהוּ נִטְלָא כָּל מִדָּ דְּנִטְלִי מִלְּעִילָא.

59. מִכָּאן שְׁמֵרָא שְׁלֻמָּה מוֹשֵׁף הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה, שְׁהָרִי הַגּוֹנִים הִלְלוּ מוֹשְׁכִים הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה מֵאוֹתָם מִקּוּרוֹת עֲלִיוֹנִים. אֲדֹנִי מוֹשֵׁף מִלְּמַעְלָה בְּשִׁלְשֵׁת הַגּוֹנִים הִלְלוּ שְׁמֵתִלְבֵּשׁ בָּהֶם, וּבָהֶם נִטְלָת כָּל מִדָּ שְׁנוֹטְלָת מִלְּמַעְלָה.

We learn here that the Shechina draws the light from the supreme source above, which is Binah that delivers the upper lights to the three columns.

60. וּבִגְזִין דְּאִינוֹן זִזְבוּרָא דִּילָהּ, וּסְמִכִין דִּילָהּ, בְּכָלֹא אֶתְמַר שְׂמָא אֲדֹנִי. דְּהָא שְׂמָא דָּא אֶתְגְּלִי לִיהּ, כְּלִיל בְּרוּיָן עֲלָאִין, אֶתְגְּלִי לִיהּ בְּאֶתְגְּלִיא מִדָּ דְּלֹא הוּוּת מִקְדָּמַת דְּנָא, דְּלֹא הוּוּת גְּזִיר. וְעַד דְּאֶתְגְּזֹר לֹא בְּעָא קַב”ה לֹא־פִקָּא בְּנִיָּה זְרַעָא קְדִישָׁא, כִּיּוֹן דְּאֶתְגְּזֹר, בּוֹדִי נִפְקָא בְּנִיָּה זְרַעָא קְדִישָׁא.

60. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם חֲבוּר שְׁלָה וְתוֹמְכִים שְׁלָה בְּכָל, נֹאֶמַר שֵׁם אֲדֹנִי, שְׁהָרִי שֵׁם זֶה הִתְגַּלָּה לּוּ כְּלוּל בְּסוּדוֹת עֲלִיוֹנִים, הִתְגַּלָּה לּוּ בְּגִלּוּי מִדָּ שְׁלָה הִיָּה מִקְדָּם לְכֵן בְּשִׁלָּה הִיָּה מְהוּל. וְעַד שְׁנִמּוּל, לֹא רָצָה הַקָּב”ה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ קְדוּשָׁה בִּינוֹן שְׁנִמּוּל, מִיָּד יָצָא מִמֶּנּוּ הַזָּרַע הַקְדוּשָׁה.

The three columns of Zeir Anpin support the Shechina and for that, she’s called ADNY. Abraham was able to see the Shechina and this name only after he circumcised himself. The Holy One Blessed Be He waited for Abraham’s circumcision in order to give him a holy son, which is Isaac.

61. וּבִגְזִין כַּךְ, אֶתְגְּלִי עֲלִיהּ שְׁכִינָתָא, בְּאִינוֹן דְּרָגִין קְדִישִׁין. וְהַמְשַׁכִּילִים יִזְהִירוּ כֹזֶהר הַרְקִיעַ. זֶהר: זֶהרָא דְּזֶהרִין בְּדִלִיקוֹ זֶהרָא. זֶהר: דְּאֶנְהִיר דְּאֶדְלִיק, וְנִצִּיץ לְכַמָּה סְטָרִין.

61. וְלְכֵן הִתְגַּלְתָּה עָלָיו שְׁכִינָה בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת קְדוּשׁוֹת. (דְּנִיָּאֵל יב) וְהַמְשַׁכִּילִים יִזְהִירוּ כֹזֶהר הַרְקִיעַ. זֶהר: זֶהרָא בְּזֶהר הַרְקִיעַ. זֶהר: זֶהרָא שְׁאוֹהֲרִים בְּדִלְקוֹת שֶׁל זֶהר. זֶהר: שְׁמַאִיר שְׁמִדְלִיק וְנִצִּץ לְכַמָּה עֲדָדִים.

Daniel 12:3

”וְהַמְשַׁכִּילִים יִזְהִירוּ כֹזֶהר הַרְקִיעַ וּמִצְדִּיקֵי הַרְבִּים כְּכֹכְבִים לְעוֹלָם וָעֶד.”

“And those who are wise shall shine like the brightness (Zohar) of the sky above; and those who turn many to righteousness, like the stars forever and ever.”

For his actions, Abraham merited to see the Shechina and the source of Light from the upper levels. Rabbi Ashlag explains that even though Abraham was connected to Malchut he received light from the upper levels up to Atzilut.

The word Zohar means ‘radiance of light’. Because Abraham was the first to circumcise himself for the purpose of opening the channels to the spiritual level, he could reach all the way to Keter. The Zohar describes that light as the Zohar of heavens.

62. זהר: סליק ונזוית. זהר: נציץ לכל עיבר. זהר: נגיד זהר: עולה ויורד. זהר: נוצץ לכל עבר. זהר: שופע ויוצא. זהר: שלא פוסק ונפיק. זהר: דלא פסיק לעלמין. זהר: דעביר תולדין. זהר: שפוע ויוצא. זהר: שלא פוסק לעלמים. זהר: שפוע תולדות.

The ‘Zohar’ is the Light of Binah that comes out of Arich Anpin. Chokmah and Binah come from this light with constant unification that delivers a flow of light to the lower worlds. In the world of Atzilut, Chokmah and Binah never separated because it’s the source of light to all the lower worlds. Below this level, the unification of Chokmah and Binah comes after a process.

The light of the ‘Zohar’ gave Abraham the power to connect to all levels of the Tree of Life and enable him to have mind over matter. He also wrote the Book of Formation that high-level Kabbalist can use to manifest materials with the power of words.

This highest level that is described here as Zohar is like the stream of thoughts the comes to our mind and drives our actions in this world. Even though the thoughts are constantly flowing, we need to make efforts to connect our lower levels of Chokmah and Binah that are the right and left brain with the thought process to continue the potential force of the original thoughts into actual.

Our Zohar study connects us to higher spiritual levels and helps cleanse the flow of thoughts that come into our minds. As we progress with our studies and faith we experience greater levels of purity of thoughts that drive us to positive actions. It also clears a lot of judgments from our correction process.

63. זהר: טמיר וגניז, נציצו דכל נציצין ודרגין, כלא ביה, נפיק וטמיר, סתים וגליא. זווי וכלא זווי. ספרא דא, מבועא דבירא, נפיק בימבא, טמיר בליליא, אשתעשע בפלגות ליליא, בתולדין דאפיק.

63. זהר: טמיר וגניז, התנוצצות של כל הנצוצים וכל הדרגות בו. יוצא וטמיר. נסתר וגלוי. נראה ולא נראה. [זהר] ספר זה מעין הבאר, יוצא ביום, נסתר בלילה, משתעשע בחצות הלילה בתולדות שהוציא.

This Zohar is high and concealed. The glowing of all its sparks includes all levels. It comes out and high, concealed and revealed, seen and unseen. This book is the fountain of the well, comes out at day and hidden at night, delighted at midnight with all the lights that came out from him.

64. זהר: דזהיר ואנהיר לכלא, כללא דאורייתא, ודא איהו דאתוזוי, וכל גוונין סתימין ביה, ואתקרי בשבא דאדני. תלת גוונין אתוזוי לתתא, בזהאי, תלת גוונין לעילא, מאלין עלאין אתמשך כלא דלא אתוזוי. ונציץ בתריסר נציצין וזהירין דנציצין מניה. תליסר אינון, ברזא דשבא קדישא, וגו רזא דאין סוף, הוי"ה אקרי.

64. זהר: שזהיר ומהיר לכל, הכלל של התורה, וזהו שנראה, וכל הגונים נסתרים בו ונקרא בשם של אדני. שלשה גונים נראים למטה מאלו שלשת הגונים שלמעלה. מאלו העליונים הכל נמשך [לגבי זהר] אותם העליונים. [זהר] שלא נראה, ונוצץ בשנים עשר נצוצים וזהרים שנוצצים ממנו. שלשה עשר הם בסוד השם הקדוש וגו', הסוד של אין סוף נקרא יהו"ה.

Zohar that is bright and spread its light to all, and the Torah. And all the colors concealed init and is called ADNY אדני.

When the lower Zohar, ADNY, connects to the supreme Zohar, they create a hidden name that true prophets use to see concealed sights in the Supreme Zohar. This name is 'אפדונה'.

The unification of the upper and lower names creates a spiritual bridge from the level of Malchut and the name ADNY to the highest level of YHVH.

When we answer Amen to a blessing we meditate on this name to create a bridge of light.

<https://dailyzohar.com/daily-zohar-980/>

Daily Zohar # 2050 – Tetzaveh – Letter of Light

The Zohar explains that there are nine dots of the Torah that spread among the letters and give them movements. The letters don't move until Binah release the dots from the letters. The upper dot is called Cholem חולם, ה. The middle dot is Shuruk שורוק, ה. The lower dot is called Chirik חיריק. Each of them includes three dots for the right, left and central columns to deliver the light in balance into the vessels. All together comes to nine dots.

67. אלין אינאן ברוך דאין סוף, כלהו אתוון מטלחן
ברוך דאין סוף. כמה דאיןאן זטלחן לון, הכי זמי זטלי
אלין סתימין אתוון, גליין ולא גליין, הני טבירין, על מזה
דשריין אתוון.
67. הם בפסוד של אין סוף. כל
האותיות [נוסעות] מסעות בפסוד של אין סוף.
כמו שהם נושאים אותם, כך הם נוסעים. אלו
הנסתרים אותיות גלויות ולא גלויות. אלו
טמירים על מה ששורות האותיות.

The Hebrew letters are considered empty vessels until they receive the light/force, originated from the Endless, that moves them. The dots and lines are the force that moves the letters and it is called “Nikud ניקוד”, means ‘dotting’ or “Tenuot תנועות” that means ‘movement’. They represent the Light that comes from Chokmah and Binah into the vessels.

Keter	יהוה	Kamatz
Chokmah	יהוה	Patach
Binah	יהוה	Tzerei
Chessed	יהוה	Segol
Gevurah	יהוה	Shva
Tiferet	יהוה	Cholam
Netzach	יהוה	Chirik
Hod	יהוה	Kubutz
Yessod	יהוהו	Shuruk
Malchut	יהוה	

Every Hebrew letter represents a channel of energy from the upper levels and, like the periodic table of elements, the Hebrew letters can be organized in different groups.

The ‘Nikud’, which is the Hebrew vowels, are like electrons that envelope the nucleus (a Hebrew letter) and bond with other letters to make molecules (words and sounds) of endless forms and possibilities. While the periodic table has specific rules related to bonding with different elements, there’s no limit to the number of possibilities that the Hebrew letters can form into different spiritual energies.

With the Hebrew letters, we can use the force of the Endless in this world but without proper knowledge, we can not ‘play’ with the letters.

68. תשע עמהן, גליפן בעשר, ואינון: קדמאה אהיה.
והראשון אהיה. [יוד ה"א] אהיה אשר
אהיה, יהוה, אל, אלהים, יהוה,
עבאות, אדון, שד"י. [ומהשם הזה יוד ה"א
וא"ו ה"א מתפשט כ"ב אותיות, וסוד השם
68. תשע עמהן, גליפן בעשר, ואינון: קדמאה אהיה.
והראשון אהיה. הויה. אל. אלקים. הויה.
עבאות. אדון. שדי.

מנצפ"ך הרי כ"ז אותיות, וזהו סוד יהו"ה
אלהינו יהו"ה אחד. יהו"ה אלהינו יהו"ה - הרי
י"ד אותיות. אחד סוד י"ג אותיות, ומקם תפשוטו
רמ"ח אברים, שם כן מ"ב וְשם כן ע"ב מנצפ"ך
תמשה גבורות, וממנו תפשוט הסוד של חמשים
שערי בינה, ומקם תפשוטו ע"ב. הרי רמ"ח
אברים עם י" אלהיכם אמת].

Nine names of God came out as ten because the sefira of Yessod has two names אדון and שדי that serve as a door to the upper levels.

Keter	אהיה
Chokmah	יוד הא
Binah	אהיה אשר אהיה
Chessed	אל
Gevurah	אלהים
Tiferet	יהוה
Netzach	עבאות
Hod	עבאות
Yessod	אדון for the 'crown' of Yessod. שדי for Yessod itself
Malchut	אדני

69. אלין אינון עשר שמהן גליפן בסטריהון. וכל הגי
שמהן, אתגליפן, ועאלין בזוד ארון הברית, ובאן איהו,
שמה דאתקרי אדני. ודא אתגלי השתא לאברהם.
69. אלה הם עשרה שמות חקוקים בעדיהם,
וכל השמות הללו נחקקו מאתים ארבעים
ושמונה אברים ונכנסים בארון הברית
האחד, ומיהו? השם שנקרא אדני. וזה [ד"א
סוד] התגלה עכשו לאברהם. [נ"א יהו"ה
עבאות, ונ"א א"ל אדני].

These are the names revealed to Abraham. Only after he had his circumcision he could connect to the name אדני ADNY and open all the upper levels.

Without circumcision, the soul is blocked from connecting to the Light.

<http://youtu.be/gpEzR8NGKII>

I suggest studying the Hebrew letters with these videos

<http://www.youtube.com/watch?v=KizCf2W-46M&list=PLC84A89BCDDB9F3EC>

70. מיכאל שמה דימינא, דקא אוזיד ובשמישא לשמא
דא, יתיר מאינון אוזרנין, בכל אתר דרוא דהאי שמא
תמן, מיכאל תמן, אסתליק האי, מיכאל אסתליק,
אלקים בהדי שדי.
70. מיכאל שם הימין שאוחז ומשמש את
השם הזה יותר מאותם האחרים. בכל מקום
שסוד השם הזה שם - מיכאל שם. אם
הסתלק מיכאל הזה - מסתלק אלהים עם
שדי.

Angel Michael is on the Right, Chessed. He holds to and serves the name אדני ADNY, more than other angels.

Michael is attached to the Shechina and brings the aspect of the name 'אלהים', ELHYM that supports Malchut and the name אדני. This name comes through Yessod and without the angel Michael, the support is removed, including the support of the name שדי, 'Shadai' that is God's name at the level of Yessod.

71. בקדמיתא שלשה אנשים, ואגלימו בצורה דאורא, והו אכלי, אכלי ודאי, דאשא דלהו אכל ושעי כלא, ואעביד נזות רוז לאברהם. אינן אשא ודאי, וההוא אשא אתכסי בצורה דאורא, ולא אתוזוי, וההוא מיכלא אשא מלהטא, ואכלא ליה, ואברהם מקבל נזות רוז מהאי.

Abraham served food to the three angels that came to deliver a message from God that Sarah would carry and deliver a child.
Angels don't eat the food of this world. They are made out of the fire and the food that Abraham served them was consumed by this fire that was concealed in the air.
Abraham was very pleased with his guests.

72. כיון דאסתלק שכינתא, מה כתיב, ויעל אלקים מעל אברהם, מיד מסתלק בהדיה מיכאל, דכתיב ויבאו שני המלאכים סדומה וגו'. שלשה כתיב בקדמיתא, והשתא תרין, אלא מיכאל דאיהו ימינא, אסתליק בהדי שכינתא.

The three angels that came to Abraham were;
Michael – to deliver the message that Sarah will have a child.
Raphael – to heal Abraham from the circumcision.
Gabriel – to destroy Sodom
Michael left with the Shechina as it says;
Genesis 17:22
"וַיֵּלֶךְ לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אֲבְרָהָם"
"And He finished talking with him, and God (ELHYM) went up from Abraham."
Shortly after the two remaining angels went to Sodom to rescue Lot and destroy the wicked city.
Genesis 19:1
"וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סֹדֶמָה בְּעֶרְבַּ וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר סֹדֶם וַיֵּרָא לוֹט וַיָּקָם לִקְרֹאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אִפְּסֵי אָרְצָה"
"The two angels came to Sodom in the evening, and Lot was sitting in the gate of Sodom. When Lot saw them, he rose to meet them and bowed himself with his face to the earth"

73. מלאך דאתוזוי למנוז נזות ואיגלים באורא, ואתוזוי ליה, ודא איהו אוריאל. מה דלא נזות באלין דאברהם, נזות הכא בלוזודוי, לבשרא למנוז, דאתי מודן.

Judges 13:3
"וַיֵּרָא מֵלָאךְ-יְהוָה, אֶל-הָאִשָּׁה; וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ, הִנֵּה-נָא אֶת-עֲקָרָה וְלֹא יִלְדָּת, וְהָרִית, וַיִּלְדָּת בֶּן"

“And the angel of YHVH appeared to the woman and said to her, “Behold, you are barren and have not borne children, but you shall conceive and bear a son.”
The one angel that came to Manoah and his wife was the angel Uriel. He didn’t appear to Abraham with the other three angels.

74. ובגין דלא זושׁיב כאברהם, לא כתיב דאכל, דהא כתיב אם תעצרני לא אוכל בלזמך. וכתיב ויהי בעלות הלהב מעל המזבוח ויעל מלאך ה' בלהב המזבוח וגו'. והכא ויעל אלקים מעל אברהם. בגין דביה אסתלק מיכאל, ואשתארו רפאל וגבריאל.

74. ומשום שלא חשוב כמו אברהם, לא כתוב שאכל, שהרי כתוב (שופטים יג) אם תעצרני לא אוכל בלחמך. וכתוב, ויהי בעלות הלהב מעל המזבח, ויעל מלאך ה' בלהב המזבח וגו'. וכאן ויעל אלהים מעל אברהם. משום שבו הסתלק מיכאל, ונשארו רפאל וגבריאל.

The angel revealed himself to Manoah’s wife. Manoah had some doubts about the message received by his wife. He prayed to God to send the angel again. Manoah was not as important as Abraham and only one angel came to him.

Judges 13:6

“ואמר מלאך יהוה אל-מנחם, אם-תעצרני לא-אכל בלחמך, ואם-תעשה עלה, ליהוה תעלנה: כי לא-ידע מנחם, כי-”

“And the angel of YHVH said to Manoah, “If you detain me, I will not eat of your food. But if you prepare a burnt offering, then offer it to the LORD.” (For Manoah did not know that he was the angel of YHVH.)”

75. ועליהו כתיב, שני המלאכים סדומה. בערב בשעתא דדינא תליא על עלמא. לבתר אסתלק זור, ואשתכח גבריאל בלזמוריה. בזכותיה דאברהם אשתזיב לוט, ואיהו אף הכי זכי בהו, ועד אתו לגביה. (ע"כ ס"ת)

75. ועליהם כתוב שני המלאכים סדמה. בערב – בשעה שהדין תלוי על העולם. אחר כך הסתלק אחר, ונמצא שגבריאל לבדו. בזכות אברהם נצל לוט, והוא אף כך זכה בהם, ועל זה באו אליי. (ע"כ ס"ת).

Genesis 19:1

“ויבאו שני המלאכים סדמה, בערב, ולוט, ישב בשער-סדם; וירא לוט ויקם לקראתם, וישתחו אפים ארצה”

“The two angels came to Sodom in the evening, and Lot was sitting in the gate of Sodom. When Lot saw them, he rose to meet them and bowed himself with his face to the earth”

Two of the three angels stayed with Abraham and by his merits they went to Sodom to save Lot out before the destruction of the city. The angels arrived in the evening time when the judgment has stronger control in the world. Then the angel Raphael left and Gabriel stayed to destroy the city.

Lesson;

Our prayers and actions create and invite angels to support us. The angels that come to this world have specific missions based on what we need. The level of the support we can expect from them is based on our purity and certainty. Most of the angels we create are canceled by negative angles that we create with our negative actions. We need to always remember the simple formula of ‘Do good and avoid negative’.

76. רבי אבא פתח ואמר, (תהלים כד) מי יעלה בהר יי ובי יקום במקום קדשו. תא זוזי, כל בגי עלמא לא זומאן על מה קיימי בעלמא, ויובין אלקין וסלקין וקיימי

76. רבי אבא פתח ואמר, (תהלים כד) מי יעלה בהר יי ובי יקום במקום קדשו. תא זוזי, כל בגי עלמא לא ראה, כל בגי העולם לא רואים על מה

קמי קודשא בריה הוא, כל אנו יומין דבני נשא קיימי בהו ביהאי עלמא, דהא בלהו אתבריאו ובלהו קיימי לעילא, ומנלן דאתבריאו, דכתיב, (תהלים קלט) ימים יוצרו.

Psalms 24:3

”מי יעלה בהר יהוה ומי יקום במקום קדשו”

“Who shall ascend the hill of YHVH? And who shall stand in his holy place?”

Rabbi Aba quotes this verse and says that the people of the world don't try to learn about their purpose in life. The days are passing and won't come back. Every day in the life of a person is like a page in a book, registered and counted. They stand for evaluation/judgment in front of the Holy One Blessed be He.

Psalms 139:16

”גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו ימים יצרו ולא [ולו] אחד בהם”

“Your eyes have seen my unformed substance; And in Your book were all written The days that were created for me, When as yet there was not one of them.”

77. וכד מטאן יומין לאסתלקא ביהאי עלמא. בלהו קריבין קמי מלכא עלאה, דהא הוא דכתיב, (מלכים א ב) ויקרבו ימי דוד למות. (בראשית מז) ויקרבו ימי ישראל למות.

When the time comes to leave the world, our days go up to be evaluated. Jacob and King David knew the system and before their days end, they called their children to transfer the 'work' to them.

Genesis 47:29

”ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף”

“And when the days drew near that Israel must die, he called his son Joseph”

1 Kings 2:1

”ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו לאמר”

“When David's days to die drew near, he commanded Solomon his son, saying,...”

78. בגין דכד בר נש איהו ביהאי עלמא לא אשגזו ולא אסתכל על מה קאים, אלא כל יומא ויומא זשיב באלו הוא אויל ברהגיא, דהא כד נשמותא נפקת מיהאי עלמא לא ידעת לאן ארוזא סלקין לה. דהא ארוזא לסלקא לעילא לאתר דנהירו דנשמותין עלאין נהרין, לא (דף צט ע"ב) אתיהיב לבלהון נשמותין, דהא בכוונא דאיהו אמשיך עליה ביהאי עלמא, הכי אתמישכת לבתר דנפיק מניה.

People in this world are not aware of the importance of each day of their lives. They let many days pass without adding value to them. When the soul leaves this world, it doesn't know the path and destination it will go. Some souls build their path to the Garden of Eden and some have a difficult path because their 'days' built the path according to the values added to them every day.

Lesson;

Before Jacob's time, there were no diseases and age was not shown on people's faces. People didn't know when they may die. Jacob asked God to give him a sign before he dies so he can leave a message to his children. God gave him the process of aging. All people in that generation and after experienced growing old and diseases.

Time has only one direction and every day is a complete life cycle. We wake up in the morning to a new life, giving thanks to God for returning the soul to us from the night sleep that is an aspect of death. During the day we should focus on not missing opportunities to do good and avoid negativity. When we go back to sleep we evaluate our daily actions and make a confession so our souls stand above knowing the good and bad it did and ready to be cleansed.

Always find the time of at least a few minutes to study Zohar and add value to your day and soul. Remember! every day is counted.

79. תא וזוי, אי בר נש אתמשיך בתר קודשא בריך הוא, ותיאובתא דיליה אבתריה בהאי עלמא, לבתר כד נפיק מניה, איהו אתמשיך אבתריה ויהבין ליה אורזו לאסתלקא לעילא, בתר ההוא משיכו דאתמשיך ברעויתא כל יומא בהאי עלמא.

79. בא ראה, אם בן אדם נמשך אחר הקב"ה ותישוקתו אחריו בעולם הזה, אחרי זה כשיצא ממנו, הוא נמשך אחריו, ונותנים לו דרך לעלות למעלה אחר אותה משיכה שנמשך ברצון כל יום בעולם הזה.

If a person in this world follows the ways of the Torah and God with desires to reveal light in the world then after he passes away, his soul is elevated higher to where the souls shine with great light.

The desires in this world are translated into the world above for positive or negative. The desires with negative aspects lead to the path of painful cleansing while the desires for the light lead to a place of greater light and spiritual pleasures.

80. אמר רבי אבא יומא זוד אערענא בוזר מתא מאנן דהוין בן בני קדם, ואמרו לי מיהא זוכמתא דהוין ידעין מיומי קדמאי והוין אשכוזן ספרין דזוכמתא דלהון, וקריבו לי זוד ספרא.

80. אמר רבי אבא, יום אחד נפגשתי בעיר אחת מאותם שהיו מן בני קדם, ואמרו לי מאותה חכמה שהיו יודעים מימים ראשונים, והיו מוצאים ספרים של החכמה שלהם, וקראו לי ספר אחד.

Rabbi Aba shares that one day he came across a city of people with ancient wisdom. The people told him about their wisdom, showed him their books of wisdom and gave him one book.

81. והוה כתיב ביה, דהא כנונא דרעויתא דבר נש איכוון ביה בהאי עלמא, הכי אמשיך עליה רוזן מלעילא כנונא דההוא רעויתא דאתדבק ביה, אי רעויתא איכוון במלה עלאה קדישא איהו אמשיך עליה לההיא מלה מלעילא לתתא לנביה.

81. והיה כתוב בו, שכתמו שהרצון של האדם מתכונן בו בעולם הזה, כך ממשיך עליו רוח מלמעלה כמו אותו הרצון שנדבק בו. אם רצונו התכונן לדבר עליון קדוש, הוא ממשיך אותו הדבר מלמעלה למטה אליו.

In this book, he read that the thoughts of a person draw the force that matches his consciousness. If a person seeks holiness, he will draw holy light from above down to his level.

82. ואי רעויתיה לאתדבקה בסטרא אזורא ואיכוין ביה, איהו אמשיך לההיא מלה מלעילא לתתא לגביה. והווי אמרי דעקרא דמלתא תלויא במלין ובעובדא וברעותא לאתדבקה, ובדא אתמשיך מלעילא לתתא והווי סטרא דאתדבקה בה.

82. ואם רצונו להתדבק בצד האחר ומתכוון בו, הוא ממשיך את אותו הדבר מלמעלה למטה אליו. והיו אומרים שעקר הדבר תלוי בדבורים ובמעשה ובדבור להתדבק, ובזה נמשך מלמעלה למטה אותו הצד שנדבק בו.

If a person wishes to connect to the other-side (Sitra-Achra) and meditated on it, he will draw negative forces. The book says that this process depends on the words, actions, and desire to connect to that side.

83. ואשכונא ביה כל אנון עובדין ופולחנין דכבבא ובמלי ומלין דאצטריכו לון והיאך רעותא לאתכוונא בהו בגין (דף ק ע"א) לאמשיכא לון לגביהו.

83. ומצאנו בו כל אותם מעשים ועבודות הנזכרים והמזלות ודברים שהצטרכו להם, ואיך הרצון להתכונן בהם כדי למשיך אותם אליהם.

The book also reveals different actions and all that is needed to follow for idol-worshiping. Also, how to meditate on the desires in order to draw the related energy down.

84. כגוונא דא מאן דבעי לאתדבקה לעילא ברוון קודשא דהא בעובדא ובמלין וברעותא דלכא לכונא בההיא מלה תלויא מלתא לאמשיכא ליה לגביה מעילא לתתא ולא תדבקה בההיא מלה.

84. כמו זה מי שרוצה להתדבק למעלה ברוח הקדש, שהרי במעשה ובדבורים ובדבור תלוי הדבר למשיך אותו אליו מלמעלה למטה ולהדבק באותו הדבר.

Those who wish to cling to the Holy Spirit should have the proper meditation, actions, and words.

85. והווי אמרי כמה דבר נש אתמשיך בהאי עלמא הכי גמי משכין ליה כד נפיק מהאי עלמא. ובמה דאתדבק בהאי עלמא ואתמשיך אבתריה הכי אתדבק בההוא עלמא, אי בקודשא, בקודשא. ואי במסאבא, במסאבא.

85. והיו אומרים, כמו שבן אדם נמשך בעולם הזה – כך גם מושכים אותו בשוויצא מן העולם הזה. ובמה שנדבק בעולם הזה ונמשך אחריו – כך נדבק באותו העולם. אם בקדש – בקדש, ואם בטמאה – בטמאה.

The desires and all that attracted the person in this world follow him when he leaves this world. The same for Holy or impure desires. Everything we desire registered and leave an impression on the soul. Nothing is forgotten.

86. אי בקודשא, משכין ליה לגבי ההוא סטרא ואתדבק ביה לעילא, ואתעביר מונא שמישא, לשמישא קמי קודשא בריך הוא בין אנון שאר מלאכין. כמה דהכי אתדבק לעילא וקאים בין אנון קדישין דכתיב (זכריה ג) ונתתי קר מלהלכים בין העומדים האלה.

86. אם בקדש, מושכים אותו לאותו הצד ונדבק בו למעלה ונעשה ממנה שמש לשמש לפני הקב"ה בין אותם שאר מלאכים. כמו שכתב נדבק למעלה ועומד בין אותם קדושים, שכתוב (זכריה ג) ונתתי לה מהלכים בין העומדים האלה.

Zecharia 3:7

כה אמר יהוה צבאות אם בדרכי תלך ואם את משמרת תשמר וגם אתה תדין את ביתי וגם תשמר את חצרי “ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה”

“Thus says YHVH of hosts, ‘If you will walk in My ways and if you will perform My service, then you will also govern My house and also have charge of My courts, and I will grant you free access among these who are standing here.’”

Those who choose to follow the path of holiness would be a servant of the Holy One Blessed be He and be among the angels as it says above “I will grant you free access among these who are standing here”

87. הכי נמי כְּוֹנֵנָא דָא. אי במסאבא, מְשַׁכִּין ליה לְבָבִי
ההוא סֵטֶר וְאַתְעֵבִיד כְּוֹד מַנְיִיהוּ לְאַתְדַּבֵּק בָּהּ
וְאַנּוֹן אֶקְרוֹן נְזָקִי בְּנִי נָשָׂא. וּבִהֲהִיא שְׁעָתָא דְנִפְיָא מִהָאִי
עֲלָמָא נְטִלִין לִיה וְשִׁאֲבִין לִיה בְּגִיָּהֶם בִּהְהוּא אֶתֶר
דְּדִינִי לֹון לְבָבִי מִסָּאֲבָא דְסָאִיבֻ וְרִוּוּיִיהוּ,
וּלְבָתֵר אֶתְדַּבֵּק בָּהּ. וְאִיהוּ נְזָקָא (כט א) כְּוֹד מִאֲנֹן
נְזָקִי דְעֲלָמָא.

87. כך גם כְּמוֹ זֶה. אם בְּטִמְאָה, מוֹשְׁכִים
אותו לְאוֹתוֹ הַצָּד וְנַעֲשֶׂה בְּאֶחָד מֵהֶם לְהִדְבֵּק
עִמָּם, וְהֵם נִקְרָאִים נְזָקִי בְּנִי אָדָם. וּבִאֲוֹתָהּ
שְׁעָה שְׁיֻצָא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹוקְחִים אוֹתוֹ
וְשׁוֹאֲבִים אוֹתוֹ לְגִיָּהֶם בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁדִינִים
אֶת בְּנֵי הַטִּמְאָה שְׁטִמְאֻ עֲצָמָם וְרוּחָם, וְאַחֵר
כֵּן נִדְבֵּק בָּהֶם, וְהוּא מוֹיֵק בְּאֶחָד מֵאוֹתָם
מִיִּקֵּי הָעוֹלָם.

If one clings to impurity in this world he becomes part of the impure system of the other-side, causing harm to other people. When he leaves the world he's taken to the deep levels of Gehennam where they judge those who contaminated their souls with many levels of impurity. That soul becomes a harmful entity like those who cause harm to the world.

88. אַמִּינָא לֹון בְּנִי קָרִיבָא דָא לְמִלִּין דְּאוֹרִיִּיתָא. אֲבָל
אֵית לָכוּ אֶתְרוּזָקָא (מגו) מִאֲנֹן סַפְרִין (אלין) בְּגִין
דְּלָא (דף ק ע"ב) יִסְטִי לְבַיִּיכוּ לְאַלִּין פּוֹלְזוֹנִין וּלְכָל אֲנֹן
סַטְרִין דְּקָאֵמֶר הָכָא דִּילְמָא זֶס וְשִׁלּוּם (לא) תִּסְטוֹן
מִבְּתֵר פּוֹלְזוֹנָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיָּה הוּא.

88. אִמְרָתִי לָהֶם, בְּנִי, דְּבָר זֶה קָרוֹב לְדַבְרֵי
תּוֹרָה, אֲבָל יֵשׁ לָכֶם
לְהִתְרַחֵק [מתוך] מֵאוֹתָם
הַסְּפָרִים [הללו] כְּדִי שְׁלֹא יִסְטָה לְבָבְכֶם
לְעִבּוּדוֹת הַלָּלוּ וּלְכָל אוֹתָם הַצָּדִידִים שְׁאֵמֶר
כָּאן שְׁמָא חֵס וְשִׁלּוּם [לא] תִּסְטוּ מֵאַחֵר
עִבּוּדַת הַקֶּבֶ"ה.

Rabbi Aba tells these people that the wisdom in their book is close to what is written in the Torah, but they need to stay away from it because the type of worship is far from the ways of the Holy One Blessed be He.

89. דִּהָא כָּל סַפְרִים אֲלִין אֲטַעֲיִין לֹון לְבָבִי נָשָׂא, בְּגִין
דְּבָנִי קָדָם זֻכִּימִין הוּי, וִירוּתָא דְזֻכְמִתָּא דָא יִרְתּוּ
מֵאַבְרָהָם דִּיהָב לְבָבִי פִלְגָשִׁים, דְּכַתִּיב, (בראשית
כה) וּלְבָבִי הַפִּלְגָשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אֲבְרָהָם
מִתְּנָת וְיִשְׁלָחֻם מֵעַל יִצְחָק בְּנֵו בְּעוֹדֵנוּ זִי קִדְמָה אֵל
אֶרֶץ קָדָם. וּלְבָתֵר אֶתְמַשְׁכוּ בִּהֲהִיא זֻכְמָה לְכַמָּה
סַטְרִין.

89. שֶׁהֲרִי כָּל הַסְּפָרִים הָלָלוּ מִטְעִים אֶת בְּנֵי
הָאָדָם, מִשּׁוֹם שֶׁבְּנֵי קָדָם הָיוּ חֲכָמִים, וִירִשְׁתָּ
הַחֲכָמָה הַזֹּאת יִרְשׁוּ מֵאַבְרָהָם שְׁנָתֵן לְבָנֵי
הַפִּלְגָשִׁים, שְׁכָתוּב (בראשית כה) וּלְבָנֵי
הַפִּלְגָשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אֲבְרָהָם
מִתְּנַת וְיִשְׁלָחֻם מֵעַל יִצְחָק בְּנֵו בְּעוֹדֵנוּ חֵי
קִדְמָה אֵל אֶרֶץ קָדָם. וְאַחֵר כֵּן נִמְשְׁכוּ
בְּאוֹתָהּ חֲכָמָה לְכַמָּה צָדִידִים.

All of these books confuse and mislead people because the people from older generations inherited the wisdom from the children of Abraham's concubines and from them it spread to different directions in the world in incomplete forms. We read in Genesis 25:6

“ולבני הפילגשים אשר לאברהם, נתן אברהם מתנות; וישלחם מעל יצחק בנו, בעודו חי, קדמה, אל-ארץ קדם”
 “but to the sons of his concubines, Abraham gave gifts while he was still living, and sent them away from his son Isaac eastward, to the land of the east.”

90. אבל זרע יצחק, חלקו של יעקב, לא
 כד, שכתוב (שם) ויתן אברהם את כל אשר
 לו ליצחק. והו חלק הקדוש של האמונה שבה
 נדבק אברהם ויצא מאותו גורל ומאותו
 הצד. מה כתוב ביצחק? (שם כח) והנה ה' נצב
 עליו, וכתוב ואתה יעקב עבדי וגו'. משום כך
 צריך האדם להמשיך אחר הקב"ה ולהדבק
 בו תמיד, שכתוב (דברים י') ובו תדבק.
 90. אבל זרע יצחק חלקו של יעקב, לא
 דכתיב, (בראשית כח) ויתן אברהם את כל אשר לו
 ליצחק, דא זולקא קדישא דמהימנותא דאתדבק
 ביה אברהם, ונפק מיהו ערבא ומיהו סטרא,
 יעקב מיה כתיב ביה (בראשית כח) והנה ה' נצב
 וכתוב, (ישעיה מא) ואתה יעקב עבדי וגו'. בגי' כך בעי
 ליה לבר נש לאתמשיכא בתר קודשא בריך הוא
 ולא תדבקא ביה תדיר דכתיב, (דברים י') ובו תדבק.

The 'gifts' Abraham gave to the children of the concubines were limited truth of the spiritual system but to Isaac he gave everything, meaning that Isaac received the entire knowledge of the spiritual system.

Jacob came from the holy side of complete faith and knowledge like Abraham and Isaac. Jacob had a close connection to YHVH; after Jacob woke up from his dream we read (Genesis 28:13) “And, behold, YHVH stood beside him” and in Isaiah 41:8 “ואתה וישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אהבי.”

“But you, Israel, My servant, Jacob whom I have chosen, Descendant of Abraham My friend,”

For these reasons, we need to follow the path of the Holy One Blessed be He and cling to him as it says Deuteronomy 10:20

“את יהוה אלהיך תירא אתו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבע.”

“You shall fear YHVH your God; you shall serve Him and cling to Him, and you shall swear by His name.”

Lesson;

In ancient times, the wisdom was about the spiritual system and how to connect, draw and harness different forces from above to benefit the people below. Some used these forces for evil and few used it for good purposes. The Torah tells us the story of the Tower of Babel. The people of that generation wanted to have greater control over the spiritual system and built a 'Tower' for that. God 'mixed' their language, which is the aspect of taking away the power of the holy language from them. The ability to communicate with angels/spiritual forces became limited to people on high spiritual levels of negative or positive. For example Moses on the good side and Balaam on the negative side.

The only existing power of words to connect to the pure system was left in the Torah that conceals many names of angels and spiritual forces.

Many people with a lack of spiritual knowledge or ability to pray and connect wish to have 'shortcuts' for using angels to 'fix' something in their lives. For that reason many looks into 'techniques' from books that are full of false and incorrect information. Nowadays, almost every person can use a simple PC to produce a well-formatted book ready for a quick print.

Frequently, I receive emails with requests for 'shortcuts' to have access to spiritual forces. They ask for 'names' of angels also about 'What Zohar section is good for....'.

Looking for names or shortcuts is bad teaching to follow. The rate of success is the same as the Placebo. It helps only those who would be helped even without the 'placebo'. In many and most cases shortcuts may draw judgments instead of relief.

Do not trust books or websites that suggest names or recipes draw angels or spiritual forces for self benefits. It is easier to summon dark forces using black magic and different types of rituals because negative forces are closer to this world than the pure forces. Don't get tempted!

One of the risks of using books for 'magic' is of losing faith. If one learns from a book few 'tricks' that benefit his health, sustenance and other 'fixes', he will get to a point of losing faith in God.

King Solomon knew all the wisdom of the world. The Talmud tells us that King Solomon wrote a book, revealing many secrets about healing any disease, writing amulets for protection, Astrology and more.

People relied on this book and that weakened their prayer and connection to God. King Chizkiyahu was righteous and decided to conceal this book so the people could go back to the proper prayers and draw light to the world beyond the personal benefits of using the book of King Solomon.

The best way to draw the light of fulfillment is to study Torah from the first word to the last. Follow services with Torah reading on Shabbat. Study Zohar in sequence as we do on the Daily Zohar. Study more on Shabbat and you would open channels of light and blessings that you need in your life.

91. תא וזו"י, (תהלים כד) מי יעלה בהר ה' וגו'. אחר כך חזר ופרש, נקי כפיים. שלא עושה בידיו צלם, ולא מחזיק עמקם במה שלא צריך. ועוד, שלא נטמא בהם ולא מטמא בהם את הגוף כמו אותם שמטמאים את עצמם בידים להטמא, וזה הוא נקי כפיים ובר לבב, כמו זה שלא מושך את רצונו ולבו לצד האחר אלא להמשיך אחר עבודת הקב"ה.

91. תא וזו"י, (תהלים כד) מי יעלה בהר ה' וגו'. ולבתר אהדר ופירש נקי כפיים. דלא עבד בידוי טופסא ולא אתתקף בהו במה דלא אצטרף. ותו דלא אסתאב בהו ולא סאיב בהו לגופא כאנן דמסאבין דרבייהו בידין לאסתאבא, ודא הוא נקי כפיים, ובר לבב, כגוונא דא דלא אבשיף רעותיה ולביה לסטר אורא, אלא לאתמשכא בתר פולחנא דקודשא בריך הוא.

Psalms 24:3,4,5

”מי יעלה בהר יהוה ומי יקום במקום קדשו”

”נקי כפיים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה”

”ישא ברכה מאת יהוה ויזדקה מאליה ישעו”

“Who may ascend into the mountain of YHVH? And who may stand in His holy place?”

“He who has clean hands and a pure heart, Who has not lifted up his soul to falsehood And has not sworn deceitfully.”

“He shall receive a blessing from YHVH And righteousness from the God of his salvation.”

The first verse is the question and the second is the answer.

‘He who has clean hands’, is a person that didn’t allow his hands to touch and act in impurity and contaminated his body.

‘a pure heart’, is a person that didn’t let his desires follow the other-side and followed only the Holy One Blessed be He.

92. אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לְשׂוֹא נִפְשׁוֹ. נִפְשׁוֹ כְּתִיב נִפְשֵׁי קָרִי, וְהָא אֻקְמוּהָ (דף קא ע"א) נִפְשֵׁי דָא נִפְשֵׁי דְדוּד סִטְרָא דְמִהִימְנוּתָא. נִפְשׁוֹ דָא נִפְשֵׁי דְכֵר נֶשׁ מִמֶּשׁ. בְּגִין דְּכֵר יְפֻק מִזֵּה אֵי עֲלָמָא. וְנִפְשֵׁיהּ יִסְתַּלַּק בְּעוֹבְדֵין דְּכִשְׁרִין עַל מִזֵּה דִּיתְקִיִּים בְּהוּ לְמִיָּהּ בֵּין כָּל אֲנֹן קִדִּישִׁין כְּמָא דְאַתָּה אָמַר, (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. וּבְגִין דְּלֹא נָשָׂא לְשׂוֹא נִפְשֵׁי יִשָּׂא בְּרַכָּה מֵאַתָּה יְיָ וְגו'.

'Who has not lifted up his soul to falsehood', is a person that didn't let his soul connected to false idols and when he leaves the world his actions are counted as positive.

The rewards are promised in verse 5 above; 'He shall receive a blessing from YHWH And righteousness from the God of his salvation'

Lesson;

The quotes Psalms are from the 'Song of the day' that we recite in the morning prayer of Sunday. On the first day of the week, we remind ourselves to act with a pure heart and pure actions in order to climb the holy mountain where we can receive great blessings.

93. תָּא וְזוּי, בְּתֵר דְּאַתְנָזֹר אֲבָרְהָם הָוָה יְתִיב וְכַאֲיֵב, וְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂדֵר לְגַבִּיָּה תֵלַת מִלְּאָכִין בְּאַתְנָלִיא לְאַקְדָּמָא לִיה שְׁלָם. וְאִי תִימָא דְהָא בְּאַתְנָלִיא. וְכִי מֵאֵן יָכִיל לְמוֹזְמִי מִלְּאָכִין וְהָא כְּתִיב, (תהלים קד) עוֹשֶׂה מִלְּאָכִיו רוּחוֹת וְגו'.

After Abraham circumcised himself and was under pain, the Holy One Blessed be He, sent him three angels; Michael to deliver the message to Sarah that she will have a child in a year. Raphael came to heal Abraham and save Lot from Sodom. Gabriel came to destroy Sodom. They appeared to Abraham in a physical form.

The Zohar says that angels don't have a physical form and asks how could Abraham see them? The answer comes from Psalms 104:4

"עֲשֵׂה מִלְּאָכִיו רוּחוֹת מְשַׁרְתָּיו אֵשׁ לֵהֵט"

"He makes the winds His messengers, Flaming fire His ministers."

94. אֵלָא וְדַאי זֻמָּא לֹון, דְּנִזְנוּתִי לְאַרְעָא כְּנִזְנוּתָא דְּבִנִּי נִשָּׂא, וְלֹא יִקְשֶׁה לָךְ הָאִי, דְּהָא וְדַאי אֲנֹן רוּחוֹתִין קִדִּישִׁין, וּבִשְׁעַתָּא דְּנִזְנוּתִי לְעֲלָמָא מִתְלַבְּשִׁין (קמד א) בְּאִוִּירִי וּבִיסוּדִי דְּגוֹלְכִמִּין, וְאַתְנָזֹר לְבִנִּי נִשָּׂא מִמֶּשׁ כְּזוּזִיו דִּי וְיִקְנָא דְּלֵהוֹן.

When the angels came down to the world to visit Abraham, they got dressed with the four elements of Creation that are Fire, Air, Water, and earth. With their holy spirit, they could look exactly like humans.

95. וְתָא זִוְי, אַבְרָהָם זִמְמָא לִוְן כְּזִוְיָו בְּנֵי זָשָׂא. וְאַף עַל
גַּב דְּהוּהָ כְּאִיב מִמִּילָה נִפְקַ וְרַהֲטֵ אַבְתְּרִייהוּ בְּגִין דְּלֹא
לְמַגְרַע (מַה) דְּהוּהָ עֵבִיר מִקְדָּמַת דְּזָא.
95. ובא וראה, אברהם ראה אותם כמראה
בני אדם, ואף על גב שהיה כואב מן המילה,
יצא ורץ אחריהם כדי לא לגרע [מה] שהיה
עושה מקדם לכן.

When Abraham saw them, he ignored his pain and came out immediately to welcome them as he usually does with all guests. Regardless of the pain, he didn't want to miss an opportunity to welcome guests into his tent.

96. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן וְדָאִי כְּזִוְיָו דְּמַלְאָכִין זִמְמָא לִוְן,
מִמַּה דְּכִתְיִב וַיֹּאמֶר אֲדָנִי בְּאִלְפִי דְלִית, שְׂכִינְתָּא הוּהָ
אֲתֵינָא, וְאֵלִין הֵווּ סְמִיכִין דִּילָהּ וּפְרַסְיָא לְגַבָּהּ, בְּגִין
דְּאֵנָן גְּוֹנִין (צא א) תִּלְתָּ דְּתַזְוִיתָא.
96. אמר רבי שמעון, ודאי כזויו דמלאכין זממא לון,
ממה דכתיב ויאמר אדני באלפי דלית, שכינתא הוה
אתינא, ואלין הוו סמיכין דילה ופרסיא לגבה, בגין
שהם שלשת הגונים שתחתיה.

Genesis 18:3

”וַיֹּאמֶר אֲדָנִי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ.”

“and said, “My lord (אֲדָנִי ADNY), if now I have found favour in your sight, please do not pass your servant by.”

Rabbi Shimon says that Abraham recognized them as angels in human forms. We see that when he approached them with the word ‘אֲדָנִי’ ‘My Lord’ that is the name that represents the Shechina. The three angels have the colors of white, red and green. They support the connection of the Shechina to Malchut.

97. וְזִמְמָא הַשְׁתָּא בְּגִין דְּאֲתַגְזֹר מִהּ דְּלֹא הוּהָ זִוְיָו
מִקְדָּמַת דְּזָא עַד לָא (דף קא ע"ב) אֲתַגְזֹר, בְּקִדְמִיתָא
לֹא הוּהָ יָדַע אֵלָא דְּאֵנָן בְּנֵי זָשָׂא, וּלְבַתֵּר יָדַע דְּאֵנָן
מַלְאָכִין קַדִּישִׁין וְאֵתוּ בְּשִׁלְיוֹתָא לְגַבִּיהָ. בְּשַׁעֲתָא
דְּאֵמְרוּ לִיהּ אִי"ה שְׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וּבִשְׂרֹו לִיהּ בְּשׂוֹרַת
יִצְחָק.
97. וראה בעת משום שנמול מה שלא ראה
מקדם לזה עד שלא נמול. בתחלה לא היה
יודע, אלא שהם בני אדם. אחר כך ידע
שאותם מלאכים קדושים הם ובאו אליו
בשליחות, בשעה שאמרו לו אי"ה שרה
אשתך ובשרו לו בשורת יצחק.

After Abraham was circumcised he could see that they were angels. Before the circumcision, he would have seen them only as regular humans. It was clear to him when they ask for Sarah and announced that she will have a child.

Lesson;

Angels can appear in many forms of this world, including humans. Our spiritual level is what allows us to see the truth behind the corporeal presentation. As students of the Zohar, we see a lot more than people that are far from this study.

The sages tell us that if we ‘upgrade’ our soul and do additional positive things then we should continue doing them. Even if there’s no spiritual law that forces you to do it, we lose light when we miss doing it.

For example; If you study every day for a while or visit elderly home every week to entertain the elders, and you had to get a second job that ‘eats’ your available time, then you should do ‘Hatarat Nedarim’ ‘Nullification of vows’ to release yourself/your vessel from the obligation.

The explanation is simple. When we do positive things we expand our vessels and receive light for it. If we stop or reduce the actions, we shrink our vessels and lose light.

If one misses his regular positive action, I suggest giving a small Tzedakah to compensate for what was missed.

Abraham as the chariot of Chessed, dedicated himself to serve others, unconditionally. He was highly spiritual and recognized the value of continuing his hospitality 'services'. A temporary pain was not an obstacle for him to jump and keep doing what he was always doing.

98. אֱלֹהֵי אֲתוֹנוֹן נְקוּדוֹת אִי"ו, וְסִימָן אִי"ו, רָמְזוּ לְמֵה דְלַעֲיָלָא, רָמְזוּ לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. וַיֹּאמֶר הֵנָּה בְּאֵהָל. כְּתִיב הֵנָּה בְּאֵהָל וְכְתִיב הָתָם (ישעיה לג) אֵהָל בָּל יִצְעָן וְגו'. תָּא וְזוּי, כִּיּוֹן דְּנִקְוֹד אִי"ו אֲמַאי כְּתִיב לְבִתָּר אִיָּה, אֶלָּא בְּגִין דְּוִזְבִּירָא דְדָכַר וְנִקְבָּא כְּוִדָּא רִזָּא דְמִהִימְנוּתָא. כְּדִין אָמַר וַיֹּאמֶר הֵנָּה בְּאֵהָל. תַּמָּן הוּא קְשִׁירָא דְכָלָא וְתַמָּן אֲשֶׁתִּכּוּז.

98. אֱלֹהֵי – הָאוֹתוֹת נְקוּדוֹת אִי"ו, וְסִימָן אִי"ו רָמְזוּ לְמֵה שְׁלִמְעָלָה, רָמְזוּ לְקַב"ה. וַיֹּאמֶר הֵנָּה בְּאֵהָל. כְּתוּב כָּאֵן הֵנָּה בְּאֵהָל, וְכְתוּב שֵׁם (ישעיה לג) אֵהָל בָּל יִצְעָן וְגו'. בָּא רָאָה, כִּיּוֹן שְׁנִקְוֹד אִי"ו, לְמֵה כְּתוּב אַחֵר כְּדִין אִיָּה? אֶלָּא מְשֻׁם שְׁחִבּוּר שֶׁל זָכָר וְנִקְבָּה כְּאַחֵר סוּד הָאֲמוּנָה. אִזְּ אָמַר וַיֹּאמֶר הֵנָּה בְּאֵהָל. שֵׁם הוּא הַקָּשֶׁר שֶׁל הַכֵּל וְשֵׁם הוּא נִמְצָא.

Genesis 18:9

”וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו, אֵיךְ שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ; וַיֹּאמֶר, הֵנָּה בְּאֵהָל.”

“Then they said to him (אֵלָיו), “Where (אֵיךְ) is Sarah your wife?” And he said, “There, in the tent.”

The word ‘to him’, ‘אֵלָיו’ has three dots above the letters אוי

These three letters imply a connection to the Holy One Blessed be He. The angels asked Abraham about his connection to the Holy One with the letters ‘אוי’ and then asked where is the Shechina with the word ‘Where’, ‘אֵיךְ’. Abraham replied, “in the tent”.

The tent is the place of the female, the Shechina, and where the Holy One and the Shechina are connected together.

99. (וַיֹּאמֶר הֵנָּה בְּאֵהָל). אֵיךְ וְגו', וְכִי לֹא יָדְעוּ מִלְּאָכִי עַלְאֵי דְשָׂרָה הֵנָּה בְּאֵהָל, אֲמַאי כְּתִיב אֵיךְ. אֶלָּא לֹא יָדְעוּ בְּהַאי עַלְמָא אֶלָּא מֵה דְאַתְמָסַר לְהוּ כְּמִנְדָּע. תָּא וְזוּי (שְׁמוֹת יב) וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי שְׁלִיזוּן וּמִלְּאָכִין אֵית לִיָּה לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, אֶלָּא בְּגִין דְּאֵנוּן לֹא יָדְעוּ בֵּין טָפָה דְּבוּכְרָא לְהַהוּא דְלֹא בּוּכְרָא בְּרִיךְ הוּא בְּלִזְזוּרָא.

99. [וַיֹּאמֶר הֵנָּה בְּאֵהָל]. אֵיךְ וְגו'. וְכִי לֹא יָדְעוּ הַמְּלָאכִים הָעֲלִיּוֹנִים שֶׁשָּׂרָה הֵנָּה בְּאֵהָל? לְמֵה כְּתוּב אֵיךְ? אֶלָּא שֶׁלֹּא יוֹדְעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה אֶלָּא מֵה שְׁנִמְסַר לָהֶם לְדַעַת. בָּא רָאָה, (שְׁמוֹת יב) וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה'. וְכִי כִּמְה שְׁלִיחִים וּמִלְּאָכִים יֵשׁ לְקַב"ה? אֶלָּא מְשֻׁם שֶׁהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים בֵּין טָפָה שֶׁל בְּכוֹר לְאוֹתָהּ שֶׁלֹּא שֶׁל בְּכוֹר פֶּרֶט לְקַב"ה לְבִדּוּ.

The Zohar asks why the angels asked where is Sarah. As supreme angels, couldn't they know that Sarah is in the tent? The answer is that angels can't know in this world, only what is told to them.

When God brought the final hit on the Egyptian that was killing the firstborn, he did it himself because angels can't tell between firstborn or not. Only the Holy One Blessed be He knows that.

Lesson;

Angel is a messenger with a specific mission to execute. As we studied previously, God sent three angels to Abraham because each one of them had a unique mission to follow.

Raphael came to heal Abraham, Michael to announce the coming of a child to Sarah and Gabriel came with the mission to destroy Sodom and Gomorrah.

Every channel of Light is like an angel of God. We should treat everyone around as an angel that delivers a message from God.

The Hebrew letters have forms of angels because they deliver specific energy to this world. When we read the sacred text, we connect to these angels and receive their light. The burial place of Tzadikim is called 'Ohel', 'Tent' because they build on top of the grave a chamber small or big as a vessel for the Shechina to be with the Tzadik.

The Holy Tabernacle where the Shechina was with the Holy Ark of the covenant was called "Tent of meeting". The 'meeting' was not just between Moses, Aaron and the services but for the Unification of YHVH and the Shechina to bring light to the world.

100. כְּזוֹנָא דָא (יחזקאל ט) וְהַתְּוִיַתְ תּוּ עַל מַעְזוֹזוֹת הָאֲנָשִׁים. וְאִמַּי צְרִיכִין. אֲלָא בְּגִין דְּאֲנֹן לֹא יָדְעִי, אֲלָא מִה דְּאַתְמָסֵר לֹן לְמַעַדֵּעַ (ידעִי), כְּזוֹן כָּל אֲנֹן מַלְיִן דְּזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַיִתָּאָה עַל עַלְמָא. וּבִמַּי טַעְמָא בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַעֲבֵר כְּרוּזָא בְּכַלְהוּ רְקִיעִין בְּהֵיא מַלְא דְּזַמִּין לְאַיִתָּאָה עַל עַלְמָא.

100. כְּמוֹ זֶה (יחזקאל ט) וְהַתְּוִיַתְ תּוּ עַל מַעְזוֹזוֹת הָאֲנָשִׁים. וְלָמָּה צְרִיכִים? אֲלָא מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא יוֹדְעִים אֲלָא רַק מִה שֶׁנִּמְסָר לָהֶם לְדַעַת [יודעִים], כְּמוֹ כָּל הַדְּבָרִים הֵלְלוּ שְׁעִתִּיד הַקְּבִ"ה לְהֵבִיא עַל הָעוֹלָם. וְכֵן הִטְעָם? מִשּׁוּם שֶׁהַקְּבִ"ה מַעֲבִיר כְּרוּז בְּכָל הָרְקִיעִים בְּאוֹתוֹ דְּבָר שְׁעִתִּיד לְהֵבִיא עַל הָעוֹלָם.

Ezekiel 9:4

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו עֲבֹר בְּתוֹךְ הָעִיר בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהַתְּוִיַתְ תּוּ עַל מַצְחוֹת הָאֲנָשִׁים הַנֹּאֲנִקִים וְהַנֹּאֲנִקִים עַל כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּתוֹכָהּ.

"And YHVH said to him, "Go through the midst of the city, even through the midst of Jerusalem, and put a mark on the foreheads of the men who sigh and groan over all the abominations which are being committed in its midst."

God sent the angel that advocates for the righteous people in Jerusalem to put a mark on their foreheads to separate them from the wicked.

The Angels know only what they need to be done by them. The Holy One Blessed be He announces the future actions in all heavens and the angels know what will be done. When they this mark on the forehead of a person they know that he is protected and keep him from harm.

101. כְּזוֹנָא דָא בְּשִׁיעַתָּא דְּמוֹזֵבֶלָא אֲשִׁיתְכוּז (דף קב ע"א) בְּעַלְמָא בְּעִי בְּרַשִׁי לְאַתְכַּסִּיָּא בְּבִיתִיה וְלֹא יִתְזַוּוּ בְּשׁוּקָא בְּגִין דְּלֹא יִתְזַבֵּל, כְּמָא דְּאַתְ אָמַר, (שמות יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִבֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. מִנִּיָּהּ (דִּכִּיל לֹאסְתַּתְרָא, אִין, אַבֵּל מִקְמִי קוּדְשָׁא בִּהְךָ הוּא לֹא (ס"א יכיל)) בְּעִי לְאַסְתַּתְרָא. מִה כְּתִיב, (ירמיה כג) אִם יִסְתַּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ זֶאֱמַר יי.

101. כְּמוֹ זֶה בְּשִׁיעַתָּא דְּמוֹזֵבֶלָא אֲשִׁיתְכוּז (דף קב ע"א) בְּעַלְמָא, צְרִיךְ בֶּן אָדָם לְהִסְתַּתֵּר בְּבֵיתוֹ וְלֹא יֵהְיֶה נִרְאָה בְּשׁוּק בְּדִי שְׁלֹא יִשְׁחַת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִבֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. מֵאֵלּוּ שִׁיכּוֹל לְהִסְתַּתֵּר בֶּן, אֲבָל מִלְּפָנֵי הַקְּבִ"ה לֹא [ס"א יכיל] צְרִיךְ לְהִסְתַּתֵּר. מִה כְּתוּב? (ירמיה כג) אִם יִסְתַּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נֹאֵם ה'.

When the angel that executes judgment is in the world, we should stay in a protected home away from public places.

Exodus 12:22

וְלִקְחֶתֶם אֶגְדַּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בָּדָם אֲשֶׁר בֶּסֶף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמִּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוֹזוֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בֶּסֶף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִמִּתְּחַל בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר.

“You shall take a bunch of hyssops and dip it in the blood which is in the basin and apply some of the blood that is in the basin to the lintel and the two doorposts, and none of you shall go outside the door of his house until morning.”

Before the killing of the firstborn God commanded the Israelites to mark their doorposts and stay at home all night so the energy of death won't affect them.

We can hide from angels but not from God.

Jeremiah 23:24

“אם יסתתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהוה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יהוה.”

“Can a man hid himself in hiding places, So I do not see him?” declares YHVH. “Do I not fill the heavens and the earth?” declares YHVH.”

102. אִיִּה שְׂרָה אֲשֶׁתָּךְ, דָּלָא בְּעוּ לְוִמֵּר קְבוּהָ, בֵּינוֹן
דְּאִמְר הִנֵּה בְּאֵהֶל מִיָּד וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת
זוֹתָ וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתָּךְ וְגו'. תָּא זִוּוּ, אִוְרוֹז אֲרַעָא,
דְּעַד לָא אֲזִמִּין אֲבָרְהָם קְבוּיָהּ לְמִיכָל לָא אָמְרוּ לִיה
מִיָּדִי, בְּגִין דָּלָא יִתְזַוּוּ דְּבִגִּין הֵהִיא בְּשׁוּרָה קָא אֲזִמִּין
לְהוּ לְמִיכָל, בְּתֵר דְּכִתִּיב וַיֹּאכְלוּ כִּדִּין אָמְרוּ לִיה הֵהִיא
בְּשׁוּרָה.

102. אִיִּה שְׂרָה אֲשֶׁתָּךְ, שְׁלָא רְצוּ לְוִמֵּר
לְפָנֶיהָ. בֵּינוֹן שְׁאִמְר הִנֵּה בְּאֵהֶל, מִיָּד – וַיֹּאמֶר
שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חִיָּה וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה
אֲשֶׁתָּךְ וְגו' בָּא רָאָה דְּרַף אֲרִץ, שְׁעַד שְׁלָא
הֲזִמִּין אֲבָרְהָם לְפָנֶיהָ לְאָכֹל, לָא אָמְרוּ לוֹ
דְּבֵר, כְּדִי שְׁלָא יִרְאָה שְׁמִשׁוֹם אוֹתָהּ בְּשׁוּרָה
הֲזִמִּין אוֹתָם לְאָכֹל. אַחֲר שְׁכַתוּב וַיֹּאכְלוּ, אָז
אָמְרוּ לוֹ אוֹתָהּ בְּשׁוּרָה.

Abraham served the angels food and they didn't want him to fear them if they reveal themselves immediately. They also allowed him to complete his act of hospitality, so it won't be seen as if he invited them to eat because they gave him the message of having a son.

After they ate they asked him where Sarah is. After they heard that she's in the tent, they didn't go in to deliver the message personally but told it to Abraham outside.

Lesson;

Our home with the Mezuzah on the doorpost protects us from negative forces. The word Mezuzahs in the verse above 'מְזוּזָה' has the letters that form the words 'מָוֶת' that means 'remove death'. When we feel the negative energy in our environment we should find shelter in the words of the Zohar, Torah, Psalms to surround us with Light that keeps away the negative side.

It's important to read and internalize this verse; Jeremiah 23:24 “Can a man hide himself in hiding places, So I do not see him?” declares YHVH. “Do I not fill the heavens and the earth?” declares YHVH”

The angels respected Abraham and protected his feelings. They don't need or eat food, but they accepted it just to make him happy and earn the light of the Mitzvah.

We should be sensitive to others and allow them the freedom to do a Mitzvah even if we don't benefit from it directly.

103. וַיֹּאכְלוּ? וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתָּךְ
שְׁמֵלֵאכִים עֲלִיזִינִים אוֹכְלִים? אֵלָא בְּשִׁבִּיל
כְּבוֹדוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם נִרְאָה כִּף. אָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר, וַיֹּאכְלוּ וְדָאִי, מִשּׁוֹם שְׁהִם אִשׁ
אוֹכֵלֶת אִשׁ וְלֹא נִרְאִים, וְכָל מָה שְׁנַתֵּן לָהֶם
אֲבָרְהָם אָכְלוּ, מִשּׁוֹם שְׁמִצְד אֲבָרְהָם אוֹכְלִים
לְמַעַלָּה [שְׁאוֹכְלִים מֵאוֹתוֹ צַד שְׁלִמְעָלָה].

103. וַיֹּאכְלוּ, סִלְקָא דְּעַתָּךְ וְכִי מִלְּאֲכִי עֲלָאִי אָכְלוּ,
אֵלָא בְּגִין יִקְרָא דְּאֲבָרְהָם אֲתִזְוּוּי הָכִי. אָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר וַיֹּאכְלוּ וְדָאִי, בְּגִין דְּאִזְוִין (קד א) אֲשָׁא דְּאָכִיל
אֲשָׁא וְלֹא אֲתִזְוּוּי, וְכָל מָה דִּיִּהֵב לִין אֲבָרְהָם אָכְלוּ בְּגִין
דְּמִסְטָרָא דְּאֲבָרְהָם אָכְלוּ לְעִילָא (דאכלי מההוא סטרא
דלעילא).

Angels don't eat but they honored Abraham by accepting his hospitality and food.

Rabbi Elazar says that the angels didn't make themselves as if they are eating. They come from the aspect of fire and like fire can consume the food. Eating is the aspect of drawing Light of Chassadim from the upper levels. The angels 'ate' from the spiritual level of Abraham that is Chessed.

104. בא ראה, כל מה שאכל אברהם, הוא אכל בטורה, ולכן הקריב לפניו ואכלו, ואברהם שמר בביתו טמאה וטהרה שאכלו בן אדם שהוא טמא [לא לכל להתקרב לביתו. אז ידע אברהם שזה טמא הוא, ועשה] [לא היה משמש בביתו, עד שעשה] לו טבילה, או עשה לו לשמור שבועה ימים בראוי לו בביתו, וכך זה בודאי.

104. תא וזוי, כל מה דאכל אברהם בטורה איהו קא אכיל ובגין כך אקריב קמיהו ואכלי, ונטיר אברהם בביתיה דכיא ומסאבותא, דאפילו בר נשי דאיהו מסאב (לא יכיל לקרבא לביתיה כדין ידע אברהם דהא מסאב איהו ועביד) (נ"א לא הוה משמש בביתיה, עד דעביד) ליה טבילה, או עביר ליה לנטרא שבועה יומין כדקא וזוי ליה בביתיה, והכי הוא ודאי.

Everything Abraham ate and serve was in purity. For that reason, the angels could eat the pure food he served them.

Abraham kept his home in purity. He didn't let a person with little impurity serve in his home before doing a Mikveh to purify themselves. If a person was with greater impurity, he kept him seven days to cleanse himself, and then make a Mikveh before going back to service.

105. בא ראה, כתוב (דברים כג) איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה וגו'. מה תקנתו? והיה לפנות ערב ירחץ במים. ארעה בו טמאה אחרת, כמו זיבה [טמאת צרעת או נדה] או טמאת נדה שהיו שתי טמאות, לא מספיק לו באותה טבילה [משום] בין שארע לו קרי קדם שקבל טמאה אחרת [משום] בין שארע לו אחר כך.

105. תא וזוי כתיב, (דברים כג) איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה וגו'. מאי תקנתיה, והיה לפנות ערב ירחץ במים. אערע ביה טמאה (דף קב ע"ב) אורא כגון זיבה או (נ"א סגירו או נדה) סגירת נדה דהוה תרי מסאבו, לא סגיא ליה בההיא טבילה (בגין) בין דאערע ביה קרי קדם דקביל טמאה אורא (בגין) בין דאערע ביה לבתר.

Deuteronomy 23:11,12

”כי יהיה בק אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרָה לַלַּיְלָה וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמִּחָנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמִּחָנֶה.”
”וְהָיָה לַפְּנוֹת עֶרֶב יֵרָחֵץ בַּמֵּיִם וְיָבֹא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמִּחָנֶה.”

“If there is among you any man who is unclean because of a nocturnal emission, then he must go outside the camp; he may not reenter the camp.”

“But when evening comes, he shall bathe himself in water, and as the sun sets, he may come inside the camp.”

Nocturnal emissions at night are caused by dreams influenced by negative entities that surround the body at night trying to draw energy from the body. The easiest way for them is to introduce sexual images and sensations that lead to a point that a person loses control and release life force from the Yessod channel of his body. These impurities affect the environment and require a person to stay away from people until the evening when he can wash and return to his activities.

If the impurity is greater like a woman in her period, washing for purity on the same day is not enough. That person needs to keep seven days of purity before washing again in purifying water.

Lesson;

Hosting and feeding guests are at the highest level of Chassadim. W should always give and share from what we have with a pure heart in order to receive the Light of Chessed and becomes a greater channel for others.

The energy of the food depends on the one that prepares it and the one that serves it. It's wise to know the chef in the restaurant you visit often. If he is positive and loves his work then we can expect to benefit positively from the food. If the chef or the waiter server (male or female) is grumpy or carry negative energy, it's better to leave a small tip on the table and leave the place.

A woman in her period should stay seven clean days and avoid touching her husband or other men. After seven clean days, she immerses in the purifying water of a Mikveh and gets intimate with her husband.

It's important to keep the purity of the Yessod channel in the body because it relates to spiritual and material sustenance.

106. ואברהם ושרה הו' מתקני טבילה לכלהו, איהו לגברי ואיהי לנשי. מאי טעמא אעסק אברהם לדכאה לבני נשא, בגין דאיהו טהור ואקרי טהור. דכתיב, (איוב יד) מי יתן טהור מטמא לא אחד. טהור – זה אברהם שיצא מתרח.

106. ואברהם ושרה הו' מתקני טבילה לכלהו, איהו לגברי ואיהי לנשי. מאי טעמא אעסק אברהם לדכאה לבני נשא, בגין דאיהו טהור ואקרי טהור. דכתיב, (איוב יד) מי יתן טהור מטמא לא אחד. טהור – זה אברהם שיצא מתרח.

107. רבי שמעון אמר, כדי לתקן את אותה הדרגה של אברהם, ומהי מי"ם (חסד). לכן התקין לטהר בני העולם במים. ובשעה שהזמין את המלאכים, בראשית דבריו מה כתוב? יקח נא מעט מים, כדי להתחזק באותה דרגה שהמים שרויים בה.

107. רבי שמעון אמר בגין לתקנא ההוא דרגא דאברהם, ומאן איהו מי"ם. בגין כף אתקין לדכאה בני עולמא במי. ובשעתא דאזמין למלאכין, שירותא דמולי מיה כתיב יקח נא מעט מים. בגין לאתתקפא דההוא דרגא דמיין שראן בה.

108. ומשום כך היה מטהר את כל בני האדם מהכל. מטהר אותם מצד של עבודה זרה, ומטהר אותם מצד הטמאה. וכמו שהוא מטהר את האנשים, כך גם שרה מטהרת את הנשים, ונמצא שכל מי שבא אליהם טהורים מהכל.

108. ובגין כך הוה מדכי לכל בני נשא מכלא. מדכי לון מסטרא דעבודה זרה, ומדכי לון מסטרא דמסאבא, וכמה דאיהו מדכי לגוברין הכי נמי שרה מדכאת לנשין, ואשתכחו כללהו דאתיין לגבייהו דכין מכלא.

109. בא ראה שאברהם נטע אילן בכל מקום שדיורו שם, ולא היה עולה בכל מקום כראוי, פרט לשעה שדיורו היה בארץ כנען, ובאותו אילן היה יודע מי שנאחו בקב"ה ומי שנאחו בעבודה זרה.

109. תא זוזי, אילנא נטע אברהם בכל אתר דדיוריה תמן, ולא הוה סליק בכל אתר כדקא יאות, בר בשעתא דדיוריה בארעא דכנען, ובההוא אילנא הוה ידע מאן דאתאזיד ביה בקודשא בריך הוא ומאן דאתאזיד בעבודה זרה.

110. מי שנאחו בקב"ה, היה האילן פורש ענפיו ומכסה על ראשו ועושה עליו צל נאה. ומי שנאחו בצל של עבודה זרה, אותו האילן היה מתעלה, וענפיו היו עולים למעלה. אז

110. מאן דאתאזיד בקודשא בריך הוא, אילנא הוה פריש ענפיו וזופי על רישיה ועביר עליה צלא יאה, ומאן דאתאזיד בסטרא דעבודה זרה ההוא אילנא

היה יודע אברהם ומזהיר אותו, ולא זו משם עד שנאחז באמונת הקדוש ברוך הוא.

111. וכך מי שהוא טהור [ד"א כף] מקבל אותו האילן, ומי שהוא טמא אינו מקבל אותו. אז ידע אברהם והיה מטהר אותם במים.

112. ומעין מים היה תחת אותו אילן, ומי שצריך טבילה מיד המים עולים אליו, ועולים ענפי האילן, אז ידע אברהם שהוא טמא וצריך מיד טבילה. ואם לא, יבשו המים, ואז ידע שרוצה להטמא ולהשמר שבעה ימים.

113. ובא וראה, שאפלו בשעה שהזמין את המלאכים אמר להם והשענו תחת העץ כדי לראות ולבדק אותם, ובאותו אילן היה בודק את כל בני העולם. והסוד [כנגד] משום הקדוש ברוך הוא [עשה] אמר שהוא עץ החיים לכל, ולכן והשענו תחת העץ, ולא תחת עבודה זרה.

114. ובא וראה, בשחטא אדם, הוא חטא בעץ הדעת טוב ורע, שכתוב ומעץ הדעת וגו', והוא חטא בו וגרם מות לעולם. מה כתוב? ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים וגו' [וגרם מות לכל בני העולם].. וכשבא אברהם, התקין את העולם עם אילן אחר, שהוא עץ החיים, והודיע את האמונה לכל בני העולם.

115. אמר רבי חייא אמר רב, אם היינו מסתכלים בפרשה הזו – נסתכל בחכמה אם ענין הנשמה היא אין ראשה סופה ואין סופה ראשה, ואם הענין לפטירת האדם מן העולם היא, נסתור את כל הפרשה או נעמיד את הפרשה בזה או בזה. מה זה יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם וגו', ואקחה פת לחם וגו', וימחר אברהם האהלה אל שרה וגו', ואל הבקר רץ אברהם וגו', ויקח חמאה וחלב וגו'?

הוא אסתכל וענפוי הווי סליקין לעילא. כדין הווי ידע אברהם ואזהיר ליה, ולא אעדי מתמן עד דאתאזייד במהימנותא דקודשא בריה הוא.

111. והכי מאן דאיהו דכיא (ד"א ל"ג הכי) מקבל ליה איכנא. מאן דאיהו מסאב לא מקבל ליה. כדין ידע אברהם ומדכי לון במיא.

112. ומעיינא דמיא הווי תזוזת ההוא איכנא, ובאן דצריך טבילה מיד מיין סלקין לגביה, ואיכנא אסתלקין ענפוי, כדין ידע אברהם דאיהו מסאבא ובעי טבילה מיד, ואם לאו מיא נגיבן כדין ידע דבעי לאסתאבא ולאסתמרא שבעה יומין.

113. תא זוזי, דאפילו בשעתא דאזמין לון למלאכין אמר לון והשענו תזוזת העץ בגין למזוזבי ולמבדק בהו, ובההוא איכנא הווי בדיק לכל בני עולםא. ורנא (לקבל) בגין קודשא בריה הוא קא (עבד) אמר דאיהו איכנא דזוזי לכלא, ובגין כך והשענו תזוזת העץ ולא תזוזת עבודה זרה.

114. ותא זוזי, כד זזב אדם, בעץ הדעת טוב ורע זזב, דכתיב ומעץ הדעת וגו' ואיהו ביה זזב וגרם מותא לעולםא. מה כתיב ועתה פן ישלחו ידו ולקחו גם מעץ הזוזים וגו'. (וגרם מותא לכל בני עולםא) וכד אתא אברהם באיכנא אזזרא אתקין עולםא דהוא איכנא דזוזי ואודע מהימנותא לכל בני עולםא:

115. אמר רבי זוזיא אמר רב אי הוינא מסתכלין בפרשתא דא נסתכל בזוזמיתא, אי עניינא דנשמותא היא לאו רישא סופא ולא סופא רישא, (דף ק ע"א) ואי עניינא לפטירת איניש מעלמא היא, נסתור כל פרשתא או נוקים פרשתא בהאי או בהאי. מהו יוקוז נא מעט מים ורחצו רגליכם וגו' ואקחזה פת לחם וגו' וימחר אברהם האהלה אל שרה וגו' ואל הבקר רץ אברהם וגו' ויקח חמאה וחלב וגו'?

116. כד אתא רב דימי אמר לא מצאה הנשמה תועלת לגוף אלמלא מה שרמו בכאן רמו הקרבנות. בטלו הקרבנות לא בטלה התורה, האי דלא אעסק בקרבנות ליעסק בתורה ויתנהי ליה יתיר.

116. כשבא רב דימי, אמר, לא מצאה הנשמה תועלת לגוף אלמלא מה שרמו בכאן רמו הקרבנות. בטלו הקרבנות – לא בטלה התורה. זה שלא מתעסק בקרבנות, שיעסק בתורה ויזעיל לו יותר.

117. דאמר רבי יוחנן כשפרש הקדוש ברוך הוא הקרבנות אמר משה רבונו של עולם תינוז בזמן שיהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו, אמר לו משה, יעסקו בתורה ואני מוזהל להם בשבילה יותר מכל הקרבנות שבעולם שצאמר (ויקרא ז) זאת התורה לעולה למנחה וגו'. כלומר זאת התורה בשביל עולה במנחה בשביל חטאת בשביל אשם.

117. שאמר רבי יוחנן, כשפרש הקב"ה הקרבנות, אמר משה: רבונו של עולם, תינוז בזמן שיהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו? אמר לו: משה, יעסקו בתורה, ואני מוחל להם בשבילה יותר מכל הקרבנות שבעולם, שנאמר (ויקרא ז) זאת התורה לעולה למנחה וגו'. כלומר, זאת התורה בשביל עולה, בשביל מנחה, בשביל חטאת, בשביל אשם.

118. אמר רבי כרוספדאי האי מאן דמדכר בפומיה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות דקרבניא עניינא ונתקרובתא ויכוון בהו, ברית כרותה הוא דאנן מלאכי דמדכרין וזוהיה לאבאשא ליה דלא יכלין למעבד ליה אלמלא טיבו.

118. אמר רבי כרוספדאי, זה מי שמזכיר בפיו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ענין הקרבנות ונתקרבתם ויכוון בהם, ברית כרותה היא שאותם המלאכים המזכירים חטאו כדי להרע לו, שלא יכולים לעשות לו אלא רק טוב.

119. ובאן יוכוז האי פרשתא יוכוז, דכין דאמר והנה שלשה אנשים נצבים עליו, מהו עליו, לעיין בדיניה, כיון (דף ק ע"ב) דזומא נשמתא דצדיקא כה, מה כתיב וימחר אברהם האהלה וגו'. מהו האהלה בית המדרש. ומהו אומר מהרי שלש סאים, ענין הקרבנות, ונשמתא מתכוונת בהו, הדא הוא דכתיב ואל הבקר רץ אברהם. וכדין נייזא להו ולא יכלין לאבאשא ליה.

119. ומי יוכיח? פרשה זו תוכיחו! שפיון שאמר והנה שלשה אנשים נצבים עליו, מה זה עליו? לעין בדינו. כיון שרואה נשמת הצדיק כך, מה כתוב? וימחר אברהם האהלה וגו'. מה זה האהלה? בית המדרש. ומהו אומר? מהרי שלש סאים, ענין הקרבנות, והנשמה מתכוונת בהם. זהו שכתוב ואל הבקר רץ אברהם. ואז נוח להם ולא יכולים להרע לו.

120. רבי פנחס פתוז קרא דכתיב, (במדבר יז) והנה הוזל הנגף בעם וכתיב ויאמר משה אל אהרן קוז את המוזתה וגו' וכתיב ותעצר המנפה. כתיב הכא מהר וכתיב התיב מהרי שלש סאים. מה להלן קרבן לאשתובא אף כאן קרבן לאשתובא.

120. רבי פנחס פתח פסוק שכתוב (במדבר יז) והנה החל הנגף בעם, וכתוב ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגו', וכתוב ותעצר המנפה. כתוב כאן מהר, וכתוב שם מהרי שלש סאים. מה להלן קרבן להנצל, אף כאן קרבן להנצל.

121. אמר רבי פנחס זמנא זנדא הוינא אזלי בארזא וערעית ביה באליהו, אמינא ליה, לימא לי מר מלה דמעלי לברייתא, אמר ליה, קיים גזר קודשא בריך

121. אמר רבי פנחס, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגשתי את אליהו. אמרתי לו, יאמר לי מר דבר שמועיל לבריות. אמר לו, ברית גזר הקב"ה, ונכנסו לפניו כל

המלאכים שממנים להזכיר חטאי האדם, שבזמן שיזכירו בני אדם הקרבנות שצוה משה, ומכון לבו ורצונו בהם – שכלם יזכירו אותו לטוב.

122. ועוד, בזמן שיאירע מות בבני אדם, הברית נגזרה, והכרוז עובר על כל חילות השמים, דאם יעלו בניו בארץ בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ויאמרו ברצון נפש ולב ענינים של קטרת בשמים שהיו להם לישראל, שיתבטל המות מהם.

123. אמר רבי יצחק, בא ראה מה כתוב, ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת. אמר לו אהרן, למה? כי יצא הקצף מלפני ה' וגו'. מה כתוב? וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם. וכתוב ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. ולא יכל מלאך של חבלה לשלט ונתבטל המות.

124. רבי אחא הלך לכפר טרשא, בא אצל המארח שלו. לחשו עליו כל בני העיר. אמרו, אדם גדול בא לכאן, נלך אליו. באו אצלו. אמרו לו, לא חושש על אבדתינו? אמר להם, מהו? אמרו לו שיש שבועה ימים שיש מות בעיר, וכל יום מתחזק ולא מתבטל.

125. אמר להם, נלך לבית הכנסת ונבקש רחמים מלפני הקדוש ברוך הוא. עד שהיו הולכים, באו ואמרו, פלוני ופלוני מתו, ופלוני ופלוני נוטים למות. אמר להם רבי אחא, אין עת לעמד בך, שהשעה דחוקה.

126. אבל תפרישו מכם ארבעים בני אדם מאלו היותר זכאים. עשרה עשרה לארבעה חלקים, ואני עמכם, עשרה לקצה העיר ועשרה לקצה העיר, וכן לארבע קצוות העיר, ואמרו בנפש חפצה ענין של קטרת הסמים שהקדוש ברוך הוא נתן למשה, וענין של הקרבנות אתו.

הוא ועאלו קמיה כל אלן מלאכיא דמוכין לאדכרא זוזבי דבר נש, די בעדנא דידכרון בני אנשא קרבנא דמנאי משה ושוי לביה ורעותיה בהו, דכלהו ידכרון ליה לטב.

122. ועוד בעדנא דיערע מותנא בבני אנשא, קיימא אתגזר וכרוזא אעבר על כל זיילא דשמיא דאי ייעלון בנזחי בארעא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ויימרון ברעות נפשא ולכא עניינא דקטרת בוסמין דהו להו לישראל, דיתבטל מותנא מנייהו.

123. אמר רבי יצחק בא וראה מה כתיב ויאמר משה אל אהרן קח את המזחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת. אמר ליה אהרן למה. אמר כי יצא הקצף מלפני ה' וגו'. מה כתיב וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם. וכתוב ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. ולא יכל מלאכא דמוכין לשלטאה ונתבטלא מותנא.

124. רבי אחא אול לכפר טרשא אתא לגבי אושפזיה, לזוישו עליהו כל בני מותא, אמרו גברא רבא אתא הכא גייל לגביה, אתו לגביה, אמרו ליה לא זוס על אוכדנא, אמר להו מהו. אמרו ליה דאית שבעה יומין דישארי מותנא במאתא וכל יומא אתתקף ולא אתבטל.

125. אמר להו גייל לבי כנשתא ונתבע רזומי מן קדם קודשא בריך הוא. עד דהו אולי, אתו ואמרו פלוני ופלוני מיתו, ופלוני ופלוני נטו לבות. אמר להו רבי אחא לית עתא לקיימא הכי דשעתא דזיקא.

126. אבל אפרישו מנכון ארבעין בני נשא מאנן דזכאין יתיר. עשרה עשרה לארבעה חלקין ואנא עמכון, עשרה לזווייתא דמאתא, ועשרה לזווייתא דמאתא, וכן לארבע זווייתא דמאתא. ואמרו ברעות נפשכון עניינא דקטרת בוסמין. דקודשא בריך הוא יתב למשה ועניינא דקרבנא עמיה.

127. עשו כן תלת זמנין ואעברו בכל מאתא לארבע זוויתא והיו אמרין כן, לבתר אמר להו זיל לאנן דאנשיטו למימת אפרישו מנייכו לבתיהון, ואמרו כדן, וכד תסימו אמרון אלן פסוקיאי (במדבר טז) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש וגו', ויקח אהרן וגו', ויעמד בין המתים וגו'. וכן עשו והתבטל מהם (המות).

128. שמעו אותו קול שאמר: סודי הסודות, הראשונים הנחילה לנצח, שהרי דין השמים לא שורה באן, שהרי יודעים לבטלו. חלש לבו של רבי אחא וישן. שמע שאמרים לו: כמו שעשית את זה – תעשה את זה. לך אמר להם שיחזרו בתשובה, שרשעים הם לפני. קם והחזירם בתשובה שלמה, וקבלו עליהם שלא יתבטלו מהתורה לעולם, והחליפו את שם העיר, וקראו לא מתא מחסיא.

129. אמר רבי יהודה, לא די להם לצדיקים שמבטלים את הגזרה, אלא לאחר כן שמבטלים להם, תדע לך שכן הוא. דכיון שהנשמה אומרת לגוף מהרי שלש סאים וגו' וכל אותו הענין ומבטל את הדין – מה כתוב? ויאמר שוב אשוב אליך בעת חיה. הרי ברכה.

130. כיון שרואים אותה המלאכים שזה לקח עצה לנפשו – מה עושים? הולכים אצל הרשעים לעין בדינם ולעשות בהם משפט. והו שכתוב ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם, למקום הרשעים, לעשות בהם משפט.

131. זה הוא שאמר רבי יהודה, כן דרכו של צדיק: כיון שרואה שמעינין בדינו אינו מתאחר לשוב ולהקריב [על] חלבו ודמו לפני צורו, עד שמסתלקין בעלי הדין ממנו.

132. שפיון שאמר וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו – מה כתוב בנשמה? וימהר אברהם האהלה אל שרה.

127. עבדו כן תלת זמנין ואעברו בכל מאתא לארבע זוויתא והיו אמרין כן, לבתר אמר להו זיל לאנן דאנשיטו למימת אפרישו מנייכו לבתיהון, ואמרו כדן, וכד תסימו אמרון אלן פסוקיאי (במדבר טז) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש וגו' (דף קא ע"ב) ויקח אהרן וגו' ויעמד בין המתים וגו'. וכן עבדו ואתבטל מנייהו.

128. שמעו ההוא קלא דאמר סתרא סתרא קמיייתא אוזילו לעילא דהא דינא דשמיא לא אשרי הכא דהא ידעי לבטלא ליה. וזלש לביה דרבי אחא, אדמוהי, שמע דאמרי ליה, כד עבדת דא עביר דא, זיל ואימא לון דיוזורון בתשובה דזייבין אנן קמאי. קם ואוזור להו בתשובה שלימתא, וקבילו עלייהו דלא יתבטלון (צד א ב) מאורייתא לעלם, ואוזליפו שמה דקרתא וקארון לה מאתא מוזסיא.

129. אמר רבי יהודה לא די להם לצדיקים שמבטלין את הגזרה אלא לאוזור כן שמבטלין להם, תדע לך שכן הוא, דכיון שהנשמה אומרת לגוף מהרי שלש סאים וגו' וכל אותו הענין ומבטל את הדין, מה כתיב ויאמר שוב אשוב אליך בעת חיה הרי ברכה.

130. כיון שרואים אותה המלאכים שזה לקח עצה לנפשו, מה עושים, הולכים אצל הרשעים לעין בדינם ולעשות בהם משפט. והוא דכתיב ויקומו משם האנשים וישקפו על פני סדם למקום הרשעים לעשות בהם משפט.

131. הדין הוא דאמר רבי יהודה כן דרכו של צדיק כיון שרואה שמעינין בדינו אינו מתאזר לשוב ולהתפלל ולהקריב (על) זולבו ודמו לפני צורו עד שמסתלקין בעלי הדין ממנו.

132. דכיון שאמר וישא עיניו (דף קב ע"א) וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, מה כתיב בנשמה, וימהר אברהם האהלה אל שרה. בזפוזון ובמהירות בלא

בחפזון ובמהירות בלא שום העכבה. מיד ממהרת הנשמה אצל הגוף להחזירו למוטב ולבקש במה שיתכפר לו, עד שמסתלקים ממנו בעלי הדין.

133. רבי אליעזר אומר מהו דאמר ואברהם ושרה וקנים באים בימים וזרל להיות לשרה ארזו כנשים. אלא כיון שהנשמה עומדת במעלתה והגוף נשאר בארץ מכמה שנים, באים בימים שנים וימים הרבה וזרל לצאת ולבא ולעבר ארזו כנשים כל אדם. נתבשר להחיות הגוף.

134. מהו אומר אחרי בלותי היתה לי עדנה? אחרי בלותי בעפר מהיום כמה שנים, היתה לי עדנה וחדוש. ואדני זקן, שהיום כמה שנים שיצאת ממנו ולא הפקידני.

135. והקדוש ברוך הוא אומר, היפלא מה דבר למועד. מהו למועד? אותו הידוע אצלי להחיות מתים. ולשרה בן, מלמד שיתחדש כבן שלש שנים.

136. אמר רבי יהודה ברבי סימון כיון שהנשמה נזנית מזוה של מעלה, הקדוש ברוך הוא אומר לאותו המלאך הנקרא דומ"ה: לך ובשר לגוף פלוני שאני עתיד להחיותו למועד שאני אחיה את הצדיקים לעתיד לבא. והוא משיב: אחרי בלותי היתה לי עדנה? אחרי בלותי בעפר ושכנתי באדמה, ואכל בשרי רמה וגוש עפר, תהיה לי חדוש?

137. הקדוש ברוך הוא אומר לנשמה: זהו שפתוב ויאמר ה' אל אברהם וגו' היפלא מה דבר? למועד הידוע אצלי להחיות את המתים אשוב אליך אותו הגוף שהוא קדוש מחדש כבראשונה להיותכם מלאכים קדושים, ואותו היום עתיד לפני לשמח בהם. זהו שפתוב (תהלים קד) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו. (ע"כ מדרש הנעלם)

138. ויאמר שוב אשוב אליך בעת חיה. אמר רבי יצחק, שוב אשוב – שוב ישוב היה

שום העכבה, מיד ממהרת הנשמה אצל הגוף להחזירו למוטב ולבקש במה שיתכפר לו עד שמסתלקים ממנו בעלי הדין.

133. רבי אליעזר אומר מהו דאמר ואברהם ושרה וקנים באים בימים וזרל להיות לשרה ארזו כנשים. אלא כיון שהנשמה עומדת במעלתה והגוף נשאר בארץ מכמה שנים, באים בימים, שנים וימים הרבה. וזרל לצאת ולבא ולעבר ארזו כנשים כל אדם, אתבשר להחיות הגוף.

134. מהו אומר אחרי בלותי היתה לי עדנה, אחרי בלותי בעפר מהיום כמה שנים היתה לי עדנה וחדוש, ואדוני זקן שהיום כמה שנים שיצאת ממנו ולא הפקידני.

135. וקודשא בריך הוא אומר היפלא מיי דבר למועד. מהו למועד. אותו הידוע אצלי להחיות המתים. ולשרה בן מלמד שיתחדש כבן שלש שנים.

136. אמר רבי יהודה ברבי סימון כיון שהנשמה נזנית מזוה של מעלה, הקדוש ברוך הוא אומר לאותו המלאך הנקרא דומ"ה, לך ובשר לגוף פלוני שאני עתיד להחיותו למועד שאני אחיה את הצדיקים לעתיד לבא. והוא משיב אחרי בלותי היתה לי עדנה. אחרי בלותי בעפר ושכנתי באדמה ואכל בשרי רמה וגוש עפר תהיה לי חדוש.

137. קודשא בריך הוא אומר לנשמה, היפלא מה דכתיב ויאמר ה' אל אברהם וגו' היפלא מיי דבר למועד הידוע אצלי להחיות את המתים, אשוב אליך, אותו הגוף שהוא (דף קב ע"ב) קדוש כבראשונה מוזדש להיותכם מלאכים קדושים ואותו היום עתיד לפני לשמח בהם היפלא מה דכתיב, (תהלים קד) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, (ע"כ מדרש הנעלם)

138. ויאמר שוב אשוב אליך בעת חיה. אמר רבי יצחק שוב אשוב, שוב ישוב מבעי ליה, דהא מפתחא

צריך לכתב, שהרי המפתח הזה לפקד העקרות הוא ביד הקדוש ברוך הוא ולא ביד שליח אחר.

139. כמו ששנינו, שלש מפתחות הם שלא נמסרו ביד שליח: של חיה, ותחתית המתים, וגשמים. והואיל ולא נמסרו ביד שליח, למה כתוב שוב אשוב? אלא ודאי הקדוש ברוך הוא שהיה עומד עליהם אמר [לו] הדבר, לכן כתוב ויאמר שוב אשוב אליך.

140. ובא וראה, בכל מקום שכתוב ויאמר סתם או ויקרא סתם, הוא מלאך הברית ולא אחר. ויאמר – שכתוב (שמות טו) ויאמר אם שמע תשמע וגו'. ויאמר, ולא אמר מיהו. ויקרא – שכתוב (ויקרא א) ויקרא אל משה, ולא אמר מי היה. אמר – שכתוב (שמות כד) ואל משה אמר וגו', ולא אמר מי היה. [אף כף שכתוב שוב אשוב. ויאמר סתם, ולא אמר מי היה.] אלא בכל אלה מלאך של הברית היה, והכל נאמר בקב"ה. ולכן כתוב ויאמר שוב אשוב אליך וגו', והנה בן וגו'.

141. והנה בן לשרה אשתך. מה הטעם לא כתוב והנה בן לך? אלא כדי שלא יחשב שהוא מהגר כמו בראשונה. רבי שמעון פתח ואמר, (מלאכי א) בן יכבד אב ועבד אדוניו. בן יכבד אב – זה יצחק את אברהם.

142. מתי כבד אותו? בשעה שעקד אותו על גבי המזבח ורצה להקריבו לקרבן. ויצחק בן שלשים ושבע שנים היה, ואברהם היה זקן, שאלו היה בועט [בן] ברגל אחת לא היה יכול לעמד לפניו, והוא כבד אותו את אביו, ועקד אותו כמו תיש כדי לעשות רצון אביו.

143. ועבד אדוניו – זה אליעזר לאברהם, כששלח אותו לחזן ועשה כל רצונו של אברהם וכבדו, כמו שכתוב (בראשית כד) וה' ברח את אדני וגו', וכתוב (שם) ויאמר עבד אברהם אנכי, כדי לכבד את אברהם.

דא למפקד עקרות בידא הקודשא בריך הוא איהו ולא בידא השליחא אזורא.

139. כמה דתנינן תלת מפתחון אנון דלא אתמסרו בידא השליחא. דוניה ותוזית המתים וגשמים. והואיל דלא אתמסרו בידא השליחא אמי כתיב שוב אשוב. אלא ודאי קודשא בריך הוא דהוה קאים עליהו אמר (ליה) מלה, בגין כף כתיב ויאמר שוב אשוב אליך.

140. ותא וזוי, בכל אתר דכתיב ויאמר סתם או ויקרא סתם הוא מלאכא דברית ולא אזורא. ויאמר דכתיב, (שמות טו) ויאמר אם שמע תשמע וגו' ויאמר ולא קאמר מאן הוא. ויקרא דכתיב, (ויקרא א) ויקרא אל משה ולא קאמר מאן היה. אמר דכתיב, (שמות כד) ואל משה אמר וגו' ולא אמר מאן היה. הכי דכתיב ויאמר שוב אשוב ויאמר סתם ולא קאמר מאן (דף קג ע"א) הוה אלא בכל הגי מלאכא דברית הוה וכלא בקודשא בריך הוא אתמר. ובגין כף כתיב ויאמר שוב אשוב אליך וגו'. והנה בן וגו'.

141. והנה בן לשרה אשתך. מאי טעמא לא כתיב והנה בן לך, אלא בגין דלא יוזשב דהא בן הגר איהו כדבבדמיתא. רבי שמעון פתח ואמר, (מלאכי א) בן יכבד אב ועבד אדוניו. בן יכבד אב דא יצחק לאברהם.

142. אימתי כבד ליה, בשעתא דעקד ליה על גבי מדיבזא ובעא למקרב ליה קרבנא, ויצחק בר תלתיין ושבע שניין הוה, ואברהם הוה סבא, דאילו הוה בעיט (א"א ביה) ברגלא זוד לא יכיל למיקם קמיה, (כל שכן למעבד ליה), ואיהו אוקיר ליה לאבוי ועקד ליה כזוד אימרא בגין למעבד רעותיה דאבוי.

143. (קמו ב) ועבד אדוניו דא אליעזר לאברהם. כד שדר ליה לחזן, ועבד כל רעותיה דאברהם, ואוקיר ליה כמה דכתיב, (בראשית כד) וי' ברח את אדני וגו'.

וכתיב (בראשית כד) ויאמר עבד אברהם אנכי, בגין לאוקיר ליה לאברהם.

144. שהרי בן אדם שהיה מביא כסף וזהב ואבנים יקרות וגמלים, והוא פראוי, נאה למראה, לא אמר שהוא אוהב אברהם או קרוב שלו, אלא אמר עבד אברהם אנכי, כדי להעלות את שבת אברהם ולכבדו בעיניהם.

145. ועל כן בן יכבד אב ועבד אדניו. ואתם ישראל בני, קלון בעיניכם לומר שאני אביכם או שאתם עבדים שלי? ואם אב אני איזה כבודי וגו'. משום כך והנה בן. זהו בן ודאי, ולא ישמעאל. זהו בן שכבד את אביו כפראוי.

146. והנה בן לשרה אשתך. בן לשרה – שבגללו מתה, שבגללו באבה נפשה עד שיצאה ממנה. והנה בן לשרה – להתעלות בגללו בשעה שהקדוש ברוך הוא יושב בדין על העולם. שאז וה' פקד את שרה וגו', שהרי מזכירים את שרה משום יצחק, ועל זה הוא בן לשרה [זה אמרו המלאכים]. והנה בן לשרה. [זה] שהרי הנקבה לוקחת [את] הבן מהזכר.

147. ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו. מה זה והוא אחריו? והיא אחריו צריך לו? אלא סוד הוא, ושרה שמעת מה שהיה אומר [פתח האהל, זה הקדוש ברוך הוא. והוא אחריו - מי שהיה אומר] פתח האהל, זו הדרגה התחתונה, פתח האמונה. והוא אחריו – [זה] שהודה לו הדרגה העליונה [נ"א פתח האהל והוא אחריו - זה הקדוש ברוך הוא. פתח האהל - זו הדרגה הפתוחה, והוא אחריו - זו הדרגה העליונה]. מיום שהייתה שרה בעולם לא שמעה דבר הקדוש ברוך הוא פרט לאותה שעה.

148. דבר אחר – שהייתה יושבת שרה פתח האהל כדי לשמע הדברים, והיא שמעה הדבר הזה שהתבשר בו אברהם. [דבר

144. דהא בר נש דהוה מייתי כסף וזהב ואבני יקר וגמלין ואיהו כדקא יאות שפיר בוזיו לא אמר דאיהו רווימא דאברהם או קריבא דיליה. אלא אמר עבד אברהם אנכי, בגין לסלקא בשבועא דאברהם ולאוקיר ליה בעיניהו.

145. ועל דא בן יכבד אב ועבד אדוניו. ואתון ישראל בני, קלנא בעיניכו לומר דאנא אבוכון או דאתון עבדין לי. ואם אב אני איזה כבודי וגו'. בגין כך והנה בן. דא הוא בן ודאי, ולא ישמעאל. דא הוא בן דאוקיר לאביו כדקא זוזי.

146. והנה בן לשרה אשתך. בן לשרה, דבגליה מיתת, דבגליה פאיבת נפשה עד דנפקת מינה. והנה בן לשרה. לאסתלקא בגליה בשעתא דקודשא בריך הוא יתיב בדינא על עולם. דכדין וי' פקד את שרה וגו' דהא מדכרי לשרה בגליה דיצחק ועל דא איהו בן לשרה (אנהו מלאכי אמרו). והנה בן לשרה. (דין) דהא נוקבא נטלא (ליה) לברא מן דכורא:

147. ושרה שומעת פתח האהל והוא אחריו. מאי והוא אחריו, והיא אחריו מבעי ליה. אלא רזא איהו, ושרה שומעת מה דהוה אמר (פתח האהל דא קודשא בריך הוא. והוא אחריו מאן דהוה אמר) פתח האהל דא דרגא תתאה. פתחא דמיהימנותא. והוא אחריו (דא) דאורי ליה דרגא עלאה (נ"א פתח האהל והוא אחריו דא קודשא בריך הוא. פתח האהל דא דרגא תתאה, והוא אחריו דא דרגא עלאה). מן יומא דהות שרה בעלמא לא שמעת מלה דקודשא בריך הוא בר ההוא שעתא.

148. דבר אחר דהות יתבא שרה פתח האהל בגין למשמע מלין. והיא שמעת האי מלה דאתבשר בה אברהם. (ד"א) והוא אחריו. אברהם דהוה יתיב אזורי דשכינתא:

אחר] והוא אחריו – אברהם שהיה יושב מאחורי השכינה.

149. ואברהם ושרה זקנים באים בימים. מה זה באים בימים? השעורים של הימים שאז נראו להם, האחד מאה והאחד תשעים, נכנסו בימים השעור של הימים כראוי. באים בימים, כמו שנאמר כי בא היום, שהעריב היום להכנס.

150. וזרל להיות לשרה ארוז כנשים. וההיא שעתא זומאת גרמה בערוזא אזורא. ובגין כך אמרה ואדוני זקן דהא איהו לא כדאי לאולדא בגין דאיהו סבא. הוא זקן.

151. רבי יהודה פתח (משלי לא) נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ. תא וזוי, קודשא בריך הוא אסתלק ביקרית דאיהו גניז וסתים בעילויא סגיא. לאו איתי בעלמא ולא הוה מן יומא דאתברי עלמא דיכיל לקיימא על זוכמתא דיליה ולא יכיל לקיימא ביה.

152. משום כי הוא גנוז ונסתר והתעלה למעלה למעלה, וכל העליונים והתחתונים לא יכולים להתדבק עד שכלם אומרים (יחזקאל ג) ברוך כבוד ה' ממקומו. התחתונים אומרים שהוא למעלה, שבתוב (תהלים קיג) על השמים כבודו. העליונים אומרים שהוא למטה, שבתוב (שם) על כל הארץ כבודו. עד שכלם, עליונים ותחתונים, אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו, כי לא נודע ולא היה מי שיכול לעמד עמו, ואתה אומר נודע בשערים בעלה?

153. אלא ודאי נודע בשערים בעלה – זה הקדוש ברוך הוא, שהוא נודע ונדבק לפי מה שמשער בלב כל אחד כמה שיכול להדבק ברוח של החכמה. ולפי מה שמשער בלב, כך נודע בלב, ולכן נודע בשערים – באותם השערים. אבל שנודע כראוי אין מי שיכול להדבק ולדעת אותו.

154. רבי שמעון אמר, נודע בשערים בעלה, איזה שערים? כמו שנאמר (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם והנשא פתחי

149. ואברהם ושרה זקנים באים בימים. מאי באים בימים. שעורין דיומין דאתנזוי כדן להו, וזר מאה וזר תשעים, עאלו ביומין שעורא דיומין כדקא יאות. באים בימים. כמא דאת אמר כי בא היום דאערב יומא למיעל.

150. וזרל להיות לשרה ארוז כנשים. וההיא שעתא זומאת גרמה בערוזא אזורא. ובגין כך אמרה ואדוני זקן דהא איהו לא כדאי לאולדא בגין דאיהו סבא.

151. רבי יהודה פתח (משלי לא) נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ. תא וזוי, קודשא בריך הוא אסתלק ביקרית דאיהו גניז וסתים בעילויא סגיא. לאו איתי בעלמא ולא הוה מן יומא דאתברי עלמא דיכיל לקיימא על זוכמתא דיליה ולא יכיל לקיימא ביה.

152. בגין דאיהו גניז וסתים ואסתלק לעילא לעילא, וכלהו עלאי ותתאי לא יכלין לאתדבקא, עד דכלהו אמרין (יחזקאל ג) ברוך כבוד ה' ממקומו. תתאי אמרי דאיהו לעילא דכתיב, (תהלים קיג) על השמים כבודו. עלאי אמרי דאיהו לתתא דכתיב, (תהלים נז) על כל הארץ כבודו. עד דכלהו עלאי ותתאי אמרי ברוך כבוד ה' ממקומו. בגין דלא אתיידע ולא הוה מאן דיכיל לקיימא ביה, ואת אמרת נודע בשערים בעלה. (דף קג ע"ב)

153. אלא ודאי נודע בשערים בעלה דא קודשא בריך הוא דאיהו אתיידע ואתדבק לפום מה דמשער בלביה כל זר כמה דיכיל לאדבקא ברוזא דזוכמתא. ולפום מה דמשער בלביה הכי אתיידע בלביה. ובגין כך נודע בשערים באנון שערים. אבל דאתיידע כדקא יאות לא הוה מאן דיכיל לאדבקא ולמנדע ליה.

154. רבי שמעון אמר נודע בשערים בעלה. מאן שערים. כמא דאת אמר (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם והנשא פתחי עולם. ובגין אלו שערים דאנון

עולם. ומשום השערים הללו, שהם דרגות עליונות, בגללם נודע הקדוש ברוך הוא, ואם לא – לא יכולים להתדבק בו.

155. בא ראה, הרי נשמת האדם אין הוא [אין] מי שיכול לדעת אותה, אלא על ידי אברי הגוף, והם הדרגות שעושות אמנות הנשמה. משום כך נודע ולא נודע. כך הקדוש ברוך הוא נודע ולא נודע, משום שהוא נשמה לנשמה, רוח לרוח, גנוז וטמיר מן הכל. אבל באותם השערים, שהם פתחים לנשמה, נודע הקדוש ברוך הוא.

156. בא ראה, יש פתח לפתח ודרגה לדרגה, ומתקדם כבודו של הקדוש ברוך הוא. פתח האהל – זהו פתח של צדק, כמו שנאמר (שם קיח) פתח"ו ל"י שער"י צד"ק וגו'. זהו פתח ראשון להכנס בו, ונפתח הוא נראים כל שאר הפתחים העליונים. מי שאזכר לזה [לפתח], אזכר לדעת אותו ובכל שאר הפתחים, משום שכלם שורים עליו.

157. ועכשו שפתח זה לא נודע, משום שישאאל בגלות וכל הפתחים הסתלקו ממנו ולא יכולים לדעת ולדבק. אבל בזמן שישאאל יצאו מן הגלות, עתידות כל הדרגות העליונות לשרות עליו בראוי.

158. ואז ידעו בני העולם חכמה עליונה נכבדה מה שלא היו יודעים מקדם לזה, שכתוב (ישעיה יא) ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. כלם עתידים לשרות על הפתח התחתון הזה, שהוא פתח האהל, וכלם עתידים לשרות על מלך המשיח כדי לדון העולם, שכתוב וישפט בצדק דלים וגו'.

159. משום כך, בשהתבשר אברהם, הדרגה הזו היתה אומרת כמו שנתבאר שכתוב שוב אשוב אליך בעת חיה. ויאמר – לא כתוב מי היה, וזהו פתח האהל. ועל זה ושרה שמעת דרגה זו שהיתה מדברת עמו מה שלא היתה שומעת מקדם לזה, שכתוב ושרה שמעת

דרגין עלאין בגימיהו אתידע קודשא בריך הוא. ואי לא לא יכלין לאתדבקה ביה.

155. תא וזוי, דהא נשמתא דבר נש לאו איהו (נ"א לא אית) מאן דיכיל למנדע לה, אלא בגין אלן שייפין דגופא ואנון דרגין דעבדין אומנותא דנשמתא בגין כך אתידע ולא אתידע. כך קודשא בריך הוא אתידע ולא אתידע בגין דאיהו נשמתא לנשמתא רוזא לרוזא גניז וטמיר מכלא, אבל באנון שערים דאנון פתוזין לנשמתא אתידע קודשא בריך הוא.

156. תא וזוי, אית פתוזא לפתוזא ודרגא לדרגא, ובגימיהו ידיע יקרא דקודשא בריך הוא. פתוז האהל, דא הוא פתוזא דצדק. כמה דאת אמר (תהלים קיח) פתוז"ו ל"י שער"י צד"ק וגו' דא פתוזא קדמאה לאעלא ביה, ובהאי פתוזא אתוזון כל שאר פתוזין עלאין. מאן דזכי להאי (פתחא) זכי למנדע ביה ובכלהו שאר פתוזין בגין דכלהו שראן עליה.

157. והשתא דפתוזא דא לא אתידע. בגין דישאאל בגלותא וכלהו פתוזין אסתלקו מניה ולא יכלין למנדע ולא תדבקה. אבל בזמנא דיפקון ישראל מן גלותא זמינן כלהו דרגין עלאין למשרי עליה כדקא יאות.

158. וכדין ינדעון בני עלמא זכמתא עלאה יקרא מה דלא הוו ידעין מקדמת דנא. דכתיב, (ישעיה יא) ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. כלהו זמינן לאשראה על האי פתוזא תתאה דאיהו פתוז האהל. וכלהו זמינן לאשראה על מלכא משיחא בגין למידן עלמא דכתיב וישפט בצדק דלים וגו'.

159. בגיני כך כד אתבשר אברהם, האי דרגא הוה אמר כמה דאתמר דכתיב ויאמר שוב אשוב אליך בעת חיה. ויאמר, לא כתיב מאן הוה. ודא הוא פתוז האהל. ועל דא ושרה שומעת האי דרגא דהוה מליכ עמיה מאן דלא הוה שומעת מקדמת דנא. דכתיב

פֶּתַח הָאֵהָל, שֶׁהִיָּתָה מִבְּשֶׁרֶת וְאוֹמֶרֶת שׁוֹב אֲשׁוֹב אֵלַיִךְ כָּעֵת זוֹיָה וְהִנֵּה בֶן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ.

160. תָּא זִוְי, כְּמָה הוּא זִוְבִיבּוּתָא דְקוֹדֶשֶׁא בְּרִיךְ הוּא לְגַבִּיָּה דְאַבְרָהָם, דְּהָא לֹא נָפֵק מִנִּיהּ יִצְחָק עַד דְּאַתְגָּזֵר, לְכַתֵּר דְּאַתְגָּזֵר אֶתְבְּשֶׁר בֵּית בְּיִצְחָק, בְּגִין דְּאִיהוּ כְּדִין זֶרְעָא קְדִישָׁא, וְעַד לֹא אֶתְגָּזֵר לָאו אִיהוּ זֶרְעָא קְדִישָׁא. וְכִדִּין אִיהוּ כְּמָה דְכְּתִיב, (בראשית א) אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ לְמִינֵהוּ.

161. וְתָא זִוְי, עַד לֹא אֶתְגָּזֵר אַבְרָהָם הָהוּא זֶרְעָא דִּילֵיהּ לֹא הוּא קְדִישָׁא, בְּגִין דְנָפֵק בְּגֹו עֶרְלָה וְאַתְדַּבֵּק בְּעֶרְלָה לְתַתָּא. לְכַתֵּר דְּאַתְגָּזֵר נָפֵק הָהוּא זֶרְעָא בְּגֹו קְדִישָׁא, וְאַתְדַּבֵּק בְּקְדוּשָׁה דְלַעֲלִילָא וְאוֹלִיד לְעִילָא, וְאַתְדַּבֵּק אַבְרָהָם בְּדִרְגָּתָהּ כְּדָקָא יְאוּת. תָּא זִוְי, כִּד אֹלִיד אַבְרָהָם לְיִצְחָק נָפֵק קְדִישָׁא כְּדָקָא יְאוּת. וְהָא (נ"א ודאי) מֵאִי אַעֲדוּ וְאוֹלִידוּ זִוְשׁוּכָא.

162. רַבִּי אֶלְעָזָר שְׂאִיל יוֹמָא זֶד לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אַבּוּי, אָמַר לֵיהּ הָאִי דְקָרָא לֵיהּ קוֹדֶשֶׁא בְּרִיךְ הוּא יִצְחָק דְכְּתִיב וְקָרָאת אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק. אַמַּאי, דְּהָא אֶתְזַוְוִי דְעַד לֹא נָפֵק לְעַלְמָא קָרָא לֵיהּ יִצְחָק.

163. אָמַר לוֹ, הָרִי נֶאֱמַר שְׂאִיל לִזְכָּתָהּ מִיָּם, שְׁהָרִי הַמִּיָּם בָּאִים מִצֵּד שֶׁל הַגְּבוּרָה, וְעוֹד [נ"א וְבֹא תִשָּׂא מִהַלּוּיָם] [שְׂאִיל אוֹתוֹ] הַלּוּיָם שֶׁהֵם מִשְׁמַחִים לְאוֹתוֹ הַצֵּד בְּכָלִי זֶמֶר וְתִשְׁבָּחוֹת בְּגִיד הַצֵּד הַזֶּה, מִשּׁוּם כִּד יִצְחָק הוּא חֲדוּהָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בֹא מֵאוֹתוֹ צֵד וְנִדְבֵק בּוֹ.

164. בָּא רָאָה, יִצְחָק צָחוֹק, חֲדוּהָ שְׁמַחֲלִיפָה מִיָּם בָּאֵשׁ וְאֵשׁ בְּמִיָּם, וְעַל זֶה נִקְרָא כִּד. וְלִכְּנֵן הַקְדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא קָרָא לוֹ כִּד בְּטָרָם יִצָּא לְעוֹלָם בְּשֵׁם זֶה וְהוֹדִיעַ לְאַבְרָהָם.

165. וְבֹא וְרָאָה, בְּכָל הָאֲחֵרִים הַשְּׂאִיר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא לְקָרָא לָהֶם שְׁמוֹת, וְאַפְלוּ נָשִׁים הֵי קוֹרְאוֹת לְבִנְיָהֶן שְׁמוֹת, אֲבָל כָּאֵן לֹא הַשְּׂאִיר הַקְדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא לְאֵמוּ לְקָרָא לוֹ שֵׁם, אֲלֵא לְאַבְרָהָם, שְׁכָתוֹב וְקָרָאת אֶת

וְשָׂרָה שׁוֹמַעַת פֶּתַח הָאֵהָל הַמְּבִשֶּׁר וְאָמַר שׁוֹב אֲשׁוֹב אֵלַיִךְ כָּעֵת זוֹיָה וְהִנֵּה בֶן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ.

160. תָּא זִוְי, כְּמָה הוּא זִוְבִיבּוּתָא דְקוֹדֶשֶׁא בְּרִיךְ הוּא לְגַבִּיָּה דְאַבְרָהָם, דְּהָא לֹא נָפֵק מִנִּיהּ יִצְחָק עַד דְּאַתְגָּזֵר, לְכַתֵּר דְּאַתְגָּזֵר אֶתְבְּשֶׁר בֵּית בְּיִצְחָק, בְּגִין דְּאִיהוּ כְּדִין זֶרְעָא קְדִישָׁא, וְעַד לֹא אֶתְגָּזֵר לָאו אִיהוּ זֶרְעָא קְדִישָׁא. וְכִדִּין אִיהוּ כְּמָה דְכְּתִיב, (בראשית א) אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ לְמִינֵהוּ.

161. וְתָא זִוְי, עַד לֹא אֶתְגָּזֵר אַבְרָהָם הָהוּא זֶרְעָא דִּילֵיהּ לֹא הוּא קְדִישָׁא, בְּגִין דְנָפֵק בְּגֹו עֶרְלָה וְאַתְדַּבֵּק בְּעֶרְלָה לְתַתָּא. לְכַתֵּר דְּאַתְגָּזֵר נָפֵק הָהוּא זֶרְעָא בְּגֹו קְדִישָׁא, וְאַתְדַּבֵּק בְּקְדוּשָׁה דְלַעֲלִילָא וְאוֹלִיד לְעִילָא, וְאַתְדַּבֵּק אַבְרָהָם בְּדִרְגָּתָהּ כְּדָקָא יְאוּת. תָּא זִוְי, כִּד אֹלִיד אַבְרָהָם לְיִצְחָק נָפֵק קְדִישָׁא כְּדָקָא יְאוּת. וְהָא (נ"א ודאי) מֵאִי אַעֲדוּ וְאוֹלִידוּ זִוְשׁוּכָא.

162. רַבִּי אֶלְעָזָר שְׂאִיל יוֹמָא זֶד לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אַבּוּי, אָמַר לֵיהּ הָאִי דְקָרָא לֵיהּ קוֹדֶשֶׁא בְּרִיךְ הוּא יִצְחָק דְכְּתִיב וְקָרָאת אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק. אַמַּאי, דְּהָא אֶתְזַוְוִי דְעַד לֹא נָפֵק לְעַלְמָא קָרָא לֵיהּ יִצְחָק.

163. אָמַר לֵיהּ הָא אֶתְמַר דְּאֶשָּׂא נָטַל מִיָּא. דְּהָא מִיָּא מִסְטָרָא דְגְבוּרָה קָא אֶתְיִין. וְתוֹ (נ"א וְתָא שְׂאִיל לָהּ לָלוּאִי) (שְׂאִיל לֵיהּ) לֵאמֹר דְּאֶנֶן בְּדִיוּזִין לְהָהוּא סְטָרָא בְּמִאֲנִי זֶמֶר וְתִשְׁבָּחוֹת לְכָבִיל הָאִי סְטָרָא, בְּגִין כִּד יִצְחָק אִיהוּ זִוְדוּתָהּ בְּגִין דְּאֶתִי מִהָהוּא סְטָרָא וְאַתְדַּבֵּק בֵּיתָהּ.

164. תָּא זִוְי, יִצְחָק בְּדִיוּזוּתָא זִוְדוּתָהּ דְּאוֹזְלָךְ מִיָּא בְּאֶשָּׂא וְאֶשָּׂא בְּמִיָּא, וְעַל דָּא אֶקְרִי הָכִי. וְבְּגִין כִּד קוֹדֶשֶׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִי לֵיהּ (דָּף קד ע"א) הָכִי עַד לֹא יְפֻק לְעַלְמָא שְׂמָא דָּא וְאוֹדַע לֵיהּ לְאַבְרָהָם.

165. וְתָא זִוְי, בְּכָלְהוּ אֲזוּרִין שְׂבֵק לֹון קוֹדֶשֶׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִקְרִי לֹון שְׂמִדָּן, וְאַפִּילוּ נָשִׁי הֵו קָרָאן לְבִנְיָהֶו שְׂמִדָּן, אֲבָל הָכָא לֹא שְׂבֵק קוֹדֶשֶׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַמִּיָּה לְמִקְרִי לֵיהּ שְׂמָא אֲלֵא לְאַבְרָהָם, דְכְּתִיב וְקָרָאת אֶת

שְׁמוֹ יִצְחָק, אֵתָהּ וְלֹא אַחֵר. בְּדִי לְהַחֲלִיף מִים
בְּאֵשׁ וְאֵשׁ בְּמִים לְהַכְלִיל בְּצִדּוֹ.

166. בֵּין שְׁתֵּי בָשָׂר אֲבָרָהִם בִּיצְחָק, מִה
כְּתוּב? וַיִּקְמוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי
סָדָם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בֹּא רֹאֵה בְּמָה נִוְהַג
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא טוֹבָה עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְכָל
שֶׁכֶּן לְאוֹתָם שְׁהוּלָכִים בְּדִרְכָּיו, שְׁאֵפְלוּ בְּזִמְנָה
שְׂרוּצָה לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם, הוּא גֹרֵם לְמִי
שְׂאוּבָה אוֹתוֹ לְזִכּוֹת בְּדָבָר עַד שֶׁלֹּא יָבֹא
אוֹתוֹ הַדִּין לְעוֹלָם.

167. שְׁשִׁנִּינִי, בְּשַׁעֲהַ שְׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
אוֹהֵב אֶת הָאָדָם, שׁוֹלַח לוֹ דוֹרוֹן, וּמִיָּהוּ?
הָעֵנִי, בְּדִי לְזִכּוֹת בּוֹ. וְכֵין שְׂאוּבָה בּוֹ, הוּא
מוֹשֵׁף עָלָיו חוּט אֶחָד שֶׁל חֹסֶד שְׁנִמְשָׁף מִצִּד
הַיָּמִין וּפּוֹרֵס עַל רֹאשׁוֹ וְרוֹשֵׁם אוֹתוֹ, בְּדִי
שְׁכָּשִׁיבָא הַדִּין לְעוֹלָם, אוֹתוֹ הַמְשַׁחֲתִית יִזְהַר
בּוֹ, וּמֵרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתוֹ הָרֶשֶׁם, וְאִזּוֹ
מִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ וְנִזְהָר עָלָיו. מִשּׁוּם כֵּן מְקִידִים
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמָה שְׂאוּבָה.

168. וְבֹא וְרֹאֵה, בְּשַׁרְצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְהַבִּיא דִּין עַל סָדָם, זָכָה קָדָם אֶת אֲבָרָהִם
וְשִׁלַּח לוֹ דוֹרוֹן לְזִכּוֹת עִמָּהֶם בְּדִי לְהַצִּיל אֶת
לוֹט בֶּן אַחִיו מִשֵּׁם. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים
אֶת אֲבָרָהִם וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה,
וְלֹא כְּתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת לוֹט, שְׁהָרִי
בְּזִכּוֹת אֲבָרָהִם נִצַּל. וּמָה זֶה וַיִּזְכֹּר? שְׁזָכַר
אוֹתוֹ מִה שְׂאוּבָה קָדָם עִם אוֹתָם שְׁלֹשֶׁת
הַמְּלָאכִים.

169. כְּמוֹ זֶה, בֶּן אָדָם שְׂאוּבָה בְּצִדְקָה עִם בְּנֵי
אָדָם, בְּשַׁעֲהַ שְׁדִין שְׂרוּי בְּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא זֹכֵר לוֹ אֶת אוֹתָהּ הַצִּדְקָה שֶׁעָשָׂה. מִשּׁוּם
שֶׁכָּכֵל שַׁעֲהַ שְׂאוּבָה בֶּן אָדָם, כֵּן נִכְתָּב עָלָיו
לְמַעַלְהָ. וְאֵפְלוּ בְּשַׁעֲהַ שְׁדִין שׂוֹרָה עָלָיו,
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זֹכֵר אֶת אוֹתוֹ הַטּוֹב
שֶׁעָשָׂה וְזָכָה עִם בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שְׁנִמְשָׁר (מִשְׁלִי
יֵא) וַיִּצְדָּקָה תִּצְלִיל מִמּוֹת. מִשּׁוּם כֵּן הַקָּדוֹשׁ
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאֲבָרָהִם, בְּדִי שְׂאוּבָה וְנִצַּל
אֶת לוֹט.

שְׁמוֹ יִצְחָק אֵתָהּ וְלֹא אַחֵר, בִּיצִין לְאִזְזוֹלָפָא מִיָּא בְּאֵשׁ
וְאֵשׁ בְּמִיָּא לְאִכְלָלָא לִיה בְּסִטְרִיהָ.

166. בֵּין דְּאִתְבָּשָׂר אֲבָרָהִם בִּיצְחָק, מִה כְּתִיב וַיִּקְמוּ
מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סָדָם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר
תָּא זִוּי, כְּמָה אִנְהִי קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא טִיבוּ עִם כָּל
בְּרִיין וְכָל שֶׁכֶּן לְאִנּוֹן דְּאִזְלִי בְּאַרְזוּוֹי, דְּאִפְּלוּ בְּזִמְנָה
דְּבָעִי לְמִידִין עֲלֵמָא, אִיהוּ גָרִים לְמִאן דְּרוֹזִים לִיה
לְמִזְכִּי בְּמִלָּה עַד לֹא יִיתִי הֵהוּא דִּינָא לְעֲלֵמָא.

167. דְּתִנְיִן בְּשַׁעֲתָא דְּקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא רוֹזִים לִיה
לְבַר נָשִׁי, מִשְׁדָּר לִיה דוֹרוֹנָא, וּמִאֵן אִיהוּ, מִסְפָּנָא, בִּיצִין
דְּיִזְכִּי בִּיהָ. וְכֵין דְּזָכִי בִּיהָ, אִיהוּ אֲמִשְׁיָה עֲלִיהָ זִיד
זוּטָא דְּחוּסָד דְּאִתְמִשְׁף מִסְטָר יְמִינָא וּפְרִישׁ אֲרִישִׁיָּה
וְרִשִׁים לִיה, בִּיצִין דְּכִד יִיתִי דִּינָא לְעֲלֵמָא הֵהוּא מוֹזְבָּלָא
יְזַדְהָר בִּיהָ, וְזָקִיף עֵינָיו וְזוּמָא לְהֵהוּא רְשִׁימוּ וְכִדִּין
אִסְתַּלַּק מִנִּיהָ וְאִזְהָר בִּיהָ. בִּגִּינִי כֵן אֲקִידִים לִיה
קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמָה דְּיִזְכִּי.

168. וְתָא זִוּי, כִּד בָּעִי קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא לְאִיתָאָה
דִּינָא עַל סָדָם, אִזְכִּי קָדָם לְאֲבָרָהִם וְשִׁדָּר לִיה דוֹרוֹנָא
לְמִזְכִּי עִמָּהוֹן בִּיצִין לְשַׁזְבָּא לְלוֹט בֶּר אִזְוִיָּה מִתְמָן, הִדָּא
הוּא דְּכְתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אֲבָרָהִם וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט
מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה. וְלֹא כְּתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת לוֹט, דְּהָא
בְּזִכּוֹתִיהָ דְּאֲבָרָהִם אִשְׁתְּזִיב. וּמִאִי וַיִּזְכֹּר, דְּדָכִיר לִיה
מִאִי דְּאִזְכִּי קָדָם עִם אִנּוֹן תִּלְתָּ מְלָאכִין.

169. כְּזוּוֹנָא דָּא בֶּר נָשִׁי דְּיִזְכִּי בְּצִדְקָה עִם בְּנֵי נָשִׁא,
בְּשַׁעֲתָא דְּדִינָא שְׂרִיָּא בְּעֲלֵמָא קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא
אִדְכָּר לִיה לְהֵהִיא צִדְקָה דְּעֵבֵד. בִּיצִין דְּבָכֵל שַׁעֲתָא
דְּזָכִי בֶּר נָשִׁי הָכִי אֲכִתִּיב עֲלִיהָ לְעִילָא, וְאִפְּלוּ בְּשַׁעֲתָא
דְּדִינָא שְׂרִיָּא עָלָיו קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אִדְכָּר לִיה
לְהֵהוּא טִיבוּ דְּעֵבֵד וְזָכָה עִם בְּנֵי נָשִׁא. כְּמָא דְּאִתָּהּ
אָמַר, (מִשְׁלִי יֵא) וַיִּצְדָּקָה תִּצְלִיל מִמּוֹת. בִּגִּינִי כֵן אֲקִידִים
לִיה קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא לְאֲבָרָהִם בִּיצִין דְּיִזְכִּי וְיִשְׁזִיב
לְלוֹט.

170. וַיִּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סָדוּם. תָּא וַוּוּי, וַיִּקְוּבוּ מִשְׁמֵי הָאֲנָשִׁים. מִהֵהִיא סְעוּדָה דְּאַתְקִין לוֹ אַבְרָהָם וְזָכָה בָּהּ. אַף עַל גַּב שְׁהִיוּ מְלָאכִים, זָכָה בָּהֶם. וְכָל אוֹתוֹ מֵאֲכָל לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ כְּלוּם, מִשּׁוּם אַבְרָהָם, וְלִזְכוּתוֹ, שְׁהָרִי כְּתוּב וַיֹּאכְלוּ, בְּאֵשׁ שְׁלֵהֶם נֹאכַל.

171. וְאִם תֵּאמַר, הָרִי שֶׁלִּשָּׁה מְלָאכִים הָיוּ? זֶה אִ"שׁ וְזֶה מִי"ם וְזֶה רִו"ת. אֲלֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּלוּל בַּחֲבֵרוֹ, וּמִשּׁוּם כִּף וַיֹּאכְלוּ. כְּמוֹ זֶה (שְׁמוֹת כד) וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אֲכִילָה וְדֹאִית הֵם אֲכָלוּ, שְׁנֵיזוֹנוֹ מִהִשְׁכִּינָה. אַף כָּאֵן וַיֹּאכְלוּ – גָּרְמוּ [נ"א נִרְמַז רַמְז] לְהֵאֵן [מִמֶּנּוּ] מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁאַבְרָהָם נִדְּבַק בוֹ, וּמִשּׁוּם כִּף לֹא הִשְׁאִירוּ כְּלוּם מִמֶּה שֶׁנִּתֵּן לָהֶם אַבְרָהָם.

172. כְּמוֹ כֵּן צָרִיף הָאָדָם לִשְׁתוֹת מֵאוֹתָהּ כּוּס שֶׁל בִּרְכָה כְּדִי שְׂיִזְכֶּה לְאוֹתָהּ בִּרְכָה שְׁלִמְעָלָה, אַף הֵם אֲכָלוּ מִמֶּה שֶׁנִּתֵּן לָהֶם אַבְרָהָם כְּדִי שְׂיִזְכּוּ לְהֵאֵן מִהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם, שְׁהָרִי מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצֵא מִזֶּה לְכָל הַמְּלָאכִים הָעֲלִיּוֹנִים.

173. וַיִּשְׁקִפוּ, הַתְּעוּרוֹת שֶׁל רַחֲמִים לְהַצִּיל אֶת לוֹט. כְּתוּב כָּאֵן וַיִּשְׁקִפוּ, וְכְּתוּב שֵׁם (דְּבָרִים כו) הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קֹדֶשׁ. מֶה לְהֵלֵן לְרַחֲמִים – אַף כָּאֵן לְרַחֲמִים.

174. וַאֲבָרָהָם הוֹלֵךְ עִמָּם לְשִׁלּוֹם, לַעֲשׂוֹת לָהֶם לְוִיָּה. אָמַר רַבִּי יִיסָא, אִם תֵּאמַר שֶׁאַבְרָהָם יָדַע שֶׁהֵם מְלָאכִים, לָמָּה עָשָׂה לָהֶם לְוִיָּה? אֲלֵא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף עַל גַּב שְׂיָדַע [רַגִּיל הָיָה לַעֲשׂוֹת לְכָל בְּנֵי הָאָדָם שְׁמֻזְמָנִים עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת לָהֶם לְוִיָּה]. [מֶה שֶׁהָיָה רַגִּיל לַעֲשׂוֹת עִם בְּנֵי אָדָם עָשָׂה בָּהֶם לְוִיָּה אוֹתָם], מִשּׁוּם שֶׁכָּף צָרִיף לְאָדָם לַעֲשׂוֹת לְוִיָּה לְאוֹרְחִים, שְׁהָרִי הַכֹּל תִּלּוּי בְּזָה.

175. וּבַעוֹד שֶׁהוּא הָיָה הוֹלֵךְ עִמָּם, הַתְּגִלָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵל אַבְרָהָם, שְׁכְּתוּב וְה' אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה.

170. וַיִּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סָדוּם. תָּא וַוּוּי, וַיִּקְוּבוּ מִשְׁמֵי הָאֲנָשִׁים. מִהֵהִיא סְעוּדָה דְּאַתְקִין לוֹ אַבְרָהָם וְזָכָה בָּהּ. אַף עַל גַּב דְּמְלָאכִין הָיוּ, זָכָה בָּהֶם, וְכָל הָהוּא מִיִּכְלָא לֹא אִשְׁתָּאֵר מִנֵּיהּ כְּלוּם, בְּגִינֵי דְאַבְרָהָם, וּלְמִזְכֵּי בֵיהּ, דְּהָא כְּתִיב וַיֹּאכְלוּ בְּאֵשׁ דְּלִהוֹן (קכ א) אֶתְאֲכִיל.

171. וְאִי תִימָא הָא תִּלְתּ מְלָאכִין הָיוּ. הָאִי אִשְׁ"א. וְהָאִי מִי"א. וְהָאִי רִוּוּ"א. אֲלֵא כָּל זֹד וְזֹד כְּלִיל בְּזוּבְרִיָּה וּבְגִינֵי כִף וַיֹּאכְלוּ. כְּגִוּוֹנָא דָּא (שְׁמוֹת כד) וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אֲכִילָה וְדֹאִית אֲכָלוּ דְאַתְּוָנוּ מִן שְׁכִינָתָא, אוּף הָכָא וַיֹּאכְלוּ גָרְמוּ (נ"א נִרְמַז רַמְז) לְאַתְּוָנָא (מִנֵּיהּ) מִהֵהוּא סְטָרָא דְאַבְרָהָם אֶתְדַּבֵּק בֵּיהּ, וּבְגִין כִּף לֹא אִשְׁתָּאֵר מִמֶּה דְיָהִיב לוֹן אַבְרָהָם כְּלוּם.

172. כְּגִוּוֹנָא דָּא בְּעֵי לִיהּ לְכַר זֵשׁ לְמִשְׁתֵּי מִהֵהוּא כְּסָא דְבִרְכָּה, בְּגִין דִּיזְכִּי לְהֵהִיא בִּרְכָּה דְלַעֲיָלָא. אוּף אֲנָן אֲכָלוּ מִמֶּה דְאַתְקִין לוֹן אַבְרָהָם בְּגִין דִּיזְכוּן לְאַתְּוָנָא מִסְטָרָא דְאַבְרָהָם. דְּהָא מִהֵהוּא סְטָרָא נְפִיק מִוּוֹנָא לְכַלְהוּ מְלָאכִי עֲלֵאִי.

173. וַיִּשְׁקִיפוּ, אֶתְעֵרוּתָא דְרוּזְמוֹי לְשִׁינְבָא לְלוֹט. כְּתִיב הָכָא וַיִּשְׁקִיפוּ וְכְתִיב הָתָם (דְּבָרִים כו) הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קֹדֶשׁ. מֶה לְהֵלֵן לְרוּזְמוֹי אוּף הָכָא לְרוּזְמוֹי.

174. וַאֲבָרָהָם הוֹלֵךְ עִמָּם לְשִׁלּוֹם. לְמַעַבְדַּד לוֹן לְוִיָּה. אָמַר רַבִּי יִיסָא אִי תִימָא דְאַבְרָהָם יָדַע דְּמְלָאכִין אֲנָן אִמְאִי אַעֲבִיד לוֹן לְוִיָּה. אֲלֵא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אַף עַל גַּב דְּהָיָה יָדַע (רַגִּיל הוּא לְמַעַבְדַּד לְכַלְהוּ בְּנֵי נִשְׂא דְזִמְנִין עִמֵּיהּ לְמַעַבְדַּד לוֹן לְוִיָּה) (נ"א מֶה דְהוּא רַגִּיל לְמַעַבְדַּד עִם בְּנֵי נִשְׂא עַבְדּ בְּהוּ וְאִלוּי לוֹן) בְּגִין דְּכָף אַעֲטָרִיף לִיהּ לְכַר זֵשׁ לְמַעַבְדַּד לְוִיָּה לְאוֹשְׁפִיזִין דְּהָא כְּלָא בְּהָאִי תִלְיָא.

175. וּבַעוֹד דְּאִיהוּ הָיָה אֲזִיל עִמָּהוֹן אֶתְגַּלִּי קוֹדֶשׁ־א בְּרִיף הוּא עֲלִיָּה דְאַבְרָהָם דְּכְתִיב וַיִּי אָמַר הַמְּכַסֶּה

וה' – הוא ובית דינו, משום שהקדוש ברוך הוא היה הולך עמם.

176. בא ראה, בשבן אדם עושה לווה [לאדם] לחברו, הוא מושך את השכינה להתחבר עמו וללכת עמו בדרך להצילו, ולכן צריך אדם ללוות את האורח כדי לחבר עמו שכינה ומושך עליו להתחבר עמו.

177. משום כך, וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה. רבי חייא פתח, (עמוס ג) כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. אשריהם צדיקי העולם שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם, וכל מה שהוא עושה ברקיע ועתיד לעשות בעולם – על ידי הצדיקים עושה אותו, ולא מכסה מהם כלום לעולמים.

178. כי הקדוש ברוך הוא רוצה לשתף עמו את [הצדיקים] שלא יהיה פתחון פה לרשעים בכל מה שהוא עושה. בא ראה, הכל מגלה הקדוש ברוך הוא [לצדיקים], משום שהם באים ומזהירים את בני האדם לשוב מחטאיהם ולא יענשו מתוך הדין העליון ולא יהיה להם פתחון פה אליו. משום כך הקדוש ברוך הוא מודיע להם הסוד שהוא עושה בהם הדין. ועוד, כדי שלא יאמרו שהרי בלי דין עשה בהם דין.

179. אמר רבי אלעזר, אוי לרשעים שלא יודעים ולא משגיחים ולא יודעים להשמר מחטאיהם. ומה הקדוש ברוך הוא שכל מעשיו אמת ודרךיו דין אינו עושה כל מה שעושה בעולם עד שמגלה לצדיקים כדי שלא יהיה להם פתחון פה לבני אדם, אצל בני אדם לא כל שבן שיש להם לעשות דבריהם שלא ידברו בני אדם לשון הרע בהם. וכן כתוב (במדבר לב) והייתם נקיים מה' ומישראל.

180. ויש להם לעשות שלא יהיה להם פתחון פה לבני אדם, ויתרו בהם אם הם חוטאים ולא משגיחים להשמר, שלא תהיה

אני מאברהם אשר אני עושה. ווי הוא ובית דיניה, בגין דקודשא בריך הוא הוה אויל (דף קד ע"ב) עמהון.

176. תא וזוי כד בר נש עביד לווה (לבר נש) לזבריה איהו אמושיף (עליה) לשכינתא לאתזברא בהדיה ולכוהר עמיה בארזא לשזבא ליה. ובגין כך בעי ליה לבר נש לכווי לאושפיזא בגין דזביר ליה לשכינתא ואמושיף עליה לאתזברא בהדיה.

177. בגין כך ווי אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה. רבי חייא פתח (עמוס ג) כי לא יעשה יי אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. ופאין אנון זכאי עלבא דקודשא בריך הוא אתרעי בהו, בכל מה דאיהו עביד ברקיעא וזמין למעבד בעלמא, על ידי דזכאין עביד ליה, ולא כסי מזניהו לעלמין כלום.

178. בגין דקודשא בריך הוא בעי לשתפא בהדיה (לצדיקא דלא תהא פתחון פה לרשיעייא בכל מה דאיהו עביד. תא חזי, כלא גלי קודשא בריך הוא) לצדיקא בגין דאנן אתיין ומזהירין לבני נשא לאתבא מזוזבייהו ולא יתענשו מנו דינא עלאה ולא יהא לון פתחון דפומא לגביה. בגין כך קודשא בריך הוא אודע לון רזא דאיהו עביד בהו דינא. תו בגין דלא ימרון דהא בכל דינא עביד בהו דינא.

179. אמר רבי אלעזר ווי לון לזויביא דלא ידעין ולא משגיחין ולא ידעין לאסתמרא מזוזבייהו. ומה קודשא בריך הוא די כל עובדוהי קשויט ואורזותיה דין. לא עביד כל מה דעביד בעלמא עד דגלי להו לצדיקא בגין דלא יהא לון פתחון דפומא לבני נשא. (כאן שייך מה שבסוף הספר סימן ח"י, עי' לקמן דף ק"ו ע"א ותמצאנו שם) גבי בני נשא לא כל שכן דאית לון למעבד מזוזבייהו דלא ימלכון בני נשא סטיא עליהון. וכן כתיב, (במדבר לב) והייתם נקיים מיי ומישראל.

180. ואית לון למעבד דלא יהא לון פתחון פה לבני נשא, ויתרון בהון אי אנן זוטאן ולא משגיחין לאסתמרא, דלא יהא ליה למדת דינא דקודשא בריך

למדת הדין של הקדוש ברוך הוא פתחון פה אליהם, ובמה? בתשובה ומעשים בשרים.

הוא פתחון פה פומא לגבייהו. ובמה, בתשובה ועובדיו דכשרין.

181. בא ראה, וה' אמר המכסה אני מאברהם. אמר רבי יהודה, הקדוש ברוך הוא נתן את כל הארץ לאברהם להיות לו נחלת ירשה לעולמים, שכתוב כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתגנה וגו', וכתוב שא נא עניף וראה. ולאחר מכן הצטרף הקדוש ברוך הוא לעקר את המקומות הללו. אמר הקדוש ברוך הוא, כבר נתתי את הארץ לאברהם, והוא אב לכל, שכתוב כי אב המון גוים נתתיו, ולא נאה לי למחות בנים בלי להודיע לאביהם שקראתי לו אברהם אהבי, ומשום כך צריך להודיעו, משום כך [אמר] וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה.

181. תא וזוי, ויי אמר המכסה אני מאברהם. אמר רבי יהודה, קודשא בריך הוא יהב כל ארעא לאברהם (דף קה ע"א) למהוי ליה אוסנת ירותא לעלמין, דכתיב כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתגנה וגו'. וכתוב שא נא עניף וראה. ולבתר קודשא בריך הוא אצטרף לאעקרא אתרין אליו. אמר קודשא בריך הוא, כבר יהבית ית ארעא לאברהם, והוא אבא לכלא, דכתיב כי אב המון גוים נתתיו. ולא יאות לי לממזוי בגין ולא אודע לאבוהון דקרית ליה אברהם אוהבי. ובגין כך אצטרף לאודע ליה, בגין כך (אמר) ויי אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה.

182. אמר רבי אבא, בא ראה ענותנותו של אברהם, שאף על גב שאמר לו הקדוש ברוך הוא ועקת סדם ועמורה כי רבה, ועם כל זה שהאריך עמו והודיע לו שרצה לעשות דין בסדם, לא בקש ממנו להציל את לוט ולא יעשה בו דין. מה הטעם? בשביל שלא לתבע שָׁכר ממעשיו.

182. אמר רבי אבא תא וזוי (קיא א) ענותנותא דאברהם, דאף על גב דאמר ליה קודשא בריך הוא ועקת סדום ועמורה כי רבה. ועם כל דא דאוריו עמיה ואודע ליה דבעי למעבד דינא בסדום, לא בעא קמיה לישאבא ליה כלוט ולא יעביד ביה דינא. מאי טעמא בגין דלא למתבע אנרא מן עובדיו.

183. ועל זה שלח הקדוש ברוך הוא את לוט והצילו משום אברהם, שכתוב ויזכר אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו'.

183. ועל דא שלחו קודשא בריך הוא כלוט ושיזיב ליה בגיניה דאברהם. דכתיב ויזכר אלהים את אברהם וישלחו את לוט מתוך ההפכה וגו'.

184. מה זה אשר ישב בהן לוט? הרי נאמר, אבל משום שכלם רשעים ולא נמצא [ביניהם] מכלם שיש לו דבר זכות פרט ללוט. מכאן למדנו, שכל מקום שדרים בו רשעים הוא חרב.

184. מאי אשר ישב בהן לוט? הרי נאמר. אבל בגין דכלהו זוייבין ולא אשתכחו (בינייהו), מכלהו דאית ליה מידי דזכו, בר לוט. מכאן אוליפנא בכל אתר דדיירין ביה זוייבין וזריב איהו.

185. אשר ישב בהן לוט, וכי בכלם ישב לוט? אלא בגללו היו מושבים ולא חרבו. ואם תאמר בזכותו – לא! אלא בזכות אברהם.

185. אשר ישב בהן לוט. (קח א) וכי בכלהו הוה יתיב לוט, אלא בגיניה הוו יתבי דלא אתזרבו. ואי תימא בזכותיה, לא. אלא בזכותיה דאברהם.

186. אמר רבי שמעון, בא ראה ששמוש שאדם עושה לצדיק, אותו שמוש מגן עליו

186. אמר רבי שמעון תא וזוי, דשמושא דעביד בר גש לזכאה, ההוא שמושא אגין עליה בעלמא. ולא עוד

בעולם, ולא עוד, אלא שאף על גב שהוא רשע, לומד מדרכיו ועושה אותם.

187. בא ראה, שהרי משום שהתחבר לוט עם אברהם – אף על גב שלא למד כל מעשיו, למד לעשות חסד עם הבריות כמו שהיה עושה אברהם, וזהו שהיה מושב את כל אותן הערים כל אותו זמן שהיו מושבים אחר שנכנס לוט ביניהם.

188. אמר רבי שמעון, בא ראה ששכינה לא וזה מאברהם באותה שעה שהקדוש ברוך הוא אמר לו [באותו זמן שהקדוש ברוך הוא עמו]. אמר לו רבי אלעזר, והרי שכינה היתה מדברת עמו, שהרי [בדוגמה] זו התגלה אליו הקדוש ברוך הוא, שכתוב (שמות ו) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. אמר לו, כך זה ודאי.

189. ובא וראה מה כתוב, ויאמר ה' זעקת סדם ועמורה כי רבה. בהתחלה וה' אמר, ולבסוף ויאמר ה' זעקת סדם ועמורה וגו'. וזהו הדרגה העליונה שהתגלתה לו על הדרגה התחתונה.

190. וה' אמר המכסה אני מאברהם וגו'. מה כתוב למעלה? ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם, לעשות דין ברשעים. מה כתוב אחריו? המכסה אני מאברהם.

191. אמר רב חסדא, אין הקדוש ברוך הוא עושה דין ברשעים עד שנמלך בנשמתם של צדיקים. זהו שכתוב (איוב ד) מנשמת אלוה יאבדו. וכתוב המכסה אני מאברהם. אמר הקדוש ברוך הוא: כלום יש לי לעשות דין ברשעים עד שאמלך בנשמות הצדיקים. ואומר להם: הרשעים חטאו לפני, אעשה בהם דין, שכתוב ויאמר ה' זעקת סדם ועמורה כי רבה וחסאתם וגו'.

192. אמר רבי אבהו, הנשמה עומדת במקומה, והיא יראה להתקרב אליו ולומר לפני כלום, עד שיאמר למטטרו"ן שיגישנה

אלא דאף על גב דאיהו זוייבא, אולף מארוזוי ועביר לון.

187. תא וזוי דהא בגין דאתנובר לוט בהדיה דאברהם אף על גב דלא אולף כל עובדוי, אולף למעבד טיבו עם ברין כמה דהוה עביר אברהם, ודא הוא דאותיב לכל אנון קרתי כל ההוא זמנא דיתבו בתר דעאל לוט ביניהו.

188. אמר רבי שמעון תא וזוי, דשכינתא לא אעדי מניה דאברהם בהדיא שעתא דקודשא בריך הוא אמר ליה (בההוא זמנא דקודשא בריך הוא עמיה), אמר ליה רבי אלעזר והא שכינתא הוה מליל עמיה דהא (בדוגא) דא אתגלי עליה קודשא בריך הוא דכתיב, (שמות ו) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. אמר ליה הכי הוא ודאי.

189. ותא וזוי מה כתיב ויאמר ה' זעקת סדם ועמורה כי רבה. בקדמיתא וזי אמר. ולבסוף ויאמר ה' זעקת סדם ועמורה וגו'. דא איהו דרגא עלאה דאתגלי ליה על דרגא תתאה, (דף קה ע"ב)

190. (דף קד ע"ב) וזי אמר המכסה אני מאברהם וגו' מה כתיב למעלה ויקומו משם האנשים וישקפו על פני סדם לעשות דין ברשעים. מה כתיב אחריו המכסה אני מאברהם.

191. אמר רב זוסדא אין הקדוש ברוך הוא עושה דין ברשעים עד שנמלך בנשמתן של צדיקים דהא הוא דכתיב, (איוב ד) מנשמת אלוה יאבדו. וכתוב המכסה אני מאברהם. אמר הקדוש ברוך הוא כלום יש לי לעשות דין ברשעים עד שאמלך בנשמות הצדיקים, ואומר להם, הרשעים חטאו לפני, אעשה בהם דין, דכתיב ויאמר ה' זעקת סדם ועמורה כי רבה וחסאתם וגו'.

192. אמר רבי אבהו הנשמה עומדת במקומה והיא יראה להתקרב אליו ולומר לפני כלום, עד שיאמר למטטרו"ן שיגישנה ליה ויתאמר מה שרצתה, דהא

לפניו ותאמר מה שרצתה. זהו שכתוב ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע וגו', חלילה לך וגו'.

193. אולי יש חמשים צדיקים וגו'. הנשמה פותחת ואומרת: רבוננו של עולם, שמה נתעסקו בחמשים פרשיות של תורה, ואף על פי שלא נתעסקו לשמה, שכן יש להם לעולם הבא ולא יכנסו לגיהנם. מה כתוב אחריו? ויאמר ה' אם אמצא בסדם חמשים צדיקים וגו'.

194. והרי [שנינו], אותן פרשיות יתרות חמשים ושלש היו. אלא, אמר רבי אבהו, חמשה ספרים הם בתורה, ובכל אחד ואחד נכללים עשרת הדברות עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. חשב עשרה בכל אחד מהם – הוא חמשים.

195. עוד פותחת הנשמה ואומרת: רבוננו של עולם, אף על פי שלא נתעסקו בתורה, שמה קבלו ענשם על מה שחטאו בבית דין ונתכפר להם, שנאמר (דברים כה) ארבעים יכנו לא יסיר, וממה שנתבישו לפניו, הים להתכפר [לפניהם] להם שלא יכנסו לגיהנם. מה כתוב אחריו? לא אעשה בעבור הארבעים.

196. עוד פותחת ואומרת: אולי יש שם שלשים? אולי יש ביניהם צדיקים שהשיגו שלשים מעלות הרמוזים בפסוק (יחזקאל א) ויהי בשלשים שנה, והם כלולים בל"ב נתיבות, שהם כ"ב אותיות וי' ספירות, לפעמים הם כלולים לשמנה.

197. עוד פותחת ואומרת: אולי ימצאון שם עשרים, שמה יגדלו בנים לתלמוד תורה ויש להם שכן לעשרת הדברות שתי פעמים בכל יום, שאמר רבי יצחק, כל המגיד בנו לתלמוד תורה ומולוכו לבית רבו בבקר ובערב, מעלה עליו הכתוב כאלו קים [עליו] התורה שתי פעמים בכל יום. מה כתוב? ויאמר לא אשחית בעבור העשרים.

הוא דכתיב ויגש אברהם, ויאמר האף תספה צדיק עם רשע וזלילה לך וגו'.

193. אולי יש זומשים צדיקים וגו'. הנשמה פותחת ואומרת רבוננו של עולם שמה נתעסקו בן פרשיות של תורה, ואף על פי שלא נתעסקו לשמה, שכן יש להם לעולם הבא ולא יכנסו לגיהנם. מה כתוב בתורה ויאמר יי אם אמצא בסדום זומשים צדיקים וגו'.

194. והא (תנינן) יתיר אנון פרשיות ז"ל הוו. אלא אמר רבי אבהו זומשה ספרים הם בתורה ובכל אחד ואחד נכללים עשרת הדברות עשרה מאמרות שבהם נברא העולם וזשוב עשרה בכל זוד מנהון הוא זומשים.

195. עוד פותחת הנשמה ואומרת רבוננו של עולם אף על פי שלא נתעסקו בתורה שמה קבלו עונשם על מה שחטאו בבית דין ונתכפר להם שנאמר (דברים כה) ארבעים יכנו לא יסיר. וממה שנתבישו לפניו הם דיים להתכפר (לפניהם) להם שלא יכנסו לגיהנם. מה כתוב אחריו לא אעשה בעבור הארבעים.

196. עוד פותחת ואומרת אולי יש שם שלשים, אולי יש ביניהם צדיקים שהשיגו שלשים מעלות הרמוזים בפסוק (יחזקאל א) ויהי בשלשים שנה והם כלולים בל"ב נתיבות שהם כ"ב אותיות וי' ספירות לפעמים הם כלולים לשמונה.

197. עוד פותחת ואומרת אולי ימצאון שם עשרים, שמה יגדלו בנים לתלמוד תורה ויש להם שכן לעשרת הדברות שתי פעמים בכל יום, שאמר רבי יצחק כל המגיד בנו לתלמוד תורה ומולוכו לבית רבו בבקר ובערב מעלה עליו הכתוב כאלו קיים (עליו) התורה ב' פעמים בכל יום. מה כתוב ויאמר לא אשחית בעבור העשרים.

198. עוד פותחת ואומרת: אולי ימצאון שם עשרה. אומרת רבונו של עולם, שמה היו מאותם העשרה הראשונים של בית הכנסת שנוטל שר כנגד כלם שבאים אחריהם. מה כתוב [בו]? ויאמר לא אשחית בעבור העשרה.

199. כל זה יש לנשמת הצדיק לומר על הרשעים. בין שלא נמצא בידם כלום, מה כתוב? וילך ה' באשר בלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו. מהו למקומו? למקום מעלתו הידועה.

200. אמר רבי מצוה לו לאדם להתפלל על הרשעים כדי שיחזרו למוטב ולא יכנסו לגיהנם, שכתוב (תהלים לה) ואני בחלותם לבושי שק וגו'. ואמר רבי, אסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שישתלקו מן העולם, שאלמלא סלקו הקדוש ברוך הוא לתרח מן העולם בשהיה עובד עבודה זרה, לא בא אברהם אבינו לעולם, ושכטי ישראל לא היו, והמלך דוד ומלך המשיח, והתורה לא נתנה, וכל אותם הצדיקים והחסידים והנביאים לא היו בעולם. אמר רבי יהודה, בין שרואה הקדוש ברוך הוא שלא נמצא ברשעים כלום מכל אותם הענינים, מה כתוב? ויבאו שני המלאכים סדמה וגו'. עד כאן מדרש הנעלם

201. ארדה נא ואראה הפעקתה הבאה אלי עשו בלה. למאן קאמר. אי תימא לאנן מלאכין. מאן זומא מליל עם דא ופקיד לך. אלא לאברהם קאמר דברשותיה קיימין אנן אתרי. דבר אזור לאנן מלאכין.

202. מה שנאמר לאברהם, מה הטעם עשו? היה צריך לכתב עשה. מה זה עשו? [אלא] זה אברהם ושכינה שלא זזה ממנו. [דבר אחר] עשו – מה שנאמר למלאכים, משום שהיו מזמנים לשם, והיו נמצאים לעשות דין, ועל זה עשו.

198. עוד פותחת ואומרת אולי ימצאון שם עשרה. אומרת רבונו של עולם שמה היו מאותם העשרה הראשונים של בית הכנסת שנוטל שר כנגד כלם שבאים אחריהם, מה כתיב (ביה) ויאמר לא אשחית בעבור העשרה.

199. כל זה יש לנשמת הצדיק לומר על הרשעים, בין שלא נמצא בידם כלום, מה כתיב וילך ה' באשר בלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו. מהו למקומו. למקום מעלתו הידועה.

200. אמר רבי מצוה לו לאדם להתפלל על הרשעים כדי שיחזרו למוטב ולא יכנסו לגיהנם. דכתיב, (תהלים לה) ואני בחלותם לבושי שק וגו'. ואמר רבי אסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שישתלקו מן העולם, שאלמלא סלקו הקדוש ברוך הוא לתרוז מן העולם בשהיה עובד עבודה זרה, לא בא אברהם אבינו לעולם, ושכטי ישראל לא היו, והמלך דוד ומלך המשיח, והתורה לא נתנה, וכל אותם הצדיקים והחסידים והנביאים לא היו בעולם. אמר רבי יהודה בין שרואה הקדוש ברוך הוא שלא נמצא ברשעים כלום מכל אותם הענינים, מה כתיב ויבאו שני המלאכים סדמה וגו', (עד כאן מדרש הנעלם)

201. ארדה נא ואראה הפעקתה הבאה אלי עשו בלה. למאן קאמר. אי תימא לאנן מלאכין. מאן זומא מליל עם דא ופקיד לך. אלא לאברהם קאמר דברשותיה קיימין אנן אתרי. דבר אזור לאנן מלאכין.

202. מה דאתמר לאברהם מה טעמא עשו. עשה מבעי ליה. מאי עשו. (אלא) דא אברהם ושכינתא דלא אעדי בנייה. (דבר אחר) עשו מה דאתמר למלאכין, בגין דהיו זמינן תמן והיו משתכזזין למעבד דינא, ועל דא עשו.

203. דְּבַר אֲזוּר עָשִׂי (למעבד) כְּתִירוֹמוֹ עֲבָדִי. וְכִי לֹא הָיָה יָדַע קוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁהוּא אִמֵּר אֲרֵדָה נָא וְאֶרְאָה, וְהָרִי הַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו? אֲלֵא אֲרֵדָה נָא מִדְּרַגַּת הַרְחָמִים לְדְרַגַּת הַדִּין, וְהֵינּוּ יוֹן יְרִידָה. וְאֶרְאָה – רֵאִיָּה זֶה לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּאֵיזוֹ דִּין יָדוֹן אוֹתָם.

204. מְצָאנוּ רֵאִיָּה לְטוֹב וּמְצָאנוּ רֵאִיָּה לְרַע. רֵאִיָּה לְטוֹב – שְׁכָתוֹב (שְׁמוֹת ב) וְיָרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע. רֵאִיָּה לְרַע – שְׁכָתוֹב אֲרֵדָה נָא וְאֶרְאָה [נ"א] מְצָאנוּ יְרִידָה לְטוֹב וּמְצָאנוּ יְרִידָה לְרַע. לְטוֹב – שְׁכָתוֹב (שְׁם יט) וַיֵּרָד ה' עַל הַר סִינִי. (בְּמִדְבָּר יא) וַיֵּרָדְתִּי וַיְדַבְּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם. יְרִידָה לְרַע – אֲרֵדָה נָא, בְּשָׁכִיל לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּדִין, וְעַל זֶה אִמֵּר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאֲבָרָהֶם.

205. וְאֲבָרָהֶם הָיוּ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעַצִּים. מֵאִי טַעֲמָא בְּרַכָּה דָּא הָכָא. אֲלֵא בְּגִין לְאוֹדְעָא דְאֶפִּילוּ בְּשַׁעֲתָא דְקוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא יְתִיב בְּדִינָא עַל עֲלָמָא לֹא אֲשַׁתְּנִי. דְּהָא יְתִיב בְּדִינָא עַל דָּא (ד"א ל"ג ויתִיב) וּבְרִזּוֹמִי עַל דָּא וּכְלָא בְּרַגְעָא זֹדָא וּבְשַׁעֲתָא זֹדָא.

206. אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה וְהָא כְּתִיב, (תְּהִלִּים סט) וְאֲנִי תִפְלָתִי לָךְ ה' עַת רְצוֹן. לְפַעְמִים שְׁהוּא עַת רְצוֹן, וְלְפַעְמִים שְׁאִינוּ עַת רְצוֹן. לְפַעְמִים שְׁשׁוּמַע, וְלְפַעְמִים שְׁלֹא שׁוּמַע. לְפַעְמִים שְׁנִמְצָא, וְלְפַעְמִים שְׁלֹא נִמְצָא, שְׁכָתוֹב (יִשְׁעִיָּה נה) דְּרָשׁוּ ה' בְּהִמְצָאוֹ קִרְאוֹהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב.

207. אִמֵּר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּאן לִיּוֹזִיד כָּאן לְצַבּוּר. כָּאן לְאַתֵּר זֹד וְכָאן לְכוּלִי עֲלָמָא. בְּגִינִי כֶּךָ בְּרוּךְ לִיָּה לְאֲבָרָהֶם דְּאִיהוּ שְׁקִיל כֹּכַל עֲלָמָא דְכְּתִיב, (בְּרַאשִׁית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם. [וְכָתוּב] וְשָׁנִינוּ בְּאֲבָרָהֶם.

208. יִהְיֶה בְּגִימְטְרִיא שְׁלֹשִׁים. הָכִי תִנְיָן תִּלְתִּין צְדִיקִים אֲזִמִּין קוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל דְּרָא וְדָרָא לְעֲלָמָא. כְּמָה דְּאֲזִמִּין לְאֲבָרָהֶם.

203. דְּבַר אֲזוּר עָשִׂי (למעבד) כְּתִירוֹמוֹ עֲבָדִי. וְכִי לֹא הָיָה יָדַע קוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא דְּאִיהוּ אִמֵּר אֲרֵדָה נָא וְאֶרְאָה, וְהָא כֹּלֵא אֲתִגְלִי קַמִּיָּה. אֲלֵא אֲרֵדָה נָא מִדְּרַגַּת הַרְחָמִים לְדְרַגַּת הַדִּין, וְהֵינּוּ (הָאִי) יְרִידָה. וְאֶרְאָה, רֵאִיָּה דָּא הִיא לְאֲשַׁתְּנִי עֲלֵיהוֹן בְּמֵאן דִּינָא יְדִין לֹן.

204. אֲשַׁכְּחוֹן רֵאִיָּה לְטוֹב וְאֲשַׁכְּחוֹן רֵאִיָּה לְבִישׁ. רֵאִיָּה לְטוֹב, דְּכְתִיב, (שְׁמוֹת ב) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע. רֵאִיָּה לְבִישׁ, דְּכְתִיב אֲרֵדָה נָא וְאֶרְאָה (נ"א) אֲשַׁכְּחוֹן יְרִידָה לְטוֹב וְאֲשַׁכְּחוֹן יְרִידָה לְבִישׁ. לְטוֹב דְּכְתִיב, (שְׁמוֹת יט) וַיֵּרָד ה' עַל הַר סִינִי. (בְּמִדְבָּר יא) וַיֵּרָדְתִּי וַיְדַבְּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם. יְרִידָה לְבִישׁ אֲרֵדָה נָא בְּגִין) לְאֲשַׁתְּנִי עֲלֵיהוּ בְּדִינָא, וְעַל דָּא אִמֵּר קוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאֲבָרָהֶם:

205. וְאֲבָרָהֶם הָיוּ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעַצִּים. מֵאִי טַעֲמָא בְּרַכָּה דָּא הָכָא. אֲלֵא בְּגִין לְאוֹדְעָא דְאֶפִּילוּ בְּשַׁעֲתָא דְקוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא יְתִיב בְּדִינָא עַל עֲלָמָא לֹא אֲשַׁתְּנִי. דְּהָא יְתִיב בְּדִינָא עַל דָּא (ד"א ל"ג ויתִיב) וּבְרִזּוֹמִי עַל דָּא וּכְלָא בְּרַגְעָא זֹדָא וּבְשַׁעֲתָא זֹדָא.

206. אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה וְהָא כְּתִיב, (תְּהִלִּים סט) וְאֲנִי תִפְלָתִי לָךְ יי עַת רְצוֹן. זְמִינִן דְּאִיהוּ עַת רְצוֹן וְזְמִינִן דְּלֹא אִיהוּ עַת רְצוֹן. זְמִינִן דְּשִׁמְעַ וְזְמִינִן דְּלֹא שִׁמְעַ. זְמִינִן דְּאֲשַׁתְּכוּז וְזְמִינִן דְּלֹא אֲשַׁתְּכוּז דְּכְתִיב, (יִשְׁעִיָּה נה) דְּרָשׁוּ יי בְּהִמְצָאוֹ קִרְאוֹהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב.

207. אִמֵּר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּאן לִיּוֹזִיד כָּאן לְצַבּוּר. כָּאן לְאַתֵּר זֹד וְכָאן לְכוּלִי עֲלָמָא. בְּגִינִי כֶּךָ בְּרוּךְ לִיָּה לְאֲבָרָהֶם דְּאִיהוּ שְׁקִיל כֹּכַל עֲלָמָא דְכְּתִיב, (בְּרַאשִׁית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם (וְכָתִיב) וְתִנְיָן בְּאֲבָרָהֶם.

208. יִהְיֶה בְּגִימְטְרִיא שְׁלֹשִׁים. הָכִי תִנְיָן תִּלְתִּין צְדִיקִים אֲזִמִּין קוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל דְּרָא וְדָרָא לְעֲלָמָא. כְּמָה דְּאֲזִמִּין לְאֲבָרָהֶם.

209. פתח ואמר, (שמואל ב כג) מן השלשים הכי נכבד וא"ל השלשה לא בא וגו'. מן השלשים [הכי] נכבד וא"ל השלשה לא בא וגו'. מן השלשים [הכי] נכבד – אלו הם שלשים צדיקים שמזמין הקדוש ברוך הוא לעולם ולא יבטל אותם ממנו. ובניהו בן יהוידע כתוב בו מן השלשים [הכי] נכבד, הוא אחד מהם. וא"ל השלשה לא בא – שלא שקול לשלשת האחרים שהעולם עומד עליהם.

210. וא"ל השלשה לא בא – להיות במנן באחד מהם. עם אותם שלשים צדיקים זכה להכנס בחשבון, אבל וא"ל השלשה לא בא, שלא זכה להתחבר עמם ולהיות עמם בחלק אחד. יהי"ה, כמו ששנינו שלשים הוא, ולכן הקדוש ברוך הוא ברך אותו עם אותם שלשים צדיקים.

211. בא ראה, אמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם, זעקת סדם ועמרה כי רבה, שהרי עלתה לפני מה שהם עושים לכל העולם, שכל העולם מונעים רגליהם שלא להכנס לסדם ועמרה, שכתוב (איוב כח) פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל דלו מאנוש נעו. פרץ נחל מעם גר – פרצה היה פורץ הנחל לאותם בני העולם שנכנסו לשם. שכל מי שראה את מי שהיה נותן לאכל ולשתות לאדם אחר, זורקים אותו לעמק הנגר [בנקבי הנקרות], ומי שלוקח אותו גם כן.

212. ועל זה כל בני העולם היו נשכחים מני רגל, שמונעים רגליהם שלא להכנס לשם. ומי שנכנס – דלו מאנוש נעו, שהיו מדלדלים את הגוף ברעב ולא היו נותנים לו לאכל ולשתות, ומשתנה דיוקנו משאר בני העולם, שכתוב דלו מאנוש, נעו. כתוב פאן נעו, וכתוב שם (משלי ה) נעו מעגלותיה. כך גם היו סוטים מעגלים ודרכים כדי לא להכנס לשם, ואפלו עופות השמים היו מנועים מלהכנס לשם, שכתוב (איוב כח) נתיב לא ידעו עיט וגו'. ולכן כל העולם היו צוחים על סדם ועל עמרה ועל כל הקריות, שכלם כמו גון אחד היו.

209. פתח ואמר, (שמואל ב כג) מן השלשים הכי נכבד וא"ל השלשה לא בא וגו'. מן השלשים הכי נכבד, א"ל מן תלתין צדיקים דאזמין קודשא בריך הוא לעלמא ולא יבטל לון מניה. ובניהו בן יהוידע כתיב ביה מן השלשים הכי נכבד איהו זוד מניהו. וא"ל השלשה לא בא. דלא שקיל לתלתא אזורין דעלמא קאים עליהו.

210. וא"ל השלשה לא בא. למיהו במנינא כוזד מניהו. באזון תלתין זכאין זכה למיעל בחושבנא, אבל וא"ל השלשה לא בא, דלא זכה לאתזברא בהו ולמיהו עמהון בחושבנא זודא. יהי"ה, כמה דתנינן תלתין הוה. ובזין כך קודשא בריך הוא ברכיה באזון תלתין צדיקים.

211. תא זוזי, אמר ליה קודשא בריך הוא לאברהם זעקת סדום ועמורה כי רבה, דהא סליקת קדמי מזה דאזון עבדין לכל עלמא, דכל עלמא מזעי רגליהו דלא למיעל בסדום ועמורה דכתיב, (איוב כח) פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל דלו מאנוש נעו. פרץ נחל מעם גר, פרצה הוה פריץ נחל לאזון בני עלמא דעאלו לתמן. דכלהו דזומאן למאן דהוה יהבי למיכל ולמישתי לבר נש אזורא, שדיין ליה (כנוקבי דנקרי) בעומקא דנהרא, ואיהו דזטיל ליה הכי גמי.

212. ועל דא כלהו בני עלמא הוו נשכחים מני רגל. דמזעי רגליהו דלא למיעל תמן. ובאן דעאל, דלו מאנוש נעו, דהוה דלי גופא בכפנא לא הוה יהבי ליה למיכל ולמישתי ואשתני דיוקניה משאר בני עלמא, דכתיב דלו מאנוש, נעו. כתיב הכא נעו. וכתיב התיב (משלי ה) נעו מעגלותיה. הכי גמי הוה סטאן מעגלין וארוזין דלא למיעל תמן. ואפילו עופי שמיא הוו מזעי (דף קו ע"א) למיעל תמן דכתיב, (איוב כח) נתיב לא ידעו עיט וגו'. ובזיין כך כלי עלמא הוו צוויין על סדום ועל עמורה ועל כלהו קרתי. דכלהו כזוזא זודא הוו.

213. זַעֲקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה כִּי רָבָה. אָמַר לוֹ אַבְרָהָם, לָמָּה? אָמַר לוֹ, וְחַטָּאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד. מִשּׁוּם כֵּן אֲרָדָה נָא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ. הִיָּה צָרִיד לְכַתֵּב הַכְּצַעֲקָתָם, שֶׁהָרִי כְתוּב זַעֲקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה, וְשְׁתֵּי עָרִים הֵינּוּ, אִזְּ לָמָּה הַכְּצַעֲקָתָהּ? אֵלֶּא הָרִי פְּרִשּׁוּהָ.

214. בֹּא רֹאֵה, בְּצַד שְׁמִתְחַת אֲבֵן הַבֶּדֶד עוֹלִים עֲשָׂנִים בְּכַתֵּף, מִתְכַּנְּסִים בְּטַפָּה אַחַת וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ נִקְבֵי תְּהוֹם רָבָה וְנַעֲשִׂים חֲמִשָּׁה בְּאַחַד. אֶחָד הוּא כְּאִשֶּׁר נִקְוִלוֹת צְלוּלִים] יֵשׁ קוֹלוֹת צְלוּלִים שֶׁכֻּלָּם נַעֲשִׂים אֶחָד. הַקּוֹל שֶׁעוֹלָה מִלְּמַטָּה נִכְנָס בִּינֵיהֶם וְנִמְשָׁכִים בְּאַחַד.

215. וְאוֹתוֹ הַקּוֹל עוֹלָה וְיורֵד וְתוֹבֵעַ דִּין לְהַמְשִׁיךְ לְמַטָּה. כְּשֶׁקּוֹל זֶה עוֹלָה לְתוֹבֵעַ דִּין, אִזְּ מִתְגַּלָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁגִּיחַ בְּדִין.

216. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַכְּצַעֲקָתָהּ, מִי הַכְּצַעֲקָתָהּ? זֶה גִּזְרַת הַדִּין שֶׁתּוֹבֵעַת דִּין כָּל יוֹם. שֶׁכֵּן שְׁנִינִי, כִּמְהָ שָׁנִים עוֹמֶדֶת גִּזְרַת דִּין וְתוֹבֵעַת מִלְּפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל שְׁאֲחֵי יוֹסֵף מָכְרוּ אֶת יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁגִּזְרַת הַדִּין צוּחֶת עַל הַדִּין, וְעַל זֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הִבָּאָה אֵלָי.

217. מִה זֶה הִבָּאָה אֵלָי? זֶהוּ סוּד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אֶסְתֵּר ב') בְּעֶרֶב הָיָא בָּאָה וּבִבְקָר הָיָא שְׁבָה. וְזֶהוּ הִבָּאָה אֵלָי, תְּמִיד. כְּמוֹ זֶה קֵץ כָּל בִּשְׁרָא בָּא לְפָנַי, וְהָרִי נִתְבָּאָר. עָשׂוּ כָּלָה, הָרִי נִתְבָּאָר.

218. וַיֵּגֶשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי רֹאֵה אֵב הַרְחֵמִים כְּמוֹ אַבְרָהָם. בֹּא רֹאֵה, בְּנִחַ כְּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנִחַ קֵץ כָּל בִּשְׁרָא בָּא לְפָנַי וְגו', עֲשֵׂה לָךְ תַּבַּת עֲצֵי גִפְרִי. וְשִׁתְּקָה וְלֹא אָמַר לוֹ דְּבַר וְלֹא בִקֵּשׁ רַחֲמִים. אֲבָל אַבְרָהָם, בְּשַׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זַעֲקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה כִּי רָבָה, אֲרָדָה נָא וְאֶרְאֶה – מִיָּד כְּתוּב וַיֵּגֶשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע.

213. זַעֲקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה כִּי רָבָה. אָמַר לִיה אַבְרָהָם. אֲמַאי. אָמַר לִיה וְחַטָּאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד. בְּגִינֵי כֵּן אֲרָדָה נָא וְאֶרְאֶה, הַכְּצַעֲקָתָהּ. הַכְּצַעֲקָתָם מִבְּעֵי לִיה, דְּהָא כְּתִיב זַעֲקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה וְתִרִי קִרְתִּי הִוּוּ, אֲמַאי הַכְּצַעֲקָתָהּ. אֵלֶּא הָא אִיקְמוּהָ.

214. תָּא זִוְוִי, בְּסִטְרָא דְתוֹתִי קָלָא דְהַבְרָדָא סְלִקִּין קוּטְרִי כְּלָהוּ בְּכַתְפָּא מִתְכַּנְּשֵׁי בְּזוּד טִיף וְעֹאֲלִין בְּזוּ נִקְבֵי דְתְּהוּמָא רָבָא, אֲתַעֲבִידוּ זִמְשֵׁי בְּזוּד. זוּד אִיהוּ כַּד (צִלִּין קִלִּין) אִיכָּא צְלִילִין קָלִין דְכָלָהוּ אֲתַעֲבִידוּ זוּד. קָלָא דְסְלִיק מִתְתָּא עָלָא בִּינֵיהוּ וְאֲתַמְשְׁכוּ בְּזוּד.

215. וְהָיָא קָלָא סְלִיקָא וְנִזְוִתָּא תְּבַעָא דִּינָא לְאֲתַמְשְׁכָא לְתַתָּא. כַּד הָאִי קָלָא סְלִיקָא לְמִתְבַּע דִּינָא כְּדִין אֲתַגְלִי לְאִשְׁזוּזָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּדִינָא.

216. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַכְּצַעֲקָתָהּ. מֵאֵן הַכְּצַעֲקָתָהּ, דָּא גִּזְרַת דִּינָא דְתְּבַעָא דִּינָא כָּל יוֹמָא. דְּהִכִּי תִגְיֵן כִּמְהָ שְׁנִין קִיָּמָא גִּזְרַת דִּינָא וְתְּבַעָא מִקְמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל דְּזַבִּינוּ אִזְוִי דְיוֹסֵף לְיוֹסֵף. בְּגִין דְּגִזְרַת דִּינָא צוּחֶת עַל דִּינָא, וְעַל דָּא הַכְּצַעֲקָתָהּ, הִבָּאָה אֵלָי.

217. מֵאִי (קו א) הִבָּאָה אֵלָי. דָּא הוּא רֹא כְּמוֹ דָּאֵת אָמַר, (אֶסְתֵּר ב') בְּעֶרֶב הָיָא בָּאָה וּבִבְקָר הָיָא שְׁבָה. וְדָא הוּא הִבָּאָה אֵלָי תְּדִיר. כְּנוּזָא דָּא קֵץ כָּל בִּשְׁרָא בָּא לְפָנַי וְהָא אֲתַמְר. עָשׂוּ כָּלָה הָא אֲתַמְר:

218. וַיֵּגֶשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מֵאֵן זִמְמָא אֲבָא דְרַזְמִינִתָּא כְּאַבְרָהָם. תָּא זִוְוִי, בְּזוּזָא כְּתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְזוּזָא קֵץ כָּל בִּשְׁרָא בָּא לְפָנַי וְגו' עֲשֵׂה לָךְ תַּבַּת עֲצֵי גִפְרִי. וְאֲשִׁיתִּיק וְלֹא אָמַר לִיה מִיָּדִי. וְלֹא בָּעָא רַחֲמִי. אֲבָל אַבְרָהָם בְּשַׁעֲתָא דְאָמַר לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, זַעֲקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה כִּי רָבָה וְגו'. אֲרָדָה נָא וְאֶרְאֶה וְגו'. מִיָּד כְּתִיב וַיֵּגֶשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע.

219. אמר רבי אלעזר, אוף אברהם לא עבד שלימו כדקא יאות. נון לא עבד מידי, לא האי ולא האי. אברהם תבע דינא כדקא יאות דלא ימות זכאה עם זוייבא. ויזארי מוזמשים עד עשרה, עבד ולא אשלים, דלא בעא רזומי בין כף ובין כף, דאמר אברהם לא בעינא למתבע אגר עובדוי.

219. אמר רבי אלעזר, אוף אברהם לא עבד שלימו כדקא יאות. נון לא עבד מידי, לא האי ולא האי. אברהם תבע דינא כדקא יאות דלא ימות זכאה עם זוייבא. ויזארי מוזמשים עד עשרה, עבד ולא אשלים, דלא בעא רזומי בין כף ובין כף, דאמר אברהם לא בעינא למתבע אגר עובדוי.

220. אבל מאן עבד שלימו כדקא יאות, דא משה. דכין דאמר קודשא בריך הוא (שמות לב) סרו מהר מן הדרך וגו'. עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו. מיד משה את פני ה' אלהיו וגו', עד שאמר ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. ואף על גב שכלם חטאו, לא זו משם עד שאמר לו סלחתי בדברך.

220. אבל מאן עבד שלימו כדקא יאות, דא משה. דכין דאמר קודשא בריך הוא (שמות לב) סרו מהר מן הדרך וגו'. עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו. מיד משה את פני ה' אלהיו וגו'. עד דאמר ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. ואף על גב דכלהו זוטו, לא זו מתמן עד דאמר ליה סלחתי בדברך.

221. אבל אברהם לא השגיח אלא אם נמצא בהם צדיק, ואם לא – לא. על זה לא היה בעולם בן אדם שיגן על דורו כמו משה שהוא רועה נאמן.

221. אבל אברהם לא אשגזו אלא אי אשתכח בהו זכאי ואם לאו לא. ועל דא לא היה בעלמא בר גע דיגין על דריה כמשה דאיהו רעיא מהימנא.

222. ויגש אברהם ויאמר, התקין עצמו לבקש את זה. אולי ימצאו שם חמשים. התחיל מחמשים שהוא ראשית לדעת, עד עשרה, שהוא עשירי, סוף כל הדרגות.

222. ויגש אברהם ויאמר, אתקין גרמיה למתבע דא. אוכלי ימצאו שם זומשים. שרא מוזמשים דאיהו שירותא למנדע, עד עשרה דאיהו עשיראה סופא דכל דרגין.

223. אמר רבי יצחק, עד עשרה, אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, משום כך התחיל מחמשים עד עשרה. ובין שהגיע לעשרה, אמר, מכאן ולמטה אינו מקום שעומד בתשובה. משום כך לא ירד מתחת לעשרה.

223. אמר רבי יצחק עד עשרה, אלן עשרה יומין דבין ראש השנה ליום הכפורים. בגין כך שרא מוזמשים עד עשרה. ובין דמטא לעשרה, אמר מכאן ולתתא לאו הוא אתר דקיימא בתשובה, בגיני כך לא נזות לתתא מעשרה:

224. ויבאו שני המלאכים סדומה בערב וגו'. אמר רבי יוסי, בא ראה מה כתוב למעלה, וילך ה' באשר כלה לדבר אל אברהם. שהרי בין שנפרדה שכינה מאברהם ואברהם שב למקומו, אז ויבאו שני המלאכים סדומה בערב, שהרי אחד הסתלק עם השכינה, ונשארו אותם שנים.

224. ויבאו שני המלאכים סדומה בערב וגו'. אמר רבי יוסי תא זוזי מה כתיב לעילא וילך יי באשר (דף קו ע"ב) כלה לדבר אל אברהם. דהא כיון דאתפרש שכינתא מאברהם, ואברהם תב לאתריה, כדן ויבאו שני המלאכים סדומה בערב, דהא זוד אסתלק בשכינתא, ואשתארו אנן תרין.

225. כִּיִּן דְּזִמָּא לֹוט לֹון, רְהֵט בְּתַרְיִיהוּ. מֵאִי טַעְמָא, וְכִי כָל אֲנֹן דְּהָווּ אֲתֵיִן אִיהוּ אֶעֱיֵל לֹון לְבֵיתָהּ וְיִהִיב לֹון לְמִיכָל וּלְמִשְׁתֵּי וּבְנֵי מֵתָא הֵיךְ לֹא קִטְלִין לִיהָ, דְּהָא לְבֵרְתִּיהָ עֲבָדוּ דִּינָא.

225. כִּיִּן דְּזִמָּא לֹוט לֹון, רְהֵט בְּתַרְיִיהוּ. מֵאִי טַעְמָא, וְכִי כָל אֲנֹן דְּהָווּ אֲתֵיִן אִיהוּ אֶעֱיֵל לֹון לְבֵיתָהּ וְיִהִיב לֹון לְמִיכָל וּלְמִשְׁתֵּי וּבְנֵי מֵתָא הֵיךְ לֹא קִטְלִין לִיהָ, דְּהָא לְבֵרְתִּיהָ עֲבָדוּ דִּינָא.

226. וּמֵאִי הוּא. דְּבֵרְתִּיהָ דְּלֹוט יִהְיֶב פֶּתָא דְּנִהְמָא לֹוּד עֲנִיָּא, יִדְעוּ בָּהּ, שְׁפִיפָה דּוּבְשָׂא וְאוֹתְבוּהָ בְּרִישׁ אִיגְרָא עַד דְּאִכְלוּהָ צִרְעִי.

226. וּמֵאִי הוּא. דְּבֵרְתִּיהָ דְּלֹוט יִהְיֶב פֶּתָא דְּנִהְמָא לֹוּד עֲנִיָּא, יִדְעוּ בָּהּ, שְׁפִיפָה דּוּבְשָׂא וְאוֹתְבוּהָ בְּרִישׁ אִיגְרָא עַד דְּאִכְלוּהָ צִרְעִי.

227. אֵלָא בְּגִין דְּהוּהּ בְּלִילִיא וְזִשְׁיב דְּלֹא יִסְתַּכְלוֹן לִיהָ בְּנֵי מֵתָא, וְעַם כָּל דָּא כִּיִּן דְּאֶעְלוּ לְבֵיתָא אֲתַכְּנִישׁוּ כְּלָהוּ וְאִסְזֹורוּ לְבֵיתָא.

227. אֵלָא בְּגִין דְּהוּהּ בְּלִילִיא וְזִשְׁיב דְּלֹא יִסְתַּכְלוֹן לִיהָ בְּנֵי מֵתָא, וְעַם כָּל דָּא כִּיִּן דְּאֶעְלוּ לְבֵיתָא אֲתַכְּנִישׁוּ כְּלָהוּ וְאִסְזֹורוּ לְבֵיתָא.

228. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לְמָה רַץ לֹוט אַחֲרֵיהֶם, [אֵלָא מְשֻׁם] שְׁכָתוּב וַיֵּרָא לֹוט וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתָם? רַבִּי חֲזַקְיָה וְרַבִּי יִיסָא. אֶחָד אָמַר, דְּמוֹת אַבְרָהָם רָאָה עִמָּם. וְאֶחָד אָמַר, שְׂכִינָה בָּאָה עִמָּהֶם. כְּתוּב כָּאן וַיֵּרָא לֹוט וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתָם, וְכְתוּב שָׁם וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתָם מִפְּתַח הָאֵהָל. מַה לְהֵלֵךְ רָאָה שְׂכִינָה, אִף כָּאן רָאָה שְׂכִינָה.

228. אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֲמַאי רְהֵט לֹוט אַבְתַּרְיִיהוּ, (אֵלָא בְּגִין) דְּכְתִיב וַיֵּרָא לֹוט וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתָם. רַבִּי חֲזַקְיָה וְרַבִּי יִיסָא. וְזָד אָמַר דִּיּוֹקְנָא דְּאַבְרָהָם זִמָּא עִמָּהוֹן. וְזָד אָמַר שְׂכִינָתָא אֲתֵיָא עֲלֵיהֶוּ. כְּתִיב הֵכָא וַיֵּרָא לֹוט וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתָם, וְכְתִיב הֵתָם וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתָם מִפְּתַח הָאֵהָל. מַה לְהֵלֵךְ זִמָּא שְׂכִינָתָא, אוֹף הֵכָא זִמָּא שְׂכִינָתָא.

229. וַיֵּרָא לֹוט וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה זָא אֲדִנִּי בְּאֶלְיָף דְּלִית גִּין יוֹד. סוּרוּ זָא, מֵאִי שְׂכִינָה צְרִיךְ לְכַתֵּב גִּשׁוּ נָא, מַה זֶה סוּרוּ נָא? אֵלָא לְהַחְזִירָם סְבִיב הַבַּיִת כְּדִי שְׁלֵא יֵרְאוּ אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר וְלֹא יִכְנָסוּ בְּדֶרֶךְ יֶשָׁר הַבַּיִתָּה, וּמִשּׁוּם כֶּף סוּרוּ נָא.

229. וַיֵּרָא לֹוט וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה זָא אֲדִנִּי בְּאֶלְיָף דְּלִית גִּין יוֹד. סוּרוּ זָא, גִּשׁוּ זָא מִבְּעֵי לִיהָ, מֵאִי סוּרוּ זָא. אֵלָא לְאַהֲדָרָא לֹון סוּזְרִיגָה דְּבֵיתָא בְּגִין דְּלֹא יִזְזַמוּן לֹון בְּנֵי מֵתָא, וְלֹא יַעֲלוּן בְּאוּרוּז מִיֵּשֶׁר לְבֵיתָא, וּבְגִין כֶּף סוּרוּ זָא.

230. רַבִּי חֲזַקְיָה פָּתַח, (אִיּוֹב כח) כִּי הוּא לְקִצּוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט תַּזּוּת כָּל הַשָּׁמַיִם וַיֵּרָא. כְּמָה יֵשׁ לָהֶם לְבָנֵי אָדָם לְהַסְתַּבֵּל בְּמַעֲשֵׂי הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְהַשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, שְׁכָל מִי שְׁמַשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁתַּבַּח בּוֹ לְמַעַלָּה וּמְשַׁתַּבַּח בּוֹ לְמַטָּה, מְשֻׁם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא עֵץ חַיִּים לְכָל אוֹתָם הַעוֹסְקִים בָּהּ לְתַת לָהֶם חַיִּים בְּעוֹלָם הַהָא וּלְתַת לָהֶם חַיִּים בְּעוֹלָם הַבָּא.

230. רַבִּי חֲזַקְיָה פָּתַח (אִיּוֹב כח) כִּי הוּא לְקִצּוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט תַּזּוּת כָּל הַשָּׁמַיִם וַיֵּרָא. כְּמָה יֵשׁ לָהֶם לְבָנֵי אָדָם לְהַסְתַּבֵּל בְּמַעֲשֵׂי הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא שְׁתַּדֵּל בְּאוּרֵיָא יִמָּא וְלִילִי, דְּכָל מָאן דְּאֲשְׁתַּדֵּל בְּאוּרֵיָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲשְׁתַּבַּח בֵּיהָ לְעִילָא, וְאֲשְׁתַּבַּח בֵּיהָ לְתַתָּא, בְּגִין דְּאוּרֵיָא אִיכְנָא דְּזוּזִי אִיהִי לְכָל אֲנֹן דְּעִסְקִין בָּהּ לְמִיַּהֲב לֹון זִיזִין בְּעַלְמָא דִּין (דף קז ע"א) וּלְמִיַּהֲב לֹון זִיזִין בְּעַלְמָא דְּאֵתִי.

231. בֹּא רָאָה, כִּי הוּא לְקִצּוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט, לְתַת לָהֶם מְזוֹן וּלְסַפֵּק אוֹתָם מִכָּל מַה

231. תָּא זִזִּי, כִּי הוּא לְקִצּוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט. לְמִיַּהֲב לֹון מְזוּזָא וּלְסַפֵּקָא לֹון מִכָּל מַה דְּאֲעִטְרִיכוּ, בְּגִין דְּאִיהִי

שהצטרכו, משום שהוא משגיח בה תמיד, שכתוב (דברים יא) תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה.

232. משום שארץ זו מה כתוב בה? (משלי לא) ממרחק תביא לחמה. אחר כך היא נותנת מזון וטרף לכל חיות השדה, שכתוב (שם) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה.

233. ועל זה כי הוא לקצות הארץ יביט תחת כל השמים יראה, את כל בני העולם לתת להם מזון וספוק לכל מה שצריך כל אחד ואחד, שכתוב (תהלים קמה) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון.

234. דבר אחר כי הוא לקצות הארץ יביט, להסתכל במעשי בן האדם ולהשגיח בכל מה שעושים בו בני אדם בעולם. תחת כל השמים יראה, מסתכל ורואה כל אחד ואחד.

235. בא ראה, כיון שראה הקדוש ברוך הוא מעשי סדם ועמרה, שלח להם אותם המלאכים להשחית את סדם. מה כתוב? וירא לוט. ראה את השכינה. וכי מי יכול לראות שכינה? אלא ראה זהר אחד שמאיר ועולה על ראשיהם. ואז, ויאמר הנה נא אדני, בא"ף דל"ת כמו שנתבאר. ובגלל השכינה אותו האור שהאיר הוא אמר סורו נא את בית עבדכם.

236. ולינו ורחצו רגליכם. לא עשה כך אברהם, אלא בתחלה אמר ורחצו רגליכם, ואחר כך ואקחה פת לחם וגו'. אבל לוט אמר סורו נא אל בית עבדכם ולינו, ואחר כך ורחצו רגליכם והשפמתם והלכתם לדרבכם, כדי שלא ידעו בהם בני האדם.

237. ויאמרו לא כי ברחוב נלין. משום שבהם היו עושים: אורחים שנקנסים לשם, לא היה בן אדם שיכניסם לבית. ועל זה אמרו, לא כי ברחוב נלין. מה כתוב? ויפצר בם מאד וגו'.

אשגזו בה תדיר, דכתיב, (דברים יא) תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה.

232. בגין הארץ דא מה כתיב בה (משלי לא) ממרחק תביא לחמה, ולבתר איהי יהבת מזוןא וטרפא לכל אנן וזיון ברא דכתיב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וזק לנערותיה.

233. ועל דא כי הוא לקצות הארץ יביט תנות כל השמים יראה. לבלהו בני עלמא למיהב לון מזוןא וספוקא לכל מה דאצטריך כל זוד וזוד דכתיב (תהלים קמה) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון.

234. דבר אזור כי הוא לקצות הארץ יביט. לאסתכלא עובדי דבר נש ולאשגזא בכל מה דעבדי בני נשא בעלמא. תנות כל השמים יראה. מסתכל וזומי לכל זוד וזוד.

235. תא וזוי, כיון דזומא קודשא בריך הוא עובדין דסדום ועמורה, שדר לון לאנן מלאכין לזובלא לסדום. מה כתיב וירא לוט זומא לשכינתא. וכי מאן יכול למזומי שכינתא, אלא זומא זהר אחד דנהיר דקא סלקא על רישיהו. וכדין ויאמר הנה נא אדני בא"ף דל"ת כמה דאתמר, ובגין שכינתא ההוא נהירו דנהיר קאמר, סורו נא אל בית עבדכם.

236. ולינו ורחצו רגליכם. לא עבד הכי אברהם, אלא בקדמיתא אמר ורחצו רגליכם ולבתר ואקוזה פת לזום וגו'. אבל לוט אמר סורו נא אל בית עבדכם ולינו. ולבתר ורחצו רגליכם והשפמתם והלכתם לדרבכם. בגין דלא ישתמודעון בהו בני נשא.

237. ויאמרו לא כי ברחוב נלין. בגין דכך הו עבדי אורזון דעאלין תמן לא הוה בר נש דיקנש לון לביתה, ועל דא אמרו לא כי ברחוב נלין. מה כתיב ויפצר בם מאד וגו'.

238. בא ראה, בשהקדוש ברוך הוא עושה דין בעולם, שליח אחד עושה אותו, וכעת ראינו שני שליחים, למח? וכי לא מספיק באחד? אלא אחד היה, ומה שאמר שנים [כך זה ודאי, משום שאחד] – אחד היה להוציא את לוט ולהצילו, ואחד להפך את העיר ולהשחית את הארץ, ולכך נשאר אחד.

239. רבי פתח בפסוק זה, (שופטים ג) ואלה הגוים אשר הניח ה' לנסות בם את ישראל. אמר רבי, ראיתי באותו עולם, [ואין העולם] עומד [ואין מעלה] אלא באותם ששולטים על רצון לבם, שנאמר (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו וגו'. אמר רב יהודה, למח זכה יוסף לאותה המעלה והמלכות? בשביל שפכש יצרו. ששנינו, כל הכובש את יצרו, מחיל עליו את מלכות השמים.

240. שאמר רב אחא, לא ברא הקדוש ברוך הוא את היצר הרע אלא לנסות בו בני אדם. והאם רוצה הקדוש ברוך הוא לנסות בני אדם? בן. שאמר רב אחא, מנין לנו? משפּתוב (דברים יג) כי יקום בקרבך נביא וגו' ובא האות והמופת וגו', כי מנסה ה' אלהיכם וגו'.

241. ולמה צריך נסיון, שהרי כל מעשי בני אדם גלויים לפניו? אלא שלא לתן פתחון פה לבני אדם. ראה מה כתוב? ולוט ישב בשער סדם, שהיה יושב לנסות את הפריזות. אמר רבי יצחק, מהו שפּתוב (ישעיה נז) והרשעים בים נגרש וגו'? אפלו בשעת דינו של רשע הוא מעז פניו, ואזי הוא ברשעתו קים. ראה מה כתוב, טרם ישכבו וגו'.

242. אמר רבי יצחק, כשם שברא הקדוש ברוך הוא גן עדן בארץ – כך ברא גיהנם בארץ. וכשם שברא גן עדן למעלה – כך ברא גיהנם למעלה. גן עדן בארץ, שפּתוב (בראשית ב) וישע ה' אלהים גן בעדן וגו'. גיהנם בארץ, שפּתוב (איוב י) ארץ עיפּתה כמו אפל וגו'.

238. תא וזוי כד קודשא בריך הוא עביר דינא בעלמא, שליחא וזרא עביר ליה, והשתא זמנין תרי שליחא, אמאי וכי לא סגי בזר. אלא וזר הוה, ומה דאמר תרי (הכי הוא ודאי בגין דחד) וזר הוה לאפקא ליה כלוט ולשזבא ליה, וזר למחפך לקריתא ולזבבא ארעא, ובגין כך אשתאר זר:

239. (דף קו ע"א) רבי פתח ביהאי קרא (שופטים ג) ואלה הגוים אשר הניח ה' לנסות בם את ישראל. אמר רבי וזוי הוית ביהווא עלמא (ולית עלמא) קאים (ד"א ולית מעלה) אלא באנין (דף קו ע"ב) דשליטין על רעותא דלבהון שפּתוב (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו וגו'. אמר רב יהודה למח זכה יוסף לאותה המעלה והמלכות, בשביל שפכש יצרו. דתנינן כל הכובש את יצרו מלכותא דשמיא אזיל עליה.

240. דאמר רב אחא לא ברא הקדוש ברוך הוא ליצר הרע אלא לנסות בו בני אדם. ומי בעי קודשא בריך הוא לנסותא בבני נשא. אין. דאמר רב אחא מנא לן מדכתיב, (דברים יג) כי יקום בקרבך נביא וגו' ובא האות והמופת וגו' כי מנסה ה' אלהיכם וגו'.

241. ולמה בעי נסותא דהא כל עובדוי דבר נש אתגלי קמיה, אלא שלא לתת פתחון פה לבני אדם. ראה מה כתוב ולוט ישב בשער סדום, דהוה יתיב לנסותא לברייתא. אמר רבי יצחק מאי דכתיב (ישעיה נז) והרשעים בים נגרש וגו'. אפלו בשעת דינו של רשע הוא מעז פניו ואזי הוא ברשעתו קים, ראה מה כתוב טרם ישכבו וגו'.

242. אמר רבי יצחק כשם שברא קודשא בריך הוא גן עדן בארץ כך ברא גיהנם בארץ. וכשם שברא גן עדן למעלה כך ברא גיהנם למעלה. גן עדן בארץ דכתיב, (בראשית ב) וישע ה' אלהים גן בעדן וגו'. גיהנם בארץ דכתיב, (איוב י) ארץ עיפּתה כמו אופל וגו'.

243. גן עדן למעלה דכתיב, (שמואל א כה) והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אליה, וכתוב (קהלת יב) והרוח תשוב אל האלהים אשר שכתוב ואת נפש איבך יקלענה בתוך כף הקלע.

244. גן עדן למטה, כמו שאמרנו. גן עדן למעלה לנשמתן של צדיקים גמורים להיות נזונים מאור הגדול של מעלה. גיהנם למטה לאותם הרשעים [של ישראל] שלא קבלו ברית מילה ולא האמינו בקב"ה ודתו ולא שמרו שבת, ואלו הם עובדי כוכבים ומזלות שגדונים באש, שנאמר (יחזקאל טו) מהאש יצאו והאש תאכלם וגו', וכתוב (ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו'.

245. גיהנם למעלה לאותם פושעי ישראל שעברו על מצוות התורה ולא חזרו בתשובה, שדוחים אותם לחוץ עד שיקבלו ענשם, והולכים וסובבים כל העולם, שנאמר (תהלים יב) סביב רשעים יתהלכון.

246. ושם גדונים שנים עשר חדש. לאחר כן מדורם עם אותם שקבלו ענשם במוותם, כל אחד ואחד כפי המקום הראוי לו. והרשעים של העובדי כוכבים ומזלות גדונים תמיד באש ובמים ושוב אינם עולים, שנאמר ואשם לא תכבה.

247. משפט הרשעים בגיהנם כמו שכתוב וה' המטיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש וגו', ושוב אינם עולים, ולא יקומו ליום הדין, שנאמר (דברים כט) אשר הפך ה' באפו ובחמתו. באפו – בעולם הזה. ובחמתו – בעולם הבא.

248. אמר רבי יצחק, כמו זה יש גן עדן למעלה ויש גן עדן למטה. יש גיהנם למטה ויש גיהנם למעלה. אמר רבי יעקב, הרשעים שקלקלו ברית מילה שבהם וחללו שבת בפרהסיא וחללו את המועדות ושכפרו בתורה ושכפרו בתחית המתים וכדומה

243. גן עדן למעלה דכתיב, (שמואל א כה) והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אליה, וכתוב (קהלת יב) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. גיהנם למעלה דכתיב ואת נפש איבך יקלענה בתוך כף הקלע.

244. גן עדן למטה כדקאמרן. גן עדן למעלה לנשמתן של צדיקים גמורים להיות נזונים מאור הגדול של מעלה. גיהנם למטה לאותם הרשעים (דישראל) שלא קבלו ברית מילה ולא האמינו בהקדוש ברוך הוא ודתו ולא שמרו שבת, ואלו הם עובדי כוכבים ומזלות שגדונים באש, שנאמר (יחזקאל טו) מהאש יצאו והאש תאכלם וגו'. וכתוב (ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו'.

245. גיהנם למעלה לאותם פושעי ישראל שעברו על מצוות התורה ולא חזרו בתשובה שדוחים אותם לחוץ עד שיקבלו ענשם. והולכים וסובבים כל העולם שנאמר (תהלים יב) סביב רשעים יתהלכון.

246. ושם גדונים שנים עשר חודש, לאזור כן מדורם עם אותם שקבלו ענשם במוותם (דף קז ע"א) כל אזור ואזור כפי המקום הראוי לו. והרשעים של העובדי כוכבים ומזלות גדונים תמיד באש ובמים ושוב אינם עולים שנאמר ואשם לא תכבה.

247. משפט הרשעים בגיהנם כמה דכתיב וי' המטיר על סדם ועל עמורה גפרית ואש וגו' ושוב אינם עולים ולא יקומו ליום הדין שנאמר (דברים כט) אשר הפך ה' באפו ובחמתו, באפו בעולם הזה. ובחמתו בעולם הבא.

248. אמר רבי יצחק להאי גוונא אית גן עדן למעלה ואית גן עדן למטה. אית גיהנם למטה ואית גיהנם למעלה. אמר רבי יעקב הרשעים שקלקלו ברית מילה שבהם וחללו שבת בפרהסיא וחללו את המועדות ושכפרו בתורה ושכפרו בתחית המתים

להם, יורדים לגיהנם שלמטה וגדונים שם, ושוב אינם עולים.

249. אבל יקומו ליום הדין ויקומו לתחיית המתים, ועליהם נאמר (דניאל יב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו', ועליהם נאמר (ישעיה סו) והיו דראון לכל בשר. מהו דראון? די ראון, שהכל יאמרו די בראיתם. ועל הצדיקים שבישראל נאמר (שם ס) ועמך כלם צדיקים וגו'. (ע"כ מדרש הנעלם).

250. וה' המטיר על סדם ועל עמורה וגו'. רבי חייא פתח, (ישעיה יג) הנה יום ה' בא אכזרי וגו'. הנה יום ה' בא – זה בית דין שלמטה. בא – כמו שנאמר הבאה אלי עשו. משום שלא עושה דין עד שנכנס ונוטל רשות. כמו זה קץ כל בשר בא לפני.

251. דבר אחר הנה יום ה' בא – זהו המשחית שלמטה בשנוטל את הנשמה, משום כך אכזרי ועברה. לשום הארץ לשמה – זו סדם ועמורה. וחטאיה ישמיד ממנה – אלו יושבי הארץ.

252. מה בתוב אחריו? כי כוכבי השמים וכסיליהם וגו'. שהרי מהשמים המטיר עליהם אש והעבירם מהעולם. אחר כך מה בתוב? אוקיר אנוש מפו וגו'. זה אברהם שהקדוש ברוך הוא העלה אותו על כל בני העולם.

253. רבי יהודה הקים את הפסוקים הללו ביום שנחרב בית המקדש, שבאותו היום חשכו עליונים ותחתונים וחשכו שמים וכוכבים. רבי אלעזר מבאר את הפסוקים הללו ביום שיקים הקדוש ברוך הוא את כנסת ישראל מהעפר, ואותו יום נודע למעלה ולמטה, שבתוב (זכריה יד) והיה יום אחד הוא יודע לה'. ואותו היום הוא יום נקמה, שעתיד הקדוש ברוך הוא לנקם משאר העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות.

וכדומה להם יורדים לגיהנם שלמטה וגדונים שם, ושוב אינם עולים.

249. אבל יקומו ליום הדין ויקומו לתחיית המתים, ועליהם נאמר (דניאל יב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו'. ועליהם נאמר (ישעיה סו) והיו דראון לכל בשר. מהו דראון, די ראון, שהכל יאמרו די בראיתם. ועל הצדיקים שבישראל נאמר (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים וגו'. (ע"כ מדרש הנעלם).

250. ווי' המטיר על סדם ועל עמורה וגו'. רבי חייא פתח (ישעיה יג) הנה יום ה' בא אכזרי וגו'. הנה יום ה' בא, דא בי דינא לתתא. בא כמה דאתקור. (קו א) הבאה אלי (עשו). בגין דלא עביר דינא עד דעאל ונטיל רשו, כזוונא דא קץ כל בשר בא לפני.

251. דבר אחר הנה יום ה' בא. דא הוא מונוכלא לתתא כד נטיל נשמתא, בגיני כך אכזרי ועברה. לשום הארץ לשמה, דא סדום ועמורה. וחטאיה (דף קז ע"ב) ישמיד ממנה. אלין יתבי ארעא.

252. מה פתיב בתריה כי כוכבי השמים וכסיליהם וגו'. דהא מן שמיא אמטר עליהון אשא, ואעבר לון מן עלקמא. לבתר מה פתיב אוקיר אנוש מפו וגו'. דא אברהם דקודשא בריך הוא סליק ליה על כל בני עלקמא.

253. רבי יהודה אוקים לון להני קראי ביומא דאתקורב בי מקדשא, דבההוא יומא אתנושכו עלאי ותתאי, ואתנושכן שמיא וכוכביא. רבי אלעזר מוקים להני קראי ביומא דיוקים קודשא בריך הוא לכנסת ישראל מעפרא, וההוא יומא יתידע לעילא ותתא, דכתיב, (זכריה יד) והיה יום אחד הוא יודע לני. וההוא יומא יומא דנוקמא איהו, דזמין קודשא בריך הוא לנקמא מישאר עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות.

254. וכד קודשא בריך הוא יעביר נוקמין בשאר עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות, כדין אוקיר אנוש מפיו דא מלכא משייזא דיסתלק ויתיקר על כל בני עלמא, וכל בני עלמא יפלזון ויסגדון קמיה דכתיב, (תהלים עב) לפניו יכרעו ציים וגו' מלכי תרשיש וגו'.

255. תא וזוי, אף על גב דנבואה דא אתמר על בבל, בכולא אתמר. דהא זומינן בהאי פרשתא דכתיב (ר"ל סמוך לפ' שלמעלה שכ' בה אוקיר אנוש וגו' ואולי לדעת הזוה"ק חד פר' היא) כי ירוזם יי את יעקב. וכתיב ולקוזום עמים ויהביאום אל מקומם.

256. ווי המטיר על סדום. דא דרגא דבי דינא לתתא דגטיל רשו מעילא. רבי יצחק אמר דעביר דינא ברוזמי. דכתיב מאת יי מן השמים. בגין לאשתכחא דינא ברוזמי. ואי תימא מאי רוזמי הכא דכתיב ויהי בשנות אלהים את ערי הכפר ויזכר אלהים את אברהם וגו'. ואחר כך יצאו ממנו שתי אמות שלמות וזכה שיצא ממנו דוד ושלמה המלך.

257. ראה מה כתוב? ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר בא ראה, בשעה שהדין שורה בעולם, הרי למדנו שלא צריך לבני אדם להמצא בשוק, בגלל שמכיון ששורה דין, לא מבחין בין זכאי לחיב, ולא צריך להמצא שם. והרי למדנו שבסבת זה נסגר נח בתבה ולא נמצא בעולם בשעה שהדין נעשה, וכתוב (שמות יב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, עד שיעשה הדין. ומפני כך, ויאמר המלט על נפשך אל תביט אחריך וגו'.

258. רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים בדרך. אמר רבי יהודה לרבי יצחק, הדין שעשה הקדוש ברוך הוא במבול והדין של סדם, שניהם דיני הגיהנם היו, כי רשעי הגיהנם נדונים באש ובמים.

259. אמר רבי יצחק, סדם נדונה בדין הגיהנם, שכתוב ויהי המטיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש מאת ה' מן השמים. זה

254. וכד קודשא בריך הוא יעביר נוקמין בשאר עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות, כדין אוקיר אנוש מפיו דא מלכא משייזא דיסתלק ויתיקר על כל בני עלמא, וכל בני עלמא יפלזון ויסגדון קמיה דכתיב, (תהלים עב) לפניו יכרעו ציים וגו' מלכי תרשיש וגו'.

255. תא וזוי, אף על גב דנבואה דא אתמר על בבל, בכולא אתמר. דהא זומינן בהאי פרשתא דכתיב (ר"ל סמוך לפ' שלמעלה שכ' בה אוקיר אנוש וגו' ואולי לדעת הזוה"ק חד פר' היא) כי ירוזם יי את יעקב. וכתיב ולקוזום עמים ויהביאום אל מקומם.

256. ווי המטיר על סדום. דא דרגא דבי דינא לתתא דגטיל רשו מעילא. רבי יצחק אמר דעביר דינא ברוזמי. דכתיב מאת יי מן השמים. בגין לאשתכחא דינא ברוזמי. ואי תימא מאי רוזמי הכא דכתיב ויהי בשנות אלהים את ערי הכפר ויזכר אלהים את אברהם וגו'. ולבתר נפקו מניה תרין אומין שלמין, וזכה דנפיק מניה דוד ושלמה מלכא.

257. וזמי מזה כתיב ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר וגו'. תא וזוי (סג א) בשעתא דדינא שרי בעלמא, הא אתמר דלא ליבעי לבר נש לאשתכחא בשוקא, בגין דכיון דשריא דינא לא אשגוז בין זכאה וזויבא, ולא בעי (לאסתכלא) לאשתכחא תמן. והא אתמר דבגין כך אסתים גוז בתיבה ולא ישגוז בעלמא בשעתא דדינא יתעביר. וכתיב (שמות יב) ואתם לא תצאו איש מפתחו ביתו עד בקר עד דיתעביר דינא. ובגין כך ויאמר המלט על נפשך אל תביט אחריך וגו'.

258. רבי יצחק ורבי יהודה היו אולי בארזא. אמר רבי יהודה לרבי יצחק דינא דעביר קודשא בריך הוא במבול ודינא דסדום, תרווייהו דינן דגיהנם היו בגין דזויבי גיהנם אתדנו במיא ובאשא.

259. אמר רבי יצחק סדום בדינא דגיהנם אתדן, דכתיב ווי המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש

מצד של מים וזה מצד של אש. זה וזה הוא דין הגיהנם, ורשעי הגיהנם נדונים בשני הדינים הללו.

260. אמר לו, הדין של רשעי הגיהנם שנים עשר חדשים, והקדוש ברוך הוא מעלה אותם מהגיהנם, ושם מתלבנים ויושבים לשער הגיהנם, ורואים אותם רשעים שנכנסו ודנים אותם שם, והם מבקשים עליהם רחמים, ואחר כך הקדוש ברוך הוא חס עליהם ומכניס אותם במקום שצריך להם. מאותו יום והלאה הגוף שוכך בעפר והנשמה יורשת מקומה בראוי לה.

261. בא ראה, שהרי נאמר שאפלו אותם בני המבול לא נדונו אלא באש ומים. מים קרירים ירדו מלמעלה, ומים רותחים עלו מלמטה באש. ונדונו בשני דינים, משום שדין של מעלה כך הוא, ולכן בסדר גפרית ואש.

262. אמר לו, האם יקומו ליום הדין? אמר לו, הרי נתבאר, אבל אלו של סדם ועמרה לא יקומו, והכתוב מוכיח, שכתוב (דברים כט) גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמח וגו', אשר הפך ה' באפו ובחמתו. אשר הפך ה' – בעולם הזה. באפו – בעולם הבא. ובחמתו – בזמן שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות מתים.

263. אמר לו, בא ראה, כמו שארצם אבדה לעולם ולעולמי עולמים, גם כך הם אבדו לעולם ולעולמי עולמים. ובא ראה שדין הקדוש ברוך הוא דין פנגד דין. הם לא השיבו את נפש העני במאכל ומשקה – גם כך הקדוש ברוך הוא לא השיב נפשם לעולם הבא.

264. ובא ראה, הם נמנעו מצדקה שנקראת חיים – אף הקדוש ברוך הוא מנע מהם חיים בעולם הזה ובעולם הבא. וכמו שהם מנעו דרכים ושבילים מבני העולם – כך גם הקדוש ברוך הוא מנע מהם דרכים ושבילים

במאת יי מן השמים. דא מסטרא דמיא ודא (עין סוף הספר סימן ב) מסטרא דאשא. דא ודא הוא דינא דגיהנם, וזוויבין דגיהנם בתרין דינין אלן אתדנו.

260. אמר ליה דינא דזוויבי דגיהנם תריסר ירוזי, וקודשא בריך הוא סליק לון מגיהנם, ותמן מתלבנין ויתבין לתרעא דגיהנם, וזמאן אנון זוויבין דעאלין ודינין לון תמן, ואנון תבעי רוזמי עליהו. ולבתר קודשא בריך הוא זוויס עליהו ואעיל לון לדוכתא דאצטריך לון. מההוא יומא ולהלאה גופא אשתכח בעפרא ונשמתא ירתא (דף קח ע"א) אתרה כדווי לה. (נח סט א).

261. תא זווי דהא אתמר דאפילו אנון בני טופנא לא אתדנו אלא באשא ובמיא. מיא קרירן זוזתי מלעילא, ובמיא רתיזון סלקי מתתא באשא. ואתדנו בתרי דינין, בגין דדינא דלעילא הכי הוה, בגין כך בסדום גפרית ואש.

262. אמר ליה אי יקומו ליום דינא. אמר ליה הא אתמר. אבל אלן דסדום ועמורה לא יקומו, וקרא אוכוז דכתיב, (דברים כט) גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח וגו'. אשר הפך ה' באפו ובחמתו. אשר הפך ה', בעלמא דין. באפו, בעלמא דאתי. ובחמתו, בזמנא דזמין קודשא בריך הוא לכאזיזא מתמיא.

263. אמר ליה תא זווי, כמה דארעא דלהון אתאביר לללם ולללמי עלמיא, הכי זמי אתאביריו אנון לללם ולללמי עלמיא. ותא זווי, דינא דקודשא בריך הוא דינא לללל דינא. אנון לא הוה תיבין נפשא דמסכנא במיכלא ובמישתיא, אוף הכי קודשא בריך הוא לא אתיב לון נפשיהו ללללמא דאתי.

264. ותא זווי, אנון אתמנעו מצדקה דאקרי זוויס, אוף קודשא בריך הוא מנע מזייהו זוויס בעלמא דין ובעלמא דאתי. וכמה דאנון מנעו ארוזין ושביילין מבני עלמא, הכי זמי קודשא בריך הוא מנע מזייהו ארוזין

של רחמים לרחם עליהם בעולם הזה ובעולם הבא.

265. רבי אבא אמר, כל בני העולם יעמדו ויקומו לדין, ועליהם כתוב (דניאל יב) ואלה לתרפות לדראון עולם. והקדוש ברוך הוא הוא בעל הרחמים, בין שדן אותם בעולם הזה וקבלו דין, לא נדונו בכל הדינים.

266. אמר רבי חייא, כתוב וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו'. מהו בהפכה את הערים אשר ישב בהן לוט? אלא בכל עשה דיוו לוט, שכתוב ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד סדם. [וכתוב אשר ישב בהן לוט. אלא ודאי שבעלם עשה את דיוורו] ולא קבלו אותו, חוץ ממלך סדם שקבל אותו בסדם משום אברהם.

267. תוספתא. קשרים רמים, קשרים המפוזרים [נ"א המבררים. ונ"א המנפצים], חכמים בשכל, יסתכלו לדעת, בשעה שהראש הלבן תקן פסא על גבי העמודים על אבנים של מרגליות טובות.

268. בין אותם האבנים יש מרגלית אחת במראה יפה ובתאר פסוי הפליג של העשן שלוהט בשבעים גונים. אותם שבעים גונים לוחטים לכל צד.

269. אלה השבעים נפרדים מתוך שלשה גונים. אלה רוחות ברוחות שנוצצות לארבעת צדדי העולם. כאן יש רוח חזקה של צד שמאל שנאחז בשמים. אותם שבעים גונים הדין יושב והספרים נפתחים.

270. מכאן יוצאים חצים וחרבות ורמחים ואש של המגדל. ונאחזות אש חזקה שיוצאת מהשמים בו. וכשנאחזות האש העליונה באלו שלמטה, אין מי שיכול לשבר את הרגו והדין.

271. עינים לוחטות כמו שלהבות של אש יורד בהם לעולם. או למי שפוגש אותו, חגור מתנים [חרבות] הוא, וחרב שנונה בידו. לא

וישכילין דרוזמי לרוזמא עליהו בעלמא דין ובעלמא דאתי.

265. רבי אבא אמר כלהו בני עלמא יקומון, ויקומון לדינא ועליהו כתיב, (דניאל יב) ואלה לתרפות ולדראון עולם. וקודשא בריך הוא מארי דרוזמין איהו, בין דין להו בהאי עלמא וקבילו דינא, לא אתדנו בכלהו דינן.

266. אמר רבי חייא כתיב וישלחו את לוט מתוך ההפכה וגו'. (קה א) מהו בהפכה את הערים אשר ישב בהן לוט. אלא בכלהו עבד דיוריה לוט, דכתיב ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד סדום. (וכתיב אשר ישב בהן לוט. אלא ודאי בכלהו עבד דיוריה) ולא קבילו ליה, בר המלך סדום קביל ליה (דף קח ע"ב) בסדום בגיגיה דאברהם:

267. תוספתא קטורי רמאי, הורמני (עיין סוף הספר סי' ב) דבדורי. (נ"א דבורי ונ"א דבוריני) וזכימין בסכלתנו, יסתכלון למנדע, בשעתא דרישא וזורא אתקין כרסייא על גבי סמכין דאבנין דמרגליתן טבין.

268. בין אבנין אבנין אית זוד מרגליתא שפירא בוזיוו יאה בריוא קומטרא דקנטרא (נ"א דקוטרא) דמלהטא בע' גווינין, אבנין ע' גווינין מלהטן לכל סטר.

269. אלין ע' מתפרשאן מגו ג' גווינין. אלין זיקין בזיקין דנציצין לד' סטרי עלמא, הכא איתא זיקא תקיפא דסטר שמאלא דאתאזיז בשמיא. אבנין גווינין שבעין (דניאל ז) דינא יתיב וספרין פתיזיוו.

270. מהכא נפקי גירין וסייפין ורומזין ואשיא דקוסטרא. ואתאזיז אשא תקיפא דנפקא משמים ביה, וכד אתאזיז אשא עלאה באלין דלתתא, לית מאן דיכיל לאתבר רוגזא ודינא.

271. עינין להטין כטיסין דנורא, נזיית בהו לעלמא. ווי מאן דאערע ביה, וזייר וזרצין (ס"א חרבין), איהו זורבא שגזא בידיה, לא זיז על טב ועל ביש.

מרחם על טוב ולא על רע. שהרי [הפסק] הפתק, שהם שבועים ברשות שנאחז אותו צד של השמים, יורד ביד שמאל בכמה דינים.

272. מתהפך בכמה גונים, הופך בכל יום. הוא נקרא כרם זלת שמתקן לבני אדם. כל הגונים של כלי הנעם של הקדוש ברוך הוא נראים בו. והם יושבים ברום העולם, ובני אדם בסכלותם לא משגיחים בהם.

273. גפרית ואש – התוף של מים ואש שנתכים מהשמים נאחזו זה בזה וירדו על סדם. אוי לרשעים שאינם משגיחים על כבוד רבונם.

274. א: עשרה שמות חקוקים ברצון המלך. ב: עשרה הם ועולים לחשבון גדול. ג: שבועים גונים לזהטים לכל צד. יוצאים מתוך שמות שחקוקים סוד של שבועים שמות מלאכים שהם בסוד השמים.

275. והם: מיכאל, גבריאל, רפאל, נוראל. קמ"ץ – "קדומיאל" מלכיאל "צדקיאל. פת"ח – "פדאל" תומיאל "חשדיאל. צר"י – "צדקיאל" ריזאל "יופיאל. סגו"ל – "סטטריה" גזריאל "ותריאל [נ"א ו'רדיאל] "למואל. תר"ק – "חזקיאל" "רהטיאל" "קדשיאל. שב"א – "שמעאל" "ברכיאל [נ"א ש"כניאל ונ"א ב'רקיאל] "אהיאל. חל"ם – "חניאל" "להדיאל" "מחניאל [נ"א ח'ניאל ל'עדיאל מ'לכיאל]. "עניאל ענאל אהניאל רחמיאל עזריאל [נ"א ש'בנאל ר'ומיאל ק'דומיאל - שר"ק. ח'כמיאל ר'מיאל ק'רשיאל - תר"ק] סנניה ודרגזיה רסיסיאל דומיאל "חוניאל" "זכריאל" "זאריאל" "היניאל" ד'נדאל ג'דיאל ב'דאל א'נפיאל ועדיאל אדני" על כלם. ד [פירוש, כשע"ב מלאכים

דהא (o"א פוקא) פתקא דאנון שבועין ברשיו דאתאזיד ההוא סטרא דשמיא נזוית בידיא שמאלא.

272. בכמה דינים, אתהפך בכמה גונים, הופך בכל יומא, איהו אקרי כרם זלת דמתקנא לגבי בני אדם. כל גונים דכלי זעמו דקודשא בריך הוא אתוונין. ואנון יתבין ברומי דעלמא, ובני נשא בסכלותא דלהון לא משגיחי בהון.

273. גפרית ואש התוכא דמיא ואשא דמתהתכי מן שמיא אתאזדו דא ברא ונזות על סדום. ווי לזייביא דלא משגיחין על יקרא דמאריהון:

274. א. עשרה שמהן גליפן בהורמנותא דמלכא. (פירוש השם במלואו עשר אותיות יו"ד ה"א וי"ו ה"א). ב. עשר אנון וסלקין לזושיבן סג"י. (פי' יוד עולה כ', יוד הא עולה כ"ו, יוד (נ"ל הה וו) הא ויו עולה מ"ב, י' יד' יד' ידוד' עולה ע"ב). ג. שבועין (הם ע"ב ונקראים ד' מחנות שכינה והם למטה ממלכות). גונים מלהטי לכל סטרא. נפקי מגו שמהן דאגליף רזא דע' שמהן דמלכאכיא. דאנון ברא דשמיא.

275. ואנון מיכאל גבריאל רפאל נוראל. קמין קדומיאל מלכיאל צדקיאל. פתוז פדאל תומיאל זוסדיאל. צרי צוריאל ריזאל יופיאל. סגול סטטריה גזריאל ותריאל למאל. זרק: זוקיאל, רהטיאל, קדשיאל. שבא: שמעאל, ברכיאל, אהיאל. זלם: זוניאל, להדיאל, מוזניאל. שרק: שמיאל, רהביאל, קמיאל. שרק: שמראל, רהטיאל, קרשיאל.

מתחברים במלכות, אז נקרא מלכות הוא ובית דינו בלשון זה.¹

276. "אהניאל" ברקיאל "גדיאל" דומיאל "הדריאל" ודרגזיה "זהריאל" "זניאל" "טהריאל" "כרעניאל" "למודיאל" "מלכיאל" "נהריאל" "סניה" "ענאל" "פתוזיאל" "צוריאל" "קנאל" "דמיאל" "שעריאל" "תבכיאל":

277. "תפוריא" "שכניאל" "רנאל" "קמריה" "צוריה" "פסיסה" "עיריאל" "סמכיאל" "נריאל" "מדוניה" "לסניה" "כמסריה" "יריאל" "טסמסיה" "חניאל" "זכראל" "ודריאל" "הניאל" "דנבאל" "גדיאל" "בדאל" "אדירירון" אדני על כולו וכו': (עד כאן מההשמטות)

278. בשפלים מתחברים באחד בסוד אחד בכח עליון אז נקרא ויהוה, הכל בכלל אחד. מאת ה' מן השמים – שם קדוש שנחלק בשבעים שמות אחרים, סוד של שמים. ואלה הם שבעים ששולטים על אלו שבעים דינים, סוד של יהוה, ושבעים השמות הללו בקדשה, יהוה שמים. ה' פירוש, שם של ע"ב גשרים היוצא מפסוק ויסע ויבא ויט, אלו הם נקראים שמים, ואותם ע"ב מלאכים של מטה במלכות מקבלים מע"ב של מעלה ונוטלין מהם]

279. אלו נוטלים (נוסעים) מאלה, ויהוה ו [פירוש, מלכות מתפארת] נוטל מאת יהוה זה מזה. ו [פירוש, סוד של אותן ע"ב שמות הוא שם יהוה, והוא הרוכב עליהן כנשמה לגוף]. ואלו תלויים באלו, תחתונים בעליונים, והכל קשר אחד. ובזה נודע הקדוש ברוך הוא בכבודו. ח [פירוש, ע"ב מלאכים של מטה מתחברים בע"ב שמות של מעלה הנקראים שמים]. שמים שהם שבעים סוד יהוה, זהו בסוד שבעים ושנים שמות, ואלו הם שיוצאים מן ויסע ויבא ויט.

280. וה"ו יל"י סייט על"ם מה"ש לל"ה אכ"א כה"ת הו"י אל"ד לא"ז הה"ע. חלק ראשון ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. יו"ל מב"ה הר"י הק"ם לא"ו כל"י לו"י פה"ל פה"ל נל"ך יי"י מל"ה חה"ו. חלק שני ברוך

276. "אהניאל" ברקיאל "גדיאל" דומיאל "הדריאל" ודרגזיה "זהריאל" "זניאל" "טהריאל" "כרעניאל" "למודיאל" "מלכיאל" "נהריאל" "סניה" "ענאל" "פתוזיאל" "צוריאל" "קנאל" "דמיאל" "שעריאל" "תבכיאל":

277. "תפוריא" "שכניאל" "רנאל" "קמריה" "צוריה" "פסיסה" "עיריאל" "סמכיאל" "נריאל" "מדוניה" "לסניה" "כמסריה" "יריאל" "טסמסיה" "חניאל" "זכראל" "ודריאל" "הניאל" "דנבאל" "גדיאל" "בדאל" "אדירירון" אדני על כולו וכו': (עד כאן מההשמטות)

278. בד מתנוזבין בלהו כוזדא ברזא זוזדא בוזילא עלאה, כדון אקרי ידוד כלא בככלא זוזדא. מאת יי מן השמים, שמה קדישא דאתגלף בע' שמהן אזורין רזא השמים. ואלין אנון שבעין דשולטין על אלין ע' דינין רזא דיהוה, ואלין שבעין שמהן בקדושה יהוה שמים. ה' (פירוש שם של ע"ב גשרים היוצא מפסוק ויסע ויבא ויט אלו הם נקראים שמים, ואותם ע"ב מלאכים של מטה במלכות מקבלים מע"ב של מעלה, ונוטלין מהן).

279. אלין נוטלין מאלין וידוד. ו (פירוש מלכות מתפארת). נוטיל מאת ידוד דא מן דא. ו (פירוש סוד של אותן ע"ב שמות הוא שם ידוד, והוא הרוכב עליהן כנשמה לגוף). ואלין תללין מאלין, תתאין בעלאין, וכלא קשורא זוזדא. ובהאי קודשא בריה הוא אשתמודע ביקריה. וז (פירוש ע"ב מלאכים של מטה מתחבים בע"ב שמות של מעלה הנקראים שמים). שמים דאנן ע' רזא ידוד, דא איהו ברזא דשבעין ותריין שמהן ואלין אנון דנפקי מן ויסע ויבא ויט.

280. וה"ו יל"י סייט על"ם מזה"ש לל"ה אכ"א כה"ת הו"י אל"ד לא"ז הה"ע. חלק ראשון ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. יו"ל מב"ה הר"י הק"ם לא"ו כל"י לו"י פה"ל נל"ך יי"י מל"ה חה"ו. חלק שני ברוך

שם כבוד מלכותו לעולם ועד. נת"ה הא"א
 יר"ת שא"ה רי"י או"ם לכ"ב וש"ר יח"ז
 לה"ח כו"ק מנ"ד. חלק שלישי ברוך שם
 כבוד מלכותו לעולם ועד. אנ"י חע"ם רה"ע
 יי"ז הה"ה מי"ך וו"ל יל"ה סא"ל ער"י
 עש"ל מי"ה. חלק רביעי ברוך שם כבוד
 מלכותו לעולם ועד. וה"ז דנ"י הח"ש עמ"ם
 ננ"א נ"ת מב"ה פו"י נמ"מ יי"ל הר"ח
 מצ"ר. חלק חמישי ברוך שם כבוד מלכותו
 לעולם ועד. ומ"ב יה"ה ענ"ז מח"י דמ"ב
 מנ"ק אי"ע חב"ז רא"ה יב"מ הי"י מו"ם.
 חלק ששי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם
 ועד.

281. ואלו הם שבעים שמות ששולטים על
 שבעים דרגות תחתונות סוד ויהו"ה. אלו
 שבעים שמות יהו"ה, סוד שנקרא שמים.
 שבעה רקיעים הם שעולים לשבעים שמות
 שם קדוש. וזהו ויהוה המטיר. מאת יהוה מן
 השמים.

282. סתר הסתרים לחכמים נמסר. שם זה
 שנקרא שמים, ממנו נברא סתר שנקרא
 אדם. חשבון איברי הגוף שהם חשבון מאתים
 ארבעים ושמונה איברים.

283. חשבון אותיותיו מאתים ושש עשרה.
 שם זה שהוא סוד וסתר כלל של כל התורה
 בכ"ב אותיות ועשר אמירות, משום שהרי
 שם זה מאתים ושש עשרה אותיות ושלשים
 ושנים שבילים שכלולים בה. הרי מאתים
 ארבעים ושמונה איברי הגוף.

284. סוד שנקרא אדם השולט על הכפא,
 סוד של שבעים שלמטה, וסתר זה
 שכתוב (יחזקאל א) ועל דמות הכפא דמות
 כמראה אדם עליו מלמעלה, וזה הוא סתר
 שכתוב וה' המטיר על סדם וגו' מאת ה' מן
 השמים. והכל אחד ודבר אחד, וסתר אחד
 לחכמי הלב נמסר. אשרי [הוא] חלקם
 בעולם הזה ובעולם הבא.

285. סדם נחתם גזר דין שלהם על שמנעו
 צדקה מהם, כמו שנאמר (שם יו) ויד עני

לעולם ועד נת"ה הא"א יר"ת שא"ה רי"י או"ם לכ"ב
 וש"ר יה"ו לה"ז כו"ק מנ"ד. וזלק שלישי ברוך שם
 כבוד מלכותו לעולם ועד אנ"י זוע"ם רה"ע יי"ז הה"ה
 מי"ך וו"ל יל"ה סא"ל ער"י עש"ל מי"ה. וזלק רביעי
 ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וה"ז דנ"י הו"ש
 עמ"ם ננ"א נ"ת מב"ה פו"י נמ"מ יי"ל הר"ח. וזלק
 חמישי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ומ"ב יה"ה
 ענ"ז מוז"י דמ"ב מנ"ק אי"ע זב"ו רא"ה יב"מ הי"י מו"ם,
 וזלק ששי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

281. ואלו שבעים שמות דשלקין על שבעין דרגין
 תתאין רזא וידוד. אלו שבעין שמות ידוד רזא דאקרי
 שמים. שבעה רקיעין אנון דסלקין לשבעין שמות
 שמה קדישא, ודא איהו וידוד המטיר. מאת ידוד מן
 השמים.

282. סתרא דסתרין לזוכימין אתמסר. שמה (דף קט
 ע"א) דא דאקרי שמים מניה אתברי סתרא דאקרי
 אדם. וזשכן שייפי גופא דאנון וזשכן מאתן וארבעין
 ותמנא שייפין.

283. וזשכן אתוהי מאתן ושית סרי, שמה דא דאיהו
 רזא וסתרא כללא דכל אורייתא בכ"ב אתוון ועשר
 אמירן, בגין דהא שמה דא מאתן ושית סרי אתוון
 ותלתין ותרין שביילין דאתכלילן ביה, הא מאתן
 וארבעין ותמנא שייפין דגופא.

284. רזא דאקרי אדם דשליט על פרסייא. רזא
 דשבעין דלתתא, וסתרא דא דכתיב (יחזקאל א) ועל
 דמות הכפא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, ודא
 הוא סתרא דכתיב וי' המטיר על סדם וגו' מאת יי מן
 השמים. וכלא זוד ומלה זודא, וסתרא זודא לזוכימי
 לבא אתמסר, ופאה (ד"א ל"ג איהו) וזולקהון בעלקמא
 דין ובעלקמא דאתי.

285. סדום גזר דינא דלהון על דמנעו צדקה מנשיהו,
 כמא דאת אמר, (יחזקאל יו) ויד עני ואביון לא תזיקהו.

ואביון לא החזיקה, ולכן הדין לא היה אלא מן השמים. צדקה ושמים הכל אחד, וכתוב (תהלים קח) כי גדול מעל שמים חסדך, משום שצדקה תלויה בשמו [בשמים], דין הוא משמים, שכתוב מאת ה' מן השמים.

286. הדין של ישראל ממקום זה, שכתוב (איכה ד) ויגדל עון בת עמי מחטאת סדם. וירושלים נקראת אחות לסדם, כמו שנאמר (יחזקאל יט) הנה זה היה עון סדם אחותך, ודינם היה מן השמים דין אחד בסדם על שמנעו צדקה מהם, פרט לזה שזה התהפך וזה נחרב. לזו יש תקומה, ולזו אין תקומה. ע"כ סתרי תורה.

287. ותבט אשתו מאחוריו, היה צריך לכתב מאחוריה? אלא מאחר השכינה. רבי יוסי אמר, מאחוריו של לוט, שהמשחית היה הולך אחוריו. וכי אחוריו הלך, הרי הוא שלח אותה? אלא כל מקום שהלך לוט, התעבב המשחית להשחית, וכל מקום שהלך בבר והשאיר לאחוריו, היה הופך אותו המשחית.

288. ולכן אמר לו אל תבט אחריך, שהרי אני מחבל אחריך. ועל זה כתוב ותבט אשתו מאחוריו, וראתה את המשחית, אז ותהי נציב מלח. שהרי כל זמן שהמשחית אינו רואה את פני האיש [מראה פניו לאיש], הוא אינו משחית אותו. כיון שאשתו החזירה פניה להסתכל אחוריו, מיד ותהי נציב מלח.

289. רבי אלעזר ורבי יוסי היו עומדים יום אחד ועוסקים בפסוק הזה. אמר רבי אלעזר, כתוב (דברים ח) ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה. לשם מה פעמים בה בה? אלא הרי נאמר שהקדוש ברוך הוא חלק את כל העמים והארצות לשלוחים ממנים, ובארץ ישראל לא שולט מלאך ולא ממנה אחר, אלא הוא לבדו, לכן הכניס את העם שלא שולט בהם אחר לארץ שלא שולט בה אחר.

290. בא ראה, הקדוש ברוך הוא נותן מזון שם בתחלה, ואחר כך לכל העולם. כל שאר

ובגין כך דינא לא הוה אלא מן שמים. צדקה ושמים כלל אחד, וכתוב (תהלים קח) כי גדול מעל שמים חסדך, ודינא דתלמיא בצדקה בשמים (נ"א בשמים) דינא הוא משמים דכתיב מאת ה' מן השמים.

286. דינא דישראל מזהאי אתר דכתיב, (איכה ד) ויגדל עון בת עמי מוּחטאת סדום. ואקרי ירושלים אוּוּת לסדום כמא דאת אמר, (יחזקאל יט) הנה זה היה עון סדום אוּוּתך, ודינהון הוה מן שמיא דינא וזדא כסדום על דמנעו צדקה מנשיהו. בר דדא אתהפך ודא אתזרב, דא אית לה תקומה, ודא לית לה תקומה, (ע"כ סתרי תורה).

287. ותבט אשתו מאחוריו, מאחוריה מבעי ליה, אלא מבתר שכינתא. רבי יוסי אמר מבתרין דלוט, דמוזבלא אזיל אבתריה, וכי אבתריה אזיל, והא הוא שדר ליה, אלא בכל אתר דהוה אזיל לוט אתעבב מוזבלא לוזבלא, וכל אתר דאזיל בבר ושביק לאחוריה הוה מהפך ליה מוזבלא.

288. ובגין כך אמר ליה אל תבט אחריך דהא אנא אוזבל בתרה, ועל דא כתיב ותבט אשתו מאחוריו וזמנת מוזבלא. כדן ותהי נציב מלח. דהא בכל זמנא דמוזבלא לא זמני אנפוי דבר נש (נ"א אחמי אנפי לזכר נש) לא מוזביל ליה. כיון דאתתיה אהדרת אנפיה לאסתכלא אבתריה מיד ותהי נציב מלח.

289. רבי אלעזר ורבי יוסי הוו קיימי יומא זוד ועסקי בהאי קרא, אמר רבי אלעזר כתיב, (דברים ח) ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, לא תזסר כל בה. האי בה בה תרי זמני אמאי. אלא הא אתמר דקודשא בריך הוא פליג כל עמין וארעאן למבנין שליזון, וארעא דישראל לא שליט בה מלאכא וכלא מבנא אוזרא אלא איהו בלזודוי, בגין כך אעיל לעמא דלא שליט בהו אוזרא לארעא דלא שליט בה אוזרא.

290. תא וזוי, קודשא בריך הוא יהיב מוּזנא תמן בקדמיתא ולבתר לכל עלמא. כל שאר עמין עוברי

העמים עובדי כוכבים ומזלות בעני, וארץ ישראל לא כה, אלא ארץ ישראל נאזנית בתחלה ואחר כך כל העולם.

291. ולכן ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, אלא בעשר, בספוק של הכל תאכל בה ולא במקום אחר. בה בקדשת הארץ, בה שורה האמונה העליונה, בה שורה הברכה שלמעלה, ולא במקום אחר.

292. בא ראה, כתוב כגן ה' בארץ מצרים. עד כאן לא נודע גן ה' אם הוא ארץ מצרים ואם הוא ארץ סדם ואם הוא גן ה' שנקרא גן עדן. אלא כגן ה' שיש בו ספוק ועדון של הכל, כך גם היתה סדם וכך גם מצרים. מה גן ה' לא צריך אדם להשקותו, אף מצרים לא צריך אחר להשקותה, משום שהנילוס עולה ומשקה את כל ארץ מצרים.

293. בא ראה מה כתוב, (זכריה יד) והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלם וגו'. זהו ענש שלהם שנמנע מהם מטר. מה כתוב ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה וגו'? ראה שלא כתוב ולא עליהם יהיה הגשם, כי לא יורד מטר במצרים ולא צריכים אותו. אלא ענשם מהו? שכתוב (שם) וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל הגוים וגו'. משום שמצרים לא צריכים מטר. אף סדם מה כתוב בה? כי בלה משקה. כל עדוני העולם היו בה, ועל זה לא רצו שבני אדם אחרים יתעדנו בה.

294. רבי חייא אמר, הם היו רשעים מעצמם וממונם, שכל בן אדם שהוא צר עין לעני, ראוי הוא שלא יעמד בעולם, ולא עוד, אלא שאין לו חיים לעולם הבא. וכל מי שהוא ותרן לעני, ראוי הוא שיתקיים בעולם ויתקיים העולם בשבילו, ויש לו חיים וארץ של חיים לעולם הבא.

עבודת כוכבים ומזלות במסכנות, וארץ ישראל לאו הכי, אלא ארץ ישראל אתון בקדמיתא ולביתר כל עלמא.

291. ובגין כך ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם. אלא בעתירו בספוקא דכלל תאכל בה ולא באתר אזורא. בה בקדישו הארעא, בה שריא מהימנותא עלאה. בה שריא ברביתא דלעילא, ולא באתר אזורא.

292. תא זוזי כתיב כגן יי בארץ מצרים. עד הכא לא אתידע בן יי אי הוא ארץ מצרים, ואי איהו ארץ סדום, (דף קט ע"א) ואי איהו בן יי דאקרי בן עדן. אלא כגן יי דאית ביה ספוקא ועדונא דכלל, הכי נמי הוה סדום והכי נמי מצרים. מה בן יי לא אצטריך בר נש לאשקאה ליה, אופ מצרים לא אצטריך אזורא לאשקאה ליה, בגין דנילוס איהו אסיק ואשקי לכל ארעא דמצרים.

293. תא זוזי, מה כתיב, (זכריה יד) והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלם וגו'. דא הוא עונשא דלהון דאתמנע מנהון מטרא, מה כתיב ואם משפחות מצרים לא תעלה ולא באה וגו'. זוזי דכלל כתיב ולא עליהם יהיה הגשם, בגין דכלל נזוית מטרא למצרים ולא אצטרכין ליה, אלא עונשא דלהון מה הוא דכתיב, (זכריה יד) וזאת תהיה המגפה אשר יגוף יי את כל הגוים וגו'. בגין דמצרים לא צריכין למטרא. אופ סדום מה כתיב ביה כי בלה משקה, כל עדוני דעלמא הוו בה, ועל דא לא בעאן דבני נשא אזורין יתעדנון בה.

294. רבי חייא אמר אנון הוו זויבין במזרביהו וממוניהו, דכל בר נש דאיהו צר עינא לגבי מסכנא, נאות הוא דלא יתקיים בעלמא. ולא עוד אלא דלית ליה זויים לעלמא דאתי. וכל מאן דאיהו וותרן לגבי מסכנא נאות הוא דיתקיים בעלמא, ויתקיים עלמא בגיניה, ואית ליה זויים ואורכא דזויי לעלמא דאתי.

295. ויעל לוט מצער וישב בהר הוא ושתיו
בנתיו עמו וגו'. מה הטעם? משום שראה
שהיה קרוב לסדס ועלה משם.

296. רבי יצחק פתח, (איוב לז) והוא מסבות
מתהפך בתחבולתו לפעלם וגו'. הקדוש
ברוך הוא מסבב סבובים בעולם ומביא גחלי
אש צחים לעשות מעשיו, ואחר כך הופך
אותם ועושה אותם בגון אחר.

297. ובמה? בתחבולתו. עושה תחבולות
ומסבב סבובים כדי להפך אותם, ולא כמו
אותם הראשונים. לפעלם – משום פעלם של
בני אנוש. כמו שהם עושים מעשים, כך הוא
מהפך אותם. כל אשר יצום על פני תבל
ארצה – משום מעשי בני אדם הוא מהפך
אותם מסבות בכל מה שהוא מצוה אותם על
פני תבל וגו'.

298. רבי אלעזר אמר, והוא מסבות
מתהפך – הקדוש ברוך הוא מסבב סבובים
ומביא מעשים בעולם להתקיים, ואחר
שחושבים בני אדם שיתקיימו אותם מעשים,
הקדוש ברוך הוא הופך אותם את אותם
מעשים מכמו שהיו בהתחלה.

299. בתחבולתו, בתחבולתו כתוב, כמו
האמן הזה שעושה בלי חרס, בעוד שאותו
הגלגל מסתובב לפניו, חושב לעשות כגון זה
– עושה, חושב לעשות כגון אחר – עושה.
מהפך בלי זה לכלי אחר משום שאותו
הגלגל סובב לפניו.

300. כך הקדוש ברוך הוא מהפך את מעשיו
שהוא עושה. בתחבולתו חסר יו"ד, ומהו? זה
בית דין למטה שהוא גלגל הסובב לפניו,
ועל זה הוא מהפך בלי מכלי זה לכלי אחר.

301. וכל זה כפי פעלם של בני אדם. אם בני
אדם מטיבים מעשיהם – אותו הגלגל הסובב
מסובב אותם ימינה, ואז נעשים מעשים
בעולם להטיב להם בראוי, והגלגל סובב
תמיד ולא שוקט באותו צד הימין, והעולם
מתגלגל בו.

295. ויעל לוט מצער וישב בהר הוא ושתיו עמו
וגו'. מאי טעמא. בגין דזומא דהיה קריב לסדס
ואסתלק מתמן.

296. רבי יצחק פתח (איוב לז) והוא מסיבות
מתהפך בתחבולתו לפעלם וגו'. קודשא בריך הוא מסבב
סבובין דעלמא ואייתי קומרין טהירין למעבד עובדיו,
ולבתר מהפך לון ועביד לון כגוונא אזורא.

297. ובמה, בתחבולתו, עביד תחבולין ומסבב
סבובין לאפקא לון ולאו כאנון קדמאי. (דף קט
ע"ב) לפעלם, בגין פעלם דבני נשא, כמה דאנון עבדין
עובדין הכי מהפך לון. כל אשר יצום על פני תבל
ארצה. בגין דעובדין דבני נשא מהפך לאנון מסבות
בכל מה דאיהו פקיד לון על פני תבל וגו'.

298. רבי אלעזר אמר והוא מסבות מתהפך. הקדוש
ברוך הוא מסבב סבובין ואייתי עובדין בעלמא
לאתקיימא, ולבתר דחשיבו בני נשא דיתקיימון אנון
עובדין, קודשא בריך הוא מהפך לון לאנון עובדין
מכמה דהיו בקדמיתא.

299. בתחבולתו. בתחבולתו כתיב כהאי אומנא
דעביד מאנין דזורסא. בעוד דההיא טיקלא אסתזורת
קמיה. וזשיב למעבד כגוונא דא עביד. וזשיב למעבד
כגוונא אזורא עביד. מהפך מאנא דא למאנא דא, בגין
דההוא טיקלא אסתזורת קמיה.

300. כך קודשא בריך הוא מהפך עובדיו דאיהו עביד
בתחבולתו זזסר יו"ד, ומאן איהו, דא בי דינא לתתא
דאיהו טיקלא דאסתזורת קמיה, ועל דא מהפך מאנין
ממאנא דא למאנא אזורא.

301. וכל דא כפי פעלם דבני נשא, אי מטיבין בני נשא
עובדיהון, ההוא טיקלא דסזורא אסתזורת לון לימינא,
וכדין אתעבדו עובדין בעלמא לאוטבא לון כדקא
יאות. וטיקלא אסתזורת תדיר ולא שכיף בההוא סטרא
דימינא ועלמא מתגלגלא ביה.

302. באו בני אדם להרע – תחבולתו שסובבת תמיד והיתה עומדת בסבוב של הימין, הקדוש ברוך הוא מסובב אותה לצד שמאל ומחפף מסבות וכלים שהיו בהתחלה לאותו צד שמאל.

303. ואז הגלגל סובב ונעשים מעשים בעולם להרע לבני אדם. והגלגל סובב לאותו צד עד שבני אדם שבים להיטיב מעשיהם, והגלגל עומד במעשי בני האדם. ועל כך בתחבולתו לפעלם, ולא עומד תמיד.

304. בא ראה, הקדוש ברוך הוא גורם סבובים ומעשים בעולם כדי לעשות הכל בראוי, והכל יוצא מהעקר והשרש שלמעלה. קרב את אברהם אליו – יצא ממנו ישמעאל, כשלא היה אברהם מהול כשיצא ממנו, משום שהוא למטה ולא נשלם באות ברית קדש.

305. אחר כך הקדוש ברוך הוא סבב סבובים בתחבולותיו ונמול אברהם, ונכנס בברית ונשלם בשמו ונקרא אברהם, וה' עליונה עטרה אותו בסוד של מים מרוח.

306. בין שהסוד [של ה"א] נשלם והוא נמול, יצא ממנו יצחק והיה זרע קדש, ונקשר למעלה בסוד של אש ממים, ועל זה כתוב (ירמיה ב) ואנכי נטעתיו שורק בלה זרע אמת, ולא נקשר באותו הצד האחר.

307. בא ראה, מלוט יצאו ממנו ומבנותיו שתי אמות נפרדות ונקשרו באותו צד שראוי להם, ועל זה הקדוש ברוך הוא מסובב סבובים ומגלגל גלגלים בעולם שהכל יעשה בראוי ויתקשר הכל במקומו.

308. בא ראה, נאה היה ללוט שהקדוש ברוך הוא יוציא ממנו [ומבנותיו] ומאשתו שתי האמות הללו, אלא בשביל להתקשר במקומם הראוי להם, ונעשו מתוך יין, ואותו

302. אתו בני נשיא לאבאשא, (דף קי ע"א) תחבולתו דאסזור תדיר והיה קיימא באסזורותא דבימינא, קודשא בריך הוא אסזור ליה בסטרא דשמאלא ומהפך מסבות ומאזין דהוה בקדמיתא ליהוא סטר שמאלא.

303. וכדין טקלא אסזורא ואתעבדיו עובדין בעלמא לאבאשא לון לבני נשיא. וטקלא אסזור ליהוא סטרא עד דבני נשיא תייבין לאוטבא עובדיהון. וטקלא קיימא בעובדין דבני נשיא. ועל דא בתחבולתו לפעלם, ולא קיימא תדיר.

304. תא זוזי, קודשא בריך הוא גרם סבובין ועובדין בעלמא בגין למעבד כלא כדקא יאות. וכלא נפקא מעקרא ושרשא דלעילא. אקריב אברהם לגביה, נפק מניה ישמעאל דלא הוה אברהם זזיר כד נפק מניה, בגין דאיהו לתתא וכלא אשתלים באת קיימא קדישא.

305. לבתר קודשא בריך הוא סבב סבובין בתחבולותיו ואתגזר אברהם ועאל בברית ואשתלים בשמיה ואקרי אברהם, וה' (צו א) עלאה אעטרת ליה ברא דמים (לא א) מרוח.

306. בין דרוא (דברי הימים א) אשתלים ואתגזר, נפק מניה יצחק והיה זרעא קדישא ואתקשר לעילא ברא דאש ממים, ועל דא כתיב, (ירמיה ב) ואנכי נטעתיו שורק כלה זרע אמת. וכלא אתקשר בהוא סטרא אזורא.

307. תא זוזי, לוט נפקו מניה ומבנותיה תרין אומין מתפרשין, ואתקשרו בהוא סטרא דאתוזי לון, ועל דא קודשא בריך הוא מסבב (דף קי ע"ב) סבובין ומגלגל גלגלין בעלמא דיתעבד כלא כדקא יאות ויתקשר כלא באתריה.

308. תא זוזי, יאות הוה ללוט דקודשא בריך הוא יפיק מניה (ומבנותיה) ומאתתיה תרין אומין אלן, אלא בגין לאתקשרא באתריהו דאתוזי להו. ואתעבדיו מזו

היין הזדמן להם במערה באותו לילה, וזהו הסוד שנעשו, כמו שנאמר וישת מן היין וישכר, והרי נתבאר ובארוה.

309. בא ראה, מואב ועמון הן קראו להם שמות. מואב – מאב. רבי יוסי אמר, הבכירה אמרה בחצפה, אמרה מואב, מאבא הוא. והצעירה גם היא ילדה בן ותקרא שמו בן עמי. בצניעות אמרה בן עמי. בן עמי, ולא אמרה ממי הוא.

310. בא ראה, בהתחלה כתוב ולא ידע בשכבה ובקומה, בוא"ו, ונקוד על וא"ו, משום שסיוע מלמעלה היה נמצא באותו מעשה שעתיד מלך המשיח לצאת ממנו, ולכן נשלם כאן בוא"ו. ובאחרת כתוב ובקמה, חס וי"ו, משום שלא יצא ממנה חלק לקב"ה כמו האחרת הוא, ועל זה כתוב באחרת הוא הגדולה ובקומה בוא"ו מלא ונקוד עליו.

311. רבי שמעון אמר, לא ידע שעתיד הקדוש ברוך הוא להעמיד ממנה דוד המלך ושלמה וכל שאר המלכים ומלך המשיח. עוד ובקומה, כמו שכתוב ברות (רות ג) ותקם בטרם יכיר איש את רעהו וגו'. ובאותו היום היתה לה קימה ודאי, התחבר עמה בעז להקים שם המת על נחלתו, והוקמו ממנה כל המלכים הללו וכל העלוי של ישראל. ולא ידע בשכבה, שכתוב ותשכב מרגלותיו עד הבקר. ובקומה, שכתוב בטרם יכיר איש את רעהו וגו'. משום כך ובקומה נקוד וא"ו.

312. בא ראה את ענותנותו של אברהם, שהרי אפלו בתחלה, בשרצה הקדוש ברוך הוא לעשות דין בסדם, לא בקש ממנו רחמים על לוט. [שהרי] אחר שכתוב וירא והנה עלה קיטר הארץ בקיטר הכבשן, לא בקש על לוט ולא אמר עליו לקב"ה כלום. אף כך לא אמר לו הקדוש ברוך הוא דבר, כדי שלא יחשב אברהם שהקדוש ברוך הוא גרע מזכותו כלום.

יין, והוא יין אודמן להון במערתא הדיא ליליא, ודא הוא רזא דאתעבדו כמה דאתא אבר וישת מן היין וישכר והא אתמר ואוקמוה.

309. תא וזוי, מואב ועמון אנון קראן לון שמהן, מואב מאב. רבי יוסי אמר בכירה פוזעיו אברה מואב, מאבא הוא. והצעירה גם היא ילדה בן ותקרא שמו בן עמי. בצניעות אמרה בן עמי. בר עמי, ולא אמרה ממיא הוה.

310. תא וזוי, בקדמיתא כתיב ולא ידע בשכבה ובקומה בוא"ו ונקוד על וא"ו, בגין דסיועא דעילא הוה אשתכח בההוא עובדא דזמין מלכא משיחא לנפקא מניה, ובגין כך אשתלים הכא בוא"ו. ובאזורא כתיב ובקמה זוסר וי"ו, בגין דלא נפק מינה זולקא לקודשא בריה הוא כהאי אזורא, ועל דא כתיב כהאי אזורא קשישא ובקומה בוא"ו מלא ונקוד עלה.

311. רבי שמעון אמר, לא ידע דזמין קודשא בריה הוא לאוקמא מינה דוד מלכא ושלמה וכל שאר מלכין ומלכא משיחא. תו ובקומה, דכתיב ברות (רות ג) ותקם בטרם יכיר איש את רעהו וגו'. ובמההוא יומא הוה לה קימה ודאי (דף קיא ע"א) אתחבר עמה בעז להקים שם המת על נחלתו, ואתקם מינה כל הנזי מלכין וכל עלוין דישראל. ולא ידע בשכבה דכתיב ותשכב מרגלותיו עד הבקר. ובקומה דכתיב ותקם בטרם יכיר איש את רעהו וגו'. בגין כך ובקומה נקוד וא"ו.

312. תא וזוי, (קה ע"א) ענותנותא דאברהם דהא אפילו בקדמיתא כד בעא קודשא בריה הוא למעבד דינא בסדום לא בעא מניה רזומי על לוט (דהא), לבתר דכתיב וירא והנה עלה קיטר הארץ בקיטר הכבשן לא תבע עליה דלוט ולא אמר עליה לקודשא בריה הוא כלום, אוף הכי קודשא בריה הוא לא אמר ליה מיד, בגין דלא יוזשב אברהם דקודשא בריה הוא גרע מזכותיה כלום.

313. ואם תאמר שאברהם לא החשיב בלבו את לוט לכולם – הרי מסר נפשו ללכת להלחם בקרב עם חמשה מלכים חזקים, כמו שנאמר וישמע אברם כי נשבה אחיו, וכתוב ויחלק עליהם לילה, וכתוב וישב את כל הרבש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגו'. אבל באהבה שאהב את הקדוש ברוך הוא וראה שמעשיו של לוט אינם בשרים פראוי, לא רצה אברהם שבגללו יעזב הקדוש ברוך הוא כלום משלו, ולכן לא בקש עליו רחמים לא בתחלה ולא בסוף.

314. ויעל לוט מצוער וגו'. אמר רבי אבהו, בא ראה מה כתוב ביצר הרע, תדע לך שאינו מתבטל לעולם מבני אדם עד אותו זמן, שכתוב (יחזקאל לו) והסרתי את לב האבן וגו'. שאף על פי שרואה בני אדם גדוּנִין בגיהנם, הוא בא וחוזר לו אצל בני אדם. זהו שכתוב ויעל לוט מצוער, מצערה של גיהנם, משם עולה לפתות בני אדם.

315. אמר רבי יהודה, שלש הנהגות יש באדם: הנהגת השכל והחכמה, וזו היא כח הנשמה הקדושה. והנהגת התאוה, שהיא מתאוה בכל תאוות רעות, וזהו כח התאוה. והנהגת המנהגת לבני אדם ומחזקת הגוף, והיא נקראת נפש הגוף. אמר רבי דימי, וזהו כח המחזיק.

316. אמר רבי יהודה, בא ראה, לעולם אין יצר הרע שולט אלא באלו שני כחות אלו שאמרנו, נפש המתאוה היא הרודפת אחר יצר הרע לעולם, משמע שכתוב ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן. נפש המתאוה היא מעוררת את האחרת ומפתה אותה עם הגוף להדבק ביצר הרע, והיא אומרת לכה נשקה את אבינו יין ונשכבה עמו. מה יש לנו בעולם הבא, גלד ונרדף אחר יצר הרע ואחר תשוקת חמדת העולם הזה. ומה עושות? שתייהן מסכימות להדבק בו. מה כתוב? ותשקין את אביהן יין.

313. ואי תימא דאברהם לא הוה זשיב ליה ללוט בלביה כלום, הא מסר נפשיה לביתה לאגזוזא קרבא בזומשה מלכין תקיפין, כמה דאת אמר, (בראשית יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו וגו'. וכתוב ויחלק עליהם לילה. וכתוב וישב את כל הרבש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגו'. אבל ברוימותא דרוזים לקודשא בריך הוא וזומא עובדוי דלוט דלא כשרן בדקא יאות, לא בעא אברהם דבגיהה ישבוק קודשא בריך הוא כלום מדיליה, ובגיהי כך לא תבע עליה רוזמי לא בקדמיתא ולא בסופא:

314. ויעל לוט מצוער וגו'. אמר רבי אבהו, בא וראה מה כתוב ביצר הרע, תדע לך שאינו מתבטל לעולם מבני אדם עד אותו זמן דכתיב, (יחזקאל לו) והסרתי את לב האבן וגו'. שאף על פי שרואה בני אדם גדוּנִין בגיהנם, הוא בא וחוזר לו אצל בני אדם, הלא הוא דכתיב ויעל לוט מצוער. מצערה של גיהנם משם עולה לפתות בני אדם.

315. אמר רבי יהודה שלש הנהגות יש באדם, הנהגת השכל והחכמה וזו היא (דף קט ע"ב) כוז הנשמה הקדושה. והנהגת התאוה שהיא מתאוה בכל תאוות רעות, וזהו כוז התאוה. והנהגת המנהגת לבני אדם ומחזקת הגוף והיא נקראת נפש הגוף, אמר רב דימי וזהו כוז המחזיק.

316. אמר רבי יהודה בא וראה לעולם אין יצר הרע שולט אלא באלו ב' כוזות אליו דאמרן, נפש המתאוה היא הרודפת אחר יצר הרע לעולם, משמע דכתיב ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן. נפש המתאוה היא מעוררת את האחרת ומפתה אותה עם הגוף להדבק ביצר הרע, והיא אומרת לכה נשקה את אבינו יין ונשכבה עמו. מה יש לנו בעולם הבא, גלד ונרדף אחר יצר הרע ואחר תשוקת חמדת העולם הזה. ומה עושות, שתייהן מסכימות להדבק בו, מה כתוב ותשקין את אביהן יין מתפסמות להתעורר ליצר הרע באכילה ובשתיה.

מתפשטות להתעורר ליצר הרע באכילה ובשתיה.

317. ותקם הבכירה ותשכב את אביה. כשאדם שוכב על מטתו בלילה, נפש המתאווה היא המעוררת ליצר הרע ומתהדרת בו, והוא דבק בכל ההורר רע עד שמתעברת מעט (ד"א ל"ג על) (נ"א טד) שמביא בלב האדם אותה המושגת הרעה ודבקה בו, ועדין יש בלבו ולא נגמר לעשותה עד שזאת התאווה מעוררת לבח הגוף במתחלה להדבק ביצר הרע, ואז הוא תשלוש הרעה. זהו שכתוב ותהרין שתי בנות לוט מאביהן.

318. אמר רבי יצחק מעולם אין יצר הרע מתפתה אלא באכילה ושתיה, ומתוך שמתחילין אז שולט באדם. בצדיק מה כתוב בו? (משלי יג) צדיק אכל לשבע נפשו, ואינו משתכר לעולם. שאמר רבי יהודה, אותו תלמיד חכם ששונה, קוראים עליו (שם יא) נזם זהב באף חזיר. ולא עוד, אלא שמחלל שם שמים. מנהג הרשעים מהו? (ישעיה כב) הנה ששון ושמחה. היין אז שולט באדם, הרוג בקר ושחוט צאן וגו'. עליהם אמר הכתוב (שם ה) הוי משכמי בבקר שכר ירדפו וגו'. כדי לעורר ליצר הרע, שאין יצר הרע מתעורר אלא מתוך היין. זהו שכתוב ותשקין את אביהן יין.

319. אמר רבי אבהו, מה כתוב? ולא ידע בשכבה ובקומה. כלומר, יצר הרע אינו משגיח בה בשכבה בעולם הזה ובקומה לעולם הבא, אלא מתעורר עם כח הגוף לעבד תאוותו בעולם הזה. דאמר רבי אבהו בשעה שזכנסין הרשעים בגיהנם מכניסים ליצר הרע לראות בהן, הדא הוא דכתיב ולוט בא צערה, לצערה של גיהנם. ויצא לו משם לנסות את הבריות, כמו שאמרנו. זהו שכתוב ויעל לוט מצוער – מצערה של גיהנם.

320. וישב בהר, אמר רבי יצחק, משמע שכתוב בהר, מלמד שהוא שם מושבו

317. ותקם הבכירה ותשכב את אביה. כשאדם שוכב על מטתו בלילה, נפש המתאווה היא המעוררת ליצר הרע, ומתהדרת בו, והוא דבק בכל ההורר רע עד שמתעברת מעט (ד"א ל"ג על) (נ"א טד) שמביא בלב האדם אותה המושגת הרעה ודבקה בו, ועדין יש בלבו ולא נגמר לעשותה עד שזאת התאווה מעוררת לבח הגוף במתחלה להדבק ביצר הרע, ואז הוא תשלוש הרעה, הדא הוא דכתיב ותהרין שתי בנות לוט (דף קי ע"א) מאביהן.

318. אמר רבי יצחק מעולם אין יצר הרע מתפתה אלא באכילה ושתיה, ומתוך שמתחילין אז שולט באדם. בצדיק מה כתיב ביה (משלי יג) צדיק אכל לשבע נפשו. ואינו משתכר לעולם, דאמר רבי יהודה האי צורבא מרבנן דמרוי, קרינא עליה (משלי יא) נזם זהב באף חזיר. ולא עוד אלא שמוחלל שם שמים. מנהג הרשעים מהו (ישעיה כב) הנה ששון ושמחה. היין אז שולט באדם, הרוג בקר ושחוט צאן וגו'. עליהם אמר הכתוב (משלי ה) הוי משכמי בבקר שכר ירדפו וגו'. כדי לעורר ליצר הרע, שאין יצר הרע מתעורר אלא מתוך היין, הדא הוא דכתיב ותשקין את אביהן יין.

319. אמר רבי אבהו מה כתיב ולא ידע בשכבה ובקומה. כלומר יצר הרע אינו משגיח בה בשכבה בעולם הזה ובקומה לעולם הבא, אלא מתעורר עם כח הגוף לעבד תאוותו בעולם הזה. דאמר רבי אבהו בשעה שזכנסין הרשעים בגיהנם מכניסים ליצר הרע לראות בהן, הדא הוא דכתיב ולוט בא צערה לצערה של גיהנם, ונפק ליה מתמן לבריייתא לנסותא כדקאמרן. הדא הוא דכתיב ויעל לוט מצוער מצערה של גיהנם.

320. וישב בהר, אמר רבי יצחק משמע דכתיב בהר מלמד שהוא שם מושבו במקום הר. גוף שהוא זורב

במקום הר. גוף שהוא חרב כמו הר שאין בו טובה. ושתי בנותיו עמו – אלו שתי הכחות שאמרנו. כי ירא לשבת בצוער – יראה וחרדה נופלת עליו בשעה שרואה צער גיהנם שמצערין לרשעים וזושיב ששם ידון. כיון שרואה שאינו נדון שם, יוצא והולך לפתות בני אדם אחריו.

321. רב הונא כד הוה דריש לאן דהרא לבני אדם, הוה אמר להו בני אסתמרו משליזא של גיהנם, ומאן הוא זהו יצר הרע שהוא שליז של גיהנם.

322. רבי אבא אמר, מה זה שכתוב (משלי ל) לעלוקה שתי בנות הב הב? אלו שתי בנות לוט שאמרנו, שהיא נפש המתאווה, ונפש המשתתפת בגוף הרודפת אחר יצר הרע לעולם. אמר רבי יהושע, כתוב כאן בלוט כי ירא לשבת בצוער, וכתוב שם לעלוקה שתי בנות הב הב. יר"א בגימטריא הוא עלוק"ה. אמר רבי יצחק, אם ירא הוא, אז למה הוא בא להטעות את הבריות? אלא כך דרך כל עושה עולה – בשרואה הרע, מתירא לפי שעה, ומיד חוזר לרשעתו ואינו חושש לבלום. כך יצר הרע, בשעה שרואה דין ברשעים, ירא. כיון שיוצא לחוץ [לעשות], אינו חושש בלום.

323. רבי אבא אמר, מה זה שאמר ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן. מאי אבינו זקן? מה זה אבינו זקן? זהו יצר הרע שנקרא זקן, שנאמר (קהלת ד) מלך זקן וכסיל. שהוא זקן, שנולד עם האדם ששנינו, אמר רבי יהודה אמר רבי יוסי, אותה נפש המתאווה אומרת לאחרת: אבינו זקן, נרדף אחריו ונדבק בו בשאר כל הרשעים שבעולם. ואיש אין בארץ לבא עלינו – אין איש צדיק בארץ ואין איש שליט על יצרו. הרבה רשעים בארץ, אין אנחנו בלבדנו רשעים, נעשה בדרך כל הארץ שהם רשעים, שעד היום דרך כל הארץ הוא. לכה נשקה את אבינו זין – נשמח בעולם הזה, נאכל ונשתה ונרוה זין ונדבק באבינו, ביצר הרע, ונשכבה עמו. ורוח הקדש צוחת

בהר דלית ביה טיבותא. ושתי בנותיו עמו. אלו הב' כוחות דאמרן. כי (דף קי"ב) ירא לשבת בצוער, יראה וחרדה נופלת עליו בשעה שרואה צער גיהנם שמצערין לרשעים וזושיב ששם ידון, כיון שרואה שאינו נדון שם יוצא והולך לפתות בני אדם אחריו.

321. רב הונא כד הוה דריש לאן דהרא לבני אדם, הוה אמר להו בני אסתמרו משליזא של גיהנם, ומאן הוא זהו יצר הרע שהוא שליז של גיהנם.

322. רבי אבא אמר מאי דכתיב, (משלי ל) לעלוקה שתי בנות הב הב. אלו שתי בנות לוט דאמרן, שהיא נפש המתאווה, ונפש המשתתפת בגוף הרודפת אחר יצר הרע לעולם. אמר רבי יהושע כתיב הכא בלוט כי ירא לשבת בצוער, וכתוב התיב לעלוקה שתי בנות הב הב. יר"א בגימטריא הוא עלוק"ה. אמר רבי יצחק אי ירא הוא לבאי אתי לבטעי ברייתא, אלא כך דרך כל עושה עולה, כשרואה הרע מתירא לפי שעה, מיד חוזר לרשעתו ואינו חושש לכלום, כך יצר הרע בשעה שרואה דין ברשעים ירא, כיון שיוצא לחוץ (לעשות) אינו חושש כלום.

323. רבי אבא אמר מהו דאמר ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן. מאי אבינו זקן. זהו יצר הרע שנקרא זקן שנאמר (קהלת ד) מלך זקן וכסיל. שהוא זקן שנולד עם האדם, דתנינן אמר רבי יהודה אמר רבי יוסי אותה נפש המתאווה אומרת לאחרת אבינו זקן נרדף אחריו ונדבק (דף קיא ע"א) בו בשאר כל הרשעים שבעולם. ואיש אין בארץ לבא עלינו, אין איש צדיק בארץ, ואין איש שליט על יצרו, הרבה רשעים בארץ, לית אנן בלחודנא זייבין, נעשה בדרך כל הארץ שהם זייבין, שעד היום דרך כל הארץ הוא. לכה נשקה את אבינו זין, נשמח בעולם הזה, נאכל ונשתה ונרוה זמרא ונדבק באבינו ביצר הרע

ואומרת: (ישעיה כח) גם אלה ביין שגו ובשכר תעו.

ונשכבה עמו. וריוז הקדש צוונות ואומרת (ישעיה כח) גם אלה ביין שגו ובשכר תעו.

324. אמר רבי יהודה, בא ראה מה כתוב? ותשקין את אביהן יין. דרך הרשעים לטעות אחרי היין, לפנק ליצר הרע ולעוררו. ועד שהוא שמח בשכרותו שוכב על מטתו, מיד – ותקם הבכירה ותשכב את אביה. היא מזמנת עמו ומתאווה ומתהרת בכל הרהורים רעים, ויצר הרע מתחבר עמה ונדבק בה ואינו משגיח בה [באותו זמן] מה הוא ממנה. בשכבה ובקומה – בעולם הזה, ובקומה לעתיד לבא. בשכבה – בעולם הבא כשתתן דין ונחשבו, ובקומה – ליום הדין, שכתוב (דניאל יב) ורבים משגי אדמת עפר יקיצו וגו'. בשום ענין מאלו אין משגיח בו יצר הרע, אלא דבק בה והיא נדבקת בו, ולאחר כן מעוררת לאחרת. לאחר שהרהור גדול נדבק ביצר הרע, באה האחרת ונדבקת בו.

324. אמר רבי יהודה תא וזוי, מה כתיב ותשקין את אביהן יין. דרך הרשעים לטעות אחרי היין לפנק ליצר הרע ולעוררו, ועד שהוא שמח בשכרותו שוכב על מטתו, מיד ותקם הבכירה ותשכב את אביה. היא מזמנת עמו ומתאווה ומתהרת בכל הרהורים רעים, ויצר הרע מתחבר עמה ונדבק בה ואינו משגיח בה (ו"א מההוא זמנא) מה הוא ממנה. בשכבה ובקומה. בשכבה בעולם הזה ובקומה לעתיד לבא. בשכבה בעולם הבא כשתתן דין ונחשבו. ובקומה ליום הדין דכתיב, (דניאל יב) ורבים מיישגי אדמות עפר יקיצו וגו'. בשום ענין מאלו אין משגיח בה יצר הרע, אלא דבק בה והיא נדבקת בו, ולאחר כן מעוררת לאחרת לאזור שהרהור גדול נדבק ביצר הרע, באה האחרת ונדבקת בו.

325. ותשקין את אביהן יין. כמו כן לעורר ליצר הרע ונדבקת בו ואזי תשלים הרעות לעשות ומתעברות שתייהן מיצר הרע, הדא הוא דכתיב ותהרין שתי בנות לוט מאביהן. עד לפעל מעשיהן זו יולדת רשעתה, וזו יולדת רשעתה. וכן דרכם של רשעים בענין זה עם יצר הרע, עד שהורג לאדם ומוליכו לגיהנם ומכניסו שם, ואחר כך עולה משם לפתות לבני אדם כמו כן. ומי שמכיר בו, נצול ממנו ואינו מתחבר עמו.

325. ותשקין את (דף קיא ע"ב) אביהן יין. כמו כן לעורר ליצר הרע ונדבקת בו ואזי תשלים הרעות לעשות ומתעברות שתייהן מיצר הרע, הדא הוא דכתיב ותהרין שתי בנות לוט מאביהן. עד שייצא לפעל מעשיהן זו יולדת רשעתה וזו יולדת רשעתה, וכן דרכם של רשעים בענין זה עם יצר הרע, עד שהורג לאדם ומוליכו לגיהנם ומכניסו שם, ואחר כך עולה משם לפתות לבני אדם כמו כן. ומי שמכיר בו נצל ממנו ואינו מתחבר עמו.

326. אמר רבי יצחק משל לבנה הדבר הובנה, לכת לטמים שהיו אורבים בדרך ללגל וללהג לבני אדם, ומפרישים מהם אחד שיועד להסית לבני אדם ולשונן רף. מה עושה? מקדים והולך לקבלם ונעשה בעבד לפניהם, עד שמאמינים הטפשים בו ובוטחים באהבתו ובשיחתו ושומחים עמו, ומוליכם בחלק דבריו באותו הדרך שהלסטים שם. כיון שמגיע עמם לשם, הוא הראשון שהורג בם לאחר שנותנם ביד הלסטים להרגם ולקחת ממנם. והם צוחים ואומרים: אי

326. אמר רבי יצחק משל לבנה הדבר הובנה, לכת לטמים שהיו אורבים בדרך ללגל וללהג לבני אדם, ומפרישים מהם אחד שיועד להסית לבני אדם ולשונן רף, מה עביר מקדים והולך לקבלם ונעשה בעבד לפניהם עד שמאמינים הטפשים בו ובוטחים באהבתו ובשיחתו ושומחים עמו, ומוליכם בחלק דבריו באותו הדרך שהלסטים שם, כיון שמגיע עמם לשם, הוא הראשון שהורג בם, לאחר שנותנם ביד הלסטים להרגם ולקחת ממנם, ואנן צוונות ואמרין ווי דאציתנא

שהקשבנו לו ולדרך לשונו. לאחר שהרגו אלה, עולה משם ויוצא לפתות בני אדם כמתחלה. הפקחים מה הם עושים כשרואים לזה יוצא לקראתם ומפתה להם? מכירין בו שהוא צודה את נפשם, והורגים אותו, והולכים בדרך אחרת. כך הוא יצר הרע, יוצא מבת הלסטים, עולה מגיהנם כנגד בני אדם ולפתות להם בחלק מתק דבריו. זהו שכתוב ויעל לוט מצוער וישב בחר וגו'. כמו לסטים לארב לבני אדם. מה עושה? עובר לפניו, והטפשים מאמינים בו ובאהבתו שהוא הולך לפתותם ועובר להם בעבר, שנותן להם נשים יפות אסורות, נותן להם בני אדם להרע, מפרק מהם על תורה ועל מלכות שמים. הטפשים רואים כך, בוטחים באהבתו, עד שהולך עמם ומוליכם באותו דרך שהלסטים שם, בדרך גיהנם אשר אין דרך לנשות ימין ושמאל. בין שמגיע עמם לשם, הוא הראשון שהורג להם, ונעשה להם מלאך המות ומכניסן לגיהנם, ומורידים להם מלאכי חבלה, והם צוחים ואומרים: אוי שהקשבנו לזה. ולא מועיל להם. לאחר כן עולה משם ויוצא לפתות לבני אדם. הפקחים כשרואים אותו, מכירים אותו, ומתגברים עליו עד ששולטים עליו, וסוטים מזה הדרך ולוקחים דרך אחרת להנצל ממנו.

לדין ולרפיכא דלישניה. לאזור שהרגו אלה, עולה משם ויוצא לפתות לבני אדם כמתחלה. הפקחים מה הם עושים כשרואים לזה יוצא לקראתם ומפתה להם, מכירין בו שהוא צודה את נפשם והורגים אותו והולכים בדרך אחרת. כך הוא יצר הרע יוצא מבת הלסטים עולה מגיהנם לקבלא דבני נשא ולפתות להם בזולק מתק דבריו, הדא הוא דכתיב ויעל לוט מצוער וישב בחר וגו'. כמו לסטים לארב לבני אדם, מה עושה עובר לפניו, והטפשים מאמינים בו ובאהבתו שהוא הולך לפתותם ועובר להם בעבר, שנותן להם נשים יפות אסורות, נותן להם בני אדם להרע, מפרק מהם על תורה ועל מלכות שמים. הטפשים רואים כך, בוטחים באהבתו, עד שהולך עמם ומוליכם באותו דרך שהלסטים שם, בדרך גיהנם אשר אין דרך לנשות ימין ושמאל, בין שמגיע עמם לשם, הוא הראשון שהורג להם, ונעשה להם מלאך המות ומכניסן לגיהנם, ומורידין להם מלאכי חבלה, ואנן צוויזין ואמרין ווי דאציתנא לדין, ולא מהניא לון. לאזור כן עולה משם ויוצא לפתות לבני אדם. הפקחים כשרואין אותו מכירים אותו ומתגברים עליו עד ששולטין עליו, וסאטין מזה הדרך ולקוזזין דרך אחרת להנצל ממנו.

327. רב יוסף כד הוה נזוית לבבל זומא אנן רווקיא דהוו עיילי ונפקי בני נשי שפירין ולא זוטאן, אמר לון לא מסתפו אלן מיצר הרע, אמרו ליה לא מקונדיטון בישא קאתינא, מקדושתא דקדישא אתגזרנא, דאמר רב יהודה אמר רב צריך אדם לקדש עצמו בשעת תשמיש, ויצאו ממנו בנים קדושים בשעת מעלים שלא פוחדים מיצר הרע, שנאמר (ויקרא כ) והתקדשתם והייתם קדשים.

327. רב יוסף כד הוה נזוית לבבל זומא אנן רווקיא דהוו עיילי ונפקי בני נשי שפירין ולא זוטאן, אמר לון לא מסתפו אלן מיצר הרע, אמרו ליה לא מקונדיטון בישא קאתינא, מקדושתא דקדישא אתגזרנא, דאמר רב יהודה אמר רב צריך אדם לקדש עצמו בשעת תשמיש, ונפקי בניה בני קדישי בני מעלי דלא מסתפו מיצר הרע שנאמר (ויקרא כ) והתקדשתם והייתם קדושים.

328. רבי אבא אמר, מה זה שכתוב (יחזקאל כ) ואת שבתותי קדשו, אלא אין עונתן של תלמידי חכמים אלא משבת לשבת. ומזהיר אותם, שהואיל ותשמיש המטה היא מצוה – קדשו, כלומר קדשו עצמכם בשבתותי.

328. רבי אבא אמר מאי דכתיב, (יחזקאל כ) ואת שבתותי קדשו, אלא אין עונתן של תלמידי חכמים אלא משבת לשבת, ומזהיר להו דהואיל דתשמיש המטה דמצוה הוא, קדשו. כלומר קדשו עצמכם בשבתותי.

בַּשְּׁבֻתוֹתֵי בְּהֵהוּא תִשְׁמִישׁ דְּמִצְוֹת. אָמַר רַב יְהוּדָה
אָמַר רַב הָאִי מֵאֵן דְּעִיִּיל לְקֶרְתָּא וּזְמִי נְשִׁי שְׁפִירָן,
יִרְכִּין עֵינָיו וַיֵּמָא הָכִי, בְּרַ (נ"א סר) סְפָאן אִיגְזֹר
אִיגְזֹרָא (קֶרְדִּינָא) קֶרְדִּיטָא תִקִּיל פּוֹק פּוֹק דְּאָבּוּי
קֶרְדִּישָׁא דְשִׁבְתָּא הוּא. מֵאִי טַעְמָא דְזֻמְיָמוֹת דְּאֶרְזָא
שְׁלֵט בֵּיהּ וַיְכִיל יֵצֵר הָרַע לְשִׁלְטָא עָלָיו, (עַד כֹּאן מִדְרַשׁ
הַנֶּעֱלָם)

329. וַיַּעַל לוֹט מִצְוֶעֶר וְגו', מִתּוֹךְ רְצוֹן
הַמֶּלֶךְ, נִפְרַד מִצֵּד הַיָּמִין הַתּוֹךְ אֶחָד שֶׁל קֶשֶׁר
שֶׁהַחֲקִיקָה דְּבוּקָה בְּתוֹךְ הַתּוֹךְ הַזֶּה מִצֵּד
הַשְּׂמָאל בְּתוֹךְ טַמְאָה [שֶׁל יֵצֵר] [נ"א
וּמִקוּמוֹ] וְנִעְשָׂה שֶׁל קֶשֶׁר אֶחָד שֶׁל הָאֵילָן.

330. בְּשִׂרְצָה יִצְחָק לְהַתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם, בַּחֲזֵק
שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה הַתַּחֲזֵק וְהַפְרִיד דְּרָגוֹת
מִקִּימָם, וְהַתַּחֲזֵק אֲבִרָהּ וְהַפְרִיד אוֹתוֹ קֶשֶׁר
אֶחָד שֶׁל הָאֵילָן מִתּוֹךְ אוֹתָהּ טַמְאָה.

331. אוֹתוֹ נָחַשׁ הַקֶּדְמוֹנִי נִכְנַס בְּשִׂרְשׁוֹ שֶׁל
אוֹתוֹ הָעֵץ, וְהוּא הָיָן שִׁשְׁתָּה וְהוֹלִיד שְׁתֵּי
דְּרָגוֹת קְשׁוּרוֹת זוּ בְּזוּ. וְהֵן הַדְּרָגוֹת שְׁסוּבָבוֹת
בְּצֵד הַטַּמְאָה, אֶחָד נִקְרָא מַלְכוּתִים וְאֶחָד
נִקְרָא פְּעוּ"ר.

332. זוּ עֲצָה בְּנִכְסָה, וְזוּ עֲצָה בְּגִלּוּי. פְּעוּ"ר,
שֶׁהַתְּגִלָּה הוּא וְכָל מַעֲשֵׂיו בְּגִלּוּי. מַלְכוּתִים,
שֶׁהוּא בְּכִסּוּי. הוּא וְכָל מַעֲשֵׂיו מְכֻסִּים. מִשְׁנֵי
אֵלֶּה נִפְרָדִים מִיָּנִים רַבִּים לְמִינֵיהֶם וְסוּבָבִים
אֵת הָיִם הַגָּדוֹל וְאֵת כָּל הַצִּדָּדִים הַטַּמָּאִים
הַלָּלוּ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד קוֹפֵץ [נ"א
נִזָּף] לְמִקוּמוֹ.

333. כְּמוֹ כֵּן הוּא לְמִטָּה. לוֹט נִפְרַד
מֵאֲבִרָהּ וְשֵׁם דִּירוֹ עִם אֲנָשֵׁי סָדָם,
כְּשֶׁהַתְּעוֹרֵר עֲלֵיהֶם הָיָן נִזְכָּר בְּאֲבִרָהּ,
וְשָׁלַח לוֹ מִשֵּׁם וְנִפְרַד מֵהֶם.

334. בְּנוֹתָיו הַשְּׁקוּדוֹת זִין וְהוֹלִידוֹ מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי
אֲמוֹת. אֶחָת נִקְרָאת מוֹאָב וְאֶחָת נִקְרָאת
עַמּוֹן. אֶחָת בְּגִלּוּי וְאֶחָת בְּכִסּוּי. עַמּוֹן דְּרָגָתוֹ

329. וַיַּעַל לוֹט מִצְוֶעֶר וְגו', מִגֵּז הוֹרְמוֹנָתָא דְּמַלְכָּא,
אֶתְפָּרְשָׁא מִסְטָרָא דִּימִינָא וְזֵד הַתּוֹכָא דְּקֶטוֹרָא
דְּגוֹלְפָא מוֹתֵד בְּקָא בְּגוֹ הַתּוֹכָא דְּדִהָבָא מִסְטָרָא
דְּשִׁמְאָלָא בְּגוֹ מִסְאָבוֹ (דִּיצְרִיָּה) (נ"א וְדִיורִיָּה) וְאֶתְעַבִּיד
דְּקֶטוֹרָא וְזֵדָא דְּאֵילָנָא.

330. כֵּד בְּעָא יִצְחָק לְאֶתְעָרָא בְּעֵלְמָא, בְּתוֹקְפִיָּה
דִּינָא קֶשִׁיָּא אֶתְתַּקֵּף וּפְרִישׁ דְּרָגִין מִקִּיּוּמֵיהוּ,
וְאֶתְתַּקֵּף אֲבִרָהּ וּפְרִישׁ הָהוּא דְּקֶטוֹרָא וְזֵדָא דְּאֵילָנָא
מִגֵּז הָהוּא מִסְאָבוֹ.

331. הָהוּא נְזוּשׁ קֶדְמָאָה עָאֵל בְּאַנְבִּיָּה דְּהָהוּא אֵילָנָא,
וְאִיהוּ זֻמְרָא דְּשִׁתָּא, וְאוֹלִיד תְּרִין דְּרָגִין קֶטוֹרִין דָּא
בְּדָא. וְאַזְוֹן דְּרָגִין דְּסוּזֹרֶן בְּסִטֵּר מִסְאָבוֹ וְזֵד אֶקְרִי
מַלְכוּתִים וְזֵד אֶקְרִי פְּעוּ"ר.

332. דָּא עֵיטָא דְּאֶתְפָּסִיָּא וְדָא עֵיטָא דְּאֶתְגַּלִּיָּא. פְּעוּר
דְּאֶתְגַּלִּיָּא אִיהוּ וְכָל עוֹבְדוֹי בְּאֶתְגַּלִּיָּא. מַלְכוּתִים
דְּאֶתְפָּסִיָּא אִיהוּ וְכָל עוֹבְדוֹי בְּאֶתְפָּסִיָּא. מֵאֵלִין תְּרִין
אֶתְפָּרְשֵׁן זִינִין סְגִיָּאִין לְזִינֵיהוּ, וְסוּזֹרֶן יְמָא רַבָּא
וְלִכְל (אֵלִין סִטְרִי מִסְאָבוֹ. וְכָל חֵד וְחֵד שִׁף (נ"א
נִזָּף)) לְדוּכְתִיָּה.

333. כְּזוּזָא דָּא אִיהוּ לְתַתָּא. לוֹט אֶתְפָּרֵשׁ מֵאֲבִרָהּ
וְשׁוּי דִּינִירִיָּה בְּאֲנָשֵׁי סָדָם, כֵּד אֶתְעָר דִּינָא בְּהוּ אֶדְכָּר
לְאֲבִרָהּ וְשָׁלַח לִיהּ מִתַּמָּן וְאֶתְפָּרִישׁ מִזִּינֵיהוּ.

334. זִין אֲשִׁקִּיָּאוֹ לִיהּ בְּזִנְתִּיָּה וְאוֹלִידוֹ בְּהוּ תְּרִין אוּמִין,
וְזֵד אֶקְרִי עַמּוֹן וְזֵד אֶקְרִי מוֹאָב. וְזֵד בְּאֶתְגַּלִּיָּא וְזֵד
בְּאֶתְפָּסִיָּא. עַמּוֹן דְּרָגָא (קַעַג א) דִּילִיָּה מַלְכוּתִים עֵיטָא
דְּאֶתְפָּסִיָּא. מוֹאָב דְּרָגָא דִּילִיָּה פְּעוּ"ר כְּלָא בְּאֶתְגַּלִּיָּא.

מלכו"ם, עצה בכסוי. מואב דרגתו פֿעו"ר, הכל בגלוי.

335. כמו זה בנותיו. אחת אמרה בן עמי, בן יש לי מעמי ולא אמרה ממי הוא, משום כך הוא היה בכסוי. זו אמרה מואב, מאב הוא זה, מאבא הולדתיהו, דרגתו פֿעו"ר, הדבר בגלוי.

336. ובשני אלה אחז דוד המלך, לאחר מכן ממואב באה רות ויצא ממנה דוד המלך, ומעמון התעטר דוד המלך בעטרה הזו שהיא עדות לזרעו של דוד, שכתוב (מלכים-ב יא) ויתן עליו את הנזר ואת העדות. וזו היתה ממלכו"ם דרגת בני עמון, שכתוב (שמואל-ב יב) ויקח את עטרת מלכם.

337. מלכם דרגת בני עמון הוא, שכתוב ויהי על ראש דוד, ומשם היתה עדות לבניו לעולמים, ובה נודע מי הוא מן בני דוד המלך שראוי למלך ודאי שאומרים מן דוד הוא [הגוף]. שאפלו שגולד באותו היום, יכול היה לסבל בעטרה ההיא על ראשו [שחרי הוא] שהיה משקל כפר זהב ואבן יקרה היתה, וכן אדם אחר לא יכול לסבל אותה. וזהו שכתוב ביואש, ויתן עליו את הנזר ואת העדות.

338. ובשתי דרגות נאחז דוד המלך, והם תקוף מלכותו להתחזק על שאר העמים, שאם לא נכלל בצד שלהם, לא יכול להתגבר עליהם כל [הגוים] הדרגות של שאר העמים כלולים בדרגת להתגבר ולהתחזק עליהם.

339. ויעל לוט מצוער וישב בהר. כתוב (משלי ל) לעלוקה שתי בנות הב. אלו שתי בנות של יצר הרע מעוררות אותו [כדי] לשלט על הגוף. אחת היא נפש שמתרבה תמיד בגוף, ואחת היא נפש שפוספת לתאוות רעות [ד"א של העולם הזה] ובכל הכסופים הרעים של העולם הזה. זוהי הבכיר"ה, וזו [נאחזת] הצעיר"ה.

335. כְּזוֹנָא דא בְּנִיתִיה, דא אִמְרַת בֶּן עָמִי בְּרָא אִית לִי מֵעָמִי וְלֹא אִמְרַת מִמָּאן הוּא, בְּגִין כִּךְ אִיהוּ הָוֵה בְּאַתְפְּסִיא. דא אִמְרַת מוֹאֵב מוֹאֵב הוּא דָּנָא. מוֹאֵב אוֹלִידֵת לִיה. דְּרָגָא דִּילִית פֿעו"ר מִלָּה בְּאַתְגָּלִיא.

336. וּבִתְרִין אֶלִין אֲזוּיֵד דְּוֹד מִלְכָּא, לְבִתֵּר מִן מוֹאֵב אִתֵּת רוּת וְנִפְק מִיָּנָה דְּוֹד מִלְכָּא. מִן עָמוֹן (דף קי ע"ב) אִתְעֵטֵר דְּוֹד מִלְכָּא בְּהֵא עֵטְרָא דְּאִיהִי סְהִדוּתָא לְזֵרְעָא דְּדוֹד דְּכִתִּיב, (מלכים ב יא) וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הַנֶּזֶר וְאֶת הָעֲדוּת. וְהֵאִי הָיִת מִן מִלְכָּם דְּרָגָא דְּבָנֵי עָמוֹן דְּכִתִּיב, (שמואל ב יב) וַיִּקַּח אֶת עֲטֶרֶת מִלְכָּם.

337. מִלְכָּם דְּרָגָא דְּבָנֵי עָמוֹן הוּא דְּכִתִּיב וַיִּהְיֶה עַל רֹאשׁ דְּוֹד וּמִתְבָּן הָוֵה סְהִדוּתָא לְבָנָיו לְעֹלְמִינָן, וּבֵה אִשְׁתַּמּוּדֵּעַ מָאן דְּאִיהוּ מִן בְּנֵי דְּדוֹד דְּאִתְזוּזֵי לְמִלְכָּא וְדֵאִי דְּאִמְרִין מִן דְּוֹד הוּא (הגוף). דְּאִפִּילוּ אִתְגִּלִּיד בְּהֵוֹא יוֹמָא יָכִיל הָוֵה לְמִסְבֵּל הֵהִיא עֵטְרָא עַל רִישִׁיתָא (דהא איהו) דְּהָוֵת מִשְׁקַל כִּפְר זָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה הָיִת. וּבֵר נֶשׁ אֲזוּרָא לֹא יָכִיל לְמִסְבֵּלָא. וְדֵא הוּא דְּכִתִּיב בְּיוֹאֵשׁ וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הַנֶּזֶר וְאֶת הָעֲדוּת.

338. וּבִתְרִין דְּרָגִין אִתְאֲזוּיֵד דְּוֹד מִלְכָּא, וְאֲזוֹן תּוֹקְפָא דְּמִלְכוּתִיהָ לְאַתְתַּקְפָּא עַל שְׂאָר עָמוּן, דֵּאִי לֹא אִתְכִּלִּיל בְּסִטְרָא דְּלֵהוֹן לֹא יָכִיל לְאַתְתַּקְפָּא עַלִּיהוּ, כֹּל (גוונים) דְּרָגִין דְּשְׂאָר עָמוּן כִּלְיָן בֵּיה דְּדוֹד לְאַתְגָּבְרָא וְלְאַתְתַּקְפָּא עַלִּיהוּ:

339. וַיַּעַל לוֹט מִצְעוּר וַיֵּשֶׁב בְּהָר. כְּתִיב, (משלי ל) לְעֹלֹקָה שְׁתֵּי בָנוֹת הֵב הֵב. אֶלִין שְׁתֵּי בָנוֹת דְּיִצְרַר הָרַע דְּאֲזוֹן מִתְעַרֵּין לִיה (ד"א ל"ג בגין) לְשִׁלְטָא בְּגוֹפָא, וְזָדָא אִיהִי נֶפֶשׁ דְּאַתְרִבִּיאַת תְּדִיר בְּגוֹפָא. וְזָדָא אִיהִי נֶפֶשׁ דְּכְסִיפַת בְּתִיאובִיתִין בִּישִׁין (ד"א ל"ג דהא עֵלְמָא) וּבְכָל כְּסוּפִין בִּישִׁין דְּהֵאִי עֵלְמָא. דֵּא אִיהִי בְּכִירָה וְדֵא (ד"א ואחרא) אִיהִי צְעִירָה.

340. וַיַּעַר הָרַע לֹא אֶתְזוּכֵר תְּדִיר אֶלָּא בְּתֵרִין אֵלֶיךָ בְּגִין לְפִתְאָה לִבְנֵי נָשִׂא וּבְגִין דִּיהֲמִנֵּן לִיה (ו"א לאובלא) לְאוּבְדָּא לְהוּ לְאַתֵּר גִּירִין דְּמוּתָא וּפְלִזּוֹן לִיה. כְּמָא דְּאֵת אָמַר, (משלי ז) עַד יִפְלֹז זֶזֶן כְּבִדּוֹ.

341. לְלִסְטִים דְּמִקְפֻזִּי בְּטוּרִיא (וכמינו) וּטְמִירוֹ גְּרַמִּיָּהוּ בְּאַתֵּר דְּזוּזִיל דְּטוּרִיא, וַיִּדְעִין דְּהָא בְּנֵי נָשִׂא אֶתְטַמְרֵן גְּרַמִּיָּהוּ לְמִיָּהָ בְּאִנְן דְּוִכְתִּי, מַה עֲבָדִי בְּרִירוֹ מַנְיָהוּ הָהוּא דְּזוּדִידָא בְּלִישְׁנִיה מִכְלָא הָהוּא דִּידְעַ לְמִפְתִּי בְּנֵי נָשִׂא וַיִּפּוֹק מִבִּינִיָּהוּ וַיִּתִּיב בְּאַרְזוֹ מִיִּשְׁרָא דְּכָל בְּנֵי עַלְמָא עֲבָרִין תַּמָּן, פִּינֵן דְּמִטָּא לְגַבִּיָּהוּ שְׂרִי לְאַתְזוּכֵר תַּמָּן, (עד כאן סתרי תורה)

342. וַיִּסַּע מִשָּׁם אֲבָרְהָם אֶרֶצָה הַנֶּגֶב. כָּל מִטְלָנִי הָיוּ לְסִטְרָא דְּדִירוּמָא (דף קיא ע"ב) יִתִּיר מִסִּטְרָא אֲזוּרָא, בְּגִין דְּהָא בְּזוּכְמִתָּא עֲבָד לְאַתְדִּבְקָא בְּדִירוּמָא:

343. וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם אֶל שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחֲתִי הִיא. שְׁנִינוּ, [פִּינֵן] לֹא צָרִיךְ אָדָם לְסַמֵּךְ עַל הַנֶּסֶךְ, וְאִם הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַחֵשׁ נֶס לְבֶן אָדָם, אֵין לוֹ לְסַמֵּךְ תָּמִיד עַל נֶס בְּפַעַם אַחֲרָת, כִּי לֹא בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מִתְרַחֵשׁ נֶס.

344. וְאִם יִכְנִיס אָדָם אֶת עֲצָמוֹ לְמָקוֹם שֶׁהִנָּזק מִצּוֹי לְעֵין, הָרִי פָקַעָה כָּל זְכוּתוֹ שֶׁעָשָׂה בְּתַחֲלָה וּבְאַרְוָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב) קִטְנִיתִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת וְגו'. וְאַבְרָהָם, פִּינֵן שֶׁעָלָה מִמְצָרִים וְנִצּוֹל פַּעַם אַחֲת, כָּעַת לְמָה הִכְנִיס אֶת עֲצָמוֹ בְּצַעַר כְּבִתְחִלָּה וְאָמַר אַחֲתִי הוּא?.

345. אֶלָּא אֲבָרְהָם לֹא סָמַךְ עַל עֲצָמוֹ כְּלוּם, שְׂרָאָה אֶת הַשְׂכִּינָה תָּמִיד בְּמִדּוּרָה שֶׁל שְׂרָה וְלֹא זָזָה מִשָּׁם, וּמִשָּׁם שֶׁהִיָּתָה שָׁם, סָמַךְ אֲבָרְהָם וְאָמַר אַחֲתִי הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) אָמַר לְחֻכְמָה אַחֲתִי אֵת, וְלִבֵּן אָמַר אַחֲתִי הוּא.

346. וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ וְגו'. וְכִי הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא אֶל רְשָׁעִים? כְּמוֹ

340. וַיַּעַר הָרַע לֹא אֶתְזוּכֵר תְּדִיר אֶלָּא בְּתֵרִין אֵלֶיךָ בְּגִין לְפִתְאָה לִבְנֵי נָשִׂא וּבְגִין דִּיהֲמִנֵּן לִיה (ו"א לאובלא) לְאוּבְדָּא לְהוּ לְאַתֵּר גִּירִין דְּמוּתָא וּפְלִזּוֹן לִיה. כְּמָא דְּאֵת אָמַר, (משלי ז) עַד יִפְלֹז זֶזֶן כְּבִדּוֹ.

341. לְלִסְטִים דְּמִקְפֻזִּי בְּטוּרִיא (וכמינו) וּטְמִירוֹ גְּרַמִּיָּהוּ בְּאַתֵּר דְּזוּזִיל דְּטוּרִיא, וַיִּדְעִין דְּהָא בְּנֵי נָשִׂא אֶתְטַמְרֵן גְּרַמִּיָּהוּ לְמִיָּהָ בְּאִנְן דְּוִכְתִּי, מַה עֲבָדִי בְּרִירוֹ מַנְיָהוּ הָהוּא דְּזוּדִידָא בְּלִישְׁנִיה מִכְלָא הָהוּא דִּידְעַ לְמִפְתִּי בְּנֵי נָשִׂא וַיִּפּוֹק מִבִּינִיָּהוּ וַיִּתִּיב בְּאַרְזוֹ מִיִּשְׁרָא דְּכָל בְּנֵי עַלְמָא עֲבָרִין תַּמָּן, פִּינֵן דְּמִטָּא לְגַבִּיָּהוּ שְׂרִי לְאַתְזוּכֵר תַּמָּן, (עד כאן סתרי תורה)

342. וַיִּסַּע מִשָּׁם אֲבָרְהָם אֶרֶצָה הַנֶּגֶב. כָּל מִטְלָנִי הָיוּ לְסִטְרָא דְּדִירוּמָא (דף קיא ע"ב) יִתִּיר מִסִּטְרָא אֲזוּרָא, בְּגִין דְּהָא בְּזוּכְמִתָּא עֲבָד לְאַתְדִּבְקָא בְּדִירוּמָא:

343. וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם אֶל שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחֲתִי הִיא. תִּנְיִן (כיון) לֹא לִיבְעִי לִיה לְבָר נָשִׁי לְסַמֵּךְ עַל נִיסָא, וְאִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲרוּזִישׁ נִיסָא לְבָר נָשִׁי, לֹא אִיתִי לִיה לְסַמֵּךְ (תדיר) עַל נִיסָא וְזָמָּא אֲזוּרָא. בְּגִין דְּלֹא בְּכָל שְׁעִתָּא וְשְׁעִתָּא אֶתְרוּזִישׁ נִיסָא.

344. וְאִי יִיעוֹל בָּר נָשִׁי גְּרַמִּיָּה בְּאַתֵּר דְּנִזְקָא אִשְׁתְּכּוּזוֹ לְעִינָא, הָא פָקַע כָּל זְכוּתִיה דְּעֲבָד בְּקִדְמִיתָא וְאוּקְמוּהָ. כְּמָא דְּאֵת אָמַר, (בראשית לב) קִטְנִיתִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת וְגו'. וְאַבְרָהָם פִּינֵן דְּסִלִּיק מִמְצָרִים וְאִשְׁתְּזִיב וְזָמָּא וְזָדָא, הִשְׁתָּא אִמָּא אֵעִיל גְּרַמִּיָּה בְּצַעַרָא בְּקִדְמִיתָא וְאָמַר אַחֲתִי הִיא.

345. אֶלָּא אֲבָרְהָם לֹא סָמַךְ עַל גְּרַמִּיָּה כְּלוּם, וְזָמָּא שְׂכִינָתָא תְּדִיר בְּרִיורָה דְּשְׂרָה וְלֹא אֶעֱדִי מִתַּמָּן, וּבְגִין דְּהָת תַּמָּן, אִסְמִיךְ אֲבָרְהָם וְאָמַר אַחֲתִי הִיא כְּמָה דְּכִתְיִב (משלי ז) אָמַר לְחֻכְמָה אַחֲתִי אֵת, וּבְגִין כִּף אָמַר אַחֲתִי הִיא (ו"א את):

346. וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ וְגו'. וְכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶתָּא לְגַבִּיָּהוּ דְּרִשְׁיַעֲיָא כְּמָה דְּכִתְיִב, (במדבר

שְׁכָתוֹב (במדבר כב) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בְּלָעַם, (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבֵן? אֵלָּא אוֹתוֹ מִמֶּנָּה הַשְּׁלִיחַ שֶׁמִּפְקָד עֲלֵיהֶם הִיָּה מִשּׁוֹם שְׂבָלָם, כְּשֶׁעוֹשִׂים שְׁלִיחוֹת, נוֹטְלִים הַשֵּׁם הַזֶּה, מִצַּד הַדִּין הֵם בָּאִים. וְעַל זֶה וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אַבְימֶלֶךְ בְּחִלּוֹם הַלֵּילָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה מֵת עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לָקַחְתָּ וְגו'.

347. רַבִּי שִׁמְעוֹן פְּתוּחַ וַאֲמַר, (משלי יב) שְׁפַת אֱמֶת לֶעֶד – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו בְּהִתְחַלָּה וּבִסּוּף הִיוּ בְּאֵמֶת. וְעַד אֲרִגְיָה לְשׁוֹן שָׁקֶר – זֶה אַבְימֶלֶךְ.

348. בְּאַבְרָהָם נֹאמַר, וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחֲתִי הוּא. זֶה בְּהִתְחַלָּה שֶׁאֲמַר מִשּׁוֹם הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיָּתָה עִמָּה שֶׁל שָׂרָה אַחֲתִי הִיא, וַאֲבָרָהָם עָשָׂה בְּחֻכְמָה.

349. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁאַבְרָהָם הוּא מִצַּד הַיָּמִין, אָמַר אַחֲתִי הוּא, וְסוּד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ה) אַחֲתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תַמְתִּי. וְעַל זֶה אַבְרָהָם קָרָא לָהּ תַמִּיד אַחֲתִי, מִשּׁוֹם שֶׁנִּדְבַּק עִמָּה, וְלֹא יָזוּז וְזֶה מִזֶּה לְעוֹלָמִים.

350. לְבִסּוּף מָה פְּתוּב? וְגַם אֲמַנָּה אַחֲתִי בֵּת אָבִי הוּא אֵךְ לֹא בֵּת אֲמִי. וְכִי כֵן הָיָה? אֵלָּא הֵכֵל מִשּׁוֹם הַשְּׂכִינָה אָמַר אַחֲתִי הוּא בְּהִתְחַלָּה, שְׁכָתוֹב אָמַר לְחֻכְמָה אַחֲתִי אֶת. אַחֵר כֵּן וְגַם אֲמַנָּה. מָה זֶה וְגַם? לְהוֹסִיף עַל מָה שֶׁאֲמַר בְּתַחֲלָה. אַחֲתִי בֵּת אָבִי הוּא, הַבֵּת שֶׁל הַחֻכְמָה הָעֲלִיּוֹנָה, וְלָבֵן נִקְרָאת אַחֲתִי וְנִקְרָאת חֻכְמָה, אֵךְ לֹא בֵּת אֲמִי, מִהַמָּקוֹם שֶׁל רֹאשִׁית הֵכֵל הַנִּסְתָּר הָעֲלִיּוֹן. וְעַל זֶה וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה, בְּאַחֲוָה וּחְבִיבוּת, שְׁכָתוֹב (שם ב) וַיִּמְנוּ תַחֲבִיבִנִי, וְהֵכֵל סוּד שֶׁל חֻכְמָה.

351. בֹּא רֹאֵה, בְּהִתְחַלָּה כְּשֶׁיִּרְדּוּ לְמִצְרַיִם כֵּן אָמַר בְּשִׁבִּיל לְהַדְבִּיק בְּתוֹךְ הָאֲמֻנָה, וְקָרָא לָהּ אַחֲתִי כִּדִּי שֶׁלֹּא יִטְעוּ לְתוֹךְ אוֹתָם הַדְּרוֹגוֹת שֶׁבְּחוּץ. אֵךְ כָּאֵן אַחֲתִי, כִּדִּי שֶׁלֹּא תִזְוֹז מִתּוֹךְ הָאֲמֻנָה כְּרֹאשִׁי.

כב) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בְּלָעַם. (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבֵן. אֵלָּא הֵהוּא מִמֶּנָּה שְׁלִיחוֹת דְּאִתְפַּקְדָּא עֲלֵיהוּ הוּא, בְּגִין דְּכֻלְהוּ כִּד עֲבָדִי שְׁלִיחוֹתָא נְטְלִי שְׂמָא דָא, וּמִסְטָרָא דְרִינָא קָא אֲתִינִן. וְעַל דָּא וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אַבְימֶלֶךְ בְּחִלּוֹם הַלֵּילָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה מֵת עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לָקַחְתָּ וְגו'.

347. רַבִּי שִׁמְעוֹן פְּתוּחַ וַאֲמַר, (משלי יב) שְׁפַת אֱמֶת וְגו'. שְׁפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לֶעֶד. דָּא אַבְרָהָם, דְּכָל מוֹלִי בְּקִדְמִיתָא וּבִסּוּפָא הִיוּ בְּאֵמֶת. וְעַד אֲרִגְיָה לְשׁוֹן שָׁקֶר. דָּא אַבְימֶלֶךְ.

348. בְּאַבְרָהָם נֹאמַר וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אוֹזוֹתִי הִיא. דָּא בְּקִדְמִיתָא, דְּאָמַר בְּגִין שְׂכִינְתָא דְהוּת עִמָּה דְשָׂרָה אוֹזוֹתִי הִיא, וַאֲבָרָהָם בְּחֻכְמָתָא עֲבָד.

349. מַאי טַעְמָא (דף קיב ע"א) בְּגִין דְּאַבְרָהָם מִסְטָרָא דְיִמְיָנָא אִיהוּ, אָמַר אוֹזוֹתִי הִיא, וְרָזָא כְּמָא דְאֵת אָמַר, (שיר השירים ה) אוֹזוֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תַמְתִּי. וְעַל דָּא אַבְרָהָם קָרָא לָהּ תַמִּיד אוֹזוֹתִי, בְּגִין דְּאִתְדְּבַק בְּהִתְחַלָּה, וְלֹא יִתְעַדוֹן (ויקרא קב דא מן דא לעלמין).

350. לְסוּף מָה כְּתִיב וְגַם אֲמַנָּה אוֹזוֹתִי בֵּת אָבִי הִיא אֵךְ לֹא בֵּת אֲמִי. וְכִי הָכִי הוּא. אֵלָּא כְּלָא בְּגִין שְׂכִינְתָא קְאָמַר, אוֹזוֹתִי הִיא בְּקִדְמִיתָא, דְּכְתִיב אָמַר לְחֻכְמָה אוֹזוֹתִי אֶת. וְלִכְתֵּר וְגַם אֲמַנָּה. מַאי וְגַם. לְאִתְסַפָּא עַל מָה דְּקָאמַר בְּקִדְמִיתָא. אוֹזוֹתִי בֵּת אָבִי הִיא. בְּרִתִּיָּה דְחֻכְמָה עֲלָאָה, וּבְגִין כֵּן אִתְקַרֵּי אוֹזוֹתִי וְאִתְקַרֵּי חֻכְמָה. אֵךְ לֹא בֵּת אֲמִי. מֵאַתֵּר דְּשִׁירוֹתָא דְכְּלָא סְתִימָא עֲלָאָה. וְעַל דָּא וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה בְּאַחֲוָה בְּחֻבִּיבוּתָא דְכְּתִיב, (שיר השירים ב) וַיִּמְנוּ תַחֲבִיבִנִי וְכְלָא רָזָא דְחֻכְמָתָא אִיהוּ.

351. תָּא וְזוּי, בְּקִדְמִיתָא כִּד נְזוּתוֹ לְמִצְרַיִם הָכִי קְאָמַר בְּגִין לְאִתְדְּבַק בְּגוֹ מִהִימְנוּתָא, וְקָרָא לָהּ אוֹזוֹתִי, בְּגִין דְּלֹא יִטְעוּן גּוֹ אֲנִין דְּרִגִין דְּלִבְר. אוּף הָכִא אוֹזוֹתִי, בְּגִין דְּלֹא אִתְעַדִּי מִגּוֹ מִהִימְנוּתָא כְּדָקָא יְאוּת.

352. שְׁהָרִי אֲבִימֶלֶךְ וְכָל אוֹתָם יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הָיוּ הוֹלְכִים אַחֵר עֲבוּדָה זָרָה, וְהוּא נִדְבֵק בְּתוֹךְ הָאֲמוּנָה וּמִשּׁוּם כֵּן נִכְנָס לְשֵׁם וְאָמַר אַחֲתִי. מָה הָאֲחוֹת לֹא נִפְרְדָּת מִן הָאִחַ לְעוֹלָמִים – אָף כָּאֵן. שְׁהָרִי אִשָּׁה יְכוּלָה לְהִפָּרֵד, אֲבָל אַחוֹת לֹא נִפְרְדָּת, שְׁהָרִי שְׁנֵי אֲחִים לֹא יְכוּלִים לְהִפָּרֵד לְעוֹלָמִים וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

353. וְלִכְּנֵן אָמַר אֲבִרְהָם אַחֲתִי הוּא, שְׁהָרִי בָּלָם הָיוּ לְהוֹטִים בְּתוֹךְ קִשְׁרֵי הַבּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת וְעוֹבְדִים אוֹתָם, וְאֲבִרְהָם הָיָה דְּבֵק בְּתוֹךְ הָאֲמוּנָה, וְאָמַר אַחֲתִי, שְׁלֹא נִפְרָד לְעוֹלָמִים. וְסִימָן לְדָבָר – (וִיקְרָא כ"א) וְלֹאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר לְכֹהֵן הַמָּקוֹם שֶׁאֲבִרְהָם שָׂרוּי בּוֹ.

354. כְּתִיב, (דְּבָרִים י') אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִירָא אוֹתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ תִדְבֹּק וּבִשְׁמוֹ תִשָּׁבַע. הָאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ. אֲבָל תֵּא וְזוּי, לִי אֱלֹהֶיךָ תִירָא לֹא כְּתִיב, אֲכֹלָ אֶת (דָּף קִיב ע"ב) יְיָ, מֵאִי אֶת, דָּא דְרָגָא קְדָמָאָה אֶתֶר דְּזוּלָא דְקוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא, וּבִגִּין כֵּן כְּתִיב תִירָא, דְתִמְנָן בְּעֵי בַר זֵשׁ לְדוּזוּלָא קָמִי מֵאֲרִיָּה (קוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא) בִּגִּין דְאִיהוּ (כ"י) דִּינָא.

355. וְאוֹתוֹ תַעֲבֹד. דָּא דְרָגָא עֲלָאָה דְקִיּוּמָא עַל הָאִי דְרָגָא תַתָּאָה, וְלֹא מִתְפָּרֵשׁ לְעוֹלָמִין, אֶת וְאוֹתוֹ, דָּא בְּדָא דְבִקִּין וְלֹא אֶתְפָּרֵשׁ. מֵאִי וְאוֹתוֹ. דָּא אֶתֶר בְּרִית קְדִישָׁא אוֹת לְעוֹלָמִין. דְּהָא פּוֹלְזוּנָא לֹא שְׂרִיָּא בָּאֵת וְלֹא אִיהוּ לְמִפְלֹז וְאֵלָּא לְמִדּוּזָל, אֲבָל פּוֹלְזוּנָא אִיהוּ (קטו א) לְעִילָא, וּבִגִּין כֵּן וְאוֹתוֹ תַעֲבֹד.

356. וְבוֹ תִדְבֹּק. בְּאֶתֶר דְאִיהוּ דְבִקוּתָא לְאֶתְדִבְקָא דְאִיהוּ גּוֹפָא דְשְׁרִי בְּאֲמִצְעִיתָא. וּבִשְׁמוֹ תִשָּׁבַע אֶתֶר שְׁבִיעָאָה דְדִרְגִין. וְסִימָנִיהָ (יִרְמִיָּה ל') וְאֵת דְּוֹד מִלְכָּם אֲשֶׁר אֲקִים לָהֶם.

357. מִשּׁוּם כֵּן נִדְבֵק אֲבִרְהָם בְּאֲמוּנָה כְּשִׁירָד לְמִצְרַיִם וּכְשֶׁהֱלַךְ לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים. לְאֶדָם שְׂרָצָה לְרֹדֶת לְבוֹר עֲמָק, פָּחַד שְׁלֹא יוּכַל לְעִלּוֹת מִתּוֹךְ הַבוֹר, מָה עָשָׂה? קִשְׁרֵי

352. דְּהָא אֲבִימֶלֶךְ וְכָל אֲנָן יִתְבִּי אֶרְעָא הוּוּ אֲזִיל בְּתֵר פּוֹלְזוּנָא נִיכְרָאָה, וְאִיהוּ אֶתְדִבֵּק גּוֹ מִהִימְנוּתָא, וּבִגִּין כֵּן עָלָל לְתִמְנָן וְאָמַר אַחוֹתִי, מָה אַחוֹת לֹא אֶתְפָּרֵשׁ מֵאֲזוּזָא לְעוֹלָמִין אוֹף הִכָּא. דְּהָא אֶתְתָּא יְכִילָת לְאֶתְפָּרֵשׁ אֲבָל אַחוֹת לֹא אֶתְפָּרֵשׁ, דְּהָא תִרִין אֲזוּזִין לֹא יְכִילִין לְאֶתְפָּרֵשׁ לְעוֹלָמִין וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִין.

353. וּבִגִּין כֵּן אָמַר אֲבִרְהָם אַחוֹתִי הִיא, דְּהָא כְּלִהוֹן הוּוּ לְהוֹטִין גּוֹ טְהָרִי כְּכִבְיָא וּמִזְלֵי וּפְלֹזִי לִוָן, וְאֲבִרְהָם הָיָה מִתְדִבֵּק גּוֹ מִהִימְנוּתָא וְאָמַר אַחוֹתִי דְלֹא נִתְפָּרֵשׁ לְעוֹלָמִין. וְסִימָנִיהָ (וִיקְרָא כ"א) וְלֹאֲזוּתוֹ הַבְּתוּלָה דְאֶתְמִיר לְכֹהֵן, אֶתֶרָא דְאֲבִרְהָם שְׂרִיָּא בִּיהָ.

354. כְּתִיב, (דְּבָרִים י') אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִירָא אוֹתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ תִדְבֹּק וּבִשְׁמוֹ תִשָּׁבַע. הָאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ. אֲבָל תֵּא וְזוּי, לִי אֱלֹהֶיךָ תִירָא לֹא כְּתִיב, אֲכֹלָ אֶת (דָּף קִיב ע"ב) יְיָ, מֵאִי אֶת, דָּא דְרָגָא קְדָמָאָה אֶתֶר דְּזוּלָא דְקוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא, וּבִגִּין כֵּן כְּתִיב תִירָא, דְתִמְנָן בְּעֵי בַר זֵשׁ לְדוּזוּלָא קָמִי מֵאֲרִיָּה (קוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא) בִּגִּין דְאִיהוּ (כ"י) דִּינָא.

355. וְאוֹתוֹ תַעֲבֹד. דָּא דְרָגָא עֲלָאָה דְקִיּוּמָא עַל הָאִי דְרָגָא תַתָּאָה, וְלֹא מִתְפָּרֵשׁ לְעוֹלָמִין, אֶת וְאוֹתוֹ, דָּא בְּדָא דְבִקִּין וְלֹא אֶתְפָּרֵשׁ. מֵאִי וְאוֹתוֹ. דָּא אֶתֶר בְּרִית קְדִישָׁא אוֹת לְעוֹלָמִין. דְּהָא פּוֹלְזוּנָא לֹא שְׂרִיָּא בָּאֵת וְלֹא אִיהוּ לְמִפְלֹז וְאֵלָּא לְמִדּוּזָל, אֲבָל פּוֹלְזוּנָא אִיהוּ (קטו א) לְעִילָא, וּבִגִּין כֵּן וְאוֹתוֹ תַעֲבֹד.

356. וְבוֹ תִדְבֹּק. בְּאֶתֶר דְאִיהוּ דְבִקוּתָא לְאֶתְדִבְקָא דְאִיהוּ גּוֹפָא דְשְׁרִי בְּאֲמִצְעִיתָא. וּבִשְׁמוֹ תִשָּׁבַע אֶתֶר שְׁבִיעָאָה דְדִרְגִין. וְסִימָנִיהָ (יִרְמִיָּה ל') וְאֵת דְּוֹד מִלְכָּם אֲשֶׁר אֲקִים לָהֶם.

357. בִּגִּין כֵּן אֶתְדִבֵּק אֲבִרְהָם בְּמִהִימְנוּתָא כִּד נְזוּת לְמִצְרַיִם וְכִד אֲזִיל לְאֶרְעָא דְפְלִשְׁתִּים. לְבַר זֵשׁ דְּבִעָא לְנְזוּתָא גּוֹ גּוֹבָא עֲמִיקָא. דְּזוּזִיל דְלֹא יְכִיל לְסִלְקָא מִגּוֹ

קשר אחד של חבל למעלה מהבור. אמר, הואיל וקשרתי קשר זה, מכאן והלאה אכנס לשם. כך אברהם, בשעה שרצה לרדת למצרים, עד שלא ירד לשם קשר בתחלה את קשר האמונה להתחזק בו, ואחר כך ירד.

358. אף כך גם בשנכנס לארץ פלשתיים. משום כך (משלי יב) שפת אמת תכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר – זה אבימלך שאמר בתם לבבי ובנקין פפי. ובשחזרו לו מה כתוב? גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת, ולא כתוב נקיון בפנים.

359. ועתה השוב אשת האיש כי נביא הוא. רבי יהודה פתח ואמר, (שמואל א ב) רגלי חסידו ישמר וגו'. חסידו כתוב אחד, וזה אברהם שהקדוש ברוך הוא שומר אותו תמיד ולא מסיר ממנו את שמירתו לעולמים. ומה שאמר רגלי – זו אשתו, שהקדוש ברוך הוא שלח שכינתו עמה ושומר אותה תמיד.

360. דבר אחר רגלי חסידו ישמר – אחד, זה אברהם, שהקדוש ברוך הוא הלך עמו תמיד כדי שלא יוכלו להזיק לו. ורשעים בחשך ידמו – אלו אותם מלכים שהרג הקדוש ברוך הוא באותו לילה שרדף אחריהם.

361. זהו שכתוב בחשך ידמו, זה הלילה שנקשר בחשך והרג אותם, ואברהם רדף והלילה הרג אותם. זהו שכתוב ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויבס. ויחלק עליהם לילה – זה הקדוש ברוך הוא שחלק רחמים מן הדין כדי לעשות נקמות לאברהם, ומשום כך ורשעים בחשך ידמו. ויבס? הנה צריך לכתב ויבס! אלא זה הקדוש ברוך הוא, כי לא בכת גבר איש, שהוא ואליעזר היו לבדם.

362. רבי יצחק אמר, והרי שנינו שבמקום שנוק מצוי שלא יסמך בן אדם על הנס, ולא היה מקום שהנוק מצוי כמו זה שאברהם הולך אחר חמשה מלכים לרדף אחריהם

גובה, מה עבד קשר זור קשרא דזובל לעילא מן גובה, אמר הואיל דקשירנא קשרא דא מכאן ולהלאה איעול תמן. כך אברהם בשעתא דבעא לנזותא למצרים. עד לא ייזות תמן קשר קשרא דמדיבנותא בקדמיתא לאתתקפא ביה, ולבתר נזות.

358. אוף הכי גמי כד עאל לארעא דפלשתיים. בגין כך (משלי יב) שפת אמת תכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר, דא אבימלך דאמר בתום לבבי ובנקיון פפי. וכד אהדרו ליה מזה כתיב גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת, ולא כתיב נקיון בפנים:

359. ועתה השוב אשת האיש כי נביא הוא. רבי יהודה פתח ואמר (שמואל א ב) רגלי חסידו ישמר וגו'. חסידו כתוב אחד, וזה אברהם שהקדוש ברוך הוא שומר אותו תמיד ולא מסיר ממנו את שמירתו לעולמים. ומה שאמר רגלי, ומה אשתו, שהקדוש ברוך הוא שומר אותה תמיד.

360. דבר אחר רגלי חסידו ישמר. זור, דא אברהם דקודשא בריך הוא אויל עמיה תדיר בגין דלא יוכלון לנזקא ליה. ורשעים בזושף ידמו. אלן אנן מלכין דקטל קודשא בריך הוא בההוא לילא דרדף בתרייהו.

361. הדיא הוא דכתיב בזושף ידמו, דא לילא דאתקשר בזושכא וקטל לון, ואברהם רדף ולילא קטיל לון, הדיא הוא דכתיב ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויבס. ויחלק עליהם לילה, דא קודשא בריך הוא דפליג רזומי מן דינא בגין למעבד נוקמין לאברהם, ובגין כך ורשעים בזושף ידמו. ויבס, ומפעי ליה. אלא דא קודשא בריך הוא. כי לא בכזו גבר איש. דאיהו ואליעזר הוו בלזוזדיהו.

362. רבי יצחק אמר והא תנינן באתר דנזקא שכיזו לא יסמך בר נש על נסא, ולא הוה אתר דנזקא אשתכזו כהאי דאברהם אויל בתר זומישה מלכין למרדף בתרייהו ולאנזוא קרבא. אמר רבי יהודה כד אויל

ולערך קרב. אמר רבי יהודה, כשהלך אברהם על זה, לא הלך לערך קרב ולא סמך על הנס, אלא צערו של לוט הוציא אותו מביתו, ולקח ממון לפדות אותו, ואם לא – שימות יחד אתו בתוך שביו. בין שיצא ראה שכנה שמאירה לפניו וכמה צבאות סביבה, ובאותה שעה רדף אחריהם, והקדוש ברוך הוא הרג אותם. זהו שכתוב ורשעים בחשך ידמו.

363. רבי שמעון אמר, סוד הוא, רגלי חסידו ישמר – זה אברהם, וכשיצא, השתתף עמו יצחק ונפלו לפניו, ואם לא שהשתתף יצחק יחד עם אברהם, לא השמדו. זהו שכתוב ורשעים בחשך ידמו. כי לא בכח יגבר איש. אף על גב שהבח נמצא תמיד בימין, אם לא היה בצד השמאל לא היו נדחים לפניו.

364. דבר אחר רגלי חסידו ישמר – בשעה שכן אדם אוהב את הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא אוהב אותו בכל מה שהוא עושה ושומר דרכיו, כמו שנאמר (תהלים קכא) ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם

365. בא ראה כמה חביבותו של אברהם לקב"ה, שכל מקום שהיה הולך, לא היה חס על שלו כלום, אלא רק כדי להדבק בקב"ה, ומשום כך רגלי חסידו ישמר, וזהו אשתו, שכתוב ואבימלך לא קרב אליה, וכתוב כי על פן לא נתתיך לנגע אליה.

366. בפרעה מה כתיב, (בראשית יב) וינגע? את פרעה וגו' על דבר שרי. היא אמרה – והקדוש ברוך הוא היה מכה, ומשום כך רגלי חסידו ישמר. ורשעים בחשך ידמו – אלו פרעה ואבימלך, שהקדוש ברוך הוא עשה בהם דינים בלילה. כי לא בכח יגבר איש, מי זה איש? זה אברהם, שכתוב ועתה השב אשת האיש וגו'.

אברהם להאי לא אול לאנזא קרבא, ולא סמך על ניסא, אלא צערא דלוט אפקיה מביתיה, ונטיל ממונא למפרק ליה, ואי לאו דימות בהדיה גו שביה. בין דנפק זמא שכינתא דנהרא קמיה וכמה זילין סוזניה, בהדיא שעתא רדף בתרייהו, וקודשא בריך הוא קטיל לון, הדא הוא דכתיב ורשעים בחשך ידמו.

363. רבי שמעון אמר רזא איהו, רגלי חסידו ישמר, דא אברהם. וכד נפק אשתתף יצחק בהדיה ונפלו קמיה, ואי לאו דאשתתף יצחק בהדיה דאברהם לא אשתצאו הדא הוא דכתיב ורשעים בחשך ידמו. כי לא בכח יגבר איש. אף על גב דזילא אשתכח תדיר בימינא, אי לא הוה בסטרא דשמאלא לא אתדחיין קמיה.

364. דבר אחר רגלי חסידו ישמר, בשעתא דבר נש רזים ליה לקודשא בריך הוא. קודשא בריך הוא רזים ליה בכל מה דאיהו עבד ונטיר ארזוי כמא דאת אמר (תהלים קכא) ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם.

365. תא וזוי, כמה וזביבותיה דאברהם לגבי קודשא בריך הוא, דבכל אתר דהוה אויל לא הוה וזיס על דיליה כלום, (דף קיג ע"א) אלא בגין לאתדבקא ביה בקודשא בריך הוא, ובגין כך רגלי חסידו ישמר. ודא היא אותתיה, דכתיב ואבימלך לא קרב אליה. וכתיב כי על פן לא נתתיך לנגע אליה.

366. בפרעה מה כתיב, (בראשית יב) וינגע? את פרעה וגו' על דבר. איהי אמרה וקודשא בריך הוא הוה מוזי, ובגין כך רגלי חסידו ישמר. ורשעים בחשך ידמו, אלן פרעה ואבימלך, דקודשא בריך הוא עבד בהו דינן בלילא. כי לא בכח יגבר איש. מאן איש, דא אברהם, דכתיב ועתה השב אשת האיש וגו'.

367. וַיִּי פָקֵד אֶת שְׂרָה כְּאִשֶּׁר אָמַר וְגו'. רַבִּי חֲיִיא פָתַח וְאָמַר, (זכריה ג) וַיֵּרָאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מְלָאֲךָ ה' וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשַׁטֵּנוֹ. בְּפֶסֶק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ. וַיֵּרָאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל – זֶה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק. עֹמֵד לִפְנֵי מְלָאֲךָ ה', מִי זֶה מְלָאֲךָ ה'? זֶהוּ הַמָּקוֹם [שְׁנֵשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים צְרוּרוֹת] צְרוּר שֶׁל נִשְׁמַת הַצַּדִּיק צְרוּרָה בּוֹ, וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹמְדוֹת שָׁם, וְזֶהוּ מְלָאֲךָ ה'.

368. וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשַׁטֵּנוֹ – זֶהוּ יֵצֶר הָרַע שֶׁהוּא מְשׁוּטָט וְהוֹלֵךְ בְּעוֹלָם לְטֹל נִשְׁמוֹת וּלְהוֹצִיא רוּחוֹת וּלְהַסְטוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה. וְזֶהוּ בְּשָׁעָה שֶׁהִטִּיל אוֹתוֹ נְבוֹכַדְנֶצַּר לֹאשׁ עִם אוֹתָם נְבִיאֵי הַשָּׁקֶר, וְזֶה הָיָה מִסְטִין לְמַעֲלָה בְּדִי שִׁישְׁרָף עִמָּם.

369. שֶׁכֶּף הִיא דְּרָכּוֹ – שְׂאִינוֹ מִקְטָרֵג אֱלֹא בּוֹמֵן שֶׁל סִכְנָה וּבּוֹמֵן שֶׁהַצֶּעַר שׁוֹרֶה בְּעוֹלָם, וַיֵּשׁ לוֹ רִשּׁוֹת לְהַסְטוֹת וּלְעֲשׂוֹת דִּין אֶפְלוֹ בְּלִי דִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מְשִׁלִּי יג) וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. מַה זֶה לְשַׁטֵּנוֹ? שֶׁהִיא אוֹמֵר, אוֹ שֶׁכֶּלֶם יִנְעֲלוֹ אוֹ שֶׁכֶּלֶם יִשְׁרָפוּ.

370. שֶׁהָרִי בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְּנָה רִשּׁוֹת לְמִשְׁחִית לְחַבֵּל, לֹא נִצּוֹל הַצַּדִּיק מִהִרְשָׁעִים. וְלִכְּנֹ בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה שְׂרִי בְּעִיר, צָרִיף בֶּן אָדָם לְבָרַח בְּטָרֵם שִׁתְּפָס שָׁם, שֶׁהָרִי הַמִּשְׁחִית, כִּיּוֹן שֶׁמִּתְחִיל, כֶּף גַּם עוֹשֶׂה לְצַדִּיק כְּמוֹ לְרָשָׁע, וְכָל שֶׁכֶּן שֶׁהָיָה שְׁלִשְׁתָּם בְּאַחֵר. וְהָיָה תוֹבֵעַ שִׁישְׁרָפוּ כֻּלָּם אוֹ יִנְעֲלוּ כֻּלָּם. מִשּׁוֹם שֶׁכֶּשֶׁנִּשְׁעָשָׂה נֶס, לֹא נִעֲשָׂה חֲצִי נֶס וְחֲצִי דִין, אֱלֹא הִכָּל בְּאַחֵר, אוֹ נֶס אוֹ דִין.

371. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְלֹא? וְהָרִי בּוֹמֵן שֶׁכֶּקַע הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָיִם לְיִשְׂרָאֵל, הָיָה קוֹרֵעַ אֶת הָיִם לְאֵלֶּה וְהֵם הוֹלְכִים בִּיבִשָּׁה, וְהַיָּם הָיוּ שָׁבִים מִצֵּד אַחֵר וּמִטְבִּיעִים אֶת אֵלֶּה וּמִתִּים. וְנִמְצָא נֶס כָּאֵן וְדִין כָּאֵן, הִכָּל בְּאַחֵר.

367. וַיִּי פָקֵד אֶת שְׂרָה כְּאִשֶּׁר אָמַר וְגו'. רַבִּי חֲיִיא פָתַח וְאָמַר (זכריה ג) וַיֵּרָאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מְלָאֲךָ ה' וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשַׁטֵּנוֹ. הָאִי קָרָא אֵיךְ לְאִסְתַּכֵּל בֵּיהּ. וַיֵּרָאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל דָּא יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק. עֹמֵד לִפְנֵי מְלָאֲךָ ה', מִאֵן מְלָאֲךָ ה'. דָּא אֲתֵר צְרוּרָא (o"א דְּנִשְׁמַתִּין דְּצַדִּיקִיא צְרוּרִין) דְּנִשְׁמַתִּיהּ דְּצַדִּיק צְרוּרָא בֵּיהּ, וְכָל אֲנָן נִשְׁמַתִּין דְּצַדִּיקִיא קָיִימִין תַּמָּן, וְדָא הוּא מְלָאֲךָ ה'.

368. וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשַׁטֵּנוֹ. דָּא יֵצֶר הָרַע דְּאִיהוּ מְשׁוּטָט וְאֵיִל בְּעֵלְמָא לְנִטְלָא נִשְׁמַתִּין וּלְאִפְקָא רוּחוֹן וּלְמִסְטִי לִין לְבְרִיּוֹתָא לְעִילָא וְתַתָּא. וְדָא הוּא בְּשִׁעְתָּא דְּאִטִּיל לִיהּ נְבוֹכַדְנֶצַּר לֹאשָׁא עִם אֲנָן נְבִיאֵי הַשָּׁקֶר, וְהָאִי הָיָה מִסְטִין לְעִילָא בְּגִין דִּיתוּקָד עִמָּהוֹן.

369. דְּהִכִּי הוּא אֲרוּזוֹי דְּלֹא אִיהוּ מִקְטָרֵג אֱלֹא בּוֹמֵנָא דְּסִכְנָה וּבּוֹמֵנָא דְּצֶעַרָא שְׂרָיָא בְּעֵלְמָא, וְאִית לִיהּ רִשּׁוֹ לְמִסְטִי וּלְמַעֲבַד דִּינָא אֶפְלוֹ בְּלֹא דִינָא כְּמָא דָּאֵת אָמַר, (מְשִׁלִּי יג) וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. מַהוּ לְשַׁטֵּנוֹ, דְּהָיָה אָמַר אוֹ כִּלְהוֹ יִשְׁתַּבּוֹן אוֹ כִּלְהוֹ יִתּוּקָדוֹן.

370. דְּהָא בְּשִׁעְתָּא דְּאִתִּייהִב רִשּׁוֹתָא לְמוֹזַבְלָא לְזוּבְלָא לֹא אִשְׁתַּיִב וְכַפָּה מִן זַיִיבָא, וּבְגִין כֶּף בְּשִׁעְתָּא דְּדִינָא שְׂרִיָּא בְּמִתָּא בְּעִי בְּרִי נֵשׁ לְעֶרְקָא עַד לֹא אִתְפַּס תַּמָּן. דְּהָא מוֹזַבְלָא כִּיּוֹן דְּשְׂרִי הִכִּי נְמִי עֲבִיד לְזַכָּא פּוֹזִיבָא. וְכָל שֶׁכֶּן דְּהָיוּ תַלְתִּיהוֹן פּוֹזֵר. וְהָיָה תַבֵּעַ דִּיתוּקָדוֹן כִּלְהוֹ אוֹ יִשְׁתַּבּוֹן כִּלְהוֹ. בְּגִין דְּכַד אִתְעַבִּיד (דף קיג ע"ב) נִסָּא לֹא אִתְעַבִּיד כִּלְהוֹ נִסָּא וּכְלָהוּ דִינָא, אֱלֹא כִּלְהוֹ כּוֹזָדָא, אוֹ נִסָּא אוֹ דִינָא.

371. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְלֹא, וְהָא בּוֹמֵנָא דְּכֶקַע קוֹדֵשׁ אַ בְּרִיף הוּא יִמָּא לְיִשְׂרָאֵל הָיָה קָרֵעַ יִמָּא לְאֵלִין וְאֵלִין בִּיבִשָּׁתָא, וּמִיָּא הָיוּ תַבִּין מִסְטָרָא אֲוֹרָא וְטַבְעִין לְאֵלִין וּמִתִּין, וְאִשְׁתַּכּוּז נִסָּא הִכָּא וְדִינָא הִכָּא כִּלְהוֹ כּוֹזָדָא.

372. אמר ליה ודא הוא דקשׁיׁא קמׁייה, דכד קודשׁיׁא בריה הוא עביר דינא וניסא כוזדא, לאו באתר זוד ולא בביתא זודא (דאשתכח כלא כחדא), ואי אתעביר קשׁיׁא קמׁייה, דהא לעילא לא אתעביר כלל אלא בשלכמו כוזדא או ניסא או דינא באתר זוד ולא בשלכמו.

373. בגין כה לא עביר קודשׁיׁא בריה הוא דינא בזויבניא עד דאשתלכמו בזויבנייהו הדא הוא דכתיב, (בראשית טו) כי לא שלם עון האמרי עד הנה, וכתוב (ישעיה כז) בסאסאה בשלחה תריבנה. ועל זה היה מסטין ליהושע שישרף עמם, עד שאמר לו (זכריה ג) יגער ה' בך השטן. מי אמר לזו זה מלאך ה' ונאמר ויאמר ה' אל השטן.

374. ואם תאמר, ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך וגו' בא ראה, בך גם למשה בסנה, שכתוב (שמות ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש, וכתוב וירא ה' כי סר לראות. לפעמים מלאך ה', ולפעמים מלאך, ולפעמים ה'. ולכן אמר לו יגער ה' בך השטן ולא אמר הנני גוער בך.

375. בא ראה, כמו זה ביום שנמצא דין בעולם והקדוש ברוך הוא יושב על כסא הדין, אז נמצא השטן הזה שמסטה למעלה ולמטה, והוא נמצא להשחית את העולם ולטל הנשמות.

376. רבי שמעון היה יושב ולומד תורה, והיה משתדל בפסוק הזה, (דברים כא) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו' וערפו שם את העגלה בנחל. והדין הוא בספין לערף אותה. אמר לו רבי אלעזר, למה צריך את זה?

377. בכה רבי שמעון ואמר, אוי לעולם שנמשך אחר זה, שהרי מאותו היום שאותו הנחש הרע התפתה בו אדם, שולט על האדם ושולט על בני העולם, הוא עומד להסוות את העולם, והעולם לא יכול לצאת מעגשו עד שיבא מלך המשיח ויקים הקדוש ברוך הוא את ישני העפר, שכתוב (ישעיה

372. אמר ליה ודא הוא דקשׁיׁא קמׁייה, דכד קודשׁיׁא בריה הוא עביר דינא וניסא כוזדא, לאו באתר זוד ולא בביתא זודא (דאשתכח כלא כחדא), ואי אתעביר קשׁיׁא קמׁייה, דהא לעילא לא אתעביר כלל אלא בשלכמו כוזדא או ניסא או דינא באתר זוד ולא בשלכמו.

373. בגין כה לא עביר קודשׁיׁא בריה הוא דינא בזויבניא עד דאשתלכמו בזויבנייהו הדא הוא דכתיב, (בראשית טו) כי לא שלם עון האמרי עד הנה. וכתוב (ישעיה כז) בסאסאה בשלחה תריבנה. ועל דא הוה אסטין ליה ליהושע דיתוקד בהו, עד דאמר ליה (זכריה ג) יגער ה' בך השטן. מאן אמר ליה, דא מלאך ה' (ואתמר ויאמר יי אל השטן).

374. ואי תימא ויאמר יי אל השטן יגער יי בך וגו'. תא זוזי, הכי גמי למשה בסנה דכתיב, (שמות ג) וירא מלאך יי אליו בלבת אש. וכתוב וירא יי כי סר לראות. לזמנין מלאך יי ולזמנין מלאך ולזמנין יי. ובגין כה אמר ליה יגער יי בך השטן ולא אמר הנני גוער בך.

375. תא זוזי, כגוזנא דא ביומא דאשתכחו דינא בעלמא, וקודשׁיׁא בריה הוא יתיב על כרסייא דדינא, כדון אשתכחו האי שטן דאסטי לעילא ותתא, ואשתכחו איהו לזובלא עלמא וליטל נשמותין.

376. רבי שמעון הוה יתיב ולעי באורייתא, והוה משתדל בהאי קרא (דברים כא) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו' וערפו שם את העגלה בנחל. ודינא איהו בקופיין לערפא לה. אמר ליה רבי אלעזר האי למאי אצטריך.

377. בכה רבי שמעון, ואמר, ווי לעלמא דאתמישה בתר דא. דהא מן ההוא יומא דההוא זווין (דף קיד ע"א) בישא דאתפתה ביה אדם שליט על אדם ושליט על בני עלמא, איהו קאים למסטי עלמא ועלמא לא יכיל לנפקא מענשייה עד דיייתי מלכא משיחא ויוקים קודשׁיׁא בריה הוא לדמיכי עפרא דכתיב, (ישעיה

כא) בלע המות לנצח וגו', וכתוב (זכריה יג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ. והוא עומד על עולם זה לטל את כל נשמות בני האדם.

378. וְתָא זִזְי הָא כְּתִיב (דברים כא) כִּי יִמְצָא זֶכֶל וְגו' תָּא זִזְי, כָּל בְּנֵי עֲלָמָא עַל יְדֵי מִלְאָךְ הַמּוֹת זָפְקָא נְשִׁמְתֵיהוּ. אִי תִימָא דְפֶר נֶשׁ דָּא עַל יְדָא דְהָהוּא מִלְאָךְ הַמּוֹת זָפְקָא נְשִׁמְתֵיהוּ. לֹא הָכִי. אֶלָּא מֵאֵן דְקָטִיל לִיה, אִפִּיק נְשִׁמְתֵיהוּ עַד לֹא מִטָּא זְמוּנָה לְשִׁלְטָאָה בִּיה הָהוּא מִלְאָךְ הַמּוֹת.

379. וְבִגִּין כֶּה וְלֹאֲרִין לֹא יִכְפֹּר וְגו' וְלֹאֲרִין דִּילָן. וְלֹא דִי לֹן דְקָאִים אִיהוּ לְמִסְטִי עֲלָמָא לְמַגְנָא וְלְקַטְרָגָא תְדִיר כָּל שְׁכָן דְזִזְלִין מִינֵיהּ מֵה דֵאִית לִיה לְזִטְלָא. וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא זִיִּים עַל בְּנֵי, וְבִגִּין כֶּה קָרְבִין עַל הָאִי עֲגָלָא, בִּגִּין לְתַקְנָא עֲמִיָּה מֵה דֵאֲתַנְטִיל הָהִיא נְשִׁמְתָא דְפֶר נֶשׁ מִינֵיהּ, וְכֹא יִשְׁתַּכּוּז מִקְטְרָגָא עַל (ד"א ל"ג קריבין בהא) עֲלָמָא.

380. וְרָזָא עֲלָאָה תִנְיִן דְכָא: שׁוּר פָּרָה, עֲגָלָה, עֲגָלָה – כָּלם בְּסוּד עֲלִיִן נִמְצָאִים, וְלָבֵן בְּזָה מִתְקַנִּים אוֹתוֹ, וְזִהוּ שְׁכִתוּב (דברים כא) יְדִינוּ לֹא שְׁפָכָה אֶת הַדָּם הַזֶּה וְגו'. לֹא שְׁפָכּוּ וְלֹא גִרְמֵנוּ מִיתָתוֹ. וְכֹה לֹא נִמְצָא עֲלֵיהֶם מִקְטְרָג, וּבְכָל נִתֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲצָה לְעוֹלָם.

381. בֹּא רָאָה, כְּמוֹ זֶה בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכַּפּוּרִים דְּדִינָא אֲשִׁתְּכּוּז בְּעֲלָמָא, אִיהוּ קָאִים לְקַטְרָגָא וְיִשְׂרָאֵל בְּעִיִן לֵאֲתַעְרָא בְּשׁוּפֹר, וְלֵאֲתַעְרָא קוֹל דְּכָלִיל בְּאִשׁ"א וּבְמִ"א וְרוּז"א וְאֲתַעְבִּידוּ זֹד, וְלֵאֲשַׁמְעָא הָהוּא קוֹל מִגֹּז שׁוּפֹר.

382. וְהָהוּא קוֹל סִלְקָא עַד אֲתֵר דְּכִרְסִיָּא דְּדִינָא יִתְבָּא וּבְטִישׁ בָּהּ וְסִלְקָא. כִּיִן דְּמִטָּא הָאִי קוֹל מִתְתָּא, קוֹל דִּיעֲקֹב אֲתַתְקֵן לְעִילָא, וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא (דף קיד ע"ב) אֲתַעְר רִזְמוּ, דְּהָא כְּזִינָא דִּישְׂרָאֵל מִתְעַרִי לְתַתָּא קוֹל זֹד כָּלִיל בְּאִשׁ"א וְרוּז"א וּבְמִ"א דְנִפְקִי כְּזִידָא מִגֹּז שׁוּפֹר, הָכִי זְמוּ אֲתַעְר לְעִילָא שׁוּפֹר. וְהָהוּא

כה) בלע המות לנצח וגו' וכתוב, (זכריה יג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ. ואיהו קאים על עולם דא למיטל נשמותין דכל בני נשא.

378. וְתָא זִזְי הָא כְּתִיב (דברים כא) כִּי יִמְצָא זֶכֶל וְגו' תָּא זִזְי, כָּל בְּנֵי עֲלָמָא עַל יְדֵי מִלְאָךְ הַמּוֹת זָפְקָא נְשִׁמְתֵיהוּ. אִי תִימָא דְפֶר נֶשׁ דָּא עַל יְדָא דְהָהוּא מִלְאָךְ הַמּוֹת זָפְקָא נְשִׁמְתֵיהוּ. לֹא הָכִי. אֶלָּא מֵאֵן דְקָטִיל לִיה, אִפִּיק נְשִׁמְתֵיהוּ עַד לֹא מִטָּא זְמוּנָה לְשִׁלְטָאָה בִּיה הָהוּא מִלְאָךְ הַמּוֹת.

379. וְבִגִּין כֶּה וְלֹאֲרִין לֹא יִכְפֹּר וְגו' וְלֹאֲרִין דִּילָן. וְלֹא דִי לֹן דְקָאִים אִיהוּ לְמִסְטִי עֲלָמָא לְמַגְנָא וְלְקַטְרָגָא תְדִיר כָּל שְׁכָן דְזִזְלִין מִינֵיהּ מֵה דֵאִית לִיה לְזִטְלָא. וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא זִיִּים עַל בְּנֵי, וְבִגִּין כֶּה קָרְבִין עַל הָאִי עֲגָלָא, בִּגִּין לְתַקְנָא עֲמִיָּה מֵה דֵאֲתַנְטִיל הָהִיא נְשִׁמְתָא דְפֶר נֶשׁ מִינֵיהּ, וְכֹא יִשְׁתַּכּוּז מִקְטְרָגָא עַל (ד"א ל"ג קריבין בהא) עֲלָמָא.

380. וְרָזָא עֲלָאָה תִנְיִן דְכָא: שׁוּר פָּרָה, עֲגָלָה, עֲגָלָה – כָּלם בְּסוּד עֲלִיִן נִמְצָאִים, וְלָבֵן בְּזָה מִתְקַנִּים אוֹתוֹ, וְזִהוּ שְׁכִתוּב (דברים כא) יְדִינוּ לֹא שְׁפָכָה אֶת הַדָּם הַזֶּה וְגו'. לֹא שְׁפָכּוּ וְלֹא גִרְמֵנוּ מִיתָתוֹ. וְכֹה לֹא נִמְצָא עֲלֵיהֶם מִקְטְרָג, וּבְכָל נִתֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲצָה לְעוֹלָם.

381. בֹּא רָאָה, כְּמוֹ זֶה בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכַּפּוּרִים דְּדִינָא אֲשִׁתְּכּוּז בְּעֲלָמָא, אִיהוּ קָאִים לְקַטְרָגָא וְיִשְׂרָאֵל בְּעִיִן לֵאֲתַעְרָא בְּשׁוּפֹר, וְלֵאֲתַעְרָא קוֹל דְּכָלִיל בְּאִשׁ"א וּבְמִ"א וְרוּז"א וְאֲתַעְבִּידוּ זֹד, וְלֵאֲשַׁמְעָא הָהוּא קוֹל מִגֹּז שׁוּפֹר.

382. וְהָהוּא קוֹל סִלְקָא עַד אֲתֵר דְּכִרְסִיָּא דְּדִינָא יִתְבָּא וּבְטִישׁ בָּהּ וְסִלְקָא. כִּיִן דְּמִטָּא הָאִי קוֹל מִתְתָּא, קוֹל דִּיעֲקֹב אֲתַתְקֵן לְעִילָא, וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא (דף קיד ע"ב) אֲתַעְר רִזְמוּ, דְּהָא כְּזִינָא דִּישְׂרָאֵל מִתְעַרִי לְתַתָּא קוֹל זֹד כָּלִיל בְּאִשׁ"א וְרוּז"א וּבְמִ"א דְנִפְקִי כְּזִידָא מִגֹּז שׁוּפֹר, הָכִי זְמוּ אֲתַעְר לְעִילָא שׁוּפֹר. וְהָהוּא

קול שכלול בא"ש ומי"א ורוז"א אתתקן, ונפק דא
זו מלמטה וזה מלמעלה, ונתקן העולם
ונמצאים הרחמים.

383. ואותו מקטרג מתערבב, שחושב
לשלט בדין ולקטרג בעולם, ורואה
שמתעוררים רחמים. אז מתערבב ותש כחו
ולא יכול לעשות דבר, והקדוש ברוך הוא דן
את העולם ברחמים. שאם תאמר שנעשה
דין – לא כן! אלא מתחברים רחמים עם דין,
והעולם נדון ברחמים.

384. בא ראה, כתוב (תהלים פא) תקעו
בחדש שופר בכסה ליום חגנו, שהלבנה
מתכסה, שהרי אז שולט הנחש הרע ויכול
להזיק לעולם. וכשמתעוררים רחמים, עולה
הלבנה ומעברת משם, והוא מתערבב ולא
יכול לשלט, ועובר שלא יתקרב לשם, ולכן
בראש השנה צריך לערבב אותו במי
שמתעורר משנתו ולא יודע כלום.

385. ביום הכפורים צריך לניח ולעשות לו
נחת רוח בשעיר שמקריבים לו, ואז מתהפך
לסגור על ישראל, אבל ביום של ראש
השנה מתערבב, שלא יודע ולא יכול
לעשות כלום. רואה התעוררות של הרחמים
עולים מלמטה ורחמים מלמעלה והלבנה
עולה ביניהם, אז הוא מתערבב ולא יודע
כלום ולא יכול לשלט.

386. והקדוש ברוך הוא דן את ישראל
ברחמים וחס עליהם ומוצא להם זמן כל
אותם עשרה ימים שבין ראש השנה ליום
הכפורים לקבל את כל אותם השבים לפניו
ולכפר להם מחטאיהם ומעלה אותם ליום
הכפורים.

387. ועל זה בכל מצוה הקדוש ברוך הוא
את ישראל לעשות מעשה, כדי שלא ישלט
עליהם מי שלא צריך ולא ישלט עליהם הדין
ויהיו כלם צדיקים בארץ באהבת האב על
הבנים [בני אדם], והכל תלוי במעשה
ובדבורים, והרי בארנו הדברים.

קול הכליל בא"ש ומי"א ורוז"א אתתקן, ונפק דא
מתתא ודא מעילא, ואתתקן עלמא ורוזמי אשתכוזו.

383. והוא מקטרגא אערבב דוועיב לשלטא
בדינא ולקטרגא בעלמא, ורוזמי דמתערי רוזמי, כדין
אערבב ואתשש וזיליה ולא יכיל למעבר מידו,
וקודשא בריך הוא דאין עלמא ברוזמי, דאי תימא
דינא אתעביר, לאו הכי, אלא אתווכרו רוזמי בדינא,
ועלמא אתדן ברוזמי.

384. תא וזוי, כתיב, (תהלים פא) תקעו בחדש שופר
בכסה ליום וזגנו דאתכסיא סיהרא. דהא כדין שלטא
האי וזיויא בישא ויכיל לזוקא עלמא, וכד מתערי
רוזמי, סלקא סיהרא ואתעברת מתמן, ואיהו אתערבב
ולא יכיל לשלטא, ואתעבר דלא יתקרב תמן, ועל
דא ביום ראש השנה בעי לערבבא ליה כמאן דאתער
משנתיה ולא ידע כלום.

385. ביום הכפורים בעי לזיווא ולמעבר ליה נזיוא
דרווא בשעיר דקרבין ליה, וכדין אתהפך סגוריא
עליהו דישאל, אבל ביומא דראש השנה אתערבב
דלא ידע ולא יכיל למעבר כלום. וזמי אתערוותא
דרוזמי סלקין מתתא, ורוזמי מלעילא וסיהרא סלקא
ביניהו. כדין אתערבב ולא ידע כלום ולא יכיל
לשלטא.

386. וקודשא בריך הוא דן להו לישראל ברוזמי, וזויס
עליהו ואשתכוז להו זמנא כל אנן י' יומין דבין ראש
השנה ליום הכפורים לקבלא כל אנן דתייבין קביה
ולכפרא לון מוועביהו וסליק לון ליומא דכפורי.

387. ועל דא בכולא קודשא בריך הוא פקיד לון
לישראל למעבר עובדא בגין דלא ישלוט עליהו מאן
דלא אצטרך, ולא ישלוט עליהו דינא, ויהון כלהון
זכאין בארעא (דף קטו ע"א) ברוזימו דאבא על בגין,
וכולא בעובדא ובמלין תליא, והא אוקימנא מלין.

388. וַיִּי פָקֵד אֶת שְׂרָה כְּאִשֶּׁר אָמַר. רַבִּי יוֹזֶזֶן פָּתַח בְּהַאי קָרָא (שיר השירים ז) ראשֶׁךְ עֲלִיךָ כְּכַרְמֶל וְדָלֶת ראשֶׁךְ כְּאַרְגָּמָן מֶלֶךְ אֲסוּר בְּרִהָטִים. עֲשֵׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלִיטִים לְמַעַלָּה וְשְׁלִיטִים לְמַטָּה. כְּשֶׁנִּזְוֶתֶן הוּא מַעַלָּה לְשָׁרִים שֶׁל מַעַלָּה נֹטְלִים מַעַלָּה הַמְּלָכִים שֶׁל מַטָּה. נִתֵּן מַעַלָּה לְשָׁרֵי שֶׁל בָּבֶל – נֹטֵל מַעַלָּה נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע, שְׁכַתוֹב בּוֹ (דְּנִיאל ב) אֶתָּה הוּא רֹאשׁ הַזָּהָב. וְהָיוּ כָּל הָעוֹלָם מְשֻׁעָבְדִים תַּחַת יָדוֹ וּבְנֵי וּבָנֵי בְנוֹ. וְהָיוּ שְׁכַתוֹב רֹאשֶׁךְ עֲלִיךָ כְּכַרְמֶל. וְהָיוּ נְבוּכַדְנֶצַּר. וְהָיוּ שְׁכַתוֹב (שם ד) תַּחֲתֵי תַעֲלָל חֵית הַשָּׂדֶה. וְדָלֶת רֹאשֶׁךְ כְּאַרְגָּמָן – וְהָיוּ בִלְשָׁעַר שְׂאֵמֶר (שם ה) יִלְבֹּשׁ אֲרָגָמָן. מֶלֶךְ אֲסוּר בְּרִהָטִים – וְהָיוּ אוֹיֵל מִרְדֵּךְ שְׁהִיָּה אֲסוּר עַד שְׁמֵת אָבִיו נְבוּכַדְנֶצַּר וּמֶלֶךְ תַּחֲתֵי.

389. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לְמָה בָּא טַעַם זֶה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים? אֵלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁבַע דְּבָרִים נִבְרָאוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵן וְכוּ', כֶּסֶף הַכְּבוֹד – שְׁנֵי אֲמָר (תהלים צג) נִכּוֹן כֶּסֶף מֵאֵז מַעוֹלָם אֶתָּה, וְכַתִּיב (ירמיה יז) כֶּסֶף כְּבוֹד מְרוֹם מְרֹאשׁוֹן. שֶׁהוּא הָיָה רֹאשׁ הַנִּקְדָּם לְכָל, וְנֹטֵל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַנִּשְׁמָה הַטְּהוֹרָה מִכֶּסֶף הַכְּבוֹד לְהִיּוֹת מְאִירָה לְגוֹף. וְהָיוּ שְׁכַתוֹב רֹאשֶׁךְ עֲלִיךָ כְּכַרְמֶל. וְהָיוּ כֶּסֶף הַכְּבוֹד שֶׁהוּא רֹאשׁ עַל הַכָּל. וְדָלֶת רֹאשֶׁךְ כְּאַרְגָּמָן – זֶה הוּא הַנִּשְׁמָה הַנִּשְׁתַּל מִמֶּנּוּ. מֶלֶךְ אֲסוּר בְּרִהָטִים – וְהָיוּ הַגּוֹף שֶׁהוּא אֲסוּר בְּקֶבֶר וְכֹלָה בְּעֶפֶר וְלֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ אֵלָּא כְּמֵלֶאכֶת תְּרוּד רֶקֶב, וּמִמֶּנּוּ יִבְנֶה כָּל הַגּוֹף. וְכִשְׁפוּקֵד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַגּוֹף, הוּא אוֹמֵר לְאַרְץ שְׁתַּפְּלִיט אוֹתוֹ לַחוּץ, שְׁכַתוֹב (ישעיה כו) וְאַרְץ רְפָאִים תִּפְּלִי.

390. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַמַּתִּים שְׁבָאֲרֵךְ הֵם חַיִּים תַּחֲלָה, וְהָיוּ שְׁכַתוֹב (שם) יָחִיו מִתֵּיף. נִבְלָתִי יְקוּמוּ – אֵלּוּ שְׁבָחוּצָה לְאַרְץ. הַקִּיצוֹ וְרִנְנוֹ שְׁכֵנִי עֶפֶר – אֵלּוּ הַמַּתִּים שְׁבָמִדְבָּר. שְׂאֵמֶר רַבִּי יוֹחָנָן, לְמָה מֵת מִשָּׁה בְּחוּצָה לְאַרְץ? לְהִרְאוֹת לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, כְּשֶׁם שֶׁעֲתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְיֹת לְמִשָּׁה,

388. וַיִּי פָקֵד אֶת שְׂרָה כְּאִשֶּׁר אָמַר. רַבִּי יוֹזֶזֶן פָּתַח בְּהַאי קָרָא (שיר השירים ז) ראשֶׁךְ עֲלִיךָ כְּכַרְמֶל וְדָלֶת ראשֶׁךְ כְּאַרְגָּמָן מֶלֶךְ אֲסוּר בְּרִהָטִים. עֲשֵׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלִיטִים לְמַעַלָּה וְשְׁלִיטִים לְמַטָּה. כְּשֶׁנִּזְוֶתֶן הוּא מַעַלָּה לְשָׁרִים שֶׁל מַעַלָּה נֹטְלִים מַעַלָּה הַמְּלָכִים שֶׁל מַטָּה. נִתֵּן מַעַלָּה לְשָׁרֵי שֶׁל בָּבֶל, נֹטֵל מַעַלָּה נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע דְּכַתִּיב בִּיה (דְּנִיאל ב) אֶתָּה הוּא רֹאשֶׁה דִּי דְהָבָא, וְהָיוּ כָּל הָעוֹלָם מְשֻׁעָבְדִים תַּחַת יָדוֹ וּבְנֵי וּבָנֵי בְנוֹ. וְהָיוּ רֹאשֶׁךְ עֲלִיךָ כְּכַרְמֶל, וְהָיוּ נְבוּכַדְנֶצַּר, הָדָא הוּא דְכַתִּיב, (דְּנִיאל ד) תַּזְוֹתוֹהִי תַטְלַל זִיזוֹת בְּרָא. וְדָלֶת רֹאשֶׁךְ כְּאַרְגָּמָן, וְהָיוּ בִלְשָׁעַר דְּאָמַר (דְּנִיאל ה) אֲרָגוֹנָא יִלְבֹּשׁ. מֶלֶךְ אֲסוּר בְּרִהָטִים, וְהָיוּ אוֹיֵל מִרְדֵּךְ שְׁהִיָּה אֲסוּר עַד שְׁמֵת אָבִיו נְבוּכַדְנֶצַּר וּמֶלֶךְ תַּחֲתֵי.

389. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְמַאי אֶתָּה הָאֵי טַעַם בְּשִׁיר הַשִּׁירִים. אֵלָּא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה שְׁבַע דְּבָרִים נִבְרָאוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵן וְכוּ', כֶּסֶף הַכְּבוֹד – שְׁנֵי אֲמָר (תהלים צג) נִכּוֹן כֶּסֶף מֵאֵז מַעוֹלָם אֶתָּה, וְכַתִּיב, (ירמיה יז) כֶּסֶף כְּבוֹד מְרוֹם מְרֹאשׁוֹן. שֶׁהוּא הָיָה רֹאשׁ הַנִּקְדָּם לְכָל, וְנֹטֵל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַנִּשְׁמָה הַטְּהוֹרָה מִכֶּסֶף הַכְּבוֹד לְהִיּוֹת מְאִירָה לְגוֹף, הָדָא הוּא דְכַתִּיב רֹאשֶׁךְ עֲלִיךָ כְּכַרְמֶל, וְהָיוּ כֶּסֶף הַכְּבוֹד שֶׁהוּא רֹאשׁ עַל הַכָּל. וְדָלֶת רֹאשֶׁךְ כְּאַרְגָּמָן, זֶה הוּא הַנִּשְׁמָה הַנִּשְׁתַּל מִמֶּנּוּ. מֶלֶךְ אֲסוּר בְּרִהָטִים, וְהָיוּ הַגּוֹף שֶׁהוּא אֲסוּר בְּקֶבֶר וְכֹלָה בְּעֶפֶר וְלֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ אֵלָּא כְּמֵלֶאכֶת תְּרוּד רֶקֶב. וּמִמֶּנּוּ יִבְנֶה כָּל הַגּוֹף. וְכִשְׁפוּקֵד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַגּוֹף הוּא אוֹמֵר לְאַרְץ שְׁתַּפְּלִיט אוֹתוֹ לַחוּץ דְּכַתִּיב (ישעיה כו) וְאַרְץ רְפָאִים תִּפְּלִי.

390. אָמַר רַבִּי יוֹזֶזֶן הַמַּתִּים שְׁבָאֲרֵךְ הֵם זִיזִים תַּחֲלָה הָדָא הוּא דְכַתִּיב, (ישעיה כו) יָחִיו מִתֵּיף, נִבְלָתִי יְקוּמוּ – אֵלּוּ שְׁבָחוּצָה לְאַרְץ. הַקִּיצוֹ וְרִנְנוֹ שְׁכֵנִי עֶפֶר, אֵלּוּ הַמַּתִּים שְׁבָמִדְבָּר. שְׂאֵמֶר רַבִּי יוֹזֶזֶן לְמָה מֵת מִשָּׁה בְּחוּצָה לְאַרְץ. לְהִרְאוֹת לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, כְּשֶׁם שֶׁעֲתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְיֹת לְמִשָּׁה כִּף עֲתִיד לְהַחְיֹת

שהנשמה הנכנסת בהם, שהיא נשמת החיים, נשמת התענוגים, שהיא קבלה התענוגים מלמעלה ומעדת לגוף, והכל תמהים בה ואומרים (שיר השירים ז) מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. זו היא הנשמה לעתיד לבא.

394. אמר רבי יהודה, בא ראה שפך הוא, שכתוב (שם) מלך אסור ברהטים, וכתוב אחריו מה יפית ומה נעמת. ואמר רבי יהודה, באותו זמן עתיד הקדוש ברוך הוא לשמח עולמו ולשמח בכריותיו, שנאמר (תהלים קד) ישמח ה' במעשיו. ואזי יהיה שחוק בעולם מה שאין בן עכשו, שכתוב (שם קכו) אז ימלא שחוק פיני וגו'. והו שכתוב ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים, שאזי עתידים בני אדם לומר שירה, שהוא עת שחוק. רבי אבא אמר, היום שישמח הקדוש ברוך הוא עם בריותיו, לא היתה שמחה כמותה מיום שנברא העולם, והצדיקים הנשארים בירושלים לא ישובו עוד לעפרם, שכתוב (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. הנותר בציון ובירושלים דוקא.

395. אמר רבי אחא, אם בן מעטים הם. אלא כל אותם שנשארו בארץ ישראל הקדושה דינם בירושלים וכציון לכל דבר. מלמד שכל ארץ ישראל בכלל ירושלים היא, ממשמע שכתוב (ויקרא יט) וכי תבאו אל הארץ. הכל בכלל.

396. רבי יהודה ברי אבא שאל לרבי חזקיה. אמר לו, מתים שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיותם, למה לא נתן נשמתם במקום שנקברו שם, ויבאו להחיות בארץ ישראל? אמר לו, נשבע הקדוש ברוך הוא לבנות ירושלים, ושלל תהרס לעולמים. שאמר רבי ירמיה, עתיד הקדוש ברוך הוא לחדש עולמו ולבנות ירושלים ולהורידה בגויה מלמעלה [בגין] כדי שלא יהרס, ונשבע שלא תגלה עוד בנסת ישראל, ונשבע שלא יהרס בגין ירושלים, שנאמר (ישעיה סב) לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצף לא יאמר עוד שממה. ובכל מקום שאתה מוצא לא לא –

שהיא נשמת הוויים נשמת התענוגים שהיא קבלה תענוגים מלמעלה ומעדת לגוף והכל תמהים בה ואומרים (שיר השירים ז) מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. זו היא הנשמה לעתיד לבא.

394. אמר רבי יהודה תא וזוי, שפך הוא דכתיב, (שיר השירים ז) מלך אסור ברהטים. וכתוב בתריה מה יפית ומה נעמת. ואמר רבי יהודה באותו זמן עתיד הקדוש ברוך הוא לשמח עולמו ולשמח בכריותיו שנאמר (תהלים קד) ישמח ה' במעשיו. ואזי יהיה שחוק בעולם מה שאין עכשיו, דכתיב, (תהלים קכו) אז ימלא שחוק פיני וגו'. הלא הוא דכתיב ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים. שאזי עתידים בני אדם לומר שירה שהוא עת שחוק. רבי אבא אמר היום שישמח הקדוש ברוך הוא עם בריותיו לא היתה שמחה כמותה מיום שנברא העולם, והצדיקים הנשארים בירושלים לא ישובו עוד לעפרם דכתיב, (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. הנותר בציון ובירושלים דייקא.

395. אמר רבי אבא אם בן ועירין אנן, אלא כל אנן דאשתארו בארעא קדישא דישאל דינא דלהון בירושלם וכציון לכל דבר. מלמד דכל ארץ ישראל בכלל ירושלים היא, ממשמע דכתיב, (ויקרא יט) וכי תבאו אל הארץ הכל בכלל.

396. רבי יהודה ברי אבא שאל לרבי חזקיה, אמר לו מתים שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיותם, למה לא יהיב נשמתהון באתר דאתקברו תמן וייתון לאווייא בארעא דישאל. אמר לו נשבע הקדוש ברוך הוא לבנות ירושלים ושלל תהרס לעולמים, דאמר רבי ירמיה עתיד הקדוש ברוך הוא לחדש עולמו ולבנות ירושלים ולהורידה בגויה מלמעלה (ס"א בנין) בגין שלא יהרס, ונשבע שלא תגלה עוד בנסת ישראל, ונשבע שלא יהרס בגין ירושלים, שנאמר (ישעיה סב) לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצף לא יאמר עוד שממה. ובכל מקום שאתה מוצא לא לא, היא

היא שבועה. זהו שפּתוב (בראשית ט) ולא יפרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול וגו', וכתוב (ישעיה נד) אשר נשבעתי מעבר מי נח. מפאן שלא לא – שבועה. ומן לאו אתה שומע הן. ועתיד הקדוש ברוך הוא לקיים עולמו קיים שלא תגלה בנסת ישראל ולא יחרס בגן בית המקדש, לפיכך אין מקבילים נשמתם אלא במקום קים לעולמים, כדי שתהיה הנשמה קימת בגוף לעולמים. וזה הוא שפּתוב הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו וגו'.

שבועה, הלא הוא דכתיב, (בראשית ט) ולא יפרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול וגו' וכתוב, (ישעיה נד) אשר נשבעתי מעבר מי נח. מפאן שלא לא, שבועה. ומן לאו אתה שומע הן. ועתיד הקדוש ברוך הוא לקיים עולמו קיים שלא תגלה בנסת ישראל ולא תחרס בגן בית המקדש, לפיכך אין מקבילים נשמתן אלא במקום קיים לעולמים, כדי שתהיה הנשמה קימת בגוף לעולמים, ודא הוא דכתיב הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו וגו'.

397. אמר רבי זוקיה מהכא (מקרא הוא) הוא קדוש ירושלים קדוש, הנותר בה קדוש. הוא קדוש – שפּתוב (ישעיה ו) קדוש ה' צבאות, וכתוב (הושע יא) בקרבך קדוש. ירושלים קדוש – שפּתוב (קהלת ח) וממקום קדוש יהלכו. הנותר בה קדוש – שפּתוב (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. מה קדוש הראשון קים – אף הנשאר קדוש קדוש קים.

397. אמר רבי זוקיה מהכא (מקרא הוא) הוא קדוש ירושלים קדוש, הנותר בה קדוש. הוא קדוש, דכתיב, (ישעיה ו) קדוש י' צבאות. וכתוב, (הושע יא) בקרבך קדוש. ירושלים קדוש, דכתיב, (קהלת ח) וממקום קדוש יהלכו. הנותר בה קדוש, דכתיב, (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. מה קדוש הראשון קיים אף הנשאר קדוש קדוש קיים.

398. אמר רבי יצחק, מה זה שפּתוב (זכריה ח) עוד ישובו וקנים וזקנות ברחבות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים; מה טובה היא זו [כדי] ללכת אז שפּתוב ואיש משענתו בידו? אלא, אמר רבי יצחק, עתידים הצדיקים לעתיד לבא להחיות מתים פאלישע הנביא, שפּתוב (מלכים-ב ד) וקח משענתי בידך ולך, וכתוב ושמתי משענתי על פני הנער. אמר לו הקדוש ברוך הוא: דבר שעתידים לעשות הצדיקים לעתיד לבא אתה רוצה לעשות עכשו לעשות? מה כתוב? וישם את המשענת על פני הנער ואין קול ואין עונה ואין קשב. אבל הצדיקים לעתיד לבא עלה בידם הבטחה זו, שפּתוב (זכריה ח) ואיש משענתו בידו, כדי להחיות בו את המתים. [מי הם המתים?] אותם מהגרים שנתגורו מאמות העולם, שפּתוב בהם (ישעיה סה) כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקלל.

398. אמר רבי יצחק מאי דכתיב, (זכריה ח) עוד ישובו וקנים וזקנות ברחבות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים. מאי טיבותא דא (כדי) לביטול כדין דכתיב ואיש משענתו בידו. אלא אמר רבי יצחק (קלה א) עתידים הצדיקים לעתיד לבא להחיות מתים פאלישע הנביא, דכתיב, (מלכים ב ד) וקח משענתי בידך ולך. וכתוב ושמתי משענתי על פני הנער. אמר ליה קודשא בריך הוא דבר שעתידים לעשות הצדיקים לעתיד לבא אתה רוצה עכשיו לעשות, מה כתיב וישם את המשענת על פני הנער ואין קול ואין עונה ואין קשב. אבל הצדיקים לעתיד לבא עלה בידם הבטחה זו, דכתיב, (זכריה ח) ואיש משענתו בידו כדי להחיות בו את המתים (מה מתים אותם) מהגרים שנתגורו מאמות העולם דכתיב בהו (ישעיה סה) כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקלל. אמר רבי יצחק סופיה דקרא מוכיז דכתיב מרוב ימים.

אמר רבי יצחק, סוף הפסוק מוכיח, שפתיב
מרב ימים.

399. דבר אחר ותאמר שרה צחק עשה לי
אלהים, כתוב (ישעיה סו) שמחו את ירושלם
וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוב כל
המתאבלים עליה. אמר רבי יהודה, לא
היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא מיום
שנברא העולם באותה שמחה שעתיד
לשמח עם הצדיקים לעתיד לבא, וכל אחד
מראה באצבע ואומר, (שם כה) הנה אלהינו
זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה
ונשמחה בישועתו, וכתוב (שם יב) זמרו ה' כי
גאות עשה מידעת זאת בכל הארץ.

400. רבי יוחנן אמר, לא ראינו מי שפרש
את הדבר הזה כדוד המלך שאמר (תהלים
קד) תסתיר פניך יבהלון וגו'. מכאן שאין
הקדוש ברוך הוא עושה רעה לשום אדם,
אלא כשאנו משגיח בו – הוא בלה מאליה,
שכתוב תסתיר פניך יבהלון תסוף רוחם יגעון
וגו', ואחר כך (שם) תשלח רוחך יבראון וגו',
ואחר כך (שם) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה'
במעשיו. ואזי השחוק בעולם, שכתוב (שם
קכו) אזי ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה. זהו
שכתוב ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים,
לשמח בישועתו.

401. רבי חייא אמר, בא ראה, עד שהגוף
עומד בעולם הזה, הוא חסר מן התשלום.
לאחר שהוא צדיק והולך בדרך ישר ומת
בישרו, נקרא שרה בתשלומו. הגיע לתחת
המתים, הוא שרה, כדי שלא יאמרו שאחר
הוא שהחיה הקדוש ברוך הוא. לאחר שהוא
חי ושמח עם השכינה ומעביר הקדוש ברוך
הוא היגון מן העולם, שכתוב (ישעיה
כה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה
מעל כל פנים וגו', אזי נקרא יצחק בשביל
הצחוק והשמחה שיהיה לצדיקים לעתיד
לבא.

402. רבי יהודה אתא ליה הוה בא לאותו מקום של כפר
חנן. שלחו לו מנחה כל בני העיר. נכנס לפניו
רבי אבא, אמר לו, מתי הולך מר? אמר לו,

399. דבר אחר ותאמר שרה צחוק עשה לי
אלהים, (ישעיה סו) שמחו את ירושלם וגילו בה כל
אהביה שישו אתה משוב כל המתאבלים עליה. אמר
רבי יהודה לא היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא
מיום שנברא העולם, באותה שמחה שעתיד לשמחו
עם הצדיקים לעתיד לבוא. וכל אחד ואחד מראה
באצבע ואומר (ישעיה כה) הנה אלהינו זה קוינו לו
ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.
וכתיב, (ישעיה יב) זמרו ה' כי גאות עשה מידעת זאת
בכל הארץ.

400. רבי יוחנן אמר לא נזינן מאן דפריש האי מלה
כדוד מלכא דאמר (תהלים קד) תסתיר פניך יבהלון
וגו'. מכאן שאין הקדוש ברוך הוא עושה רעה לשום
אדם, אלא כשאנו משגיח בו הוא בלה מאליה,
דכתיב תסתיר פניך יבהלון תסוף רוחם יגעון וגו'.
ואחר כך (תהלים קד) תשלח רוחך יבראון וגו'. ואחר
כך (תהלים קד) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו.
ואזי השחוק בעולם דכתיב, (תהלים קכו) אזי ימלא
שחוק פינו ולשוננו רנה. הדא הוא דכתיב ותאמר שרה
צחוק עשה לי אלהים לשמחו בישועתו.

401. רבי חייא אמר תא נזינן, עד שהגוף עומד בעולם
הזה הוא חסר מן התשלום, לאחר שהוא צדיק והולך
בדרך ישר ומת בישרו, נקרא שרה בתשלומו, הגיע
לתחת המתים הוא שרה, כדי שלא יאמרו שאחר
הוא שהחיה קודשא בריך הוא. לאחר שהוא חי
ושמח עם השכינה ומעביר הקדוש ברוך הוא היגון מן
העולם דכתיב, (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה ה'
אלהים דמעה מעל כל פנים וגו'. אזי נקרא יצחק,
בשביל הצחוק והשמחה שיהיה לצדיקים לעתיד
לבא.

402. רבי יהודה אתא ליה הוה בא לאותו מקום של כפר
חנן. שלחו לו מנחה כל בני העיר. נכנס לפניו
רבי אבא, אמר לו, מתי הולך מר? אמר לו,

אפרע מה שנתנו לי בני העיר ואלף. אמר לו, אל יחשש מר למנחה הזאת. לתורה הם עשו את זה, ולא יקבלו ממך כלום. אמר לו, ולא יקבלו דברי תורה? אמר כן. באו כל בני העיר. אמר לו רבי יהודה, כלם ראשי ישיבות. אמר לו, ואם יש מי שלא נאה לו לשבת כאן – שיקום וילך. קם רבי אבא והבדיל מהם עשרה שיקבלו ממנו. אמר להם, שבו עם האיש הגדול הזה, ואני והם נקבל למחר ונשב עמו. הלכו. ואותם עשרה שישבו עמו ישבו [אותם עשרה] ולא אמר כלום. אמרו לו, אם רצונו של מר, נקבל פני שכינה. אמר להם, והרי רבי אבא אינו כאן. שלחו לו ובא.

אמר ליה אימתי ליוזל מר, אמר ליה אפרע מיה דיהבו לי בגי מאתא ואיוזל, אמר ליה לא ליוזוש מר להאי תקרובתא לאורייתא הוא דעבדו, ולא יקבלו מנה כלום, אמר ליה ולא מקבלי מלי דאורייתא, אמר אין. אתו כל בגי מאתא. אמר ליה רבי יהודה כלהון מארי מתיבתא, אמר ליה, ואי אית מאן דלא יאות למיתב דכא ליקום וליזיל. קם רבי אבא ואבדיל מנייהו עשרה די יקבלון מניה, אמר להו יתיבו בהרי גברא רבא דנא, ואנא ואנן נקבל למזור ונתיב עמיה. אוכלו. ואנן עשרה דאשתארו עמיה יתיבו (אנן עשרה) ולא אמר כלום, אמרו ליה אי רעותיה דמר נקבל אפי שכינתא. אמר להו והא רבי אבא לית הכא, שדרו בהדיה ואתא.

403. פתח ואמר, וה' פקד את שרה כאשר אמר. מאי שניא הוה הכא, הוה ליה למימר ווי זכר את שרה כמה דאמר (בראשית ל) ויזכר אלהים את רחל, שאין פקידה אלא על מה שהיה בתחלה. אלא בהתחלה היה, שכתוב שוב אשוב אליך בעת חיה, ועל אותו ענין נאמר שפקד עכשו, משמע שכתוב כאשר אמר. שאלמלא לא נאמר כאשר אמר, שיאמר זכירה. אבל פקד – אותו דבר שאמר למועד אשוב אליך.

403. פתח ואמר ווי פקד את שרה כאשר אמר. מאי שניא הוה הכא, הוה ליה למימר ווי זכר את שרה כמה דאמר (בראשית ל) ויזכר אלהים את רחל. דאין פקידה אלא על מה דהוה בפקדמיתא. אלא בפקדמיתא הוה, דכתיב שוב אשוב אליך בעת חיה, ועל אותו ענין נאמר שפקד עכשו, משמע דכתיב כאשר אמר, דאלמלא לא נאמר כאשר אמר לימא זכירה, אבל פקד הוה מלה דאמר למועד אשוב אליך.

404. אחר כך אמר כך, צדיק זה שזוכה לעלות לאותו כבוד עליון, דמותו נחקקת בכסא כבודו, וכן לכל צדיק וצדיק דמותו למעלה כמו שהיה למטה להבטיח לאותה נשמה קדושה.

404. לבתר אמר הכי, האי צדיק דזכי למיסק ליהוא יקר עלאה, דיוקניה מתפתח בפרסי יק ריה, וכן לכל צדיק וצדיק דיוקניה לעילא כד הוה לתתא לאבטוןא לההיא נשמתא קדישא.

405. והיו שאמר רבי יוחנן, מה זה שכתוב (חבקוק ג) שמש ירח עמד ובלה? שזוהרים גוף ונשמה שעומדים בגין הקדוש העליון שלמעלה בדמות שהיה עומד בארץ, ואותה דמות נאנית הנאת הנשמה, ואותה העתידה להתלבש בעצם הוה שנשארה בארץ, והאדמה תעבר ממנה וטופלת את ההמה החוצה, והיו שנקרא קדשה.

405. והיינו דאמר רבי יוחנן, מאי דכתיב, (חבקוק ג) שמש ירו עמד ובלה, דזהרן גופא ונשמתא דקיימין באדרא קדישא עלאה דלעילא כדיוקנא דהוה קאים בארעא, וההיא דיוקנא (o"א מזונה) ממוזנה הנאת נשמתא, וההיא עתידה להתלבש בהאי גרמא דאשתאר בארעא, וארעא מתעבר מניה וטפל טיניה לברא, ודא הוא דאתקרי קדושה.

406. וכד קיימא דיוקנא דלעילא, אתא בכל ירווא לסגדא קמי מלכא קדישא בריך הוא דכתיב, (ישעיה סו) והיה מדי זודע בוזדשו. והוא מבשר ליה ואמר למועד אשוב אליה, ללהוא זמן דעתיד לאזניא מיתניא עד דאתפקדת ללהוא זמנא כמה דאתבשר הדא הוא דכתיב ויפקד את שרה כאשר אמר. והוא יומא דזודי קודשא בריך הוא בעובדוי הדא הוא דכתיב, (תהלים קד) ישמחו במעשיו.

407. אמר לו רבי אבא, יאמר לנו מר על הפרשה שאחר כך. אמר, יפה לכם לפתח פרשה זו. פתח ואמר, ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם וגו', ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת וגו'. כאן יש להתבונן, האמן הזה שמוציא כסף ממקור הארץ, מה עושה? בתחלה מכניס אותו לאש דולקת עד שמוציא ממנו את כל הזהמה של הארץ, וחרי נשאר כסף, אבל לא כסף שלם. אחר כך מה עושה? מכניס אותו באש כבתחלה ומוציא ממנו סיגים, כמו שנאמר (משלי כה) הגו סיגים מכסף וגו', ואז הוא כסף שלם ללא ערבוביה.

408. כך הקדוש ברוך הוא מוכניס את הגוף הזה תחת הארץ, עד שכלו נרקב ויצאה ממנו כל הזהמה הרעה, ונשאר אותו תרוד רקב ונבנה ממנו הגוף, ועד עכשו הוא גוף לא שלם.

409. אחר אותו יום הגדול, שכתוב (זכריה יד) והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה, מסתרים כלם בעפר כמו בתחלה מלפני פחד והחזק של הקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב (ישעיה ב) ובאו במערות צרים ובמחלות עפר מפני פחד ה' ומחדד גאוונו וגו'. ויצא נשמתם ומתעכל אותו תרוד רקב, ונשאר גוף שנבנה שם [האור] שלו באור השמש וכזהו הרקיע, שכתוב (דניאל יב) והמשפלים יזהרו כזהו הרקיע וגו', ואז כסף שלם, גוף שלם בלי ערבוביה אחרת.

406. וכד קיימא דיוקנא דלעילא, אתא בכל ירווא לסגדא קמי מלכא קדישא בריך הוא דכתיב, (ישעיה סו) והיה מדי זודע בוזדשו. והוא מבשר ליה ואמר למועד אשוב אליה, ללהוא זמן דעתיד לאזניא מיתניא עד דאתפקדת ללהוא זמנא כמה דאתבשר הדא הוא דכתיב ויפקד את שרה כאשר אמר. והוא יומא דזודי קודשא בריך הוא בעובדוי הדא הוא דכתיב, (תהלים קד) ישמחו במעשיו.

407. אמר ליה רבי אבא זימא לן מר על פרשתא לבתר, אמר יאות לכוון למפתוז פרשתא דא. פתוז ואמר ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם וגו' ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת וגו'. הכא אית לאסתכלא האי אומנא דאפיק כספא ממקורא דארעא, מאי עבד. בקדמיתא מעייל ליה בנור דליק עד דנפיק מניה כל זוהמא דארעא, והא אשתארת כספא אבל לא כספא שלימתא, לבתר מאי עבד, מעייל ליה בנורא כדבקדמיתא ומפיק מניה סטייפי כמה דאת אמר, (משלי כה) הגו סיגים מכסף וגו' וכדין הוא כספא שלימתא בלא ערבוביא.

408. כך הקדוש ברוך הוא מעייל האי גופא תזוזת ארעא עד דמתרקב כוליה ונפיק מניה כל זוהמא בישא, ואשתאר ההוא תרוד רקב ואתבני גופא מניה, ועד כען הוא גופא לא שלם.

409. לבתר ההוא יומא רבא דכתיב, (זכריה יד) והיה יום אחד הוא יודע ליה' ולא יום ולא לילה, מתטמורן כללהו בעפרא כדבקדמיתא מן קדם דזוילו ותקיפו דקודשא בריך הוא, הדא הוא דכתיב, (ישעיה ב) ובאו במערות צרים ובמזולות עפר מפני פחד ה' ובחדד גאוונו וגו'. ונפיק גשמתיהו ומתעכל ההוא תרוד רקב ואשתאר גופא דאתבני תמן (נ"א נהורא) דיליה כזהורא דשמשא וכזהרא דרקיעא דכתיב, (דניאל יב) והמשפלים יזהרו כזהו הרקיע וגו'. וכדין כספא

שְׁלִים, גּוֹפָא שְׁלִימָא בְּלֵא עֲרֻבֵינָא אֲזִירְיָתָא. (מכאן עד סוף מדרש הנעלם בדף קיח אינו נמצא בז"ג רק בז"ק)

410. שְׁאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, גּוֹף שְׁמַאיר יִזְרַק הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלַמֵּעֵלָה, שְׁכָתוֹב (ישעיה כו) כִּי טַל אֹרֹת טֹלֵךְ, וְכָתוֹב (שם כב) הִנֵּה ה' מְטַלְטֵלֵךְ וְגו'. וְאִזּוּ יִקְרָאוּ קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים, שְׁכָתוֹב (שם ד) קְדוּשׁ יֹאמֶר לוֹ. וְזֶהוּ שְׁנִקְרָא תַחֲתֵית הַמַּתִּים שֶׁל הַסּוּף, וְזֶהוּ נִכְסֵף שְׁלֵם גּוֹף שְׁלֵם [נִסְיוֹן] אַחֲרָיו, וְלֹא יִטְעֲמוּ עוֹד טַעַם הַמּוֹת, שְׁכָתוֹב בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נֶאֱמַר ה' בִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְגו' כִּי בָרַךְ אֲבָרְכֶךָ וְגו'. וּבִאֲתוֹ זְמַן מִתְפַּלְלִים הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא יִתְנַסּוּ בְּזֶה יוֹתֵר.

411. מַה כָּתוֹב? וַיֵּשֶׁא אֲבָרְהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל וְגו'. אֵילוֹ שְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שְׁנִקְרָאוּ אֵילִים, כְּמוֹ שְׁנִאֲמַר (ישעיה ס) אֵילֵי נְבוּזַת יִשְׁרָתוֹנָה, וּמִתְרַגְּמִים: גְּדוּלֵי נְבוּזַת. אַחֵר נֶאֱחָז בְּסִבָּךְ וְגו', כְּמוֹ שְׁנִאֲמַר וְכָל קֶרְנִי רִשְׁעִים אֶגְדֵּעַ. וְיִלֵּךְ אֲבָרְהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וְגו', שֶׁהֵם מְזַמְּנִים לְהַתְנַסּוֹת בְּכָל נִסְיוֹן רַע, וַיִּשְׁאַרוּ הַצַּדִּיקִים לְעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ מְלֹאכִים עֲלִיוֹנִים קְדוּשִׁים לִיחַד אֶת שְׁמוֹ, וְלִכְן כָּתוֹב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד וְגו'.

412. אָמַר לוֹ [נֹאמַר לָהֶם] רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן וְהִלָּא פִתְחוּ הַפֶּתַח. נִכְנַס יוֹם אַחֵר, וְנִכְנְסוּ לִפְנֵי כָל בְּנֵי הָעִיר. אָמְרוּ לוֹ, יֹאמֶר לָנוּ מִרְ דְּבָרֵי תוֹרָה בְּפִרְשָׁה שְׁקָרִינוּ בָּהּ בַּיּוֹם שֶׁבַת, וְה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. קָם בֵּין הָעַמּוּדִים, פֶּתַח וְאָמַר, וְה' פָּקַד אֶת שָׂרָה וְגו'. שְׁלֹשָׁה מִפְתָּחוֹת בִּידוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא מִסְרָם לֹא בִיד מְלֹאךְ וְלֹא בִיד שָׂרָף: מִפְתָּח שֶׁל חַיָּה, וְשֶׁל גִּשְׁמִים, וְשֶׁל תַּחֲתֵית הַמַּתִּים. בָּא אֱלֹהֵיו וְנִטַּל הַשָּׁנִים – שֶׁל גִּשְׁמִים וְשֶׁל תַּחֲתֵית הַמַּתִּים. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא נִמְסַר בִּיד אֱלֹהֵיו אֲלֵא אַחַת. שְׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּשֶׁבִקֵּשׁ אֱלֹהֵיו לְהַחְיֹת בֶּן הָעֲרִפִּית, אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא נֶאֱמַר לָךְ לְקַחַת בִּידְךָ שְׁנֵי מִפְתָּחוֹת, אֲלֵא תֵן לִי מִפְתָּח הַגִּשְׁמִים, וְתַחֲתֵית הַמַּתִּים. וְהֵינּוּ שְׁכָתוֹב (מלכים א יח) לָךְ

410. וְאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב גּוֹפָא דְנִהִיר יִרְמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְלַעִילָא דְכָתִיב, (ישעיה כו) כִּי טַל אֹרֹת טֹלֵךְ. וְכָתִיב (ישעיה כב) הִנֵּה יִי מְטַלְטֵלֵךְ וְגו'. וְכַדִּין יִתְקַרֵּן קְדִישִׁין עֲלֵאִין דְכָתִיב, (ישעיה ד) קְדוּשׁ יֹאמֶר לוֹ. וְדָא הוּא דְאִתְקַרֵּי תַזְזִיית הַמַּתִּים דְבִתְרִייתָא, וְדָא הוּא (כספא שלים גופא שלימא) (נ"א נסיונא) בִּתְרִייתָא וְלֹא יִטְעֲמוּן עוֹד טַעַמָא דְמוֹתָא דְכָתִיב בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נֶאֱמַר יִי כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְגו' כִּי בָרַךְ אֲבָרְכֶךָ וְגו'. וּבִהִיא זְמַנָּא מִצְלוּ צַדִּיקֵינָא דְלֹא יִתְנַסּוּן בְּדָא יִתִּיר.

411. מַה כָּתִיב וַיֵּשֶׁא אֲבָרְהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל וְגו'. אֵלִין שְׁאָר זִיזִיבֵי עֲלֵמָא דְאִתְקַרֵּן אֵילִים כְּמוֹ דְאִתְאָמַר, (ישעיה ס) אֵילֵי נְבוּזַת יִשְׁרָתוֹנָה וּמִתְרַגְּמִין רַבְרָבֵי נְבוּזַת. אֲזִיר גִּאֲזוֹן בְּסִבָּךְ וְגו' כְּמוֹ דְאִתְאָמַר, (תהלים עה) וְכָל קֶרְנֵי רִשְׁעִים אֶגְדֵּעַ. (וישלח אברהם וגו') וְיִלֵּךְ אֲבָרְהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וְגו'. דִּאֲזִין מְזַמְּנִין לְאִתְנַסָּא בְּכָל נִסְיוֹנָא בִּישָׂא, וַיִּשְׁתַּאֲרוּן הַצַּדִּיקִים לְעֲלֵמָא דְאִתִּי כְּמִלְאכִין עֲלֵאִין קְדִישִׁין לִיזְזָדָא שְׁמִייתָא, וּבְגִין כֶּף כָּתִיב, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יִי אֲזִיר וְשְׁמוֹ אֲזִיר וְגו'.

412. אָמַר לִיה (נ"א אמר לוֹ) רַבִּי יְהוּדָה מִכָּאן וְלִהִלָּא אֶצְלוֹנוּ פִתְחוּ. עָאֵל יוֹמָא אֲזִירָא עָאֵלוּ קַמִּייתָא כָּל בְּנֵי מִתָּא, אָמְרוּ לִיה לִימָא לָן מִרְ מְלִיָּא דְאִוְרִייתָא בְּפִרְשָׁתָא דְקָרִינָן בָּהּ יוֹמָא דְשִׁבְתָּא וַיִּי פָקַד אֶת שָׂרָה. קָם בֵּינֵי עַמּוּדֵי, פִתְחוּ וְאָמַר וַיִּי פָקַד אֶת שָׂרָה וְגו'. שְׁלֹשׁ מִפְתָּחוֹת בִּידוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא מִסְרָם לֹא בִיד מְלֹאךְ וְלֹא בִיד שָׂרָף. מִפְתָּחוֹ שֶׁל זִיזָה וְשֶׁל גִּשְׁמִים וְשֶׁל תַּזְזִיית הַמַּתִּים. בָּא אֱלֹהֵיו וְנִטַּל הַשָּׁנִים שֶׁל גִּשְׁמִים וְשֶׁל תַּזְזִיית הַמַּתִּים. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לֹא נִמְסַר בִּיד אֱלֹהֵיו אֲלֵא אֶחָד. דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כְּשֶׁבִקֵּשׁ אֱלֹהֵיו לְהַחְיֹת בֶּן הָעֲרִפִּית אָמַר לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לֹא יָאוֹת לָךְ לְמִיסַב בִּידְךָ שְׁנֵי מִפְתָּחוֹת, אֲלֵא תֵן לִי מִפְתָּחוֹת הַגִּשְׁמִים וְתַזְזִיית הַמַּתִּים. וְהֵינּוּ דְכָתִיב, (מלכים א יח) לָךְ

הראה אל אהאב וגו' ואתנה מטר. לא אמר
ותן מטר, אלא ואתנה.

הראה אל אהאב וגו' ואתנה מטר. לא אמר ותן מטר
אלא ואתנה.

413. והרי אלישע היו לו? בן. לקים פי שנים
ברוחו של אליהו. אלא שלשתם לא מסרם
הקדוש ברוך הוא ביד שליח. שאמר רבי
סימון, בא ראה בחו של הקדוש ברוך הוא:
בפעם אחת מחיה מתים ומוריד שאל ויעל,
מזריח מאורות ומוריד גשמים, מצמיח חציר,
מדשן יבולים, פוקד עקרות, נותן פרנסות,
עוזר דלים, סומך נופלים, זוקף כפופים,
מעביר מלכים ומקים מלכים, והכל בזמן
אחד וברגע אחד ובבת אחת מה שאין שליח
לעולם יכול לעשותו.

413. והא אלישע הווי ליה. אין. לקיים פי שנים ברוחו
של אליהו, אלא שלשתם לא מסרם הקדוש ברוך
הוא ביד שליחו, דאמר רבי סימון בא וראה כוזו של
הקדוש ברוך הוא, בפעם אחת מושיח מתים ומוריד
שאל ויעל, מזריח מאורות ומוריד גשמים, מצמיח
חציר, מדשן יבולים, פוקד עקרות, נותן פרנסות, עוזר
דלים, סומך נופלים, זוקף כפופים, מהעביר מלכין
ומהקים מלכין, והכל בזמן אחד וברגע אחד ובבת
אחת מה שאין שליחו לעולם יכול לעשותו.

414. שנינו בברייתא, אמר רבי יוסי, כל מה
שעושה הקדוש ברוך הוא, אינו צריך לעשות
אלא בדבור. שבין שאמר ממקום קדש
יהא כף – מיד נעשה. בא ראה בח גבורתו
של הקדוש ברוך הוא, שכתוב (תהלים
לג) בדבר ה' שמים נעשו. שאמר רבי
יוחנן [יהודה], מה זה שכתוב (שמות
יב) ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך
וגו'?

414. תניא אמר רבי יוסי כל מה שעושה הקדוש ברוך
הוא, אינו צריך לעשות אלא בדבור, דכיון דאמר
במקום קדושתו יהא כף מיד נעשה. בא וראה כוז
גבורתו של הקדוש ברוך הוא דכתיב, (תהלים
לג) בדבר יי שמים נעשו. דאמר רבי יוחנן (יהודה) מאי
דכתיב, (שמות יב) ועברתי בארץ מצרים אני ולא
מלאך וגו'.

415. אם כן, כבוד גדול הוא למצרים, שלא
דומה מי שתפס מלך למי שתפס הדיוט.
ועוד, אין לה אמה מזהמת בכל טמאה כמו
המצרים, שכתוב בהם (יחזקאל כג) אשר
בשר חמורים בשרם וגו', שהם חסודים על
משכב זכור, והם באים מחם שעשה מה
שעשה לאביו, וקלל אותו ולכנען בנו. וכי
לא היה לקב"ה מלאך או שליח לשגר
לעשות נקמה במצרים כמו שעשה באשור
שהיה בנו של שם, שכתוב (בראשית י) ובני
שם עילם ואשור. ושם היה כהן גדול ונתברך,
שנאמר (שם ט) ברוך ה' אלהי שם, והיה
לשם הגדלה והברכה על אחיו, וכתוב
בם (ישעיה לז) ויצא מלאך ה' ויכה במחנה
אשור, ועל ידי שליח נעשה. כל שבין המצרים
שהם מזהמים יותר מכל אמה, ואמר אני ולא
מלאך?

415. אי הכי יקרא סג"א הוא למצראי, דלא דמי מאן
דתפש מלכא למאן דתפש הדיוטא. ועוד אין לה
אומה מזהמת בכל טומאה כמו המצרים דכתיב
בהו (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם וגו' שהם
זשודים על משכב זכור, והם באים מחם שעשה מה
שעשה לאביו וקלל אותו ולכנען בנו. וכי לא היה
להקדוש ברוך הוא מלאך או שליח לשגר לעשות
נקמה במצרים כמו שעשה באשור שהיה בנו של שם
דכתיב, (בראשית י) ובני שם עילם ואשור. ושם היה
כהן גדול ונתברך שנאמר (בראשית ט) ברוך יי אלהי
שם. והיה לשם הגדולה והברכה על אחיו. וכתוב
בם (ישעיה לז) ויצא מלאך יי ויכה במחנה אשור. ועל
ידי שליח נעשה, כל שבין המצרים שהם מזהמים יותר
מכל אומה, ואמר אני ולא מלאך.

416. אלא, אמר רבי יהודה, מכאן למדנו כוונתו של הקדוש ברוך הוא ומעלתו שהוא גבוה מעל הכל. אמר הקדוש ברוך הוא: אמה זו של מצרים מזהמת ומטנפת, ואין ראוי לשגר מלאך ולא שרף, דבר קדוש בין רשעים ארורים מטונפים, אלא אני עושה מה שאין יכול לעשות מלאך ולא שרף ולא שליח. שאני אומר ממקום קדשתי יהא כף – ומיד נעשה, מה שאין המלאך יכול לעשותו. אבל הקדוש ברוך הוא ממקום קדשתי אומר יהא כף – ומיד נעשה מה שהוא רוצה לעשות. ולפיכך לא נעשית נקמה זו על ידי מלאך ושליח, בשביל קלון המצרים, ולהראות גדלותו של מקום שלא רצה שיכנסו ביניהם דבר קדוש. ועל הדרך הזה נאמר אני ולא מלאך. אני יכול לעשותו, ולא מלאך.

416. אלא אמר רבי יהודה מכאן למדנו כוונתו של הקדוש ברוך הוא ומעלתו שהוא גבוה מעל הכל. אמר הקדוש ברוך הוא אומה זו של מצרים מזהמת ומטונפת, ואין ראוי לשגר מלאך ולא שרף, דבר קדוש בין רשעים ארורים מטונפים, אלא אני עושה מה שאין יכול לעשות מלאך ולא שרף ולא שליח. שאני אומר ממקום קדשתי יהא כף ומיד נעשה, מה שאין המלאך יכול לעשותו. אבל הקדוש ברוך הוא, ממקום קדשתי אומר יהא כף ומיד נעשה מה שהוא רוצה לעשות. ולפיכך לא נעשית נקמה זו על ידי מלאך ושליח, בשביל קלון המצרים, ולהראות גדלותו של מקום שלא רצה שיכנסו ביניהם דבר קדוש, ועל הדרך הזה נאמר אני ולא מלאך. אני יכול לעשותו, ולא מלאך.

417. כיוצא בו אמר רבי יהודה מאי דכתיב, (יונה ב) ויאמר יי' לדג. וכמה צדיקים וחסידים מישראל שלא דבר עמהם הקדוש ברוך הוא, ובא לדבר עם הדג דבר שאינו מכיר ויודע? אלא, אמר רבי יהודה, כיון שעלתה תפלתו של יונה לפני הקדוש ברוך הוא, ממקום קדשתי אומר בשביל שיקיא הדג את יונה אל היבשה. למי' לדג כמו בשביל. כלומר, ויאמר ה' בשביל הדג שיקיא את יונה אל היבשה. ממקום קדשתי אומר הקדוש ברוך הוא יהא כף – ומיד נעשה, מה שאין שליח יכול לעשותו.

417. כיוצא בו אמר רבי יהודה מאי דכתיב, (יונה ב) ויאמר יי' לדג. וכמה צדיקים וחסידים מישראל שלא דבר עמהם הקדוש ברוך הוא, ובא לדבר עם הדג דבר שאינו מכיר ויודע. אלא אמר רבי יהודה כיון שעלתה תפלתו של יונה לפני הקדוש ברוך הוא, ממקום קדשתי אומר בשביל שיקיא הדג את יונה אל היבשה. כלומר ויאמר יי' בשביל הדג שיקיא את יונה אל היבשה. ממקום קדשתי אומר הקדוש ברוך הוא, יהא כף ומיד נעשה, מה שאין שליח יכול לעשותו.

418. תניא אמר רבי שמעון מפתחו של חיה בידו של הקדוש ברוך הוא, היא, ובעוד שהיא יושבת על המשבר, הקדוש ברוך הוא מעין באותו הולד. אם ראוי הוא לצאת לעולם – [יוצא, ו] פותח דלתות בטנה ויוצא. ואם לאו – סוגר דלתותיה ומתו שניהם. אם כן, לא יצא רשע לעולם? אלא כן שנינו, על שלש עברות נשים מתות וכו', [אמר רבי שמעון ובר] ואמר רבי יצחק, למה אשה מפלת פרי בטנה? אלא, אמר רבי יצחק, הקדוש ברוך הוא רואה אותו העבר שאינו ראוי לצאת לעולם,

418. תניא אמר רבי שמעון מפתחו של חיה בידו של הקדוש ברוך הוא, היא, ובעוד שהיא יושבת על המשבר הקדוש ברוך הוא מעין באותו הולד אם ראוי הוא לצאת לעולם (יוצא ו) פותח דלתות בטנה ויוצא, ואם לאו סוגר דלתותיה ומתו שניהם. אי הכי לא יצא רשע לעולם. אלא הכי תנינן על שלש עבירות נשים מתות וכו' (אמר רבי שמעון והא) ואמר רבי יצחק למה אשה מפלת פרי בטנה. אלא אמר רבי יצחק הקדוש ברוך הוא רואה אותו העובר שאינו ראוי לצאת לעולם ובמקדים להמיתו במעי אמו

ומקדים להמיתו במעי אמו, שנאמר (בראשית ו) הנפלים היו בארץ בימים ההם. הנפלים כתוב בלא יו"ד ראשונה, ולמה? בשביל שאחרי כן באו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם בנות וירבו ממזרים בעולם.

419. המה הגבורים אשר מעולם – שאין גבור ופריץ ועריץ כמו הממזר. אנשי השם – שהכל יכירו לקרות השם הידוע ממזר. שפיון שרואים מעשיו שהוא פריץ ועריץ וגבור, הכל יקראוהו אותו שם. ומה שאמר רבי שמעון, הקדוש ברוך הוא מען באותו הולד – אין לך רשע בעולם מאותם הרשעים היוצאים לעולם שאין הקדוש ברוך הוא מען בו ורואה אם אותו הגוף יצוץ או שיעיל לאדם מישראל ממיטה משנה, או שיעשה טובה אחת, ובשביל כך הקדוש ברוך הוא מוציא לעולם.

420. בימי רבי יוסי היו אותם פריצים שהיו שודדים בהרים עם פריצי אמות העולם, וכשמוצאים בן אדם ותופסים אותו להרגו, היו אומרים לו: מה שמך? אם היה יהודי – היו הולכים עמו ומוציאים אותו מן ההרים, ואם היה איש אחר – הורגים אותו. [נהרג] והיה אומר רבי יוסי, ראויים אלו בכל זה להכנס לעולם הבא.

421. שני רבותינו, שלשה דברים הללו אינם באים לעולם אלא בקולות: קול חיה, שכתוב (בראשית ג) בעצב תלדי בנים, וכתוב (שם ל) וישמע אליה אלהים. קול גשמים, שכתוב (תהלים כט) קול ה' על המים, וכתוב (מלכים א יח) כי קול המון הגשם. קול תחית המתים, שכתוב (ישעיה מ) קול קורא במדבר. מה צריך כאן קול במדבר? אלא, אמר רבי זריקא, אלו אותם קולות לעורר מתי מדבר. ומכאן שהוא הדין לכל העולם. אמר רבי יוחנן, הרי שנינו, כשנכנס אדם לקבר, נכנס בקולות. כשיקומו בתחית המתים אינו דין שיקומו בקולי קולות?

שנאמר (בראשית ו) הנפלים היו בארץ בימים ההם. הנפלים כתיב בלא יוד ראשונה. ולמה, בשביל שאחרי כן באו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם בנות וירבו ממזרים בעולם.

419. המה הגבורים אשר מעולם. שאין גבור ופריץ ועריץ כמו הממזר. אנשי השם, שהכל יכירו לקרותו השם הידוע ממזר, דכיון שרואים מעשיו שהוא פריץ ועריץ וגבור הכל יקראוהו אותו שם. ומה דאמר רבי שמעון הקדוש ברוך הוא מעין באותו הולד. אין לך רשע בעולם מאותם הרשעים היוצאים לעולם שאין הקדוש ברוך הוא מעין בו ורואה אם אותו הגוף יצוץ בן צדיק וכשר, או שיעיל לאדם מישראל ממיטה משנה, או שיעשה טובה אחת, ובשביל כך הקדוש ברוך הוא מוציא לעולם.

420. ביומוי דרבי יוסי היו אנן פריצי דהוו משידדי בטורייא עם פריצי אומות העולם, וכד משיכנוי בר נש ותפשי ליה לקטליה, הוו אמרין ליה מה שמה, אי הוה יודאי הוו אלקין עמיה ומפקין ליה מן טורייא, ואי הוה בר נש אזוריא קטלי ליה. (והא) והוה אמר רבי יוסי אתנוזון אנן בכל האי למיעל לעלמא דאתי.

421. תנו רבנן ג' דברים הללו אינן באין לעולם אלא בקולות, קול חיה דכתיב, (בראשית ג) בעצב תלדי בנים וכתוב, (בראשית ל) וישמע אליה אלהים. קול גשמים דכתיב, (תהלים כט) קול ה' על המים וכתוב, (מלכים א יח) כי קול המון הגשם. קול תחית המתים דכתיב, (ישעיה מ) קול קורא במדבר. מאי בעי הכא קלא במדברא. אלא אמר רבי זריקא אלקין אנן קלייא לאתעררא מתי מדבר, ומכאן שהוא הדין לכל העולם. אמר רבי יוחנן הא תנן כשנכנס אדם לקבר נכנס בקולות. כשיקומו בתחית המתים אינו דין שיקומו בקולי קולות.

422. אמר רבי יעקב עתידה בת קול להיות מתפוצצת בבתי קברות ואומרת: (ישעיה כו) הקיצו ורגנו שכני עפר. ועתידים להיות בטל של אור גדול של מעלה, שכתוב (שם) כי טל אורות טלף וארץ רפאים תפיל. אמר בן יהי רצון. עד כאן מדרש הנעלם.

423. וה' פקד את שרה כאשר אמר, שכתוב למועד אשוב אליך כעת וזיה ולשרה בן. ושנינו, פקד את שרה – פקידה לנקבה, זכירה לזכר. ומשום כך וה' פקד את שרה. כאשר אמר, שכתוב שוב אשוב אליך כעת חיה וגו'. מכאן משמע שאמר ויאמר שוב אשוב אליך, ויאמר סתם, שהוא היה ולא שליח אחר.

424. ויעש ה' לשרה וגו'. כיון שאמר וה' פקד את שרה, מהו ויעש ה' לשרה? אלא כך שנינו, שפרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא, מאותו נהר ששופע ויוצא מעדן הוא, והוא נשמות הצדיקים, והוא המזל שכל הברכות הטובות וגשמי ברכה נזלים ממנו ומשם יוצאים, שכתוב להשקות את הגן. שהוא מזיל ומשקה מלמעלה למטה משום שבגנים במזל הזה תלויים, ולא במקום אחר.

425. ועל זה כתוב וה' פקד את שרה, פקידה בלבדה. ויעש ה' לשרה, עשיה היא למעלה מן הדרגה הזו, כמו שנאמר שבמזל זה תלוי, ועל זה כאן פקידה וכאן עשיה. ולכן אמר ה' וה, והכל אחד.

426. רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים קכז) הנה נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן. הנה נחלת ה', חלק להאחוז בה' שלא יתבטל ממנה לעולמים. שכן אדם שזוכה לבנים בעולם הזה, זוכה בהם להכנס לפרגוד לעולם הבא, משום שאותו הבן שהשארין בן האדם וזוכה בו בעולם הזה, הוא יזכה אותו לעולם הבא, וזוכה להכנס בו לנחלת ה'.

422. אמר רבי יעקב עתידה בת קול להיות מתפוצצת בבתי קברות ואומרת (ישעיה כ"ו) הקיצו ורגנו שוכני עפר, ועתידים להיות בטל של אור גדול של מעלה דכתיב, (ישעיה כו) כי טל אורות טלף וארץ רפאים תפיל. אכ"ר, (ע"כ מדרש הנעלם).

423. וי' פקד את שרה כאשר אמר, דכתיב למועד אשוב אליך כעת וזיה ולשרה בן. ותנינן פקד את שרה, פקידה לנזקבא, זכירה לזכורא, ובגין כך וי' פקד את שרה, כאשר אמר, דכתיב שוב אשוב אליך כעת וזיה וגו', מהכא משמע דאמר (קב ב) ויאמר שוב אשוב אליך, ויאמר סתם, דאיהו הוה ולא שליחא אזורא:

424. ויעש י' לשרה וגו'. כיון דאמר וי' פקד את שרה, מהו ויעש י' לשרה. אלא הכי תנינן דאיבא דעובדיו דקודשא בריך הוא מההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן איהו, ואיהו נשמותהון דצדיקייא, ואיהו מוילא דכל ברכאן טבאן וגשמי ברכאן נזלי מניה ומתמן נפקי, דכתיב להשקות את הגן, דאיהו מויל ומשקה מעילא לתתא, בגין דבני (נשא) בהאי (קפא א) מוילא תליין ולא באר אזורא.

425. ועל דא כתיב וי' פקד את שרה פקידה בלזודוי. ויעש י' לשרה. עשייה איהו לעילא מהאי דרגא (קיב ב) כמה דאתמר דהא במוילא תליין, ועל דא כאן פקידה וכאן עשייה. ובגין כך אמר י' וי' וכלא זוד.

426. רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים קכז) הנה נחלת י' בנים שכר פרי הבטן. הנה נחלת י', אוסנתא לאתאזודא ביי דלא יתעבר מינה לעלבין, דבר נש דזכי לבנין בהאי עלמא זכי בהו לביעל לפרגודא בעלמא דאתי. בגין דההוא ברא דשביק בר נש וזכי ביה בעלמא דא, איהו יזכי ליה לעלמא דאתי, וזכי לאעלא ביה לנחלת י'.

427. מה זה נחלת ה' זו ארץ החיים. וכך קרא לה את ארץ ישראל, שהיא ארץ החיים. דוד המלך [קרא לה] נחלת ה', שכתוב (שמואל א כו) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים, ומשום כך הנה נחלת ה' בנים. מי מזכה את האיש הזה? בנים. אם זוכה בהם בעולם הזה – שָׂכַר פְּרִי הַבָּטֶן. שָׂכַר וְחֵלֶק טוֹב בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּאוֹתוֹ פְּרִי מַעְוֵי הוּא שְׂוֹכָה בֶן אָדָם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּהֵם.

428. בא ראה, הנה נחלת ה' בנים, ירשה וחלק של פרות של מעשה הקדוש ברוך הוא מלמעלה הוא מעץ החיים, שהרי משם זוכה בן אדם לבנים, כמו שנאמר (הושע יד) ממני פריך נמצא. מה כתוב? (תהלים קכז) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו וגו'. אשרי בעולם הזה, ואשרי בעולם הבא.

429. לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער, מי האויבים בשער? אלו בעלי הדינים. שפאשר נשמה יוצאת מהעולם הזה, כמה הם בעלי הדינים שמזמנים לפניו עד שלא תבנס למקום בשער באותו שער שתבנס לשם, משום שהשאייר משכונות בעולם הזה ובגלגלים יזכה באותו עולם. ועל זה לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער.

430. רבי יהודה ורבי יוסי היו חולכים בדרך. אמר רבי יהודה לרבי יוסי, פתח פיה ודבר בתורה, שהרי השכינה נמצאת אצלך, שבכל זמן שבדברי תורה מדברים, באה השכינה ומתחברת, וכל שכן בדרך, ששכינה מקדימה ובאה והולכת לפני בני אדם שזוכים באמונת הקדוש ברוך הוא.

431. פתח רבי יוסי ואמר, (שם) אשתך בגפן פריה בירכתי ביתך בגיף כשתילי זיתים סביב לשלחנה. אשתך בגפן פריה – כל זמן שהאשה בירכתי הבית ולא יוצאת החוצה, היא צנועה וראויה להוליד בנים כשרים. בגפן – מה גפן לא ננטעת אלא במינה ולא במין אחר, כך אשה כשרה לא תעשה

427. מאן נחלת יי, דא ארץ החיים. והכי קרא לה לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים. דוד מלכא (קרא ליה) נחלת יי דכתיב, (שמואל א כו) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת יי לאמר לך עבד אלהים אחרים, ובגין כך הנה נחלת יי (דף קטו ע"ב) בנים. מאן אזכי ליה לבר נש. בגין. אי זכי בהו בהאי עלמא, שָׂכַר פְּרִי הַבָּטֶן, אַגְרָא וְזוּלָקָא טָבָא בַּהֲהוּא עַלְמָא, בַּהֲהוּא אִיבָא דְּמַעְוֵי אִיהוּ דְּזָכִי בַר נָשׁ בַּהֲהוּא עַלְמָא בַּהוּ.

428. תא וזוי, הנה נחלת יי בנים. ירשתא ואזוסנתא דאיבין דעובדוי דקודשא בריך הוא מלעילא איהו מאילנא דחיי, דהא מתמן זכי בר נש לבגין כמא דאתא אמר, (הושע יד) ממני פריך נמצא. מה כתיב, (תהלים קכז) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו וגו'. אשרי בעלמא דין ואשרי בעלמא דאתי.

429. לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער. מאן אויבים בשער. אלן מאריהון דדינין, דכד נשמתא נפקת מהאי עלמא, כמה אגון מריהון דדינין דומינין קמיה, עד לא ייעול לדוכתיה בשער בההוא תרעא דיעול תמן, בגין דמשכונין שביק בהאי עלמא ובגניהון יזכי בההוא עלמא ועל דא לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער.

430. רבי יהודה ורבי יוסי הוו אזלי בארזא. אמר ליה רבי יהודה לרבי יוסי פתוז פומך ולעי באורייתא דהא שכינתא אשתכוזת גבר, דכל זמן דבמלי דאורייתא לעאן שכינתא אתיא ומתזברא, וכל שכן בארזא (עט ב דשכינתא קדמא ואתיא ואזלא קמיהו דבני נשא דזכאן במהימנותא דקודשא בריך הוא.)

431. פתוז רבי יוסי ואמר. (תהלים קכז) אשתך בגפן פריה בירכתי ביתך בגיף כשתילי זיתים סביב לשלחנה. אשתך בגפן פריה, כל זמנא דאתתא בירכתי ביתא ולא נפקא לבר, היא צנועה ואתוזוי לאולדא בגין דכשרן. בגפן, מה גפן לא אתנטיא אלא בזינה ולא בזינה אחרא. כך אתתא דכשרא לא תעבד

נטיעות עם איש אחר; מה גפן אין בה הרבבה מעץ אחר, אף כך אשה בשרה גם כן.

432. ראה מה שכרה: בניד בשתילי זיתים. מה זיתים אין עליהם נופלים כל ימות השנה וכלם קשורים [בסר] תמיד, אף כך בניד בשתילי זיתים סביב לשלחנה.

433. מה כתוב אחריו? הנה פי כן יברך גבר ירא ה'. מה זה הנה פי כן יברך גבר? הנה כן היה צריך (לכתב)! אלא לרבות דבר אחר שלמדנו זה ממנה, שכל זמן שהשכינה היתה צנועה במקומה בראוי לה כביכול – בניד בשתילי זיתים, אלו ישראל בששוריים בארץ. סביב לשלחנה – שאוכלים ושותים ומקריבים קרבנות ושמחים לפני הקדוש ברוך הוא, ומתברכים עליונים ותחתונים בגלם.

434. אחר שיצאה השכינה וגלו ישראל מעל שלחן אביהם, והם בין העמים וצוחים כל יום, ואין מי שישגיח בהם פרט לקב"ה, שכתוב (ויקרא כו) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'. וראינו כמה קדושים עליונים מתו בגזרות תקיפות, וכל זה משום ענש התורה שלא קימו ישראל בששוריים בארץ הקדושה.

435. ראה מה כתוב, (דברים כח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל. פסוק זה הוא סוד. תחת אשר לא עבדת בשמחה, בזמן שפגמים היו מקריבים קרבנות ועולות, וזו היא בשמחה. ובטוב לבב – אלו הלויים. מרב כל – אלו ישראל שהיו אמצעיים ביניהם ונטלו ברכות מכל הצדדים.

436. שכתוב (ישעיה ט) הרבית הגוי לו הגדלת השמחה. אלו הכהנים. שמחו לפניך בשמחת בקציר – אלו ישראל שהקדוש ברוך הוא ברוך להם את תבואת השדה ונותנים מעשר מן הכל. באשר גילו בחלקם שלל – אלו לויים שנטלים מעשר מתוך הגרן.

נטיען בבר נש אזורא. מה גפן לא אית ביה רכיבה מאילנא אזורא, אופ הכי אתתא דכשרא הכי נמי.

432. זומי מה אגרה, (דף קטז ע"א) בניד בשתילי זיתים. מה זיתים לא נפלי טרפיהו כל יומי שתא וכלהו קשורין (נ"א בסירי) תדיר, אופ הכי בניד בשתילי זיתים סביב לשלחנה.

433. מה כתיב בתריה הנה כי כן יברך גבר ירא יי. מאי הנה כי כן יברך גבר. הנה כן מבועי ליה. אלא לאסגאה מלה אזורא דאוליפנא דא מינה, דכל זמנא דשכינתא הוה צניעא באתרה כדקא וזוי לה כביכול בניד בשתילי זיתים אלן ישראל כד שראן בארעא. סביב לשלחנה. דאכלי ושתאן וקרבין קרבנין וזדאן קמי קודשא בריך הוא, ומתברכן עלאין ותתאין בגיניהו.

434. לכתר דשכינתא נפקת, אתגלו ישראל מעל פתורא דאבוהון והווי בני עממיא וצווחין כל יומא ולית דאשעזו בהו בר קודשא בריך הוא דכתיב (ויקרא כו) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'. וזומינן כמה קדישין עלאין מיתו בגזרין תקיפין, וכל דא בגין עונשא דאורייתא דלא קיימו ישראל כד הווי שראן בארעא קדישא.

435. זומי מה כתיב, (דברים כח) תנות אשר לא עבדת את יי אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל. האי קרא איהו רזא, תנות אשר לא עבדת בשמחה, בזמן דכהני הווי קרבין קרבנין ועלוין ודא היא בשמחה. ובטוב לבב, אלן לויאי. מרוב כל, אלו ישראל דהווי אמצעיים ביניהם ונטלי ברכאן מכל סטרין.

436. דכתיב, (ישעיה ט) הרבית הגוי לו הגדלת השמחה. אלן כהני. שמוחו לפניך בשמחות בקציר, אלו ישראל דקודשא בריך הוא בריך לון עבדא דזקלא ויהבי מעשרא מכלא. באשר גילו בזוהרם שלל. אלן לויאי דנטלא מעשרא מזו אדרא.

437. דְּבַר אַחַר הָרַבִּית הַגּוֹי. אֲלֵיךְ יִשְׂרָאֵל דְּמִהִימָנוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵיהּ כְּדָקָא וְזוּי. לוֹ הַגְּדִלְתָּ הַשְּׁמוּנָה, דָּא אִיהוּ דְּרָגָא רִישָׁא עֲלָאָה דְּאַבְרָהָם דְּאַתְרָבֶּק בְּה, דְּאִיהוּ גְּדוֹל וְזוּדָה בֵּיה אִשְׁתַּכּוּז.

438. שְׁמוֹנוֹ לַפְּנִיָּה, (דף קטז ע"ב) בְּשַׁעֲתָא דְּסַלְקִין לְאַתְרָבֶּקָא בְּךָ. בְּשִׁמּוֹנוֹת בְּקָצִיר, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּשִׁמּוֹנוֹת בְּקָצִיר דִּילִיָּה הָוָה. כַּאֲשֶׁר יִגִּילוּ בְּזוּלָתָם שְׁלָל. כַּאֲשֶׁר יִגִּילוּ, אֲלֵיךְ שְׁאָר וְזִילִין וְרִתִּיכִין לְתַתָּא בְּזִמְנָא דְּמִזּוּלָּקִי שְׁלָל וְטָרְפִי טָרְפָא בְּרִאשִׁיתָא דְּכָלָא.

439. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) עַתָּה לַעֲשׂוֹת לְה' הַפְּרוּ תוֹרָתְךָ. מַה זֶה עַתָּה לַעֲשׂוֹת לְה' אֵלֶּיךָ אֵלֶּיךָ פֶּרֶשׁוּהָ, אֲבָל עַתָּה – זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שְׁנִקְרָאתָ עַתָּה, כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (ויקרא טז) וְאֵל יִבֹּא בְּכָל עַתָּה אֶל הַקֹּדֶשׁ. מַה זֶה וְאֵל יִבֹּא בְּכָל עַתָּה? כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (משלי ז) לְשִׁמְרָךְ מֵאִשָּׁה זָרָה. וְזֶהוּ (ויקרא י) וְיִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אִשׁ זָרָה וּגוֹי. מַה הַטַּעַם עַתָּה? מִשּׁוֹם שֵׁשׁ לָה עַתָּה וְזִמְנָא לְכַלּ לְהַתְקַרֵּב לְהַיּוֹת מֵאִירָה וּלְהַתְחַבֵּר בְּרִאשִׁיתָא, כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (תהלים סט) וְאֲנִי תַפְלִיתִי לָךְ ה' עַתָּה רְצוֹן.

440. לַעֲשׂוֹת לְה' כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שמואל ב ח) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. שְׁכָל מִי שְׁמִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה בְּאֵלּוּ עֲשֶׂה וְתִקֵּן אֶת הָעַתָּה הַזֹּאת לְחַבֵּר אוֹתָהּ עִם הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא (תפארת). וְכָל כֶּף לְמַה לְמַה? מִשּׁוֹם שֶׁהַפְּרוּ תוֹרָתְךָ. שְׁאֵלּוּ לֹא הַפְּרוּ תוֹרָתְךָ, לֹא נִמְצָא פְּרוּד שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא מִיִּשְׂרָאֵל לְעוֹלָמִים.

441. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּמוֹ זֶה כְּתוּב (ישעיה ס) אֲנִי ה' בְּעַתָּה אֲחִישֶׁנָּה. מַהוּ בְּעַתָּה? בְּעַתָּה ה'. שְׁתִּקּוּם מִן הָעֵפֶר, אֲזִי אֲחִישֶׁנָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְעַם כָּל זֶה, יוֹם אֶחָד הוּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הָעֵפֶר וְלֹא יוֹתֵר.

442. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֶּף אָמַרְוּ, אֲבָל בֹּא רֵאָה הַסּוּד שְׁלִמְדִּנּוּ. בְּשַׁעֲתָא שְׁכָנֶסֶת יִשְׂרָאֵל גָּלְתָה מִמְּקוֹמָהּ, אֲזִי אוֹתִיוֹת הַשֵּׁם הַקֹּדֶשׁ כְּבִיכּוֹל נִפְרְדּוּ, שְׁנִפְרְדָּה ה"א מִן וְא"ו,

437. דְּבַר אַחַר הָרַבִּית הַגּוֹי. אֲלֵיךְ יִשְׂרָאֵל דְּמִהִימָנוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵיהּ כְּדָקָא וְזוּי. לוֹ הַגְּדִלְתָּ הַשְּׁמוּנָה, דָּא אִיהוּ דְּרָגָא רִישָׁא עֲלָאָה דְּאַבְרָהָם דְּאַתְרָבֶּק בְּה, דְּאִיהוּ גְּדוֹל וְזוּדָה בֵּיה אִשְׁתַּכּוּז.

438. שְׁמוֹנוֹ לַפְּנִיָּה, (דף קטז ע"ב) בְּשַׁעֲתָא דְּסַלְקִין לְאַתְרָבֶּקָא בְּךָ. בְּשִׁמּוֹנוֹת בְּקָצִיר, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּשִׁמּוֹנוֹת בְּקָצִיר דִּילִיָּה הָוָה. כַּאֲשֶׁר יִגִּילוּ בְּזוּלָתָם שְׁלָל. כַּאֲשֶׁר יִגִּילוּ, אֲלֵיךְ שְׁאָר וְזִילִין וְרִתִּיכִין לְתַתָּא בְּזִמְנָא דְּמִזּוּלָּקִי שְׁלָל וְטָרְפִי טָרְפָא בְּרִאשִׁיתָא דְּכָלָא.

439. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) עַתָּה לַעֲשׂוֹת לְה' הַפְּרוּ תוֹרָתְךָ. מַה זֶה עַתָּה לַעֲשׂוֹת לְה' אֵלֶּיךָ אֵלֶּיךָ פֶּרֶשׁוּהָ, אֲבָל עַתָּה – זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּאַקְרִי עַתָּה. כְּמוֹהָ דְּאַתָּה אָמַר, (ויקרא טז) וְאֵל יִבֹּא בְּכָל עַתָּה אֶל הַקֹּדֶשׁ. מַאי וְאֵל יִבֹּא בְּכָל עַתָּה. כְּמוֹהָ דְּאַתָּה אָמַר, (משלי ז) לְשִׁמְרָךְ מֵאִשָּׁה זָרָה. וְזֶהוּ (ויקרא י) וְיִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אִשׁ זָרָה וּגוֹי. מַאי טַעְמָא עַתָּה. בְּגִין דְּאִיתָ לָה עַתָּה וְזִמְנָא לְכַלּ לְהַתְקַרֵּב לְהַיּוֹת מֵאִירָה לְאַתְרָבֶּקָא כְּדָקָא יָאוּת. כְּמוֹ דְּאַתָּה אָמַר, (תהלים סט) וְאֲנִי תַפְלִיתִי לָךְ ה' עַתָּה רְצוֹן.

440. לַעֲשׂוֹת לְה' כְּמוֹ שְׁכָתוּב, (שמואל ב ח) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. דְּכָל מֵאֵן דְּאַשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא כַּאֲשֶׁר עֲבִיד וְתִקֵּן הָאִי עַתָּה לְזוּבְרָא לָה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְכָל כֶּף לְמַה בְּגִין דְּהַפְּרוּ תוֹרָתְךָ, דְּאִילוּ לֹא הַפְּרוּ תוֹרָתְךָ לֹא אִשְׁתַּכּוּז פִּירוּדָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִיִּשְׂרָאֵל לְעוֹלָמִין.

441. אָמַר רַבִּי יוֹסִי כְּמוֹנָא דָּא כְּתִיב, (ישעיה ס) אֲנִי ה' בְּעַתָּה אֲחִישֶׁנָּה. מַהוּ בְּעַתָּה. בְּעַתָּה ה'. דְּתִקּוּם מִן הָעֵפֶר, אֲזִי אֲחִישֶׁנָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְעַם כָּל זֶה, יוֹם אֶחָד הוּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הָעֵפֶר וְלֹא יוֹתֵר.

442. תַּמְבֵּי אָמַר ר' יְהוּדָה, הַכִּיָּאמְרוּ. אֲבָל ת"ז, רִזָּא דְּאוֹלִיפְנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲתַגְלִיָּא מֵאַתְרָהּ, כְּדִין אֲתוּן דְּשִׁמָּא קְדִישָׁא, כְּבִיכּוֹל אֲתַפְרְשִׁי. דְּאַתְפְּרֵשׁ ה"א, מִן וְא"ו, וּבְגִין דְּאַתְפְּרְשִׁי, מַה כְּתִיב,

ומשום שנפרדו מה כתוב? (תהלים לט) נאלמתי דומי"ה, משום שהסתלק וא"י מה"א וקול לא נמצא, אז הדבור נאלם,

443. ולכן היא שוכבת לעפר כל אותו היום הזה של ה"א. ומיהו האלף החמישי. ואף על גב שהקדימה בגלות עד שלא נכנס אותו האלף החמישי, הסוד של ה"א. ובשיבא האלף הששי, שהוא הסוד של וא"ו, אז וא"י יקים את ה"א.

444. בזמן שש פעמים עשר ששים נפש, אז שלמות של וא"י עשר פעמים, וא"י שש פעמים עשר, [שוא"ו] וא"י עולה [בעשר] ב"י, וא"י יורדת בה"א.

445. נשלמת וא"י בתוך עשר שש פעמים, אז הם ששים להקמה מהעפר. ובכל ששים וששים מאותו האלף הששי מתחזקת ה"א, ועולה בדרגותיה להתחזק. ובשש מאות שנים לאלף הששי יפתחו שערי החכמה למעלה ומענות של חכמה למטה, ויתתקן העולם להכנס לשביעי. כמו בן אדם שמתקן ביום ששי מכשמצריב השמש להכנס לשבת, אף כך גם, וסימן לדבר – (בראשית ז) בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעינות תהום רבה.

446. אמר לו רבי יוסי, כל זה זמן ארוך יותר מכפי שבארוהו החברים שהוא יום אחד גלות של כנסת ישראל ולא יותר, שכתוב (איכה א) נתנני שוממה כל היום דוה. אמר לו, כך למדתי מאבי בסודות האותיות של השם הקדוש ובקמים של שנות העולם ובקמים של בראשית, והכל בסוד אחד הוא.

447. ואז תראה הקשת בגונים מאירים כמו אשה שמתקשטת לבעלה, שכתוב (בראשית ט) וראיתה לזכר ברית עולם, והרי פרשוה ויפה הוא. וראיתה בגונים מאירים פראוי.

נאלמתי דומי"ה, בגין דאסתלק וא"ו מן ה"א, וקול לא אשתכח, כדן דבור אתאלם.

443. ובגין כך היא שכיבת בעפרא כל ההוא יומא (דנא) דה"א. ומאן איהו אלף זומשא, ואף על גב דאקדימת בגלותא עד לא ייעול ההוא אלף זומשא ר"א דה"א,

444. וכד ייתי אלף שתיתאה דאיהו ר"א (דף קיז ע"א) דא"ו, כדן וא"ו יקים לה"א. בזמנא (שמות ט ב) שית זמנן עשר שתין נפש, כדן שלימו וא"ו עשר זמנן, וא"ו שית זמנן עשר, (דוא"ו) וא"ו סלקא (בעשר) ב"י, וא"ו נזותא בה"א.

445. אשתלים וא"ו גו עשר שית זמנן, כדן הוו שתין לאקמא מעפרא, ובכל שתין ושתין מההוא אלף שתיתאה אתתקף ה"א וסלקא בדרגוי לאתתקפא. ובשית מאה שנין לשיתתאה יתפתוזון תרעי דזוכמתא לעילא ומבועי דזוכמתא לתתא, ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה. כבר גש דמתתקן ביומא שתיתתאה מכי ערב שמשא לאעלא בשבתא. אוף הכי גמי. וסימניה (בראשית ז) בשנת שש מאות שנה לזיי נח וגו' נבקעו כל מעינות תהום רבה.

446. אמר ליה רבי יוסי כל דא אריכו זמנא יתיר מכמה דאוקמוה זוכרייא דאיהו יומא זוד גלותא דכנסת ישראל ולא יתיר דכתיב, (איכה א) נתנני שוממה כל היום דוה. אמר ליה הכי אוליפנא מאבא ברין דאתון דשמא קדישא וביומי דשני עלמא וביומי דבראשית וכלא ר"א זודא איהו.

447. וכדן יתוזוי קשתא בעננא בגוויי (עב ב) נהירין כאתתא דמתקשטא לבעלה דכתיב, (בראשית ט) וראיתה לזכר ברית עולם והא אוקמוה ושפיר הוא. וראיתה בגוויין נהירין כדקא יאות.

448. ואז לזכר ברית עולם. מה זה ברית עולם? זו כנסת ישראל, ויתחבר וא"ו עם ה"א ויקימה מן העפר, כמו שנאמר ויזכר אלהים את בריתו. זו כנסת ישראל שהיא ברית, כמו שנאמר והיתה לאות ברית וגו'.

449. אז יתעורר וא"ו אל ה"א, אז אותות עליונים יתעוררו בעולם, ועתידים בני ראובן לעורר קרבות בכל העולם, וכנסת ישראל יקים אותה מן העפר ויזכר אותה הקדוש ברוך הוא.

450. וימצא הקדוש ברוך הוא אצלה בתוך הגלות בחשבון וא"ו שש פעמים י' [עשר]. עשר פעמים שש שנים, ואז תקום ויפקד העולם לעשות נקמות. ומי שהוא נמוך – יגבה.

451. אמר לו רבי יוסי, יפה אמרת, משום שהוא בתוך סוד האותיות ואין לנו לעורר חשבון וקצים אחרים, שהרי בספרו של רב ייבא הוקן מצאנו חשבון זה, שכתוב (ויקרא כו) אז תרצה הארץ, והוא הסוד של וא"ו, שכתוב (שם) וזכרתי את בריתי יעקוב, וזהו וא"ו, הכל באחד. ועל זה אזכר. ואחר כך והארץ אזכר, זו כנסת ישראל. תרצה, תתרצה הארץ אל הקדוש ברוך הוא.

452. אבל יום אחד שאמרו החברים, ודאי הכל גנוז לפני הקדוש ברוך הוא והכל נמצא בסוד האותיות של השם הקדוש, שהרי הגלות באותן האותיות גלה אותן רבי ייסא באן, ועכשו באותן האותיות התגלו וגלה אותן.

453. אמר לו, בא ראה שאפלו בשנפקדה שרה, מדרגה הזו לא פקד אותה, אלא בסוד של וא"ו, שכתוב וזה פקד את שרה וגו', משום שהכל הוא בסוד של וא"ו, ובה"א כולל הכל ובו מתגלה הכל, משום שכל דבר נסתר הוא מגלה כל נסתר ולא בא מישוהו בגלוי ויגלה מה שהוא נסתר.

448. וכדין לזכר ברית עולם. מאן ברית עולם. דא כנסת ישראל, ויתחבר וא"ו בה"א, וייקים לה מעפרא, כמא דאת אמר ויזכר אלהים את בריתו. דא כנסת ישראל דאיהי ברית, כמא דאת אמר והיתה לאות ברית וגו'.

449. כד יתער וא"ו לגבי ה"א, כדין אתין עלאין יתעורון בעלמא (רלו א) ובנוי דראובן ומינין דיתעורון, קרבין בכל עלמא, וכנסת ישראל יקים לה מעפרא וידכר לה קודשא בריך הוא.

450. וישתכחז קודשא בריך הוא לגבה גו גלותא בזושבן וא"ו שית זמנין י' (עשר). עשר זמנין שית שנין, וכדין תיקום ויתפקד עלמא למעבד ניקבין, ובמאן דאיהו מאיה יתרבי.

451. אמר ליה רבי יוסי שפיר קאמרית בגין (דף קז ע"ב) דאיהו גו רזא דאתון. ולית לן לאתערא זושבן וקצין אוזרנין, דהא בספרא דרב ייבא סבא אשכחון זושבן דא דכתיב, (ויקרא כו) אז תרצה הארץ. והוא רזא דוא"ו דכתיב, (ויקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקוב ודא הוא וא"ו כלא כוזדא, ועל דא אזכור, ולכתר והארץ אזכור, דא כנסת ישראל. תרצה. תתרעי ארעא לגבי קודשא בריך הוא.

452. אבל יומא זוד דאמרו זובריא ודאי כלא הוא גנין קמי קודשא בריך הוא וכלא אשתכחז ברזא דאתון דשמא קדישא, דהא גלותא באנון אתון גלי לון רבי ייסא הכא, והשתא באנון אתון אתגליין וגלי לון.

453. אמר ליה תא זוזי, דאפילו כד אתפקדא שרה, מיהאי דרגא לא פקיד לה, אלא ברזא דוא"ו, דכתיב וי' פקד את שרה וגו'. בגין דכלא ברזא דוא"ו איהו, ובהא כליל כלא, וביה אתגליא כלא, בגין דכל מלה דאיהי סתימא איהי גלי כל סתים. ולא אתי מאן דאיהו באתגליא ויגלי מה דאיהו סתים.

454. אמר רבי יוסי כמה אית לן לאתמשכא גו לכותא עד ההוא זמנא, וכלא תלי ליה קודשא בריך הוא כד יתובון בתיובתא. אי יזכו ואי לא יזכו, כמה דאתמר בהאי קרא דכתיב אני יי בעתה אזוישנה. וכו' אזוישנה לא זכו בעתה.

455. הלכו. בעודם הולכים, אמר רבי יוסי, נזפרתי עכשו שבמקום הזה ישבתי יום אחד עם אבי ואמר לי, בני, עתיד אתה בשתגיע ימיד לששים שנים למצא במקום הזה אוצר של חכמה עליונה, והרי זכיתי לאותם הימים ולא מצאתי, ואינו יודע אם הדברים הללו שאמרנו או אותה החכמה שהוא אמר.

456. ואמר לי, כשיגיעו השלהבות של האש לתוך האויר של ידך, יאבד ממך. אמרתי לו, אבא, כמה ידעת? אמר לי, באותן שתי צפרים שעברו על ראשך ידעת.

457. בין כך נפרד רבי יוסי ונכנס לתוך מערה אחת, ומצא ספר אחד שהיה נעוץ בתוך נקב של הסלע בקצה המערה. יצא אתו.

458. בין שפתח אותו, ראה שבעים ושתים חקוקי אותיות שנמסרו לאדם הראשון, ובהם היה יודע כל החכמה של עליונים קדושים וכל אותם שאחר הריחים שמתגלגלים אחר הפרכת תוף אורות עליונים וכל אותם דברים שעתידיים לבא לעולם עד היום שיקום ענן בצד מערב ויחשיך את העולם.

459. קרא לרבי יהודה והתחילו ללמד באותו ספר. לא הספיקו ללמד שנים או שלשה צדדים של אותן האותיות עד שהיו מסתכלים באותה חכמה עליונה. בין שהגיעו ללמד בסתרי הספר ודברו זה עם זה, יצא שביב של אש ומשב של רוח והכה בידיהם ואבד מהם. בכה רבי יוסי ואמר, אולי חס וחלילה חטא הוא אצלנו, או שאין אנו זכאים לדעת אותו.

454. אמר רבי יוסי כמה אית לן לאתמשכא גו לכותא עד ההוא זמנא, וכלא תלי ליה קודשא בריך הוא כד יתובון בתיובתא. אי יזכו ואי לא יזכו, כמה דאתמר בהאי קרא דכתיב אני יי בעתה אזוישנה. וכו' אזוישנה לא זכו בעתה.

455. אזלו, עד דהוו אזלי, אמר רבי יוסי אדפרנא השתא דהא באתר דא יתיבנא יומא זוד עם אבא, ואמר לי ברי זמין אנת כד מטון יומך לשייתין שנין לאשכוזא בהאי אתר סימא דזוכמתא עלאה, והא זכינא לאנן יומין ולא אשכוזנא, ולא ידענא אי הגי מלין דקאמרן או ההיא זוכמתא דאיהו אמר.

456. ואמר לי כד ימטון קולפין דנורא גו טהירי ידך אתאביד מינה. אמינא ליה אבא במה ידעת. אמר לי בהגי תרין צפורין דאעברו על רישך ידענא.

457. אדהכי אתפרש רבי יוסי ועאל גו מערתא (דף קיח ע"א) וזדא ואשכוז ספרא זוד דהוה געין גו נוקבא דטנרא בסייפי מערתא, נפק ביה.

458. בין דפתחו ליה זמא שבעין ותרין גליפין דאתון דאתמסרו לאדם הראשון ובהו הוה ידע כל זוכמתא דעלאין קדישין וכל אנן דבתר ריוזיא דמתגלגלן בתר פרוכתא גו טהירין עלאין וכל אנן מלין דזמנין למייתי לעלמא, עד יומא דיקום עננא דבסטר מערב ויוזשיף עלמא.

459. קרא לרבי יהודה ושרו למלעי בההוא ספרא, לא ספיקו למלעי תרי או תלתא סטרין דאנן אתון עד דהוו מסתכלין בההיא זוכמה עלאה, בין דמטו למלעי בסתירו דספרא ומשתעו דא עם דא, נפק שביבא דאשא ועלעולא דרוזא ובטש בידיהון ואתאביד מניה. בכה רבי יוסי ואמר דילמא זוס ושלום זזבה איהו גבן או דלאו אנן זכין למנדע ליה.

460. כְּשֶׁבָּאוּ אֶל רַבִּי שְׁמַעוֹן, סִפְּרוּ לוֹ הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה. אָמַר לָהֶם, אוֹלֵי בְּקֶץ הַמַּשִּׁיחַ שֶׁל אוֹתָם אוֹתוֹת הֵייתָם עֲסוּקִים? אָמְרוּ לוֹ, אֵת זֶה לֹא יָדַעְנוּ, שֶׁהֵרִי הַכֹּל נִשְׁכַּח מֵעַמָּנוּ. אָמַר לָהֶם רַבִּי שְׁמַעוֹן, שָׂאִין רָצוֹן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּזֶה שִׁתְּגַלֶּה כָּל כֶּף לְעוֹלָם, וּבְשִׁיחָה קָרוֹב לִימּוֹת הַמַּשִּׁיחַ, אָפְלוּ תִינוּקוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עֲתִידִים לִמְצֹא נִסְתָּרוֹת שֶׁל חֻקָּה וְלִדְעַת בּוֹ קִצִּים וְחִשְׁבוֹנוֹת, וּבְאוֹתוֹ זְמַן יִתְגַּלֶּה לְכָל. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (צַפְנִיָּה ג) כִּי אֲזִי אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים וְגו'. מַה זֶה אֲזִי? בְּזִמְנֵי שֶׁתִּקְוֶה בְּנִסְתֵּי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֵפֶר וְיִקְוֶה אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲזִי אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שֶׁפֶה בְּרוּרָה לִקְרֹא כָּלֵם בְּשֵׁם ה' וְלַעֲבֹדוֹ שְׁכֵם אֶחָד.

461. בֹּא רֵאֵה, אָף עַל גִּבְ שְׁכָתוֹב בְּאַבְרָהָם, וַיִּסַּע אַבְרָם הַלּוֹךְ וַנִּסּוּעַ הַנִּגְבָּה, וְכָל מַסְעוֹתָיו הָיוּ לְדָרוֹם וְנִקְשָׁר בּוֹ, לֹא עָלָה לְמִקְוֶמוֹ בְּרֹאֵי עַד שְׁנוֹלֵד יִצְחָק. בֵּינָם שְׁנוֹלֵד יִצְחָק, הִתְעַלָּה לְמִקְוֶמוֹ וְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ וְנִקְשָׁרוּ זֶה עִם זֶה.

462. לִבֵּן הוּא קָרָא לוֹ יִצְחָק וְלֹא אַחֵר, כִּדִּי לְשַׁתֵּף מִים עִם אִשׁ, שְׁכָתוֹב וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת שֵׁם בְּנוֹ הַנּוֹלֵד לוֹ אֲשֶׁר יִלְדָה לוֹ שָׂרָה יִצְחָק. מִי הַנּוֹלֵד לוֹ? אִשׁ מִמִּים.

463. וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יִלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק. אָמַר רַבִּי חֲיִיא, מִיּוֹם שְׁנוֹלֵד יִצְחָק וְהָיָה יִשְׁמַעְאֵל בְּבֵית אַבְרָהָם, לֹא הִתְעַלָּה יִשְׁמַעְאֵל בְּשֵׁם. בְּמִקְוֶם שְׁזָב שׁוֹרָה, לֹא נִזְכַּר פְּסֻלַּת לִפְנֵיו, וְלִבֵּן אֶת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית, אִישׁ שֶׁלֹּא רֹאִי לְהִזְכֹּר לִפְנֵי יִצְחָק.

464. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַתֵּרָא שָׂרָה, בְּעֵינֵי שָׂרָה שֶׁל קָלוֹן רָאֵתָה אוֹתוֹ שָׂרָה, שֶׁלֹּא רָאֵתָה אוֹתוֹ בְּעֵינֵי שְׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם, אֲלֵא שְׁהוּא בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית, וּמִשּׁוֹם כֵּן וַתֵּרָא שָׂרָה. שְׁרָאֵתָה שָׂרָה אוֹתוֹ בְּעֵינֵי זוֹ וְלֹא אַבְרָהָם, שֶׁאֵלּוּ

460. כִּד אֶתוֹן לִגְבֵי דְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֲשֶׁתְּעוֹ לִיה עוֹבְדָא דָא, אָמַר לוֹן דִּילְכּוּמָא בְּקֶץ מַשִּׁיחָא דְאֵנוֹן אֶתוֹן הוֹיִתוֹן מַשְׁתַּדְלִי, אָמְרוּ לִיה דָּא לֹא יָדַעִין דְּהָא כָּלֵא אֶתְנַשִּׁי מִיָּנָן. אָמַר לוֹן רַבִּי שְׁמַעוֹן לִית רַעוּתָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּדָא דִּיתְגַּלִּי כָּל כֶּף לְעוֹלָמָא, וְכִד יֵהָא קָרִיב לִיּוֹמֵי מַשִּׁיחָא אָפִילוּ רַבִּי דְעִלְכּוּמָא זְמִינִין לְאַשְׁכּוּזָא טְמִירִין דְּזוֹכְמָתָא וְלִמְנַדְעָא בֵּיה קִצִּין וְזוֹשְׁבָנִין, וּבִהִיּוּא זְמַנָּא אֶתְגַּלִּיא לְכָלֵא דְהָא הוּא דְכָתִיב (צַפְנִיָּה ג) כִּי אֲזִי אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים וְגו'. מַהוּ אֲזִי. בְּזִמְנָא דְתִינוּקוֹת כְּנִסְתֵּי יִשְׂרָאֵל מִעֵפֶרָא וְיִקְוֶה לָהּ קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא כִּדִּין אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שֶׁפֶה בְּרוּרָה לִקְרֹא כָּלֵם בְּשֵׁם ה' וְלַעֲבֹדוֹ שְׁכֵם אֶחָד.

461. תָּא וְזוּי, אָף עַל גִּבְ דְּאַבְרָהָם כְּתִיב בֵּיה וַיִּסַּע אַבְרָם הַלּוֹךְ וַנִּסּוּעַ הַנִּגְבָּה. וְכָל מַטְלָנֵי הָיוּ לְדָרוֹמָא וַאֲתַקְשָׁר בֵּיה, לֹא סָלִיק לְדוֹכְתִּיה כְּדָקָא יְאוּת עַד דְּאַתִּילִיד יִצְחָק, כִּיּוֹן דְּאַתִּילִיד יִצְחָק אֶסְתַּלַּק לְאַתְרִיהּ וְאִיהוּ אֲשִׁיתַתֵּף בְּהַדִּיהּ וַאֲתַקְשָׁרוּ (דף קיח ע"ב) דָּא בְּדָא.

462. בִּגִין כֶּף אִיהוּ קָרִי לִיה יִצְחָק וְכֹא אֲזוּרָא, בִּגִין לְשַׁתֵּפָא מִיָּא בְּאַשָׁא, דְכָתִיב וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת שֵׁם בְּנוֹ הַנּוֹלֵד לוֹ אֲשֶׁר יִלְדָה לוֹ שָׂרָה יִצְחָק. מֵאֵן הַנּוֹלֵד לוֹ, אִשׁ מִמִּים:

463. וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יִלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק. אָמַר רַבִּי חֲיִיא, מִיּוֹמָא דְאַתִּילִיד יִצְחָק וְהָיָה יִשְׁמַעְאֵל בְּבֵיתָא דְאַבְרָהָם, לֹא אֶסְתַּלַּק יִשְׁמַעְאֵל בְּשֵׁמָא, בְּאַתֵּר דְּדִהֲבָא שְׁרִיא סוֹסְפִיתָא לֹא אֲדַכֵּר קַמִּיהּ, וּבִגִין כֶּף אֶת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית, גִּבְר דִּלֵּא יִתְזוּזִי לְאַדְכָּרָא קַמִּיהּ דְּיִצְחָק.

464. אָמַר רַבִּי יִצְחָק וַתֵּרָא שָׂרָה, בְּעֵינָא דְקָלָנָא זְמַמָּת לִיה שָׂרָה, דִּלֵּא זְמַמָּת לִיה בְּעֵינָא דְאִיהוּ בְּרָא דְאַבְרָהָם, אֲלֵא דְאִיהוּ בְּרָא דְהָגֵר הַמִּצְרִית, וּבִגִין כֶּף וַתֵּרָא שָׂרָה. דְּשָׂרָה זְמַמָּת לִיה בְּעֵינָא דָּא וְכֹא

בְּאַבְרָהָם לֹא כָּתוּב אֶת בֶּן הָגֵר, אֲלֵא אֶת בְּנוֹ.

465. בֹּא רֵאָה אַחֵר כִּף מִה כְּתוּב, וַיִּרַע הַדְּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אֹדוֹת בְּנוֹ. וְלֹא כְּתוּב עַל אֹדוֹת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית. מִשּׁוּם כִּף וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית, וְלֹא רָאִתָּה שֶׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם.

466. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר הָאִי קָרָא תוֹשֵׁבּוֹתָא דְּשָׂרָה אִיהוּ, בְּגִין דְּזִזְמַת לִיה דְּקָא מִצְוֹק לְכֹכְבִּים וּמִזְלוֹת, אָמְרָה, וְדָאִי לָאו בְּרָא דָא בְּרָא דְאַבְרָהָם לְמַעַבְדַּ עוֹבְדֵי דְאַבְרָהָם, אֲלֵא בְּרָא דְהָגֵר הַמִּצְרִית אִיהוּ אֲהֵדֵר לְזוּלְקָא דְאַמִּיָּה, בְּגִין כִּף וַתֵּאמֶר לְאַבְרָהָם גְּרִישׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֵת בְּנָהּ, כִּי לֹא יִירֶשׁ בֶּן הָאֵמָה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עַם יִצְחָק.

467. וְכִי עָלָה עַל דַּעְתָּךְ שְׁקִנְיָה לָהּ שָׂרָה אוֹ לְבִן שְׂלָה? אִם כֵּן, לֹא הָיָה מוֹדָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִמָּה, שְׁכָתוּב כֹּל אֲשֶׁר תֵּאמֶר אֱלֹהִים שָׂרָה שָׁמַע בְּקוֹלָהּ. אֲלֵא מִשּׁוּם שֶׁרָאִתָּה אוֹתוֹ עִם כֹּכְבִּים וּמִזְלוֹת וְאִמּוֹ מְלַמֶּדֶת אוֹתוֹ מִנְּהִיגֵי עֲבוּדָה זָרָה, לְכֵן אָמְרָה שָׂרָה כִּי לֹא יִירֶשׁ בֶּן הָאֵמָה הַזֹּאת. אֲנִי יוֹדַעַת שְׂלָה יִירֶשׁ לְעוֹלָמִים אֶת חֶלֶק הָאֵמָנוּהָ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ עִם בְּנֵי חֶלֶק לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא. וְלְכֵן הוֹדָה עִמָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

468. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה לְהַפְרִיד לְבָדוֹ אֶת הַזֶּרַע הַקְדוּשׁ בְּרָאוּי, שְׁמִשּׁוּם כִּף בְּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּרִצּוֹן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שְׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְלְכֵן יֵצֵא אַבְרָהָם לְעוֹלָם וְהָעוֹלָם הָיָה מִתְקִיָּם בְּגִלְלוֹ, וְאַבְרָהָם וַיִּצְחָק [לֹא] עֲמָדוֹ וְלֹא הִתְיַשְּׁבוּ בְּמִקְוָמָם עַד שֶׁיֵּצֵא יַעֲקֹב לְעוֹלָם.

469. בֵּינָן שֶׁיֵּצֵא יַעֲקֹב לְעוֹלָם, הִתְקִימוּ אַבְרָהָם וַיִּצְחָק וְעָמַד כָּל הָעוֹלָם, וּמִשּׁוּם יֵצֵא הָעָם הַקְדוּשׁ לְעוֹלָם וְהִתְקִיָּם הַכֹּל בְּגִין קְדוּשׁ בְּרָאוּי. וְלְכֵן אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כֹּל אֲשֶׁר תֵּאמֶר אֱלֹהִים שָׂרָה שָׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע, וְלֹא בִישְׁמַעְעָל.

אַבְרָהָם, דְּאִילוּ בְּאַבְרָהָם לֹא כָּתוּב אֶת בֶּן הָגֵר אֲלֵא אֶת בְּנוֹ.

465. תָּא זִזְי, לְכַתֵּר מִה כְּתוּב וַיִּרַע הַדְּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אֹדוֹת בְּנוֹ. וְלֹא כְּתוּב עַל אֹדוֹת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית. בְּגִין כִּף וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגֵר הַמִּצְרִית. וְלֹא זִזְמַת דְּאִיהוּ בְּרִיה דְּאַבְרָהָם.

466. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר הָאִי קָרָא תוֹשֵׁבּוֹתָא דְּשָׂרָה אִיהוּ, בְּגִין דְּזִזְמַת לִיה דְּקָא מִצְוֹק לְכֹכְבִּים וּמִזְלוֹת, אָמְרָה, וְדָאִי לָאו בְּרָא דָא בְּרָא דְאַבְרָהָם לְמַעַבְדַּ עוֹבְדֵי דְאַבְרָהָם, אֲלֵא בְּרָא דְהָגֵר הַמִּצְרִית אִיהוּ אֲהֵדֵר לְזוּלְקָא דְאַמִּיָּה, בְּגִין כִּף וַתֵּאמֶר לְאַבְרָהָם גְּרִישׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֵת בְּנָהּ, כִּי לֹא יִירֶשׁ בֶּן הָאֵמָה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עַם יִצְחָק.

467. וְכִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּקָנִי לָהּ שָׂרָה אוֹ לְכַרָּה, אִי הָכִי לֹא אוּדִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִמָּה, דְּכָתוּב כֹּל אֲשֶׁר תֵּאמֶר אֱלֹהִים שָׂרָה שָׁמַע בְּקוֹלָהּ. אֲלֵא בְּגִין דְּזִזְמַת לִיה בְּכֹכְבִּים וּמִזְלוֹת וְאִמִּיָּה אוֹלְפָא לִיה זְמוּסִי דְּכֹכְבִּים וּמִזְלוֹת, בְּגִין כִּף אָמַרְתָּ שָׂרָה כִּי לֹא יִירֶשׁ בֶּן הָאֵמָה הַזֹּאת, אֲנָא יוֹדַעְנָא דְכָל יָרִית לְעַלְמִין זִזְלְקָא דְמִהִימְנוּתָא, וְלֹא יִהְיֶה עִם בְּרִי זִזְלְקָא לֹא בְּעַלְמָא דִּין וְלֹא בְּעַלְמָא דְאַתִּי, וּבְגִין כִּף אוּדִי עִמָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

468. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעָא לְאַפְרָשָׁא בְּלִזְזוּדֵי זֶרַע קְדִישָׁא כְּדָקָא יְאוּת, דְּבְגִין כִּף בְּרָא עַלְמָא דְהָא יִשְׂרָאֵל סָלִיק בְּרִעוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַד לֹא יִבְרִי עַלְמָא, וּבְגִין כִּף זָפֵק אַבְרָהָם לְעַלְמָא וְעַלְמָא מִתְקִיָּם בְּגִינֵיהּ, וְאַבְרָהָם וַיִּצְחָק (לֹא) קָיִימוּ וְלֹא אִתְיַשְּׁבוּ בְּדוּכְתֵייהוּ עַד דְּזָפֵק יַעֲקֹב לְעַלְמָא.

469. בֵּינָן דְּזָפֵק יַעֲקֹב לְעַלְמָא אִתְקִימוּ אַבְרָהָם וַיִּצְחָק וְעָמַד כָּל הָעוֹלָם, וּמִתְקִימוּ זָפֵק עָמַד קְדִישָׁא לְעַלְמָא, וְאִתְקִימוּ כָּל כְּזִיזְנָא קְדִישָׁא כְּדָקָא יְאוּת, וּבְגִין כִּף אָמַר לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כֹּל אֲשֶׁר תֵּאמֶר אֱלֹהִים

שְׂרָה שָׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בִיצֹזֶק יִקְרָא לָהּ זֶרַע, וְלֹא בִישְׁמַעֲאֵל.

470. מה כתוב באר שבע. כתוב כאן ותתע, וכתוב שם (ירמיה י) הבל המה מעשה תעתיים. והקדוש ברוך הוא בגלל אברהם לא עזב אותה ואת בנה.

470. מזה כתיב לבתר ותלך ותתע במדבר באר שבע. כתיב הכא ותתע וכתוב התם (ירמיה י) הבל המה מעשה תעתיים. וקודש ארץ ברך הוא בגינה האברהם לא שביק. לה ולברה.

471. בא ראה, בהתחלה כשהלכה מלפני שרה מה כתוב? כי שמע ה' אל ענין. וכאן שטענה אחר כוכבים ומזלות, אף על גב שכתוב ותשא את קלה ותבך, מה כתוב? כי שמע אלהים אל קול הנער, ולא כתוב כי שמע אלהים את קולך.

471. תא זוזי, בקדמייתא כד אלת מקמה דשרה מזה כתיב כי שמע יי אל ענייה. והשתא דטענת בטר כוכבים ומזלות אף על גב דכתיב ותשא את קולה ותבך. מזה כתיב כי שמע אלהים אל קול הנער. ולא כתיב כי שמע אלהים את קולך.

472. באשר הוא שם, הרי פרשה שלא בר ענין הוא אצל בית הדין שלמעלה, שהרי בית דין של מטה מענישים משלש עשרה שנה ומעלה, ובית של של מעלה מעשרים שנה ומעלה, ואף על גב שהיה רשע, אינו בן ענין. והרי פרשה, וזהו שכתוב באשר הוא שם.

472. באשר הוא שם. הא אוקמוה דלאו בר עונשין הוא לגבי דינא דלעילא, דהא דינא דלתתא עונשין מתליסר שנין ולעילא, ודינא דלעילא מעשרים שנין ולתלתא. ואף על גב דזייבא הוה, לאו בר עונשין איהו. והא אוקמוה, ודא הוא דכתיב באשר הוא שם.

473. אמר רבי אלעזר, אם כך, מי שמסתלק מהעולם בטרם הגיעו ימיו לעשרים שנה, מאיזה מקום נענש, משום שהרי משלש עשרה שנים ומטה אינו בר ענינים אלא בחטאי אביו, אבל משלש עשרה ומעלה מהו? אמר לו, הקדוש ברוך הוא חס עליו שימות זכאי [ולא ימות חייב], ונותן לו שכר טוב בעולם ההוא, ולא ימות חייב שיענש באותו עולם, ובארה.

473. אמר רבי אלעזר אי הכי מאן דאסתלק מעלמא עד לא מטון יובוי לעשרין שנין, מאן אתר אתענש, בגין דהא מתליסר שנין ולתתא לאו בר עונשין איהו אלא בזטאוי דאבוי. אבל מתליסר שנין ולעילא מהו, אמר ליה קודשא בריך הוא זוס עליה דלימות זכאי (ולא לימות חייב) ויהיב ליה אגר טב בההוא עלמא, וכלא לימות זייב דיתענש בההוא עלמא ואוקמוה.

474. אמר לו, אם אינו חייב ולא הגיעו ימיו לעשרים שנה, בין שהסתלק מהעולם במה הוא ענשו? אמר לו, בזה מתקנים (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. שבשענש יורד לעולם, הוא [סדין] פוגע בלי בונה למעלה ולמטה באותו משחית, ויענש בשלא משגיחים עליו מלמעלה.

474. אמר ליה אי זייבא הוא וכלא מטון יובוי (דף קיט ע"א) לעשרין שנין מהו בין דאסתלק מעלמא במאי הוא עונשיה. אמר ליה בדיא אתקנים (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. דכד עונשא נזוית לעלמא איהו (דינא) אערע בלא בונה לעילא ותתא בההוא מזובלא ויתענש כד לא אשזוזו עליה מלעילא.

475. ועליו כתוב (שם ה) עונותיו ילכדנו את הרשע. את – לרבות מי שלא הגיעו ימיו להענש. עונותיו ילכדנו [את הרשע], ולא

475. ועליה כתיב, (משלי ה) עונותיו ילכדנו את הרשע. א"ת לאסגאה מאן דלא מטון יובוי לאתענשא. עונותיו

בית הדין שלמעלה. ובחבלי חטאתו יתמה, ולא בית דין שלמטה. לכן כתוב כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם.

476. רבי שמעון פתח ואמר, (ויקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקב. מלא בוא"ו למה? אלא בשני צדדים הוא [הם]. סוד של חכמה אחד. שהוא הסוד של דרגה של חכמה, המקום ששורה בו יעקב. אבל פסוק זה נאמר על הגלות של ישראל. שכשהם בתוך הגלות, אותו זמן שיפקדו [בו יעקב], הם יפקדו בסוד של וא"ו, והוא באלף הששי.

477. ופקידה בסוד של וא"ו ששה רגעים וחצי זמן. ובזמן של ששים שנים לברית הדלת באלף הששי, יקים אלהי השמים פקידה לבת יעקב. ומאותו זמן עד שיהיה לה זכירה – שש שנים וחצי. ומאותו זמן שש שנים אחרות, והם שבעים [ושלש] ושתים וחצי.

478. בששים ושש יתגלה מלך המשיח בארץ הגליל, וכוכב אחד בצד מזרח יבלע שבעה כוכבים מצד צפון, ושלשה אש שחורה תהיה תלויה ברקיע ששים יום, וקרבות יתעוררו בעולם לצד צפון, ושני מלכים יפלו באותם קרבות.

479. ויזדווגו כל העמים על בית יעקב לדחות אותה [אותם] מהעולם. ועל אותו הזמן כתוב, [והיתה] (ירמיה ל) ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע, ואז יסתומו הנפשות מהגוף ורוצים להתחדש, וסימן לדבר – [כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים, וכתוב] (בראשית מו) כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה וגו', כל נפש ששים ושש.

480. בשבעים ושלש כל מלכי העולם יתכנסו לתוך העיר הגדולה של רומי, והקדוש ברוך הוא יעורר עליהם אש וברד ואבני אלגביש ויאבדו מהעולם. פרט לאותם מלכים שלא יגיעו לשם ויחזרו לעורר קרבות אחרים. ומאותו זמן מלך המשיח יתעורר בכל העולם, ויתכנסו עמו כמה עמים וכמה

לכדו (את הרשע) ולא בי דינא דלעילא, ובזבלי זוטאתו יתמר ולא בי דינא דלתתא. בגין כך כתיב כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם.

476. רבי שמעון פתח ואמר, (ויקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקב מלא בוא"ו אמאי. אלא בתרין סטרין איהו (אנון). רזא דזכמותא זודא. דאיהו רזא דרזא דזכמותא. אתר דשירי בית יעקב. אבל האי קרא על גלותא דישראל אתמר, דכד אנון גו גלותא, ההוא זמנא דיתפקדון (ביה יעקב) יתפקדון ברזא דוא"ו. ואיהו באלף שתייתא.

477. (ואתחנן ער א) ופקידה ברזא דוא"ו שית רגעי ופכלג עידן. ובזמנא דשתין שנין לעבורא דרשא באלף שתייתא יקים אלה שמיא פקידו לברתיה דיעקב. ומההוא זמנא עד דיהא לה זכירה שית שנין ופכלגא. ומההוא זמנא שית שנין אזורנין ואנון שבעין (ותלת) ותרין ופכלגא.

478. בשיתין ושית יתגלי מלכא משיחא בארעא (שמות ז, ט ב) דגליל, וכד ככבא דבסטר מזרוז יבלע שבע ככביא מסטר צפון, ושלשהובא דאשא אוכמא תהא תליא ברקיעא שיתין יומין, וקרבין יתעורון בעלמא לסטר צפון, ותרין מלכין יפלו בנזון קרבין.

479. ויזדווגון כלהון עממיא על בריתיה דיעקב לאדווייא לה (לון) מעלמא. ועל ההוא זמנא כתיב (והיתה) (ירמיה ל) ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע וכדין יסתייבון נפשי מלופא ובעיין לאתוודשא, וסימניה (כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים וכתוב) (בראשית מו) כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה וגו' כל נפש ששים ושש.

480. בשבעין ותלת כל מלכי עולם יתכנסון לזו קרתא רבתא דרומי, וקודשא בריך הוא יתער עליהו אשא וברדא ואבני אלגביש ויתאבדון מעלמא, בר אנון מלכין דלא ימטון לתמן ויהדרון לאגוזא קרבין אזורנין. ומההוא זמנא מלכא משיחא יתער בכל

חילול מכל סופי העולם, וכל בני ישראל יתכנסו בכל אותם מקומות.

481. עד שישלמו אותן שנים למאה. וא"ו תתחבר עם ה"א, ואז (ישעיה סו) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' וגו'. ובני ישמעאל [ישראל] עתידים באותו זמן להתעורר [עליהם] עם כל עמי העולם לבא על ירושלים, שבתוב (זכריה יד) ואספתי את כל הגוים אל ירושלים למלחמה וגו'. וכתוב (תהלים ב) יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. וכתוב יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו.

482. אחר כך וא"ו קטנה תתעורר להתחבר ולחדש נשמות שהיו ישנות כדי לחדש את העולם, כמו שכתוב (שם קד) ישמח ה' במעשיו. וכתוב יהי כבוד ה' לעולם, להתחבר בראוי. ישמח ה' במעשיו, להוריד אותם לעולם, ושכלם יהיו בריות חדשות לחבר את כל העולמות יחד.

483. אשריהם כל אותם שישארו בסוף האלף הששי להפנס לשבת, שהרי אז הוא יום אחד לקב"ה לבדו, להודגו בראוי וללקט נשמות חדשות שהיו בעולם עם אותם שנשארו בראשונה, שכתוב (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הנתוב לחיים בירושלם.

484. ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני. רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים מד) אתה הוא מלכי וגו'. זוהי השלמות של כל הדרגות יחד זו עם זו.

485. צוה ישועות יעקב, כל אותם השליחים שעושים שליחות בעולם, שכלם יהיו בצד הרחמים ולא יהיו מצד הדין, משום שיש בעלי שליחים מצד הרחמים ומצד הדין הקשה. אותם שליחים שבאים מצד הרחמים לא עושים שליחות של דין בעולם כלל.

עלמא, ויתכנסו עמיה במה עמין וכמה זיילין מכל סייפי עלמא, וכל בני ישראל יתכנסו בכל אגון אתרי.

481. עד ראשיתלמו אגון שנין למאה, כדן וא"ו יתחבר בה"א, וכדן (ישעיה סו) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לוי וגו'. ובני ישמעאל (ישראל) זמין ביהוא זמנא לאתערא (עליהון) עם כל עמין דעלמא למיתי על ירושלם דכתיב, (זכריה יד) ואספתי את כל הגוים אל ירושלם למלחמה וגו'. וכתוב, (תהלים ב) יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על יי ועל משיחו. וכתוב יושב בשמים ישחק יי ילעג למו.

482. לבתר וא"ו זעירא יתער לאתחברא ולחדש נשמות דהיו עתיקין בגין לחדתא עלמא כמה דכתיב, (שם קד) ישמוז יי במעשיו וכתוב יהי כבוד יי לעולם לאתחברא כדקא יאות. ישמוז יי במעשיו לזנותא לון לעלמא ולמהוי כלהון ברין ודתינ לזברא עלמין כלהו כבוד.

483. זכאין אגון כל אגון דישתארון בעלמא בסייפי אלק שתיאתא למיעל בשבתא, דהא כדן איהו יומא זור לקודשא בריך הוא בלזודוי לאזדווגא כדקא יאות ולמלקט נשמות ודתינ למהוי בעלמא עם אגון דאשתארו בקדמיתא דכתיב, (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לזוים בירושלם:

484. ויהי אזור הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני. רבי יהודה פתח ואמר (תהלים מד) אתה הוא מלכי וגו'. דא הוא שלימו דכל דרגין כוזדא דא ברא.

485. צוה ישועות יעקב, כל אגון שליחין דעבדי שליחותא (דף קיט ע"ב) בעלמא דליהוי כלהו מסטרא דרוזבי ולא להו מסטרא דדינא, בגין דאית מארי שליחין מסטרא דרוזבי ומסטרא דדינא קשיא. אגון שליחין דאיתין מסטרא דרוזבי לא עבדי שליחותא דדינא בעלמא כלל.

486. ואם תאמר, הנה המלאך שהתגלה לבלעם, הרי שנינו שלח של רחמים והתהפך לדין – לא לעולם לא משתנה. אלא שלח הרחמים היה להגן על ישראל ולהיות עליהם סגור, וכנגדו הוא הדין. כך דרכיו של הקדוש ברוך הוא, כשמיטיב לזה, אותו החסד הוא דין לזה. בן השליח הזה היה של רחמים לישראל, ולבלעם התהפך לדין, משום כך צוה ישועות יעקב. אמר דוד, צוה על העולם, כאשר ישלחו שלוחים שיהיו מצד הרחמים.

487. רבי אבא אמר, צוה ישועות יעקב, שהם בתוך הגלות, ותמצא להם גאלה בתוך גלותם. בא ראה, המשבח של האבות היה יעקב, ואלמלא יצחק לא בא יעקב לעולם. ומשום כך, צוה ישועות יעקב – זה יצחק. שפיו שגצל יצחק, היו ישועות יעקב.

488. ויהי אחר הדברים האלה. רבי שמעון אמר, הנה שנינו ויהי בימי, נאמר על צער. ויהי – אף על גב שלא כתוב בימי, דפוס של צער יש בו. ויהי אחר הדברים, אחר הדרגה התחתונה של כל הדרגות העליונות. ומהו הדברים? כמו שנאמר (שמות ד) לא איש דברים אנכי.

489. ומי היה אחר הדרגה הזו? והאלהים נסה את אברהם. שבא יצר הרע לקטרג לפני הקדוש ברוך הוא. כאן יש להסתכל, והאלהים נסה את אברהם? את יצחק היה צריך (לכתב), שהרי יצחק היה בן שלשים ושבע, והרי אביו לא היה בר עניש שלו, שאלמלא אמר יצחק איני רוצה – לא היה נענש אביו עליו. מה הטעם והאלהים נסה את אברהם ולא כתוב נסה את יצחק?

490. אלא את אברהם, ודאי שרצה להכליל עם דין, שהרי אברהם לא היה בו דין כלל מקדם לבן, וכאן נכללו מי"ם עם א"ש, ואברהם לא היה שלם עד עכשו, שהתעטר לעשות דין ולהתקינו במקומו.

486. ואי תימא הא מלאכא דאתגלי ליה לבלעם הא תנינן שליחא דרוזמי הוה ואתהפך לדינא. לא. לעולם לא אשתני, אלא שליחא דרוזמי הוה לאננא עליהו דישראל ולמהוי סגוריא עליהו, ולקבליה הוא דינא, וכך אורזוי הקודשא בריך הוא, כד אוטיב לדא ההוא טיבו דינא לדא. כך הא שליחא דרוזמי הוה להו לישראל ולבלעם אתהפך לדינא. בגין כך צוה ישועות יעקב, אמר דוד, פקיד על עולם כד ישתלחון שליחא דהוין מסטרא דרוזמי.

487. רבי אבא אמר צוה ישועות יעקב דאנן גו גלוותא וישתכח פורקנא להון גו גלוותהון. תא וזוי, תושבון דאבהן יעקב הוה, ואלמלא יצחק לא אתא יעקב לעלמא, ובגין כך צוה ישועות יעקב דא יצחק, דכין דאשתויב יצחק ישועות יעקב הוה.

488. ויהי אחר הדברים האלה. רבי שמעון אמר הא תנינן ויהי בימי על צערא אתמר, ויהי אף על גב דלא כתיב בימי טפסי דצערא אית ביה. ויהי אחר, בטר דרנא תתאה דכל דרגין עלאין, ומאן איהו דברים, כמא דאת אמר (שמות ד) לא איש דברים אנכי.

489. ומאן הוה בטר דרנא דא, והאלהים נסה את אברהם דאתיא יצר הרע לקטרגא קמי קודשא בריך הוא. הכא אית לאסתכלא והאלהים נסה את אברהם. את יצחק מבעי ליה. דהא יצחק בר תלתין ושבע שנין הוה והא אביו לאו בר עונשא דיליה הוה, דאלמלא אמר יצחק לא בעינא לא אתענש אביו עליה. מאי טעמא והאלהים נסה את אברהם ולא כתיב נסה את יצחק.

490. אלא את אברהם ודאי דבעי לאתכללא בדינא, דהא אברהם לא הוה ביה דינא כלל מקדמת דנא, והשתא אתכליל מי"א באש"א. ואברהם לא הוה שלים עד השתא דאתעטר למעבד דינא ולאיתקנא ליה באתריה.

491. וְכָל יוֹמוֹי לֹא הָיָה שְׁלִים עַד הַשְׁתָּא דְּאַתְּכִלְלִי מִי"א בְּאַשְׁ"א וְאַשְׁ"א בְּמִי"א, וּבִגְזִין כֶּף וְהֶאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא אֶת יִצְחָק, דְּאַזְמִין אַבְרָהָם לְאַתְּכִלְלָא בְּדִינָא, וְכֹד עֲבִיד דָּא, עָאֵל (קִלְג ב) אֲשִׁ"א בְּמִי"א וְאַשְׁתִּלִּים דָּא עִם דָּא, וְדָא עֲבִיד דִּינָא לְאַתְּכִלְלָא דָּא בְּדָא, וּכְדִין יִצְרֵה הָרַע אֶתָּא לְקִטְרָגָא עֲלֵיהּ דְּאַבְרָהָם דְּלֹא אֲשְׁתִּלִּים כְּדָקָא יְאוּת עַד דִּיעֲבִיד דִּינָא בִּיצְזוּק, דִּיִּצְרֵה הָרַע אֲזֹר הַדְּבָרִים אִיהוּ וְאַתָּא לְקִטְרָגָא.

492. וְתָא זִוְזִי רְזָא דְּמַלְכָּה, אָף עַל גַּב דְּקָאמְרִין דְּאַבְרָהָם כְּתִיב וְלֹא יִצְזוּק, יִצְזוּק גַּבִּי אֶתְכִלְלִי בֵּיהּ בְּהֵאִי קָרָא, רְזָא דְּכְתִיב וְהֶאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. נִסָּה לְאַבְרָהָם לֹא כְּתִיב אֲלָא אֶת אַבְרָהָם אֶת דִּיִּקָּא וְדָא יִצְזוּק. דְּהָא בְּהֵאִי שִׁיעָתָא בְּגִבּוּר"ה תַּתְּאָה שְׂרִיָּא, כִּיּוֹן דְּאַתְּעִקֵּד וְאַזְמִין בְּדִינָא עַל יְדֵי דְּאַבְרָהָם כְּדָקָא יְאוּת, כְּדִין אֲתַעֲטֵר בְּאַתְרִיהּ בְּהִידִּיהּ דְּאַבְרָהָם וְאַתְּכִלְלוּ אֲשִׁ"א בְּמִי"א וְסָלִיקוּ לְעִילָא, וּכְדִין אֲשְׁתַּכּוּז מִזְלֻקָתָא כְּדָקָא יְאוּת מִיָּא בְּאַשְׁ"א.

493. מִי [עֲשֶׂה] רָאָה אֵב רַחֲמֵן שְׁנַעֲשֶׂה אֲכֹר? אֲלָא כְּדִי שְׁתַּמְצָא מַחְלָקָת מִים עִם אִשׁ וּלְהַתְעַטֵּר בְּמִקּוֹמָם [כְּרָאוֹי], עַד שְׁבָא יַעֲקֹב וְהַכֹּל הִתְתַּקֵּן כְּרָאוֹי, וְנַעֲשֶׂה שְׁלִשָּׁה אֲבוֹת שְׁלָמִים וְנִתְקַנּוּ עֲלִיוֹנִים וְתַתְּחוּנִים.

494. וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ, וְכִי אֵיךְ יָכוֹל אַבְרָהָם שְׁהוּא זָקֵן? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם שְׁיִצְחָק לֹא יֵצֵא מִרְשׁוֹתוֹ כָּלֵל – יָפֵה, אֲבָל כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (בְּמַדְבָּר כ) קַח אֶת אֶהְרֹן וְאֶת אֱלֶעָזָר בְּנֵי, אֲלָא כְּדִי לְהַמְשִׁיכֵם בְּדָבָרִים וּלְהַנְהִיגֵם לְרִצּוֹן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָף כָּאֵן קַח בְּדָבָרִים. אֶת בְּנֶךְ אֶת יִחִידְךָ אֲשֶׁר אֶהְבֵּת, הֲרִי פִרְשִׁיהּ, וְלֵךְ לֵךְ אֶל אֶרֶץ הַמִּרְיָה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שִׁיר ד) אֲלֵךְ לִי אֶל הַר הַמּוֹר, לְתַקֵּן בְּמִקּוֹם שְׂרָאוֹי.

495. בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשְׁ"א אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי,

491. וְכָל יוֹמוֹי לֹא הָיָה שְׁלִים עַד הַשְׁתָּא דְּאַתְּכִלְלִי מִי"א בְּאַשְׁ"א וְאַשְׁ"א בְּמִי"א, וּבִגְזִין כֶּף וְהֶאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא אֶת יִצְחָק, דְּאַזְמִין אַבְרָהָם לְאַתְּכִלְלָא בְּדִינָא, וְכֹד עֲבִיד דָּא, עָאֵל (קִלְג ב) אֲשִׁ"א בְּמִי"א וְאַשְׁתִּלִּים דָּא עִם דָּא, וְדָא עֲבִיד דִּינָא לְאַתְּכִלְלָא דָּא בְּדָא, וּכְדִין יִצְרֵה הָרַע אֶתָּא לְקִטְרָגָא עֲלֵיהּ דְּאַבְרָהָם דְּלֹא אֲשְׁתִּלִּים כְּדָקָא יְאוּת עַד דִּיעֲבִיד דִּינָא בִּיצְזוּק, דִּיִּצְרֵה הָרַע אֲזֹר הַדְּבָרִים אִיהוּ וְאַתָּא לְקִטְרָגָא.

492. וְתָא זִוְזִי רְזָא דְּמַלְכָּה, אָף עַל גַּב דְּקָאמְרִין דְּאַבְרָהָם כְּתִיב וְלֹא יִצְזוּק, יִצְזוּק גַּבִּי אֶתְכִלְלִי בֵּיהּ בְּהֵאִי קָרָא, רְזָא דְּכְתִיב וְהֶאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. נִסָּה לְאַבְרָהָם לֹא כְּתִיב אֲלָא אֶת אַבְרָהָם אֶת דִּיִּקָּא וְדָא יִצְזוּק. דְּהָא בְּהֵאִי שִׁיעָתָא בְּגִבּוּר"ה תַּתְּאָה שְׂרִיָּא, כִּיּוֹן דְּאַתְּעִקֵּד וְאַזְמִין בְּדִינָא עַל יְדֵי דְּאַבְרָהָם כְּדָקָא יְאוּת, כְּדִין אֲתַעֲטֵר בְּאַתְרִיהּ בְּהִידִּיהּ דְּאַבְרָהָם וְאַתְּכִלְלוּ אֲשִׁ"א בְּמִי"א וְסָלִיקוּ לְעִילָא, וּכְדִין אֲשְׁתַּכּוּז מִזְלֻקָתָא כְּדָקָא יְאוּת מִיָּא בְּאַשְׁ"א.

493. מִי [עֲשֶׂה] רָאָה אֵב רַחֲמֵן שְׁנַעֲשֶׂה אֲכֹר. בִּגְזִין לְאַשְׁתַּכּוּז מִזְלֻקָתָא מִיָּא בְּאַשְׁ"א וְלְאַתְּעִטֵּר בְּאַתְרִיהּ (ד"א ל"ג כְּדָקָא יְאוּת), עַד דְּאַתָּא יַעֲקֹב וְאַתְּתַקֵּן כָּלֵל כְּדָקָא יְאוּת וְאַתְּעִבִּידוּ תַלְתָּא אֲבֹהֵן שְׁלָמִין וְאַתְּתַקְנֵנוּ עֲלֵי וְתַתְּאִי.

494. וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ, וְכִי הֵיאֵךְ יָכִיל אַבְרָהָם דְּאִיהוּ סָבָא. אִי תִימָא בִּגְזִין דִּיִּצְזוּק לֹא נָפִיק מִרְשׁוֹתֶיהָ כָּלֵל, יְאוּת, אֲבָל כְּמוֹ דְּאַתָּא אֲמַר, (בְּמַדְבָּר כ) קַח אֶת אֶהְרֹן וְאֶת אֱלֶעָזָר בְּנֵי אֲלָא בִּגְזִין לְאַמְשִׁיכָא לֹון בְּמִלְכִין וְלְאַדְבָּרָא לֹון לְרַעוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אוֹף הָכָא קַח בְּמִלְכִין. אֶת בְּנֶךְ אֶת יִחִידְךָ אֲשֶׁר אֶהְבֵּת הֵא (דף קכ ע"א) אוֹקְמוּהָ. וְכֵן לֵךְ אֶל אֶרֶץ הַמּוֹרִיָּה כְּמוֹ דְּאַתָּא אֲמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) אֲלֵךְ לִי אֶל הַר הַמּוֹר. לְאַתְּקָנָא בְּאַתְרָא דִּיִּתְזוּזִי.

495. בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשְׁ"א אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הֵא אוֹקְמוּהָ, אֲלָא כִּיּוֹן

הרי פשוט. אלא בין שאמר ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים, מה השעם ביום השלישי וירא את המקום מרחק? אלא משום שכתוב כי ביצחק יקרא לך זרע, וזהו יעקב שיצא ממנו, וזהו ביום השלישי.

496. וירא את המקום מרחק, כמו שנאמר (ירמיה לא) מרחוק ה' נראה לי. וירא את המקום – זהו יעקב, שכתוב (בראשית כח) ויקח מאבני המקום. הסתכל אברהם ביום השלישי, שהוא הדרגה השלישית, וראה את יעקב שעתיד לצאת ממנו. מרחוק, כמו שאמרנו מרחוק ולא לזמן קרוב.

497. אמר לו רבי אלעזר, מה שבח של אברהם בשהסתכל וראה שעתיד לצאת ממנו יעקב, שהרי כשהלך לעקד את יצחק אינו שבח כל כך שלוש.

498. אמר לו, ודאי [נהרי] שראה את יעקב, שהרי מקדם לכן ידע אברהם את החכמה, והסתכל עכשו ביום השלישי שהיא דרגה שלישית לעשות שלמות, ואז ראה את יעקב, שכתוב וירא את המקום. אבל עכשו עמד לו הדבר מרחוק, משום שהלך לעקד את יצחק ולא רצה להרהר אחרי הקדוש ברוך הוא.

499. מרחוק ראה אותו בתוך האספקלריה שלא מאירה בלבדה, ולכן ראה אותו ולא התגלה הכל. שאלו היתה מצויה האספקלריה המאירה על האספקלריה שאינה מאירה, התקנים עליה אברהם בראוי, אבל מרחוק בלבדו היה. מרחוק.

500. מה השעם הסתלקה מהדבר הזה האספקלריה המאירה? משום שזו היתה דרגתו של יעקב, ומשום שעדין לא נולד יעקב, לא נמצא כאן על הדרגה הזו. ועוד, כדי שילך ויקבל שכר. וירא את המקום מרחק – זה יעקב, כמו שנתבאר מרחוק, שלא זכה בו. [ראה בעניניו בעולם הזה, אלא מרחוק, מתוך הדרגה הזו, שהרי כשבא יעקב,

דאתמר ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים מאי טעמא ביום השלישי וירא את המקום מרחוק. אלא בגין דכתיב כי ביצחק יקרא לך זרע ורא הוא יעקב דנפק מניה והאי הוא ביום השלישי.

496. וירא את המקום מרחוק כמה דאת אמר (ירמיה לא) מרחוק י' נראה לי. וירא את המקום. דא הוא יעקב דכתיב, (בראשית כח) ויקח מאבני המקום. אסתכל אברהם ביום השלישי דאיהו דרגא תליתאה וזמא ליה ליעקב דזמין למיפק מניה. מרחוק כמה דאמרן מרחוק ולא לזמן קריב.

497. אמר ליה רבי אלעזר מאי שבחא איהו לאברהם כד אסתכל וזמא דזמין למיפק מניה יעקב. דהא כד אזיל למיעקד ליה ליצחק, לאו שבחא כל כך איהו דיליה.

498. אמר ליה ודאי (והא) זמא ליה ליעקב דהא מקדמות דגא ידע אברהם זכמתא, ואסתכל השתא ביום השלישי דאיהו דרגא תליתאה למעבד שלימו וכדין זמא ליה ליעקב דכתיב וירא את המקום. אבל השתא קיימא ליה מלה מרחוק בגין דאזיל למיעקד ליה ליצחק ולא בעא להרהר אבתריה דקודשא בריך הוא.

499. מרחוק זמא ליה גו אספקלריאה דלא נהרא בלזודוי, ובגין כך זמא ליה ולא אתגלי כלא, דאלו אספקלריאה דנהרא הוה שכיז על האי אספקלריאה דלא נהרא אתקיים עליה אברהם כדקא יאות, אבל מרחוק, בלזודוי הוה, מרחוק.

500. מאי טעמא אסתלק מיהאי מלה אספקלריאה דנהרא בגין דהאי דרגא דיעקב הוה. ובגין דיעקב עד לא אתייליד לא אשתכחז השתא על האי דרגא. ותו בגין דיהי ויקבל אגרא. וירא את המקום מרחוק דא יעקב כמה דאתמר מרחוק דלא זכה ביה. (ראייה בעינוי בהאי עלמא אלא מרחוק מגו האי דרגא דהא כד אתא יעקב הכא דאף על גב דאתו להווא ראייה וחמא ליעקב, אמר אברהם ודאי קודשא בריך הוא ידע בגוונא אחרא דאתחזי, מיד

אברהם היה מת והסתלק מהעולם. וירא את המקום מרחק, אבל לא בראה אתה.

ויבן שם אברהם את המזבח וגו'. מה כתיב לעילא ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי, הא אוקמוה. אבל מאי טעמא לא אתיב ליה (מדי)

501. ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים וגו'. רמזו [ראה] כאן, שאף על גב שבאו לאותה ראה וראה את יעקב, אמר אברהם, ודאי הקדוש ברוך הוא יודע בגון אחר שראוי. מיד ויבן שם אברהם את המזבח וגו'.

501. ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים וגו'. רמזו הכא, דאע"ג דאתו לההוא ראייה, וזמנא ליעקב, אמר אברהם, ודאי קב"ה ידע בגוונא אזורא דאתווי, מדי ויבן שם אברהם את המזבח וגו'.

502. מה כתוב למעלה? ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי. הרי פרשוה. אבל מה הטעם לא השיב לו [דבר] מיד? אלא משום שהרי הסתלק מרחמים של אב על בן, ולכן כתוב הנני בני, הנני שהסתלקו הרחמים והתנפד לדין.

502. מה כתיב לעילא, ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי, הא אוקמוה. אבל מאי טעמא, לא אתיב ליה מיד. אלא בגין דהא אסתלק מרומי דאבא על ברא ובגין כך כתיב הנני בני, הנני דאסתלקו רומי ואתהפך לדינא:

503. ויאמר אברהם, ולא כתוב ויאמר אביו, שהרי לא עמד עליו כאב, אלא בעל מחלקת היה עמו. אלהים יראה לו השם. היה צריך (לכתב) יראה לנו, מה זה יראה לו? אלא אמר לו אלהים יראה לו לעצמו בשהוא יצטרף, אבל עכשו בני, ולא כבש. מיד וילכו שניהם יחדיו.

503. ויאמר אברהם, ולא כתיב ויאמר אביו, דהא לא קאים עליה כאבא אלא בעל מוזלוקת הוה ביה. אלהים יראה לו השם. יראה לנו מבעי ליה, מאי יראה לו. אלא אמר ליה אלהים יראה לו לזרמיה, כד איהו יצטרף. אבל השתא בני ולא אמרא. מיד וילכו שניהם יחדיו.

504. רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה לג) הן אראלם צעקו חצה מלאכי שלום מר יבביו. הן אראלם – אלו מלאכים עליונים, צעקו באותה שעה ורצו לעמד על אותו הדבר, שכתוב (בראשית טו) ויצא אתו החוצה, לכן צעקו חצה.

504. רבי שמעון פתח ואמר (ישעיה לג) הן אראלם צעקו וזויעה מלאכי שלום מר יבביו. הן אראלם אלן מלאכי עלאי. צעקו בההיא שעתא ובעו לקיימא על ההיא מלה דכתיב, (בראשית טו) ויצא אותו החוצה. בגין כך צעקו וזויעה.

505. מלאכי שלום – אלו אותם מלאכים אחרים שהיו עתידים ללכת לפני יעקב, ובשביל יעקב הבטיח להם שלמות הקדוש ברוך הוא, שכתוב (שם לב) ויעקב הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלהים. ואלו נקראו מלאכי שלום, כלם בכו בשראו את אברהם שעוקד את יצחק, והודעו עליונים ותחתונים וכלם על יצחק.

505. מלאכי שלום. אלן אנן מלאכין אזורנין דהו זמנין למיהת קמיה דיעקב ובגין דיעקב אבטו לון שלימו, קודשא בריך הוא. דכתיב, (בראשית לב) ויעקב הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלהים. ואלן אקרון מלאכי שלום, כלהו בכו כד זמנו ליה לאברהם דעקיד ליה ליעקב, ואודעו עלאי ותתאי וכלהו עליה דיעקב:

506. ויקרא אליו מלאך ה' וגו'. מפסיק טעם ביניהם, שאין אברהם האחרון בראשון. האחרון שלם, הראשון לא שלם. כמו זה

506. ויקרא אליו מלאך ה' וגו', פסיק טעמא בגווייהו, דלאו אברהם בתראה כקדמאה. בתראה (דף קכ ע"ב) שלם (נשא קלח א) קדמאה לא שלם. בגוונא דא

שמואל שמואל – האחרון שלם, הראשון לא שלם. האחרון נביא, הראשון לא נביא. אבל במשה משה אין הפסק טעם, משום שמיום שנולד לא זזה ממנו שכינה. אברהם אברהם. רבי חייא אומר, כדי לעוררו לרוח אחרת, במעשה אחר, בלב אחר.

שמואל שמואל, בתראה שלים, קדמאה לא שלים. בתראה נביא, קדמאה לא נביא. אבל משה משה, לא פסיק, בגין דמיומא דאתייליד לא אעדי מניה שכינתא. אברהם אברהם. רבי חייא אומר בגין לאתערא ליה ברוזא אזורא בעובדא אזורא בלכא אזורא.

507. רבי יהודה אומר, נבחר יצחק והתעלה ברצון לפני הקדוש ברוך הוא כריח קטרת הבשמים שמקריבים הכהנים לפני פעמים ביום ונשלם הקרבן. שהרי צערו של אברהם היה בשעה שנאמר לו אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה, חשב שקרבנו לא נשלם ולחנם עשה וסדר הכל ובהנה מזבח. מיד וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר וגו'.

507. רבי יהודה אומר אתביר יצחק ואסתליק ברעיותא קמי קודשא בריך הוא כריזא דקטורת בוסמין דקרבין כהנייא קמיה, תרין זמנין ביומא ואשתלים קרבנא. דהא צערא דאברהם הוה בשעתא דאתמר ליה אל תשלחו ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה. וזשיב דקרבניה לא אשתלים ולכמנא עבד וסדר כלל ובהנה מזבח. מיד. וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אזור וגו'.

508. הרי שנינו, הוא האיל שנברא בין השמשות הים, וכן שנתו הים, כמו שנאמר (במדבר ז) כבש אחד בן שנתו, וכך צריך. [נאפה אמרת בין השמשות. ועוד, והרי יצחק לא היה בעולם, אלא נפקד וכו'] [והרי יצחק לא היה בעולם] ואתה אומר שנברא בין השמשות? אלא נפקד בן שנינו אותו האיל בשעה שהצטרף אותו אברהם. כמו שכל אותם הדברים שהיו בין השמשות, התמנה בן שנינו אותו דבר [לזמן ההוא] בשעה שצריך אותו. כך גם האיל הזה שהקרב תחת יצחק.

508. הא תנינן הוא איל דאתבירי בין השמשות הוה, וכן שנתו היה כמא דאת אומר, (במדבר ז) כבש אזור בן שנתו והכי אצטרף (נ"א ואת אמרת בין השמשות. ותו והא יצחק לא הוה בעלמא, אלא אתפקיד וכו') (והא יצחק לא הוה בעלמא) ואת אמרת בין השמשות. אלא אתפקד וזילא לאודמנא ההוא אימרא בשעתא דאצטרף ליה לאברהם. כמה דכל אנן מלין דהיו בין השמשות אתמנא וזילא לאודמנא ההוא מלה (לההוא זמנא) בשעתא דאצטרף ליה. הכי גמי האי איל דאתקריב תזוזתיה דיצחק.

509. פתח ואמר, (ישעיה סג) בכל צרתם לא צר ומלאך פניו הושיעם וגו'. בא ראה, בכל צרתם של ישראל, בשמזמנות להם צרות, כתוב לא באל"ף וקוראים בוא"ו, משום שהקדוש ברוך הוא עמם בצרה. לא באל"ף מקום יותר עליון, אף על גב שאין באותו מקום רגז וצרה, לשם למעלה מגיעה צרתם של ישראל. לא באל"ף, כמו שנאמר (תהלים ק) הוא עשנו ולא אנחנו. כתוב באל"ף וקוראים בוא"ו.

509. פתח ואמר, (ישעיה סג) בכל צרתם לא צר ומלאך פניו הושיעם וגו'. תא וזוי, בכל צרתם דישראל כד אודמן לון עאקן, כתיב לא באל"ף וקרי בוא"ו, בגין דקודשא בריך הוא עמהון בעקו. לא באל"ף, אתר עקאה יתיר, אף על גב דלאו בההוא אתר רוגזא ועקו, להתם לעילא מטא עקתא דישראל. לא באל"ף כמא דאת אומר, (תהלים ק) הוא עשנו ולא אנחנו. כתיב באל"ף וקרי בוא"ו.

510. ומלאך פניו הושיעם, והרי הוא עמם באותה צרה, ואתה אומר הושיעם? אלא לא

510. ומלאך פניו הושיעם. והא איהו עמהון בההוא עקו, ואת אמרת הושיעם. אלא מושיעם לא כתיב,

כתוב מושיעם, אלא מושיעם מקדם לבן, שהוא עתיד באותה צרה לסבל עמם. בא ראה, בכל זמן שישראל בגלות – שכינה עמם בגלות, והרי פרשה שכתוב (דברים ל) ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך וגו'.

אלא מושיעם מקדמת דנא דאיהו זמין בההוא עקו למסבל עמהון. תא וזוי, בכל זמנא דישראל אנן בגלותא, שכינתא עמהון בגלותא, והא אוקמוה, דכתיב (דברים ל) ושב יי אלהיך את שבותך ורחמך וגו'.

511. דבר אחר ומלאך פניו מושיעם – זו שכינה, שהיא עמם בגלות, ואתה אומר שהוא מושיעם? אלא כך זה בודאי, שאלה הם משכנותיו של הקדוש ברוך הוא בגלות. ומשום ששכינה עמם, הקדוש ברוך הוא זוכר אותם להיטיב להם ולהוציאם מהגלות, שכתוב (שמות ו) ואזכר את בריתי, בהתחלה. ואחר כך, ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי.

511. דבר אחר ומלאך פניו מושיעם, דא שכינתא. דאיהו עמהון בגלותא ואת אמרת דאיהו מושיעם. אלא הכי הוא ודאי, דאלין אנן משכנותיו דקודשא בריה הוא בגלותא, ובגין דשכינתא עמהון קודשא בריה הוא אדכר לון לאוטבא לון ולאפקא לון מן גלותא, דכתיב, (שמות ו) ואזכר את בריתי בקדמיתא, ולבתר ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי.

512. וגם ראיתי – לרבות ראיה אחרת שהיא הראשונה של הכל. וכתוב (שם ב) ויזכר אלהים אל בריתו, זו שכינה. את אברהם? לאברהם היה צריך לכתב. אלא את אברהם זו החברות והזיווג שלה עם האבות. את אברהם – זהו מערבית דרומית. את יצחק – זהו צפנית מערבית. ואת יעקב – זהו זיווג אחד, כלל אחד, זיווג שלם כראוי.

512. וגם ראיתי. לאסגא ראיא אורא דאיהו קדמא דכלא, וכתוב, (שמות ב) ויזכר אלהים את בריתו דא שכינתא. את אברהם לאברהם מבעי ליה, אלא את אברהם דא הוא זבורותא וזיווגא דילא באבהן. את אברהם (במדבר קכ א) דא הוא מערבית דרומית. את יעקב דא הוא צפנית מערבית. ואת יעקב דא הוא זיווגא זודא, כלל זודא, זיווגא שלים כדקא יאות.

513. כמו זה את השמים – זהו כלל של מדת לילה ביום. ואת הארץ – זו מדת יום בלילה באחד. אף כאן בכלם את, וביעקב ואת, שיהיה הכל זיווג אחד שלא נפרדים זכר ונקבה לעולמים. ועתיד הקדוש ברוך הוא להכריז בכל העולם ולהשמיע קול שיאמר (ישעיה סג) ויאמר אף עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע.

513. כזיווגא דא את השמים דא הוא כלל מדת לילה ביום. ואת הארץ דא מדת יום בלילה כזודא. אוף הכא בכלהו את, וביעקב ואת, למהוי כלל זיווגא זודא דלא מתפרשין דכר ונקבא לעלמין. וזמין קודשא בריה הוא לאכרזא בכל עלמא ולאשמעא קל דיימא (ישעיה סג) ויאמר אף עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע.

ברוך יי לעולם אמן ואמן ימלוך יי לעולם אמן ואמן.

